



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1618. usque ad annum 1620

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118847

Liber CXCLII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67326](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67326)



HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CXCI.

PAULUS V. PONTIF. MAXIMUS.
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

*Ferdinandus Rex Francofordiam ad
novi Cæsaris Electionem
profectus.*

Interim Ferdinandus Rex denuo literis suis, & quidem jam quaternis post Mansfeldianam cladem Bohemos rebelles admonebat, ut habitajuramenti sibi præstiti ratione ad obsequium redirent, verum hi ne responso quidem ullo Regem suum, licet victorem, dignati sunt, imo eorum Directores ad diem vigesimam tertiam Julii Pragæ comitia indixerunt, ut conceptam Ferdinandi Regis exauctorationem, communi Protestantium Ordinum consensu atque decreto firmarent;

U 4

cogni-

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Adlzreit.
Nic. Bell. 1.3.
Merc. Gal-
lob. t. 12. l. 4.
Barre hist.
d' Allemagn.
tom. 9.*

Sæc. XVII. cognita enim Moguntini Electoris de
A. C. 1619. nuntiatione Bohemi Ferdinando comi-
 tii, legendique Romanorum Regis jus
 omne nequiter denegabant, eoquod in
 Bohemiæ Regem propria ambitione,
 invitis ac circumventis Ordinibus, in-
 trusus fuisset, Regnique possessionem
 reipsa nunquam adiisset, qui tamen a-
 ditus solus demum consummatum Se-
 ptemvirilis suffragii jus secum traheret.
 Nihilominus dissimulata horum petu-
 lantia Ferdinandus pro innata sua ani-
 mi magnitudine, & immota in Deum
 fiducia undecima Julii die pro eligendo
 Romanorum Rege, & exinde Cæsaris
 Successore Vienna Francofordiam ver-
 fus iter aggressus est, suas vices Leo-
 poldo Fratri suo committens, qui ci-
 vium omnium & Catholicorum arma in
 publicum armamentarium, ut omne
 seditionis, ac tumultus periculum lon-
 ge amoveret, tantisper seponi iussit.
 Priusquam vero discederet Ferdinan-
 dus, quidam ex Ordinibus eundem
 monebant, ut peregrinum militem, qui
 maxima intulisset damna, abducere
 vellet, quibus tamen Rex respondit,
 quod si Turrianum non evocassent, hisce
 incommodis supersedere potuissent. His
 ita dispositis Ferdinandus per Austriam
 Styriæ vicinorem in Bavariam indeque
 Monachium die decima nona Julii de-
 latus

latus Maximilianum Bavariae Ducem Sæc. XVII.
 invisit, ibidemque diebus aliquot cum A.C. 1619.
 summa utriusque voluptate transactis
 tandem sub exeuntem fere jam Julium
 Francofordiam ingressus est. Eo jam-
 jam advenerant Joannes Svichardus
 Moguntinus Elector, necnon Joannis
 Georgii Saxonis, & Friderici Palatini
 Oratores: duodecima autem Julii die
 Joannis Sigismundi Brandenburgici E-
 lectoris, Legati, die postero ipsemet
 Ferdinandus Colonienfis Archiepisco-
 pus atque Elector necnon biduo post
 Lotharius Trevirensis Elector & Archi-
 episcopus accessere, qui tamen urbem
 ingredi volebant, nisi militia civitatis
 nulli alteri, præterquam Consulibus &
 Senatui Sacramento obstringeretur, eo-
 quod compertum habuissent, quod Pro-
 testantes Francofordiam unacum Ele-
 ctoribus invadere, & Ferdinandum ab
 electionis jure excludere decrevissent.

§. II.

*Bohemorum Protestantium oppositio
 contra Ferdinandi Regis
 electionem.*

Interim Protestantes Bohemiae Dire- Adlzreit.
 ctiores Pragæ in suo conventiculo, Annal. Boic.
 pro futura Regis electione, & Ferdi- part. 3. l. 4.
 nandi exauktionatione plurimas conde- Barre Hist.
 bant d'Allemagn.
pag. 475.

Sæc. XVII. bant leges, inter quas statuebant, quod
A. C. 1619. novus Rex nullatenus foret religione

Catholicus, & si quas eorum leges vio-
Massen. An- laret, illico Regia dignitate excideret,
nal. Trevir. & subditi obsequii Sacramento soluti
l. 22. §. 115.

essent, quibus tamen adeo arctis can-
cellis nullus facile Rex, etsi precario
gubernaret, suam auctoritatem sibi a
subditis restringi permisisset. Insuper
conceptam Ferdinandi electionem quo-
vis pacto interturbare decreverant,
hancque in rem Adlerspachium, Ber-
ckam, aliosque duos Legatos Franco-
fordiam ablegarunt, qui additis etiam
minis electionem differri postularent,
quoad in Bohemia, ceterisque Regio-
nibus annexis cuncta restituta essent
in integrum, gravantesque difficultates
funditus ablatae essent, si vero hæc e-
lectio differri non posset, saltem Ferdi-
nandus Archidux non admitteretur, nec
admissus eligendi Regis Romani pote-
state, suffragiique jure potiri fineretur,
sed potius e Regni Bohemici tribus Or-
dinibus delecti quidam Regis Bohemici
vices obirent, atque Electorum nume-
rum implere juberentur. Cum autem
hi Legati ad urbem non admitterentur,
eoquod per Bullam auream prohibitam
esset, ne Francofordiæ in electione novi
Cæsaris, ulli exterorum Legati recipe-
rentur: hinc Hannoviæ subsistere coacti
ad

ad Moguntinum, ceterosque Septem-Sæc. XVII.
 viros literas, in quibus sua postulata A. C. 1619.
 continebantur, transmiserunt: Hic Bohemorum ausus solis Protestantibus Ferdinando exosis probabatur, ceteris vero expositæ illorum propositiones prorsus abominandæ videbantur, ex eo potissimum capite, quod Bohemi, amoto Rege suo legitimo, ab ipsismet inaugurato, seipsos in locum Electoris Regium intrudere præsumerent: quocirca Moguntinus Elector eisdem hæc rescripsit: *Miror, quod excogitatis variis rationibus, & præjudiciis me reprehendere audeatis, eoquod Ferdinandum Austriæ Archiducem ad electionem novi Imperatoris Francosfordiam vocarim: conamini etiam jus Electorale coronamque eidem competentem in dubium vocare: Quod factum illud meum attinet, feci, quod muneris mei est, & quod Bulla aurea præcipit, ejusque rationem & Deo & omnibus, ad quos res ista pertinet, suo loco & tempore redditurus sum: Quod vero ad turbas Regni Bohemice attinet, illis minime delector, sed potius injuste afflictis serio condoleo, neque operam daturum promitto, ut facta tandem pace ab interitu Regnum illud vindicetur. De Ferdinando Rege affirmare verissime possum, eo ipsum animo esse, ut, dummodo ad obedientiam vos componatis, servitutis jugum aliquod imponi vobis haud quaquam per-*

Sæc. XVII. A. C. 1619. *permissurus, sed potius ab omni vos detri-
mento, confirmatis ipsis omnibus tam Re-
ligionis, quam politicis Privilegiis, vindi-
caturus, & propugnaturus sit. Reliquam
literarum partem & maxime petitionem de
electione suspendenda, vel ordinibus Bohe-
miæ ad eam vocandis ita comparatam exi-
stimo, ut solus de ea decernere non valeam,
nec ad pacem Regno conciliandam, siqui-
dem Regi Ferdinando innotescat, facere
quicquam posse autumem.*

Hæc ille, fusius vero Ferdinandi
Archiducis Administri Bohemorum po-
stulata refellebant, eis obtrudentes,
quod per summum nefas Ferdinando
Electoralis suffragii jus denegarent,
quem tamen ipsimet Anno Christi mil-
lesimo sexcentesimo decimo septimo
tanquam Successorem & Ferdinandi Im-
peratoris Nepotem, necnon Annæ Re-
ginæ Bohemiæ hæredem agnovissent,
& ut talem in Regem suum proclamaf-
sent: Ceterum Electores, & Saxonie
ac Palatini Oratores circa hæc Bohe-
morum postulata crebras habebant con-
sultationes, ubi Moguntinus, Colonien-
sis, & Trevirensis Electores Regis Ro-
manorum electionem esse maturandam,
econtra Saxonie & Palatini Electorum
Oratores Principum suorum mentem
esse prius explorandam censebant, hanc-
que

que in rem die vigesima quarta Julii Sæc. XVII.
Nuntios ad eosdem ablegarunt. A. C. 1619.

§. III.

*Fæderis inter Bohemos, Moravos,
Silesios, & Lusatios Protestantes
initi capita.*

Præter articulum de futuro eorum Re- *Merc. Gal-*
ge seu potius subditorum mancipio *lob. l. c.*
Protestantes Pragæ congregati cum *Brachelius*
Moraviæ, Silesiæ, & Lusatiae Ordini- *Hist. l. I.*
bus novum inierunt foedus, cujus po-
tissimi erant sequentes articuli. I. Rex
Bohemiæ futurus Jesuitas & extraneos
nec ad consilia, nec ad legationes ad-
hibeat. II. Jesuitæ & Discipuli ipso-
rum ex Regno proscripti, nunquam ad-
mittantur amplius, eorum bonis fisco
adscripitis. III. Ordinem Monasticum
novum introducere nec Regi, nec Re-
ginæ permittatur. IV. Bona Eccle-
siastica ad Ecclesias & Scholas adhibita
in alios usus non convertantur. V.
Diploma Majestatis a Rege in omnibus
exacte servetur. VI. Tempia, quæ
Protestantes modo possident, ubique
ipsis relinquantur. VII. Exercitium
Religionis omnibus liberum permitta-
tur. VIII. Ad beneficia Ecclesiastica
extranei nulli admittantur. IX. Ca-
tholici decretum | Concilii Constantien-
sis

Sæc. XVII. sis & Tridentini, *de fide hæreticis non ser-*
A. C 1619. vanda, abjurent (*) secus in Regno non
 tolerentur, X. Ecclesiastici in profanis
 nihil imperent. XI. Provinciales Offi-
 carii Protestantium Religioni additi
 sint. XII. Ubi hætenus Magistratus
 fuit totus Catholicus, deinceps ex Ca-
 tholicis simul & Protestantibus seliga-
 tur. XIII. Ubi vero maxima parte Pro-
 testantes fuere, ibi Magistratus non nisi
 ex Protestantibus sit. XIV. Privile-
 gia adversus Religionem & diploma
 Majestatis concessa rescindantur. XV.
 Rex novus a Provincialibus dein eli-
 gatur, qui postea ad Cancellariam Bo-
 hemicam Protestantes adhibeat, ubi
 duntaxat res Bohemicæ expediantur.
 XVI. Catholici probi ad hoc fœdus ad-
 mittantur. XVII. Mutuis auxiliis se
 juvent, turbatisque Provinciis pro ra-
 tione periculi suppetias mittant, inque
 usus istos Ecclesiastica Catholicorum
 bona convertantur. XVIII. Catholici,
 qui his articuli repugnaverint, in Or-
 dinum numero non habeantur. XIX.
 Ordinum decreta infirmare, Regi non
 liceat. XX. Proscripti Catholici nun-
 quam recipiantur, sed eorum bona in
 Provinciarum gratiam vendantur. Hæ
 plures-

(*) Utrique S. huic Synodo perperam ejus-
 modi decretum affingunt Protestantes.

pluresque aliæ leges, Catholicæ Religioni admodum infestæ, Bohemorum odium in Catholicos, & seditiosam eorum indolem luculenter testabantur. Ceterum his inter se ita conventis diem, qua repudiato Ferdinando ad novi Regis electionem convenirent, decernebant.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. IV.

Fridericus V. Palatinus Elector Bohemicam coronam affectans.

Suadebant equidem ex moderatioribus nonnulli, æquis conditionibus cum Ferdinando Rege transigendum, prævaluere tamen illi, quos rerum novandarum cupiditas, & veniæ desperatio ad excutiendum Austriacum imperium stimulabat. Hi ergo Ferdinando amoto novum Regem, qui gratus multitudini propriis quoque viribus Regnum tueri posset, eligi petebant, hancque in rem modo Daniæ, & Sabaudia Reges, modo Saxoniae & Bavariae Duces præcipue vero Fridericum V. Palatinum proposuere. Hic igitur propensam Bohemorum in se voluntatem considerans, Pragæ Bohemios Ordines per suos Ministros sibi devincire satagebat, eorumque oppositionem contra Ferdinandum ratam habens, moras inter-

*Merc. Gal-
lob. l. c.
Barre p. 476.
Calmet Hist.
Univerf.
l. 150.
Brachel. l. c.*

regni

Sæc. XVII. regni longiores rebus turbandis perop-
 A. C. 1619. portunas studiose quærebat, monens

Electores, ne Electionem Romanorum
 Regis præcipitarent, sed compositis
 prius dissidiis controversias tollerent,
 ipse vero comitia accedere noluit, ne
 Bohemos & fœderatos per gratulationem
 Ferdinando post ipsius electionem
 ferendam offenderet, sed eo decreverat
 suos Oratores, quibus injunxit, ut
 ne Ferdinandus eligeretur, cuncta molirentur. Insuper ad omnes intentus
 erat occasiones, in quibus suum erga
 Bohemos affectum eis testari posset;
 cumque sibi compertum haberet, quod
 Philippus Comes Licho-Solmenis cum
 quingentis Equitibus in Belgio & Colonien-
 si ditone conscriptis per Palatinum
 ad Bucquonii castra transire pararet,
 Fridericus Marchionem Onolzbacensem ea de re certio-
 rem reddidit, qui etiam illos die trigesima prima
 Julii prope Aichstadium profligavit, quæsito
 obtentu, quod hæ copiæ, inconsulto
 Palatino, per ipsius territorium transire
 præsumpissent. Sub idem tempus
 Tampierensis Comitatus milites a
 Moravis fusi, fugatique fuere, Bucquoni-
 us vero Pisecam, pluresque alias
 urbes suis armis subiecit.

§. V.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.*Ferdinandus II. Romanorum Imperator electus.*

Instabat tandem tempus, quo Imperiale Collegium suffragiis suis nominaturum esset Romanorum Regem: postquam igitur Saxonici & Brandeburgici Electorum Oratores hanc electionem maturare iussi erant, Ferdinando Regi significatum, ut die nona Augusti Senatus populusque Francofordienfis in Curia pro more fidei Sacramentum Electorali Collegio præstaret, & Magistratus omnes peregrinos urbe excipere juberet: quo facto die decima septima Augusti, qui fastis nostris vigesimus octavus est, S. R. Imperii Electores unacum Ferdinando Rege ad Templum Sancti Bartholomæi processerunt, peractisque in choro Sacris, Ferdinandum una omnes, Saxone ad partes etiam ejusdem accedente, in Romanorum Regem & designatum Cæsarem renuntiaverunt, excepto Friderico Palatino, qui per Solmensem Comitem suffragium suum Maximiliano Bavarie Duci conferre intenderat, non tam ex affectu erga eundem, quam ut Catholicos collideret, dimotoque Ferdinando, Austriacorum Imperatorum seriem

Bellus & Carafa l. c.
Calmet Hist. Univ. l. 150.
Ziegler. Capit. p. 79.
Lamncæus Jus Publ. t. I. p. 12. & pag. 484.
Priorato vita Ferd. III. Camerar. epist. ad August. die 12. Aug.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

X

in-

Sæc. XVII. interromperet, si tamen, addebat, ma-
A.C. 1619. jora suffragia aut Regem Ferdinandum,
aut Archiducem designent, atque e re Im-
perii visum sit, ut dignitas Imperialis diu-
tius absque imminutione liberæ electionis in
una domo persistat, non sunt mihi privata
invidendi illis rationes, sed omnem obser-
vantiam ejus declarabo: Quantum vero
 Palatini animus ab hoc proposito alie-
 nus fuerit, mox sua in Ferdinandum

Blanc. Hist. de Bavier. rebellio prodidit. Ceterum neo-ele-
t. 4. p. 72. ctus Rex firmata juramento consueto
 capitulatione, allatisque Aquisgrano
 & Norimberga Imperii insignibus coro-
 natus, die nona Septembris Archiepi-
 scopi Moguntini manu inunctus, & con-
 secratus est, gratulantibus ei hanc di-
 gnitatem omnibus probis, vehementer
 autem lamentante Camerario Calvinis-
 ta, & rebellibus Bohemis. Porro Fer-
 dinandus præter consuetos, ut vocant,
 capitulationis suæ articulos omnium
 primus jurare cogeatur, quod Imperii
 Vicarios in sua jurisdictione turbare,
 hujusque dignitatis jura in controver-
 siam trahere nolit, nullosque præter
 Principes, Comites, & Barones in Ger-
 mania natos & enutritos, necnon in
 Imperialibus Constitutionibus versatos
 ad Consilium Aulicum assumere velit.
 Tam acceptam hanc electionem habe-
 bat Pontifex, ut Moguntino concede-
 ret

ret in subsidium sexaginta millia aureo- Sæc. XVII.
rum pro conscribendis aliquot legio- A. C. 1619.
nibus a suis Ecclesiasticis exigenda.

§. VI.

*Fridericus V. Palatinus Elector a se-
ditiosis in Bohemica Regem
electus.*

Comperta Ferdinandi evectio ad Cæsareæ dignitatis fastigium rebelles Bohemi, id quod jam pridem animis volutabant, tunc vel maxime in opus deducere moliebantur, instigante potissimum Achatio Dona, qui Ferdinandi Regis abdicationem, novique Regis suffectionem ardentius urgebat: Id facile persuaderi poterat illis, quibus sub Religionis obtentu Austriacam Domum pellere, fidemque Catholicam exscindere constitutum erat. Igitur die undetrigesima Augusti habito Ordinum conventu Ferdinandum ejurarunt, ac de novo Rege nominando egerunt. Haud ultra proponebant Maximilianum Bavaricæ Ducem, quem ab iniquis hisce consiliis longe alienum noverant: Nominabant quidem Saxonicæ Electorem, verum potissimi eundem, eo quod Cæsaris in fide, & justitiæ tutela obfirmatus esset, contempserunt; Daniæ quoque Regem, nonnulli ideo tantum no-

*Struv. Pe-
riod. 10.
sect. 9.*

*Laur. Austr.
l. 3. p. 146.*

X 2

minas-

Sæc. XVII. minasse videbantur, ut omnia, quorum
A. C. 1619. caussa a ceteris recufaretur, in medium

proferendi occasionem nanciscerentur.
Nec multo reverentius habebant Carolum Emanuele Sabaudia Ducem, cui Catholicæ Religionis studium objectabant; id tamen ejus electionem haud morari edicebat Ernestus Mansfeldius nuper a Majorum sacris ad Calvinianam profugus sectam, qui e suo genio hunc Ducem æstimans, non sine magna hujus Ducis summe Catholici injuria asseruit, eum facile ad Protestantium sectam transiturum, si Regno capeffendo Religionem suam unice obstare noverit. Novissimus igitur omnium, uti inter eos studiose conventum erat, proponebatur Fridericus V. Rheni Palatinus Elector, qui secta Calvinianus Bohemico diademate dignissimus unanimi suffragio habebatur. Unde ex Equestri Nobilitate nonaginta & unus, ex Optimatibus triginta sex, & ex civitatum Oratoribus ferme omnes in eum concurrentes, licet absentem, continuo Bohemæ Regem promulgarunt. In qua electione Bohemi hi ludiones non modo atrocis sese perfidiæ, sed & turpis simulationis reos fecere, dum super eo deliberabant, quod amplius semestri prius, quam hæc fingerent, jamjam conclusum habuerunt, & de Ferdinandi in Bohemiam

hemiam accessu desperatum esse signifi- Sæc. XVII.
A. C. 1619.
carunt, ex ejus equili plusquam triginta
generosos asturcones præcedente Mense
Julio ad augendam rebellionis societa-
tem vendiderunt, Ernesto autem Mans-
feldio spurio illi, bisque proscrip-
to, depulsis Religiosis Monasterii, cui Co-
dischsviæ nomen, annuos ad aureorum
decem millium redditus in præmium
promotæ abdicationis Ferdinandeæ di-
carunt. Postero die quosdam ablega-
runt, qui Palatino sui electionem re-
ferrent, rogarentque, ut diadema au-
spicato delatum acceptare Pragamque
venire dignaretur. Dein legem san-
ciunt, qua contra Ferdinandi abdic-
tionem, indicta etiam perduellionis
pœna mutire inhibitum. Cunctaba-
tur equidem Fridericus ab initio, mis-
soque Aulnio Barone (*) Jacobi Bri- Rapin. Hist.
d' Angl. l. 18.
tanniæ Regis Soceri sui consilium ex-
petebat, priusquam vero hic Legatus
in Angliam venerat, Rex comperta
Generi sui electione suum convocabat
Senatum, in quo Rex decidebat, Bo-
hemos novæ rebellionis reos esse, proin-
temerariæ ejusmodi electioni consen-
tire, indecorum, nefasque fore: Hanc
in rem Jacobus postea Pragam ad Fri-
deri-

X 3

deri-

(*) Scriptorum nonnulli illum fuisse Ba-
ronem Achatium a Dona scribunt.

sæc. XVII.
A. C. 1619

dericum ablegabat Westonum Equitem
Religione Catholicum. & Convaum
Hæreticum, qui oblatum Regnum re-
spuere, Friderico persuaderent, & Bo-
hemos ad Ferdinandi obsequium revo-
carent. Verum horum Oratorum o-
pera in irritum cecidit, partim Pala-
tini pertinacia, partim legatorum in-
scitia; quippe ipsemet Jacobus Rex non-
nunquam jocando dicere solebat, quod
Electori Palatino tres oppido singulares
Domestici per ipsum obvenerint, &
quidem primo Cubicularius nomine
Clarckus, qui Electori nequidem cor-
rigiam dextre dissolvere valeret; utpote
unimanus. Secundo Sacellanus, Pre-
ston vocatus, qui nequidem preces fun-
dere posset, eoquod Anglico ritu uti
prohiberetur, & denique Convaus
Scriba, qui nec legere, nec scribere
edoctus esset. Præter hos vero Maxi-
milianus Bavarix Dux Fridericum ad
repudiandam Bohemix coronam ite-
rato hortabatur, ut infra memorabi-
mus: Ipsa etiam ejus Mater Ludovica
Juliana, prudentissima foemina multis
lacrimis detestata est hanc Bohemorum
de Filio suo optionem, quam etiam ei-
dem dissuadebant Saxo & Brandebur-
gicus Electores, ac denique Ferdinan-
dus Imperator misso Comite Hochen-
zolleriano eundem ab usurpando hoc
Regno

Regno graviter dehortabatur: Præva-Sæc. XVII.
luere tamen præter Regii fastigii splen- A. C. 1619.

dorem, & opimarum ditionum acces-
sionem perversæ non minus quam im-
portunæ sollicitationes eorum, qui in
vanas spes proni, nova rebus suis incre-
menta ex tumultibus & novo Regimi-
ne sibi pollicebantur, quos inter præ-
cipui erant Achatius Dona, Ludovi-
cus Camerarius factiosus Palatini Jure-
consultus, & Abrahamus Scultetus Præ-
co Aulicus pessimi Consultores, ex qui-
bus prior hanc Friderici electionem tan-
quam *Divinæ Providentiæ ac misericordiæ*
opus, & fundatæ vocationis prodigium
adulatoria lingua deprædicare non eru-
buit. Pariter Mauritius Nassoviæ Prin-
ceps, & Bullionius Dux, ambo Cal-
vinistæ, ex odio erga Domum Austria-
cam Friderico ad suscipiendam Bohe-
miæ coronam auctores exstitere. Fer-
tur quoque, quod uxor ejus Elisabetha
Jacobi I. Britannici Regis Filia dubi-
tanti Marito calcar addiderit, eidem
crebro ingerens, indecorum esse, velut
cælitus oblatum sceptrum repudiari ab
eo, qui Regis Filiam in thronum assu-
mere sit ausus. Insuper Corresponden-
tes Germaniæ Principes Rottenburgi
congregati, quos Fridericus desuper
consuluerat, eundem rogant, ut fa-
milie suæ honori, & Calvinianæ Re-
ligio-

Cancell. An-
halt. epist.

Don. 27.

August.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

ligionis incremento consulturus, Regnum acceptaret, cui quoque male feriati ejusdem Confiliarii exponebant, quod sponte oblatam dignitatem recusando pusillanimitatis notam, & Angliæ Regis Soceri indignationem haud effugeret, ignave prætermittens occasionem, qua uxorem suam præfati Regis Filiam impares natalibus suis nuptias querentem ad Regios honores promovere, & Palatinum Septemviratum Bohemico augere posset: His addebant, quod per Regni acceptionem ipse cæleste prorsus ac *divinum efficeretur instrumentum*, quo Lutheranam Religionem latius proferre, simulque Calvinii reformationem protrahere, necnon efficere posset, ut aucto Protestantium Electorum numero deinceps facile semper Evangelicorum unus ad solium Imperatorium eluctari valeret: aliunde vero nec cælum nec homines eidem desuturi essent, & quidem præter Britannicas opes Mauritius cum Batavis suis Watteraviæ Comites, Onoldspacensis & Badensis Marchiones, & Wirtembergiæ Dux, Hungari item atque Transylvani, necnon Gaborii ope Turcæ & Tartari, ac denique omnes *Correspondentes* Principes, Foederatique promptum auxilium lataturi essent: ipse vero Palatinus utpote Imperii Vicarius Bohe-

*Bellus l. 3.
pag. 249.*

Bohemiæ salutem procurare obstrictus Sæc. XVII.
A. C. 1619.
foret, præcipue cum Saxonix Elector
otiosus subsisteret, & Brandenburgicus
nimium *puerilis* esset. Ita reverenter
Protestantes loqui solent de S. R. J.
Principibus, qui iniquis eorum consi-
liis non patrocinantur.

§. VII.

*Palatini Electoris consensus in sui
electionem.*

Interim S. R. J. Electores Francofordiæ *Merc. Gal-
lob. tom. 13.
l. I.*
congregati, cum novum Bohemiæ
Regem interim a rebellibus electum
fuisse ignorarent, datis ad eos literis
significabant, quod amica compositio-
ne hætenus, & crescentibus turbis tan-
dem exortas inter ipsos & Mathiam de-
functum Cæsarem ac Ferdinandum Re-
gem dissensiones tollere decrevissent,
ac propterea ad vigesimam No-
vembris diem Ratisbonæ Conventum,
ad quem ipsi comparerent, indicare
statuissent, ipso Ferdinando Cæsare ad
hanc compositionem propenso. Verum
Protestantes Bohemiæ Ordines nullo
eis dato responso die tertia Septem-
bris Fridericum de facta ejus in Regem
electione certiore reddidere: sub idem
quoque tempus A catholici Silesiæ Or-
dines in comitiis suis Vratislaviæ ha-
bitis

Sæc. XVII. bitis præfatam electionem ceteraque
 A. C. 1619. pacta Pragæ inita rata habebant, at-
 que ad neo-electum Regem suos de-
 cernebant Legatos: Priusquam vero
 Fridericus ad Bohemos rescriberet,
 Monachium ad Maximilianum Bava-
 riæ Ducem Rheinhartum Solmensem
 Comitem unacum aliis duobus Consi-
 liariis exploratum miserat, an Dux,
 a quo exercitus Catholici unio ma-
 gnâ partem pendebat, Friderico Bo-
 hemiam invadente hostem vel amicum
 se gerere meditaretur? Hi ergo præ-
 primis Friderici conatum de Maximi-
 liano in Cæsarem eligendo deprædican-
 tes significabant, quod Fœderatorum
 copiæ propediem in Palatinatum de-
 scensuræ duntaxat eo spectarent, ut
 fines tuerentur, & hostium excursiones
 citra Maximiliani offensionem coerce-
 rent, proin eidem minime suspectæ esse
 deberent; de cetero autem Fridericus
 ex Maximiliano cognoscere averet, quid
 tandem spei fœderatis Protestantibus,
 & præcipue Friderico esse posset, si quæ
 vis injusta ingrueret, vel apud eos an-
 nonæ inopia esset, denique, quænam
 foret ratio reconciliandæ in Imperio
 amicitiae? Præterea hi Oratores dun-
 taxat pro re nata, non autem ex pro-
 fesso Maximiliani mentem circa Regni
 Bohemici acceptationem explorare ju-
 bebant.

Adlzreit.
p. 3. l. 4.
annal.

bebantur. Ad hæc igitur reposuit Ma-
 ximilianus, quod pergratum haberet,
 si nil periculi ullis Imperii Ordinibus
 allaturæ essent Fœderatorum & Friderici
 copię, maxime Bambergensibus,
 Herbipolensibus & Eichstadianis: si
 vero traducendi exercitus necessitas
 incideret, prius transitus libertas pe-
 tenda, tumque annonæ pretium repræ-
 sentandum foret: revocarent tamen
 Legati in memoriam, quid cladis ac-
 cepissent Solmenses Equites, & quid
 damni Eichstadiensis Episcopatus per
 Sigismundi Marchionis stativa, si igitur
 ejusmodi violentiæ continuarentur,
 Principes suorum defensionem mutuis
 auxiliis suscipere cogerentur: de cete-
 ro autem scirent ipsi, quod minæ a
 Correspondentibus jactatæ, damnaque
 accepta Catholicos eo adegerint, ut
 adversus inopinatos casus militem con-
 ducerent, nulli tamen, nisi defensionis
 causa vim illaturum: si vero quis
 annonæ defectus in Friderici exercitu
 contingeret, æquo pretio a Bavaria peti
 posset: de restituenda amicitia actum
 non esse, ad hanc tamen rem pluri-
 mum valituram Friderici, aliorumque
 industriam respondit Maximilianus,
 qui circa articulum de Bohemico dia-
 demate ipsimet Friderico hanc insen-
 tentiam rescripsit. *Mihi persuasum est,*
 te

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. te utpote columnam Imperii, & communis
A.C. 1619. patricæ studiosum, non esse ejus animi, ut
 novas turbas excitare velis in imperio. At
 enim Bohemice Regnum, absque ingenti Ger-
 manicæ concussione, invadi non poterit: de
 cetero tecum reputa, quam raro, verius
 nunquam, Bohemis grati, tutive fuerint
 Principes exteri: atque eam quidem ob rem,
 olim Albertus Bavaricæ Dux, oblatum dia-
 dema recusavit: fama est, ab Ordinibus
 gravissimas Regi futuro leges, & velut spe-
 ciem quandam servitutis, esse impositas,
 quas si tu subire cogitas, quanti id oneris
 tibi erit? Quod si vero in Germania eam
 ob rem nascatur bellum, vix otiosi persistent
 Ottomannici, sed erit proclive, ut per Bet-
 lemmum Gaborem Hungariam saltem, orbis
 Christiani propugnaculum, nitantur occu-
 pare, atque inde in imperium inveterata
 ambitione, & odio in Christianos irrum-
 pere. Vestigia Turcicæ Sæviticæ atque ty-
 rannidis, quæ fixa jam sunt in Transyl-
 vania, Moldavia, & Wallachia, ceteris
 Provinciis deberent esse terrori. Ergo in-
 de metuendum bellum exitiale a gente im-
 manitate barbara, hinc a domo Austriaca,
 quæ jus suum in Bohemice Regnum non erit
 neglectura: Hæc non erit quieta, sed viri-
 bus omnibus Ferdinando Cæsari opitula-
 tura. Ipse enim a toto Septemviro-
 rum Collegio, pro legitimo Bohemice Rege est agni-
 tus. Tale præjudicium multum sane pon-
 deris

deris habebit, nec patietur Ferdinandus, Sæc. XVII.
 coronam suo capiti tantis ceremoniis impo- A. C. 1619.
 fitam, impune, atque cum ignominia de-
 trahi. Quid hinc, nisi divisa Principum
 studia, bella, & incredibiles calamitates?
 Non sunt forsan Bohemi eo usque a Fer-
 dinando alieni, neque omnes contra ejus
 caput sic conspirarunt, quin possint ad men-
 tem, & obsequium redire, reconciliare a-
 micitiam, reddere obsequium. Ejusce cau-
 sæ exemplum, cum ad omnes prorsus Reges
 atque Principes vel maxime pertineat, cre-
 dibile est, ne ab ipso quidem Britanniæ Re-
 ge esset probandum: non foret vertendum
 vitio Domus Austriacæ Principibus, nedum
 Ferdinando Imperatori, de cujus dignitate
 agitur, si consumptis frustra omnibus rei
 componendæ remediis, arma denique cor-
 ripiant, ad sui defensionem.

Ad hasvero Maximiliani literas Fri-
 dericus hæc reposuit, sibi vitio haud
 vertendum, si diadema non quæsitum,
 sed divinitus oblatum sibi imponi per-
 mitteret, de cetero Bohemorum in-
 teresse, ut de Ferdinandi abdicatione
 rationem redderent, sibi vero nil esse
 cum Bethlemio negotii, nec tamen
 mirum, si Hungari undique pressi ipsius
 auxilium imploraturi essent. Dato hoc
 responso Fridericus rebus in Palatinatu
 constitutis, & administratione civili
 Joanni Bipontino, bellica vero Joanni
 Nasso-

Sæc. XVII. Nassovio demandata, unacum Con-
A. C. 1619. jure sua, liberisque Ambergam profe-
 ctus est, inde vero datis die septima
 Octobris ad eundem Maximilianum li-
 teris, se tandem Bohemiæ coronam
 acceptasse significavit, & Palatinatum
 suum superiorem cum Ambergensi Cu-
 ria perquam studiose Bavarix Duci
 commendavit: mox tamen hic Fride-
 rico sequentes transmisit literas: „Quan-
 do jam jacta est alea, nil superest consilii,
 quo ab incepto te deterream, fateri tamen
 cogor, me cogitatione non assequi, qui fieri
 possit, ut ex Bohemicis motibus Imperii
 incolumitas, totiusque Germaniæ quies na-
 scatur. Hoc solatii est reliquum, quod,
 in quemcunque tandem casum res venerint,
 amanter, fideliterque, quæ commoda sint
 visa, tibi aperuerim: Domus Austriacæ res
 suas non erit neglectura, & vix, ac ne vix
 quidem futurum, quin suppetias per Bava-
 riæ fines traducat, id tametsi damno futu-
 rum sit, non possem nihilominus prohibere,
 nisi sedes belli figatur in Boica, & cum
 domo Austriaca, ipsiusque sæderatis, ca-
 pitales inimicitiae contrahantur. Non vi-
 detur legibus imperii consentaneum, Cæsa-
 rianas Legiones, quæ amice se gerunt, pro-
 hibere transitu, & debitam supremi in Im-
 perio capitis rationem non habere. Cæsar,
 Cæsarisque amici, non debent esse deteriore
 loco, quam alii. Tu enimvero, extero mi-
 liti

*liti per tuas ditiones in Bohemiam eunti, Sæc. XVII.
non obstitisti, nec itidem ejusce fœderati ob- A. C. 1619.
stiterunt: istis exemplis non deberet concedi,
ut Cæsaris hostes sint ipso Cæsare in impe-
rio potiores. His addidit Dux alia, de
caussis conscripti a Catholicis exerci-
tus, ad sui defensionem; eos enim non
immerito vereri, aiebat Maximilianus,
ne postquam Romanam Religionem in
suo Regno Bohemie verterint, eandem
in Germania nitantur stirpitus evellere,
quamquam a Friderico mitiora spe-
rentur.*

*Certe graviter, prosequabatur Dux,
perculsi sunt Catholicorum animi, non-
nullis crudelitatis exemplis. Cassoviæ de
duobus Religiosis, unoque præterea ado-
lescente in foro, mox post absoluta divina,
caussa indicta, capitis sumptum est suppli-
cium; suntque alia, quæ paulatim erum-
pent in apertum: nihilo tamen secius Bo-
hemi, Hungaris, aliisque pollicentur Ca-
tholicis omnem Conscientiæ, rituumque Ro-
manorum libertatem. Talia autem faci-
nora, nihil cum istiusmodi pollicitis con-
sentiunt: procul absunt a desiderio recon-
ciliandæ mutuæ fiduciæ & consensionis,
quod tu ipse jactitas. Interim Deum
precor, ut omnia bene feliciterque e-
venire jubeat. „ Exigui fructus spem
Bavariæ Duci reliquam fecerat, non
modo Friderici pertinacia, sed vel ma-
xime*

Sæc. XVII. xime petulantia Bohemorum Directo-
A. C. 1619. rum, qui ab initio horum motuum pro
 explenda sua ambitione ac rebellione
 omnes tam Divinas quam humanas le-
 ges pessumdederunt; quo enim jure
 Ferdinando, quem ipsimet in Regem
 elegerant, Regnum eripere poterant;
 si enim eum tanquam Regem suum a-
 gnoverant, cur eum, qui nullum se su-
 periozem in terris habuit, judicare ausi
 sunt? si vero Bohemiæ Regnum tan-
 quam Cæsaris & Imperii feudum, uti
 re ipsa est, esse crediderunt, cur judi-
 cium, ut vocant, feudale non institue-
 runt, ubi a Cæsare & Imperio de Ju-
 ribus partium judicari debuisset? cur
 omisso ejusmodi judicio, nequidem post
 Mathiæ Imperatoris obitum Imperii
 Vicarios interpellarunt, supplices, ut
 hi feudale judicium instituerent, Pa-
 resque Curiae eo convocarent. At
 maluerunt via facti Regem suum exau-
 ctore, seque tanquam judices simul
 & accusatores gerere.

§. VIII.

*Friderici epistola ad Saxoniae Electo-
 rem, hujusque responsum
 ad illum.*

*Merc. Gal-
 lob. t. 13. l. 1.*

Prius vero die sexta Octobris Frideri-
 cus Amberga literas ad Saxoniae Ele-

Electorem dabat hujus tenoris: „haud Sæc. XVII.
 „necessarium est, turbarum, quæ in A. C. 1619.
 „Bohemia hætenus extiterunt, men-
 „tionem aliquam apud te facere; non
 „enim ignorare potes, quantis cona-
 „tibus Jesuitæ, & eorum asseclæ Pro-
 „testantibus in Regno isto Statibus sem-
 „per resisterint, permissum eis a Ru-
 „dolpho Cæsare Majestatis diploma op-
 „pugnarint, idque unice egerint, ut
 „regnum istud cum incorporatis ei pro-
 „vinciis sub jugum pontificium & ab-
 „solutum dominium rursus mitteretur,
 „cumque læsa sæpius patientia, viam
 „tandem Ordines invenerint, qua di-
 „ploma istud Majestatis ab interitu vin-
 „dicarent, & per hanc occasionem Re-
 „gno ejecti essent, quam laborarint sta-
 „tim, armis, ad quæ corripienda Cæ-
 „sarem induxerant, reditum, de me-
 „diis scilicet aliis desperantes, sibi pa-
 „rare.,,

„Prohibere equidem per ablegatos
 „meos Francofurtum Consiliarios modis
 „omnibus, ut ab extremitatibus absti-
 „neretur, conatus sum, cum vero,
 „qui ablegati eo ab Ordinibus Bohe-
 „miæ legatis fuerunt, ut admitteren-
 „tur, impetrare non possent, nec lite-
 „ræ eorum in Collegium Electorum ad
 „consultandum afferrentur, sed ad e-
 „lectionem faciendam præcipitatis con-
 „filiis

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Y

„filiis

Sæc. XVII. „filiis properaretur, insignis inde mu-
 A. C. 1619. „tatio in regno isto, abdicatio scilicet,
 „& nova personæ meæ electio secuta
 „est. Enimvero nunquam eam pren-
 „savi, nec unquam coronam istam, re-
 „bus præsertim sic stantibus, & regno
 „ita jam bellorum tumultibus exhau-
 „sto, ut utilitatis parum, periculorum
 „vero & laborum satis multum expe-
 „ctari inde possit, expetii. Cum ve-
 „ro Ordines Bohemæ cum incorpo-
 „ratis provinciis decretum, de jugo
 „isto veteri semel excutiendo, & nun-
 „quam iterum assumendo, quin pere-
 „grino potius imperio admittendo sece-
 „rint, colligere facile potui, quid in-
 „de imperio vicinisque Principibus in-
 „commoditatis accrescere possit, quod-
 „que futurum sit, ut causa omnis mali
 „mihi imputaretur, qui legitimam & or-
 „dinariam Dei vocationem acceptare
 „recusaverim, oblatamque *Rempublicam*
juvandi occasionem neglexerim: Cum igitur
legationem a Bohemis, & incorpora-
tis provinciis ad me decretam quotidie ex-
 pectem, consilium, auxiliumque tuum im-
 ploro, promitto autem, quod, quæ futura
 sint, ad te fideliter referre, omniaque ita
 disponere velim, ut pax in imperio, sub-
 lata omni bellorum occasione, conservetur.
 Hoc quidem ita spero, dummodo *Hispa-*
nice Rex, & reliqui Status Catholici (cum
 Ele-

Electtoribus enim Spiritualibus, & Bava- Sæc. XVII.
 ricæ etiam duce hoc nomine jam egi) quie- A. C. 1619.
 tos se præstiterint. Secus si faxint, exter-
 num quoque requirere auxilium vel invitatus
 cogor. Ad extremum, non dubito, quin
 de Hungaricis etiam rebus quid inaudieris:
 Earum quæ ratio, & finis sit, explora-
 tum satis non habeo, ita tamen statuerunt
 Ordines, Jesuiticarum, quas hætenus per-
 pessi fuerunt, machinationum pertæsi, quod,
 quia viribus, propugnaculisque, adversus
 juratum Christiani nominis hostem paratis,
 nudari, privarique sese vident, de ratione
 aliqua ab interitu se suosque vindicandi co-
 gitare decreverint, ceperintque.

Ad has vero Friderici literas Saxo-
 niæ Elector respondens paucis hæc si-
 gnificabat: de rejectione moderni Impera-
 toris, factæque novæ personæ tuæ in Regem
 electione, verba jam facere nolo, cum præ-
 sertim de jure electionis, quo Regnum istud
 fruatur, deque pactis cum Domo Austriacâ
 intercedentibus, & impetratis contra Re-
 versales, quemadmodum, etiam de cau-
 sis factæ rejectionis, & quo animo eam Cæ-
 sar D. usque Austriacâ accepturi sint, ni-
 hil etiamnum mihi constet, summe tamen
 vereor, futurum, ut Regnum istud Bohe-
 miæ, & incorporatæ provinciæ ad optatam
 hac ratione pacem non modo non perveniant,
 sed turbis etiam majoribus involvantur, cum
 præsertim tractationibus locum nullum re-

Sæc. XVII. A. C. 1619. *litterum esse scribas, Imperatorem vero, periculum sit, exclusionem istam gravissimè laturum, & vel omnium, quæ ipsi adhuc restant, jacturam potius, quam Regno isto cedat, facturum. Dissuasionibus prolixis negotium tibi sacessere nolo, ne vel invidere tibi dignitatem istam, vel Ordinum jura, immunitates, & privilegia in dubium vocare velle videar, ita tamen statuo, si rationes contrariæ, & dissuadentes cum Suasoriis conferantur, futurum, ut his longe præponderent. De te non dubito, quin in arduo hoc negotio consilium maturum adhibiturus sis, exempla quoque aliorum Principum, quibus honores oblatis iidem olim fuerint, ob oculos tibi propositurus, & admonitiones istas meas nonnisi ex fideli, & benevolo profectas animo existimaturus sis. Ad me quod attinet, omnem istam rem divinae providentiæ, & moderationi committo, totoque pectore opto, ut consilia apprehendas ejusmodi, quæ Electorali & Regia dignitate digna, subditis utilia, toti Imperio honorifica, Regno Bohemice annexique provinciis salutaria sint, & ad pacem acquirendam perniciemque omnem averte-
dam quam maxime faciant. Non intermittam etiam, quin habito cum reliquis Electoribus, Collegis meis, consilio, quæ ad pacem conservandam necessaria futura sint, modis omnibus promoveam. Motuum Hungaricorum quæ causa sit, mihi qui-*

quidem non constat, ex missis tamen hinc Sæc. XVII.
 inde literis colligi facile potest, Transylva- A. C. 1619.
 nice etiam Principis ad Moravice Ordines
 facta postulata, propediem eam palam fa-
 cerent. Interim Deum precor, ut pericu-
 lum omne ab Imperii finibus avertat, &
 ne Turcis occasio detur, quod armis non
 potuerunt hactenus, obtinendi, clementissi-
 me prohibeat.

Verum hæc Principum monita eo
 minus Friderici animum ad saniora re-
 vocabant, quo audacius ejus fautores
 illum in suo proposito firmabant, atque
 edito libello(*) demonstrare nitebantur,
 quod Ferdinandus II. mortuo Mathia
 Imperatore a Bohemiæ Regno, anne-
 xisque Provinciis exciderit, proin Fri-
 dericus a Bohemiæ Ordinibus jure in
 Regem eligi potuerit.

Y 3

§. IX.

(*) Hujus libri sine Authoris, & typis
 nomine anno 1620. editi titulus est. *Deductio*
 daß ist, nothwendige Ausführung, Bericht,
 und Erzählung deren Ursachen und Moti-
 ven, warum Kaiser Ferdinandus II. nach tödt-
 lichen Abgang, weil. Kaiser Mathiä, des
 Regiments im Königreich Böhheim und des-
 selbigen incorporirten Länder verlurſtiget
 worden.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. IX.

*Fridericus a rebellibus Bohemis Rex
coronatus.*

*Struv. Pe-
riod. 10.
sect. 9.
Londorp.
t. 1. l. 4. c. 91.
Khenvenhill.
tom. 9.
Brachell.
Hist. nostr.
temp. l. 1.
Jäger Hist.
Eccles. Ar-
nold. Kezer
hist. tom. 2.
l. 16. cap. 1.
§. 16.*

Attamen Fridericus hisce Bavariae & Saxoniae Electorum suasionibus nequaquam a concepto acceptandæ coronæ proposito abduci poterat, præcipue stimulatus ab ambitiosa Coniuge sua, quæ utpote Anglici Regis filia vehementerangebatur, se Marito Rege carere, atque imparem natalibus suis consortem habere. Itaque novus Bohemiarum Rex, paulopost nec Comes, nec Elector, nec Rex futurus, unacum coniuge filiis, universoque comitatu Heidelberga Ambergam, indeque die undecima Octobris Waldsassium superioris Palatinatus municipium profectus est, quo Bohemi pariter & Palatini Proceres convenerant, negotio postremam imposituri manum. Horum postulatu Fridericus pollicitus est, quod Pragæ deinceps perpetuæ habitationis sedem sibi constituere, illucque ad recipienda Regni insignia primo quoque tempore sese transferre, Regni-que privilegia, Rudolphinum diploma, ceterasque Regni leges, regandique conditiones sua syngrapha firmare velit, ea lege, ut Palatinatu non exuto
Rex

Rex Bohemorum, Dux Silesiæ, Marchio Moravorum, & utriusque Lusatiae fiat ac sit. Haud silentio prætereundum est, quod Elector, postquam Waldsässium profecturus Heidelbergensibus suis valedixerat, mænibus excedens inter effusas confertæ multitudinis congratulationes lacrimari palam cæperit, proximam forte ruinam suam suorumque præfaga mente deplorans. Insuper Friderici Mater e fenestris abeuntem conspiciens exclamabat: *Ah! nunc Palatinatus transit in Bohemiam.* Die autem 21. Octobris Pragam adventans a Bohemiæ Proceribus, ac Silesiæ, Moraviæ & Lusatiae Nobilibus inter publicas lætitiæ significationes excipiebatur, Tallenbergio ceterorum nomine perorante. Aderat etiam multitudo agrestium Bohemorum, qui falcibus, tribulis, ferratis clavis, aliisque bellicis Zyskianæ rebellionis reliquiis instructi Fridericum tanquam Regem suum armorum atque utensilium concrepatione tumultuosa quidem, imperii tamen hujus genio accommoda salutarunt: Die autem quarta Novembris Fridericus de acceptando regno dubius adhuc hærebat, religionem movente antiquo inaugurationis more, quo Reges ab Episcopis sacro oleo in-
ungi solebant; ast Protestantes Bohemi

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Bellus l. 3.
pag. 248.*

Y 4

hunc

Sæc. XVII. hanc ei scrupulum mox exemerunt, af-
A. C. 1619. ferentes, quod antiquissimorum ejus-

Barre Hist.
d' Allem.
 t. 9. p. 481.

Piascius
 pag. 322.

modi rituum non esset habenda ratio; quippe sine quibus etiam ille, qui Rex eligeretur, rite quoque Rex esse posset, sicuti Henricus III. anno 1051. ante susceptum etiam Baptisma Rex inauguratus fuisset. Semoto igitur hoc dubio Fridericus ab Hussitico Archisynagoga in æde Metropolitana Pragensi Divo Vito sacra, præstito prius juramento, coronatus est. Dein Regi suo in solio sedenti Proceres omnes, qui ob religionem loco non prohibebantur, tacta digitis corona capiti Regio imposta, supplices fidem obsequiumque jure jurando exsolverunt: ipse vero Rex quinque Bohemos Proceres militiæ auratæ Equites creabat, & Calviniani fervoris specimen daturus, paulopost Imagines sacras, omnemque cultum Catholicum ex eodem Templo eliminabat, Sacerdotibus Catholicis ad aliud Templum migrare compulsis, uti infra fusius referemus. Tertio post die Elisabethæ conjugis suæ coronatio, eodem ferme ritu peracta est: Ut autem novus Rex usurpati diadematis invidiam a se averteret, publicis literis ad omnes Reges, Electores, Duces & Nobiles, necnon aliis seorsim ad Poloniæ Regem, Venetos, aliosque Italiæ Prin-

Principes datis suam agendi rationem Sæc. XVII.
A. C. 1619.
vindicare nitebatur (*). Applaudebant vicissim novo Regi ex odio erga Austriacos, Veneti, Dani, Suecique. Demum vero Fridericus Praga simul cum uxore sua Norimbergam ad Correspondentium Principum comitia, ubi adversus Cæsarem nova cudebantur consilia, profectus est: Bohemi autem sequenti anno, ut obeunte Patre Austriacæ Domui successionis spes penitus succisa esset, Fridericum Henricum Regis Filium in Regni Successorem nominabant, cum tamen ex eo capite, eo quod ex veteri Bohemorum jure Reges eligendi, non autem *nativitatis jure dandi* essent, non ita pridem Ferdinandum exauctorassent, ac ipsemet Fridericus in præfata Apologia sua, quam tamen anno sequenti Valentinus Cæsarius Austriacus egregie confutabat edito libro, professus esset, se ideo in sui electionem consensisse, *ne Regnum, quod electione deferri oporteret, hæreditaria successione deinceps occupetur.* *Fides Bohemo-Palatina.* Pariter singulari nota dignum est, quod

Y 5

Hussi-

(*) Hanc in rem edidit apologiam, sub hoc titulo: *Friderici D. G. Bohemæ Regis Comitum Palatini Rheni, Electoris &c. declaratio publica, cur Regni Bohemæ, annexarumque Provinciarum Regimen in se suscepit.*

Sæc. XVII. Hussitici Verbi Minister tam in Regis
 A. C. 1619. quam Reginæ inauguratione, quoties
 eis quædam Regni insignia tradebat,
 figillatim quamdam precationem Ca-
 tholicorum more adjunxerit, quod in
 iis, qui ejusmodi rituum, omniumque
 Papisticam, ut loquuntur, superstitionem
 redolentium ofores sunt, valde
 mirum videri potest.

§. X.

*Britanno - Batavica secretissima In-
 structio Friderico V. data.*

Bald. Chron. moral. pag. 1067.
Arnold Rezer Hist. tom. 2. l. 17. cap. 1. §. 11.
 Inter arcanas scripturas, quæ post Pra-
 gense prælium a victoribus reperta
 fuere, habebatur secretissima quædam
 instructio, cujus Author se fidelissimum
 Friderici Educatores, atque exerci-
 tatum militem, versatissimumque Po-
 liticum appellat, suæque præcepta ad
 genium illius ævi Principum accom-
 modat, ita exorsus:

Serenissime Princeps, Alumne cha-
 rissime! documenta non quotidiana
 cape: „his servatis, te servabis: hisce
 „regna Britannicæ unita, Hollandia de-
 „fensa, Galliarum Reges in officio re-
 „tenti erunt: hisce tu Cæsarem compe-
 „sces, Cæsar eris. Audi Educatores,
 „Magistrum, Clientem: cujus salus ex
 „tua Salute pendet, secreta, sed seria
 „con-

„confilia fuggerentem. A puero didi-
 „cisti, inter consilium & adulationem,
 „quid interfit. Cavebis autem, ne ad
 „alios imperii hæc arcana perferantur.

II. „Jacta est alea, transisti Rubico-
 „nem, tenendum est institutum: cade-
 „re jam de fastigio tua Majestas potest,
 „descendere non potest. Inter pares,
 „vivere par non est, qui pares oppres-
 „sit, aut omnes etiam tuæ potentiae
 „adjutores, opprimendi sunt, aut to-
 „tum perdendum. Pauci reges ab ho-
 „stibus, multi ab æmulis, & quondam
 „fidis, plerique ab intimis trucidati
 „sunt. Alexandri tota progenies cæ-
 „sa est ab Alexandri Ducibus. Hæc
 „tecum perpendes, & Historicum tuum
 „rogabis.

III. „Tuo in regno, si unquam in
 „ullo non est minor, sed major Virtus,
 „quam quærere, parta tueri: major,
 „inquam, nam sine tuo labore, tuo-
 „rum astu, versutiisque tibi sunt om-
 „nia parta, uno verbo, si fateri inter se-
 „cretissima arcana licet, errore factus
 „es rex. At toto corpore tuarum Di-
 „tionum, sociorumque defendendum
 „est, quod accepisti. Numera a Julio
 „Cæsare, usque ad Ferdinandum, in-
 „ter centum, qui regna per vim oc-
 „cuparunt, non sunt quatuor, qui non
 „eadem perdiderint, & cum tota sa-
 „milia

Sæc. XVII.
 A.C. 1619.

Sæc. XVII. „milia perierint. Inter magnos reges,
A. C. 1619. „paucissimi suo die defuncti: Inter quin-
 „quaginta Cæsares, quære tres, qui
 „post multas seditiones, non dederint
 „sanguinem invidiæ, vel odio. Inter
 „Bohemiæ Reges, duo solum sine re-
 „bellione regnarunt. Tu, quorum lo-
 „cum tenes, pericula expavesce, gla-
 „dium contra Cæsarem sumpisti, gla-
 „dium non modo Cæsaris, sed cujus-
 „cunque time: Dominus est vitæ tuæ,
 „quisquis contemptor est suæ. Imo tan-
 „quam de invasore, & prædone trium-
 „phabit, quisquis te occiderit. Cau-
 „tionem itaque a nobis, magnificentiam
 „ab aulicis disces, fortunam ex defun-
 „ctis, atque utinam legendo, non ex-
 „periendo.

IV, „Tria igitur hoc rerum statu cir-
 „cumspicies hominum genera: Hostes
 „apertos, Amicos veros, & qui sunt
 „vel ficti amici, vel tecti hostes, quos
 „omnes inter dubios numeramus.

„Hostes aperti sunt, Domus Au-
 „striaca, Pontifex, Itali, & qui his
 „sine fraude, ac fūco ingenue adhæ-
 „rent. Contra hos opus est tibi sum-
 „ptu magno, diuturno, Ducibus ma-
 „gnis, fideisque, milite perpetuo, quia
 „hæc illis adsunt, sæpius vinci possunt,
 „tardius debellari poterunt. Nosti Han-
 „nibalem tribus magnis, decem me-
 „diocri-

„diocribus praeliis victorem, tandem Sæc. XVII.
 „bello victum, vestigalem, exulem, A.C. 1619.
 „veneno tot decora perdidisse.

V. „Pares sumptus, viresque aper-
 „tis hostibus non habes, ideo a fœde-
 „ratis petenda sunt: in quo multa pe-
 „ricula. Primum, ne graventur im-
 „pendiis. Secundo, ne de recompen-
 „satione desperent. Tertio, ne casu
 „adverso frangantur. Quarto, ne in-
 „ter se dissentiant. Quinto, ne alio
 „bello implicentur. Sexto, ne illis
 „tua potentia invidiosa reddatur. De-
 „nique, ne quavis ex causa multi dis-
 „sentientes, & quorum proposita con-
 „traria sunt, te deserant. Hæc exem-
 „plis te tua Germania tempore Caroli
 „V. docuit, cum Principes prodiderunt
 „civitates. Valde itaque consideran-
 „dum, quo modo par hostibus esse
 „possis.,

VI. „Neque solum hostium, quæ
 „modo est, potentiam expendas velim
 „sed eam, quam extrema pericula, vel
 „desperatio efficere potest: qui vinci-
 „tur, & magno animo est, undique ar-
 „ma habere potest. Quid, si Ferdi-
 „nandus, Leopoldus, Carolus, alii,
 „extrema tentent? si jura sua Venetis
 „transcribant? si Magnatibus Poloniæ,
 „vel illi regno, Lusatiam, Silesiam,
 „Moraviam tradant? Quid, si jus suum
 „non

Sæc. XVII. „non dico Hispano, aut Franco, sed
A. C. 1619. „cuivis alteri offerant? Quid, si foede-
 „rum vigore, ultro oblata a Turcis au-
 „xilia accipiant, unde & tu, & Gabor
 „petiistis? Putas, Turcam tam spe-
 „ciosam causam deserturum? Quid, si
 „Hispanus cum Turca pacem faciat?
 „Quid, si Istriam, Carniolam, Carin-
 „thiamque Venetis divendant: itaque
 „securus esse noli. Victor inexpectato
 „ferieris ictu. Miserorum est industria,
 „nunquam alto Sanguini deest misera-
 „tio, nunquam afflictis auxilium. Sed
 „quid me diffundo? ferieris, a quo
 „minime putabas.

VII. „De amicis scito, paucos esse
 „tibi: Socer, Uxor, Dux Bullionius,
 „quidam agnati, Frater, si coluntur,
 „amici sunt, ceteri fortunam tuam ve-
 „nerantur, suæ spei, suæ promotionis
 „sunt amici, quibus nisi tu satisfacias,
 „experieris proditores, ac transfugas,
 „Quotus enim quisque te tua, non sua
 „causa, secutus est? Quotus quisque
 „recedens, tibi non maledicit? sed de
 „amicis tuis speciatim considera.

VIII. „Bohemi amici nequaquam
 „sunt. Id verius, quam credibilius est:
 „senties id tamen, ubi acta perpende-
 „ris: Primum, non honoris tui causa,
 „sed necessitate compulsi, te Regem
 „dixere, & quidem a Saxone, Bava-
 „roque

„roque repudiati: & magna tamen con- Sæc. XVII.
 „certatio fuit, ne Saxonem invitum A.C. 1619.
 „præferrent, aut Gabrielem. Deinde
 „liberi esse statuerant more Hollandiæ,
 „& Venetiarum, & jam Helveticas Res-
 „publicas meditabantur; sed positi in-
 „ter Duces & reges, cum viderent sub-
 „sidia non dari a Principibus, in tam
 „pernicioso exemplo: cum etiam ad-
 „verterent in electione Imperatoria ra-
 „tionem statuum non haberi, sed Re-
 „gis: non inconsultum arbitrati sunt,
 „cæremoniali coronatione sibi auxilia
 „parare.

IX. „Tertio, clarius etiam odii sui
 „signum in te jam ostendunt, cum eas
 „tibi conditiones ferunt regnandi, quas
 „moderati domini mancipiis imponere
 „vix solent. In omnia eorum acta a-
 „gendaque jurare cogeris: si delinquas,
 „ipsi tui sunt actores, testes, iudices,
 „forte & præcipitatores. Bellum tu
 „gerere, scribere militem, iis invitis
 „non potes: illi sine te, & contra te
 „possunt: Armamentarium habere tibi
 „non licet, illi habere volunt. Deni-
 „que eorum Senatus - consultis subscri-
 „bere cogeris, & jam in tuum, & tuo-
 „rum opprobrium, & jam contra tuam
 „salutem; ni faxis, Rex non eris. Ne-
 „que te moveant blanditiæ, & obse-
 „quia; plus affectat in hujusmodi re-
 „bus

Sæc. XVII. „bus simulatio, & ostentatio, quam ve-
A. C. 1619. „ritas, & amicitia faciant. Fictioni
 „multis opus est tegumentis, ne pa-
 „teat: cave igitur, illis credas. Na-
 „turam eorum perdisce, inter vapores
 „cerevisiæ, ructusque jam saturi, &
 „oppleti deliberant; atque ad ea, quæ
 „cogitarunt, efficienda, præcipites sunt,
 „celeresque. Bohemia indigenis regi-
 „bus semper Noverca fuit, tibi extero
 „ne spera matrem fore. Dum alios ti-
 „met, dum a te sperat, paululum in-
 „terquiescet; te si timere cæperit, a te
 „si sperare desierit, redibit ad inge-
 „nium.

X. „Cum igitur Bohemi sint asperi,
 „efferi, contumaces, in consiliis ab-
 „rupti, in executione inopinati, recte
 „facies, si te nondum regem esse, nec
 „iplos tuos subditos arbitreris.

„Arborem te esse cogita, quæ non
 „radicibus fixa, suis ipsa membris fir-
 „metur in terram depressis; sed quam
 „fulcra, & statumina sustentant exter-
 „na, quorum nonnulla de facili succi-
 „di, & abrumpi possunt. Perpende,
 „nullam esse diuturnam potentiam, quæ
 „suis viribus nixa non est. Tuum Im-
 „perium, nonnisi consensu parentum
 „validum esse potest: at consensus ille
 „momentaneus, volubilisque est. Ex-
 „perieris, ubi Austriacos timere desie-
 „rint,

„rint, ubi tributa exegeris, ubi sup-
 „plicia decreveris. Imo non obscure
 „te Lutherani, & Hussitæ detestantur,
 „Saxonemque respectant, ut suæ liber-
 „tatis vindicem: Nec defuerunt, qui
 „censuerint, te puerum coronandum,
 „& tollendum, ut Augustum Cicero
 „laudandum, & tollendum dixit. Tu
 „ne committe, ut tolli possis.,

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

XI. „Hæc ut penitus pervideas,
 „cognatum Mauritium, & Hollandos
 „specta. Nemo ab hominum memoria
 „periculosius, feliciusque pro Patria
 „gessit bella, quam Mauritius: nemo
 „paterna memoria gratiosior fuit; in
 „nullum major civitatum affectus fuit.
 „Quæ enim non dixerunt, feceruntque,
 „cum triumphantem exciperent? quæ
 „non dederunt, pollicitique sunt, cum
 „etiam nudas Virgines publicitus offer-
 „rent? Nunc vero, nisi occupasset fa-
 „cinus, ille cadaver esset, regnaret Bar-
 „neveldius. Causa est, perpetuum cer-
 „tamen inter libertatem & regnum. Ea-
 „dem est in Bohemia. Tu cupis esse
 „Rex absolutus, non larva Regis: cu-
 „pis omnes tibi subditos esse: illi cu-
 „piunt maxime esse liberi, nec regem
 „quidquam, nisi quod illi volunt, posse.
 „Dum igitur illi immoderatam petunt
 „libertatem Regibus dominantem: Tu
 „non precarium, sed obnoxium in sub-
 „ditis

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Z

„ditis

Sæc. XVII. „ditis obsequium, necesse est motus o-
A. C. 1619. „riri, ut nunc videmus in Belgio, ubi

„omnia tentantur, nec tamen magnis
 „multorum odiis ulla potentia par in-
 „venitur. Itaque præstabit Belgium
 „totum in servitutem rapere, quam
 „tam anxio imperio tenere, quod nunc
 „mutatis pro conditione temporum,
 „Magistratibus feliciter inchoatum est.

XII. „Venio ad alios amicos, quos
 „difficulter invenies, si judicaveris Bo-
 „hemos amicos non esse, Gabor Tran-
 „sylvanus tibi amicus non est, sed o-
 „dio Cæsaris, & timore, foedus tecum
 „pepigit, ut, dum te objicit periculis,
 „ille Hungariam teneat, muniatque.
 „Bohemiæ regnum & ille affectavit,
 „sed spe sua frustratus, ringitur, quod
 „tecum hanc partiri prædam debeat;
 „cum primum poterit, quod dimisit
 „invitus, omni conatu recuperare con-
 „tendet. Sua te regem factum jactitat
 „opera, præmia petit: Novit is probe,
 „non posse Hungariam contra Turcas,
 „Tartaros, Venetos, Polonos, ipsos
 „Hungaros, a se defendi, nisi aliis re-
 „gnis, Provinciisque adjectis. Bohe-
 „miam itaque, additasque illi ditio-
 „nes, suæ coronæ esse necessarias non
 „immerito putat. Cum vero jus eli-
 „gendi regis in Bohemia Proceres sibi
 „vendicent, non difficulter in suam
 „Sen-

„Sententiam hos pelliciet, facietque
 „tibi, quod tu Ferdinando, & quod ipse
 „domui Austriacæ. Imo si Cæsar illi
 „Hungariam in feudum donet, nisi a
 „moribus suis degeneraverit, omnibus
 „paratus erit contendere viribus, ut
 „Bohemia Austriacis restituatur.

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

XIII. „Multo minus Turcam fidum,
 „amicumque existimabis. Jucundissi-
 „mum ille sibi, in vestibulo Portæ suæ,
 „spectaculum de vestris pugnis exhibet.
 „Victor pariter, & victus, præda eris.
 „Sic arietes, spectante lupo, & inhian-
 „te, concurrunt. Sic Galli Gallinacei,
 „plaudente Aquila, præliantur. Axio-
 „ma Turcarum est, nulli Christiano,
 „nisi commodi sui causa, amicum esse.
 „Nullum hæcenus bello, si omnes e-
 „volvas *Annales*, juvit, quem non in
 „miserandam redegerit servitutem; si-
 „dem sola utilitate, quæstu metitur.
 „Tot opum, ac Virorum impendiis pro
 „Hungaria depugnavit, toto Europæ
 „corpore illa defensa est: At sine San-
 „guine, sine sumptu, Hungariam te-
 „net, per vasallum fidum possidet, tri-
 „butum accipit, jus traducendi exer-
 „citus habet. In Moraviam, Bohe-
 „miam Silesiamque, & si non statim
 „moverit, tu semper eum expectabis.
 „Nam Gabriel ejus præsidio Transyl-
 „vaniam obtinet, ejusdem Hungariam
 „occupat, Bassæ subsidio militem para-
 tum

Sæc. XVII. „tum habent, vocati, & invocati ade-
A.C. 1619. „runt, urbes pro cautione, ac pigno-
 „re, ut Lippam in Transylvania acci-
 „pient.,

„An tu fore speras, ut Turca mo-
 „ribus suis non utatur? cur tam per-
 „fide, atrociter, periculoseque Ger-
 „manix Imperium infestavit, si nunc
 „te secure regnantem finet? At servet
 „sane fidem; at tu illi credere nequa-
 „quam debes, quia nunquam haſte-
 „nus servavit fidem. Legationes igi-
 „tur tuæ, quas partim promiſiſti Con-
 „ſtantinopolim, partim nunc adornas;
 „profuſa etiam donaria, quibus Turcam
 „demereriſ, ſubjectionis tuæ Symbola
 „erunt, ſecuritatis vades non erunt.
 „Hoc ſane horrendum eſt, regnum
 „tuum, cum primum violare fidem illi
 „viſum fuerit, in ejus fore poteſtate.
 „Si ad altam te Portam ſuam vocave-
 „rit, eundem eſſe. Si, ut arma Tur-
 „cicis conjuncta contra quempiam chri-
 „ſtianum convertas, jufferit, idem ſa-
 „cere cogeriſ; quod ante biennium
 „tuus Gabor fecit, contra Polonoſ exer-
 „citum ſuum Duce Scender Baſſa ex-
 „pediens. Nec inſolitum tibi videri
 „poterit, ſi fidem Turca fallat, cum
 „ipſe, ut de Gabor taceam, tot modis
 „juſjurandum, & fidem, regnandi cau-
 „ſa, violaveriſ, & exemplum contra te
 „dede-

„dederis. Ego vero puto, Turcam & Sæc. XVII.
 „tibi, & Gabrieli tunc fore infestiores, A. C. 1619.
 „dum vos felices putabitis. Nam Tur-
 „ca hæcenus id egit, ut discordiis Chri-
 „stianorum rem stabiliret suam; nunc
 „si te, Gabrielem, Venetos, ac Prin-
 „cipes quosdam Germaniæ concordēs
 „viderit, sibi timebit. Itaque pulsīs
 „Austriacis, vos dissipabit, disjunctos
 „invadet; te per Gabrielem, & Venetos
 „per alios vastabit.

XIV. „Quæ de Turcis, deque tuo
 „Transylvano Gabor attigi, ut uberius
 „noris, juvat; cognosces autem ex
 „*Literarum* copiis fideliter ex originali
 „transcriptis. Disces sane ex illis ar-
 „tem cum Turcis tractandi; nec pudeat,
 „pigeatque a Veterano, quique ma-
 „gnam virilis ætatis partem apud Tur-
 „cas contrivit, tyronem in hac palæ-
 „stra discere. Sed & intelliges distin-
 „cte, quem in scopum, curas, cogita-
 „tionesque suas Gabor direxerit. Ut
 „autem promptius assequaris, quæ
 „prioribus *Literis* habentur, scire de-
 „bes, Gabrielem tuum, contra Princi-
 „pem, ac Dominum suum, validum
 „Turcarum exercitum in ipsa Transyl-
 „vaniæ viscera duxisse, eaque mise-
 „randum in modum vastata, direpta-
 „que, sublato Gabriele Bathorio, Prin-
 „cipatum sibi formasse: Turcas multis

Sæc. XVII. „Christianorum millibus in diram ser-
A. C. 1619. „vitutem abductis, Transylvania ex-
 „cessisse. Ut igitur navatæ operæ pro-
 „missa jam dudum præmia Turcis ex-
 „solverentur, collectis omnibus Tran-
 „sylvaniæ viribus, bellum contra san-
 „guinem suum movit, quas Turcis per-
 „miserat, arces, valida Christianæ Rei-
 „publicæ præsidia iisdem consignaturus.
 „Præsidarii tantum facinus averfati,
 „cedere noluerunt, sed muris vi tor-
 „mentorū dejectis, ac dissipatis, Lip-
 „pa inprimis mænibus cincta, ac du-
 „plici arce munita; deinde Solymos,
 „Eperies, Towraggya, Margita, Mo-
 „noster, Arad, Syri, Facsat, occu-
 „pata, Turcisque in manus tradita,
 „longeque major tractus Hungariæ Tur-
 „cis hac deditiois ratione cessit, quam
 „decennali superiorum annorum bel-
 „lo, ab iisdem fuerit occupatus.

„Post hunc tam heroicum (Turcicæ
 „videlicet servituti nobilissimam Pro-
 „vinciæ portionem mancipando) actum,
 „ad Vezirum Nakas Haffanem Bassam,
 „priorēs *Literas* ex castris ad Lippam
 „positis scripsit: posteriorem undenam,
 „quave occasione dederit, ex ipsis per-
 „cipies.,

His ita propositis hujus instructio-
 nis Auctor profert Bethlemi Gaboris
 literas priores ad Vezirium, quæ hu-
 jus

jus erant tenoris: *Ab annis compluribus* Sæc. XVII.
inter nostrum potentissimum, invictissimum- A. C. 1619.
que Cæsarem, & regnum Transylvaniæ,
alienationes, disceptationesque intercurrere-
runt, ob adeptam, nec redditam Lippam.
Diffiteri non possumus, plurimas, easque
justas, ac evidentes causas fuisse, ob quas
nec regnum, nec qui hujusque fuere Principes,
adduci potuerunt, ut eam redderent.
Nam ex quo priscorum Hungarorum pro-
genitores, relicta Scythia, ferro absumptis
harum terrarum incolis, regnum acquisie-
runt, nullo unquam tempore vel auditum,
vel lectum alicubi, quod Gens Hungarica,
non dico, Arces, civitates, tractus inte-
gros, sed vel palmum terræ sine armis, sine
Sanguine, sine cæde, gratis alicui conces-
sisset. Ex quo autem Gens Othomanica
contra Hungaros bella gerit, quacumque
in arce soli Hungari milites fuere, quan-
tumvis valida impressione premerentur, haud
se se dediderunt, ad unum omnes internecio-
ne deleri pro defensione patriæ maluerunt.
Testantur id Alba Græca, Temesvaria,
Szygetum.

Nunc nostræ actiones, & adversus po-
 tentissimum Imperatorem declarata sincera
 fidelitas, longe aliter habet. Nam ut
 in potentissimum Imperatorem, veram fide-
 litatem nostram, restitutione arcis Lippæ,
 comprobaremus, ob practicas plurimorum
 Germanizantium, accedente præsidiariorum
rebel-

Sæc. XVII. A. C. 1619. rebellione, & exercituum nostrorum multiplici difficultate, multorum insignium militum nostrorum Sanguinis ac vitæ profusione, civitatem assaltu, Arcem valida impressione occupavimus, ut vel hac ratione potentissimo Imperatori gratificaremur. Interea ex parte Germanorum, tametsi sub pacis prætextu, multa donativa deserantur potentissimo Imperatori, alia tamen ex parte Georgium Hommonai in Transylvaniam, Sorban, Waivodam in Walachiam valido exercitu instructos, expediverunt. In Subsidium quoque arcis Lippæ (ne videlicet reddi illa per nos posset potentissimo Imperatori) ad instantiam præsidiariorum, validus contra nos exercitus fuit expeditus. Verum nos accelerato itinere, illius adventum prævertimus, & jam civitatem occupaveramus, cum hæc auxilia supervenerunt. Interim & Arcis oppugnationem urgendo & contra adventantes in campis depugnando, Deo adjutore, contra utroque feliciter rem gessimus. Arce igitur occupata, & evacuata, juxta clemens mandatum potentissimi Imperatoris, Lippam unacum quinque arcibus, & castellis ad eam spectantibus, nos ipsi in manus Beglerbegi Temesuariensis, spectabilis, ac Magnifici Mehemet-Bassæ consignavimus.

Ob hanc æterna memoria dignam fidelitatis nostræ declarationem, cui parem nemo hujusque in tota natione Hungarica, forte

forte nec in alia, versus Othomanicam gen- Sæc. XVII.
tem exhibuit, quam clementem protectionem, A. C. 1619.
quantam bonorum affluentiam sperare debeamus a nostro clementissimo, summæque dignitatis Cæsare, quam amicitiam, benevolentiamque a Veziris, quam ab universa Musulmanica gente gratitudinem, id nos summi inprimis Dei, ac per totum orbem diffusarum gentium, ac nationum, perennaturo iudicio committimus. Capitis nostri, vitæque propriæ discrimine, tot insignium militum nostrorum Sanguine, tam grande obsequium præstitimus, vel hac ratione, gratiam, ac favorem potentissimi Imperatoris demereri satagentes De totius negotii cursu, deque postulatis nostris, quæ potentissimo Imperatori repræsentamus, Vestram Magnificentiam, Orator noster, qui illic est, plene edocebit, rogantes cum omni affectu Magnificentiam Vestram, digna postulata nostra, suo favore promota velit, quod nos una cum nostro regno, omni gratitudine demereri conabimur. Deus conservet Magnificentiam Vestram diutissime incolumem. Datum in castris nostris ad arcem Lippam positis, die decimo sexto mensis Junii. Anno millesimo sexcentesimo decimo sexto.

Posteriores autem ejusdem Gaboris ad Schenderem Bassam literæ his conceptæ erant verbis: quam sincere, ac fraterno, quam grato benevoloque affectu,

Sæc. XVII. factu, conatus semper fuerim Vestrae Ma-
 Sæc. 1619. gnificentiae servire, summus Deus mihi sit
 testis. Nescio tamen, quo meo merito,
 Vestra Magnificentia in meam perniciem,
 Et apud splendidam portam, Et alibi,
 multas fodit foveas, in quas ne præcipita-
 rer, Deus hucusque protexit. Ego vero
 in Vestram Magnificentiam nunquam de-
 liqui, quin potius, quantum potui, de-
 mereri laboravi, Et vix non servus ipsius
 vectigalis fui. Quolibet enim anno mul-
 ta donaria, suppellectilem argenteam, pec-
 uniam numeratam, Et salem debui Vestra
 Magnificentiae pendere, quarum rerum tes-
 ses habeo, quos producam, cum oportu-
 num fuerit. Ex iis cognoscet splendida
 porta, qua ratione Vestra Magnificentia
 Transylvaniam emungat. Non solum co-
 ram, sed etiam apud legatos, splendida
 semper verba dedit mihi Vestra Magnifi-
 centia, multis juramentis promisit benevo-
 lentiam, interim conatu omni exitium
 meum procuravit. Hucusque dissimulavi.
 Literas, quibus Vestra Magnificentia post
 meum ex Transylvania abscessum, Saxo-
 nes allicit, heri accepi, quas ubi perlegis-
 sem, miratus sum vehementer, quod non-
 dum desistat Magnificentia Vestra a pra-
 eticis Transylvanicis, cum tamen nihil
 juris habeat in Transylvaniam, nec exi-
 stimet, deposuisse nos, ac negligere curam
 Transylvaniæ. Rogo itaque Magnificen-
 tiam

tiam Vestram, a practicis hujusmodi de- Sæc. XVII.
 sistat, in Transylvaniam me scriptitet, A. C. 1619.
 certo sibi persuadeat, cum iis, quibuscum
 cepit, rem hanc non perficiet. Ego ne-
 gotia Vestrae Magnificentiae non attingo,
 cum id mei non sit officii: ita nec Ve-
 stra Magnificentia res meas dirigat, cum
 nemo ipsi hac in parte quidquam com-
 miserit.

Certo credat Magnificentia Vestra,
 quod & ego existimo me talem esse servi-
 torem Cæsaris mei Clementissimi Domini,
 qualis est Vestra Magnificentia. Servivi,
 sed & nunc in dies servio potentiae tuæ
 cum omni iustitia, quod nunc vel maxime
 testatum feci. Et totam siquidem Hunga-
 ricam nationem, eodem prorsus modo,
 quo Transylvaniam, ad pedes potentissimi
 Domini perduxi. Isti jam suæ potentie
 una mecum fidelissimi erunt. Maneo nunc
 Posonii in Regia Hungariæ, Corona in
 meis manibus est, Deo Gratia, post dies
 decem Hungari sibi regem eligent. Con-
 venerat omnis exercitus Ferdinandi, erant
 ultra sexaginta millia, ante portas Vien-
 nenses confliximus, & magnus Deus, po-
 tentissimi Imperatoris auspiciis, victoriam
 largitus est, profligavimus inimicum, ul-
 tra Danubium pepulimus, Viennam con-
 clusimus. Nunc exercitus nostros trajici-
 mus, ut illos iterum invadamus, & si Deus
 faverit, Vienna quoque paucos intra dies,
 in

• Sæc. XVII. in potestate mea erit. Totum regnum Bo-
A. C. 1619. hemiæ, regnum Moraviæ, regnum Silesiæ,
 potentissima, Imperatori fidum, ac benevo-
 lum effecimus, eorum Exercitus penes me
 habeo, ex omnibus regnis Legati cum mu-
 neribus destinantur ad Lucidam portam. Ta-
 liter ego inservio potentissimo Domino, Ve-
 stra autem Magnificencia clanculum vult
 meos subditos a me avellere, ad rebellan-
 dum inducere, ob quod certe nunquam ei
 serviam. Deus sit cum Vestra Magnificen-
 tia. Posonii. 4. Novembris. Anno 1619.

Recitatis hisce literis Auctor ita
 prosequatur. XV. „Venetos ne ipsos
 „quidem amicos arbitrare, multæ
 „causæ sunt. Prima, Aristocratiam
 „tuentur, & Principem non nisi in spe-
 „ciem habent, plebem contemnunt, Pa-
 „tricius Sanguis solus imperio dignus
 „censetur.

„Natura itaque inimicus est Monar-
 „chiæ eorum status, nec expedit tibi
 „tuos Proceres familiares esse Venetis,
 „amorem enim libertatis, odiumque
 „Regum adsciscunt.

„Secunda, Veneti mali vicini sunt,
 „cum nullo Italico pacem colere potue-
 „runt, nullum vicinum habent ami-
 „cum, omnium vicinorum ipsi sunt æ-
 „muli. Patuit id nupero ad Gradiscam
 „bello, quo ex Hollandia, aliisque lo-
 „cis

„cis auxilia petere debuerunt. Ne du- Sæc. XVII.
bita, nec tibi quidem erunt amici. A. C. 1619.

„Tertia, tu, & illi pariter dilatare
„regna, & vicina imperio adjicere sata-
„gitis, non igitur diu inter corrivales
„pax esse poterit. Quod nunc tibi, &
„Gabrieli blandiuntur, causa est, quia
„tuo labore ac sumptu quam maxime
„Austriacos atteri cupiunt, quorum ma-
„gnitudini invident, adeoque nullum
„vicinum habere, quem timeant, ex-
„optant. Itaque si vel tua, vel Ga-
„brielis potentia eo perveniat, ut illis
„sit formidanda, omnibus machinis
„obstent. Olim Lusitanæ regibus In-
„dicam navigationem intercludere vo-
„luere. Omnibus enim Christianis in-
„vident se potentioribus. Turcam to-
„lerant, eique adulantur, cum tamen
„ab illo & premantur, & spolientur.

„Denique fac, ad nutum omnia ire
„Gabrieli, fac ipsum Turcicis copiis ad-
„jutum Styriam, ceteraque Cæsaris
„occupare, & Coronæ Hungaricæ ad-
„jungere, tunc enim necesse est pacem
„inter ipsum, ac Venetos discindi. Nam
„ne dubites, eo rerum statu, Gabor
„illa quoque repetet, quæ Veneti ab
„Hungaricis olim regibus, cum eos
„Turca premeret, usi occasione alienæ
„calamitatis, in suam nassam averte-
„runt. Quod si vetera noluerit movere
„liti-

Sæc. XVII. „litigia, certe præsentia nequaquam
A. C. 1619. „negliget.

„Par autem Venetis erit, Transyl-
„vania, Hungaria, Styria, Carinthia,
„& Austria unitis, & in vasallatum
„Turcæ datis. Actum quidem ad nu-
„tum magnæ portæ, peribunt nobiles
„Veneti, cum adversus duos validos
„terra marique hostes, defensorem non
„habebunt. Quæ omnia tam timenda
„sunt, quam non sperandum est, Tur-
„cam, vel Gabrielem, data occasione
„augendæ potentiæ, carituros prætextu
„violandorum foederum, quasi non sit
„facturus Veneto, quod fecit Cæsari.
„Nec ignorant ista Veneti, sed invidia
„in domum Austriacam flagrant, fu-
„tura pericula non æstimant. Nihile-
„nim invidia potentius, utpote quæ se-
„ipsam consumit, ac devorat.

XVI. „In Principibus, urbibusque
„Germaniæ, quamdiu illis tecum est
„communis metus, spem locabis, ille,
„ubi desierit, suas quisque res aget. Illi
„tantum sui defensionem, & incremen-
„ta quærunt, eaque ex bonis Ecclesia-
„sticis, alia enim, quæ dones, non
„habes. Hæc spes si decollet, bona
„si acceperint, cum omnibus satisfieri
„non possit, odisse incipient. Nam in
„hac divisione, juxta legem, tibi po-
„torem partem applicabis, fratrique
„tuo

„tuo & tot Palatinis non abundanti- Sæc. XVII.
 „bus. Civitates etiam sua merito re- A. C. 1619.
 „poscent præmia: nam pecunias gra-
 „tis non exponent. Deinde, te urbes
 „liberæ, & maxime finitimæ, valde
 „metuunt, ut Wormatia, Spira, Fran-
 „cofurtum. Jam vero si fies potentior,
 „etiam te Norimberga, Ulma, formi-
 „dare occipient. Putant enim, te sibi
 „velle dominari, aut sane posse: sem-
 „per enim cogitat infirmior, non quid
 „debeat facere fortior, sed quid possit.
 „Tertio, facile inter Principes discor-
 „diæ, bellaque oriuntur, urbes pleræ-
 „que Senatum suum oderunt: nec du-
 „bium, ubi timor Cæsaris abfuerit,
 „quin cives admodum vexati hætenus,
 „Senatores ejecturi, vel occisuri sint.
 „Nuper se Francofurtum, Wormatia,
 „Norimberga commovit. Sic vestra
 „Liga dissolvetur.

XVII. „Hollandorum etiam amici-
 „tia incaute niteris, nisi Mauritius eos
 „plane subegerit. Socero tuo Britan-
 „no ante duos annos diffidere cæpe-
 „runt: nunc Mauritium cognatum tuum
 „oderunt, quia illum viam ad Princi-
 „patum affectare, haud vane conjii-
 „ciunt. Et tu quoque suspectus esse
 „cæpisti, sed quia graviore in Hispanum
 „odio ardent, idcirco tibi suppetias fe-
 „runt. Sed illi quoque ita te adjutum
 „VO-

Sæc. XVII. „volunt, ut vicissim illis sis auxilio, ad
A. C. 1619. „occupandum Europæ Imperium, quo
 „magnis animis, & variis adspirant ar-
 „tibus. Et nisi me augurium fallat,
 „inde prima quoque mali labes Socero
 „tuo, aliisque timenda est.

XVIII. „Regem igitur novum te
 „esse considera, certissimas multorum
 „regum inimicitias suscepisse, paucos
 „habere amicos, faciendaque illa om-
 „nia, quæ novis hominibus Tullius
 „quondam præcepit.

XIX. „Nunc quid agendum sit, vi-
 „des, etsi ipse satis per te sapis tibi, &
 „consiliarios habes versutos, callidos-
 „que, tamen & hæc nostra proderunt.

XX. „Duabus rebus hactenus va-
 „luisti: prudentissima simulatione, dis-
 „simulationeque: deinde celeritate.
 „Prior ars jam vim perdidit suam, al-
 „tera igitur utendum. Simulando e-
 „nim & dissimulando in Europa fallere
 „nullum potes. Itaque artem nihil
 „profuturam desinas, censeo.

„Extant tuæ *Litteræ*, tam placidæ,
 „amicæ, ambitionis expertes, ut ab
 „ipsa virtute scriptas esse putes, can-
 „didissimæque simplicitate. Interim
 „cum Hollandis, Venetis, Turca, Ga-
 „briele, cunctis, qui prodesse, vel ob-
 „esse poterant, ictum foedus, inopi-
 „nate rebellant Bohemi, deficiunt Si-
 „lesii,

„lesii, Moravi, Austriaci, & quasi a Sæc. XVII.
 „Machina, novus adest e septem mon- A. C. 1619.
 „tibus hostis.

„Mihi jurati affirmarunt, nec Cæ-
 „sarem, nec Principes Papisticos cre-
 „didisse, te regem esse velle. Cum e-
 „lectus esses, perstitisti in simulatione,
 „& res belle successit, credo, Papistas
 „credere, te præ amore Cæsarem e Bo-
 „hemia exclusisse. Sed serio, noli ar-
 „bitrari, ullum Papistam esse tam fun-
 „gum, aut caudicem, ut credat, tibi
 „esse credendum. Quod si tibi credere
 „se dicant & jurent, tu credas, eos
 „tui causa pejerare. Hoc moneo, quia
 „manifesta simulatio odium magis ex-
 „asperat. Qualis fuit illa in tuo pro-
 „grammate, cum hostem vocares Tur-
 „cam, & significares tibi animum esse
 „contra illum tua defendendi. Odio-
 „sum est sic Principibus collegis stulti-
 „tiam suam exprobrare. Cuncti enim
 „norunt, ea de re *Literas* Bohemorum
 „tenent, Gabrielem, adeoque Turcam
 „in subsidium vocatum, a quo & Po-
 „lonus ab infestanda Silesia deterretur.
 „Quid igitur tu eum hostem vocas, &
 „averfari simulas, cum ille tibi Do-
 „minus, fautor, auctor, & Concilia-
 „tor regni sit? Sine illius venia nec
 „Gabriel venire, nec Polonus impe-
 „diri, nec tu Rex esse poteras.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Aa „Cum

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

„Cum igitur in ejus te Clientelam
 „dederis, amicum fore sponderis, Le-
 „gationibus missis, magna ac multa
 „obtuleris, idque constet passim omni-
 „bus, non puto negandum. Nam
 „Betlemum etiam Batavi nostri risere,
 „quod contra Turcam muniendos fi-
 „nes dixisset, cum ipse in medio regno
 „Lippam, aliasque arces, vi expugna-
 „tas ultro Turcis tradiderit, cum intus
 „in corde, ac cute Turcam alat, fo-
 „veatque, cum Viennam Turcico jugo
 „subjiciendam, datis *ad Turcas Literis*,
 „promittat. Itaque magis auctoritati
 „consules tuæ, si te Turcæ dicas con-
 „fœderatum, & mineris, te eum ad-
 „ducturum. Ægre ferent hoc urbes
 „Germaniæ, sed quid refert? Libere
 „confitere, & factum esse recte, defen-
 „de quod negari non potest.

XXI. „Huc etiam pertinet, quæ
 „reliquo in programme est excusa-
 „tio, Non enim ullum movere pote-
 „rit, si dicatur, justam esse alieni re-
 „gni occupationem, eo quod secta quæ-
 „dam in eo fuerit, quæ magnos Prin-
 „cipes seduxerit. Quid enim aliis fiet
 „regnis, si ista admittantur?

XXII. „Altero ergo stratagemate
 „uti perges, & prævalebis, celeritate
 „inquam. Itaque recte est factum, ut
 „in ipsa coronatione, in Bohemia, Mo-
 „ravia,

„ravia, Hungaria, Austria, presso pede Sæc. XVII.
 „hostem insequeremini, si sic victoria A. C. 1619.
 „utemini, paucos intra menses, pe-
 „dem in Germania non habebit Impe-
 „rator. Ex una victoria gradum ad
 „aliam facies. Hoc vide, ne des tem-
 „pus respirandi. Decimas retine; nam
 „reddendo, timoris suspensionem præ-
 „bebis, retinendo, fiduciam ostenta-
 „bis. Omnia occupa, ante Ver pro-
 „ximum habes Spiram, Moguntiam,
 „Treviros, ab his incipe, opes habe-
 „bis, & nomen, nec deerunt, qui tibi
 „aderunt. Ver timendum est, sed
 „confœderati tui mature tibi suppetias,
 „auxiliaque submittent. Denique ce-
 „leritate eadem uteris continue, quam-
 „vis forte successus aliquis tibi requiem
 „suadere possit. At scito, nihil esse
 „periculosius securitate. Itaque au-
 „dacter perge, omnes move, Gallum
 „demereri stude, ceteros omnes. Sem-
 „per aliquid inveni, quod te alacrem
 „ostendat, prorumpe, ubi non ex-
 „pectaberis.

XXIII. „Denique hoc memineris,
 „aut omnia, aut nihil. Hoc semper
 „diximus, si unum pedem Austriacæ
 „ditionis, si unum oppidum Episcopa-
 „tus alicujus expetis, habenda sunt
 „omnia: facilius eris Imperator, quam
 „defendas privatus Princeps Elector

Aa 2

„ali-

Sæc. XVII. „aliquam Abbatiam. Nam si parte ali-
A. C. 1619. „qua contentus sis, ea tibi ab eo, quod
 „non accepisti, eripietur. Tigridis ca-
 „tulum rapis, mater insequetur: si ut-
 „rumque irretias, quæta præda frueris.
 „Dividi regnum non potest, totum ha-
 „beri potest. Non fert duos Soles
 „Germania.

XXIV. Hæc communiter agenda sunt,
 „nunc superest, ut memoriæ causa temo-
 „neamus, quomodo cum singulis agen-
 „dum sit & primum cum Cæsare. Cæsarem
 „verbis tractabis humanissimis, ac se-
 „riis plane, petes, ut regnis cedat,
 „te filium agnoscat, afflictissimos sub-
 „ditos, ne turbet, Jesuitis ne credat.
 „Eam quoque ob causam, Soceri tui
 „Britanni Legatum subornasti, ac pa-
 „cis concordiaque spem verbis ampli-
 „ter ostentare rogasti: Interim omni-
 „no machinare, ut Cæsar sit in tua
 „potestate. Sic enim Rex Romanorum
 „cito eligeris. Verum hic considera,
 „quod diximus paragrapho sexto: Non
 „esse ad desperationem Austriacos re-
 „digendos, nisi simul capi, vel occidi
 „possint. Nam extrema desperatio sæ-
 „pe est causa victoriæ, furor arma ad-
 „ministrabit, & invenies tibi hostem
 „undecumque. Tantum corpus sine
 „sonitu non cadet, alios sternet, alios
 „trahet. Timeo, ne, si ipsi viderint
 „sua

„sua tueri non posse, cuius malint, Sæc. XVII.
 „quam inimico sua dare. Nec culpæ A. C. 1619.
 „illos tu potes: si enim, ut latius re-
 „gnares, cum Turca foedus iniisti, ipsi-
 „que aditum in Germaniam aperuisti,
 „quid illi non facerent, vel salutis,
 „vel dignitatis, vel denique ultionis
 „causa?

XXV. „Cum Romanensibus, hoc
 „est, Pontifice, Episcopis, Clero, mo-
 „derate ages: si quid tamen accepisti,
 „retine, ne leviter fecisse videaris. Ra-
 „tio, quia totum hoc genus quieti de-
 „ditum, in Germania, & si cibum sug-
 „geras, si palpes, si colas, haud qua-
 „quam insurget. Ut animalia quædam,
 „si mandræ plenæ sint, torpent, ster-
 „tuntque innoxia, fame efferantur. Ita
 „hic quoque res habet. Si milites col-
 „ligant, ne moveare: etsi enim duplo
 „majorem, vel meliorem exercitum ha-
 „beant, nunquam te offendent, cum
 „continebunt, se & suos consumment,
 „tandemque tuæ te protectioni commit-
 „tent. At si ad desperationem illos
 „adegeris, reperient vindictæ modum,
 „nec morientur inulti. Bruta etiam
 „pro pabulo depugnant. Timeo enim,
 „ne se dedant potentibus, oppignorent
 „ditiones, ne Gallus advocetur: ne
 „alia fiant, de quibus sæpe actum est.
 „Si enim velint, milite, pecunia supe-

A a 3

„rare

Sæc. XVII. „rare poterunt: volent autem, cum
A. C. 1619. „eos necessitas acuit, eos virtutum, &
 „vitiis limatissima. Itaque, hoc
 „age, ut eorum Consiliarios facias tuos,
 „Canonicos, Nobilesque Viros attra-
 „has: omnes enim aliquos Officiales,
 „etiam militum Duces habent refor-
 „matae religionis, per quos omnia ex-
 „piscaberis. Cum vero indagine cin-
 „xeris, ut externa implorare non pos-
 „sint auxilia, uno impetu, etiam cum
 „puluisculo, eos exue, & opes omni-
 „bus formidandas accumula. Hoc
 „semper time, ne illi aliquid tam in-
 „opinatum tibi inveniant, quam tu il-
 „lis invenisti. Extrema vitabis. Ve-
 „neti, ut domum obruant Austriacam,
 „tanta largiuntur: quid facient Ro-
 „mani Cardinales, ut se servant? De
 „expeditione Italica cælabis, nec ad-
 „mittes mentionem: ex improvise
 „nim opprimenda est.

XXVI. „Cum magno Turcarum Im-
 „peratore ad Portam, per Legatos So-
 „ceri, Venetorum & Hollandorum jam
 „actum transactumque est, ne ægre fe-
 „rat, se in diplomatibus tuis hostem
 „vocari: Non enim posse alio modo illi
 „in Germaniam amicos parari. Inte-
 „rim ab eo periculum esse tibi scito.
 „Non urgebit sibi munitiones in Mora-
 „via constitui, antequam Romano Im-
 „perio

„perio inaugureris. Eo usque & jam Sæc. XVII.
 „differas excidium Lutheranorum, quos A. C. 1619.
 „postea rebus tuis certo stabilitis, com-
 „mode exterminabis. Interim modum
 „cavendis Turcis vix ullum video: si
 „enim uno anno delere Austriacam pro-
 „geniem posses, & Germaniæ viribus
 „te munire: Deinde si Gabrieli persua-
 „deres, ut ab Othomanica servitute re-
 „cedat, haud dubie Turcæ resistere
 „posses. At nunc Gabriel id potius a-
 „git, ut Turcæ subdat quam plurimos,
 „& ejus Monarchiæ fines stabiliat, pro-
 „feratque; quod quidem ego arbitror
 „esse boni Servi, sed miseri regis.

„Dum vero in illo metu versaris,
 „Ballas omnibus modis, sed maxime
 „pecunia consiliabis. Purpuratos au-
 „tæ tuos facies: nam munera si mit-
 „tas, omnia impetrabis: idque facies,
 „etiamsi hostis sis. Nam in magno
 „regno plus sæpe potest Consiliarius,
 „quam Princeps. Interim verbis Tur-
 „cas coles, omnia promittes, sed ita,
 „ut noris officium tibi nullum esse ma-
 „jus, & potentius nummo.

XXVII. Bohemos tuos ita tracta-
 „bis, ut habeas subditos, utque filios
 „tuos reges eligant, & filios filiorum.
 „Nam temerarium esset, in mediam
 „belli flammam se conjicere, si po-
 „steris tuis invidia solum, non etiam

Sæc. XVII. „regnum quæreretur. Non facient
A. C. 1619. „sponte, aut sane si facturos speras,

„prudentis est tamen sibi sua providen-
 „tia consulere, non ab æstu comitio-
 „rum pendere. Subdes autem eos si-

„mulando, promovendo, removendo.
 „Simulando nimirum summam fe-

„curitatem, & confidentiam, ut nemo
 „propositum tuum subodorari possit.
 „Tiberius tibi præceptor esto, qui eos,
 „quos evertere cupiebat, summopere
 „honorabat: deinde securos opprime-
 „bat. Hoc scito: quia honores pauci
 „moderate ferunt: ideoque semper al-
 „tius ascendere, quam oportuit, mo-
 „liuntur.

„Promovendo tuos, imo & hostes;
 „sed tolle in altum, ut lapsu graviore
 „ruant. Nemo hostem facilius vincit,
 „quam si in altum ducat, unde se præ-
 „cipitet. Belgium & Britannia pro-
 „rexit, & extulit quam multos, sed
 „quos certo ruituros expectabat; &
 „ceciderunt: cadet alius, qui sequitur,
 „ac fidit. Promove ante tuos, quos
 „putas fidos, alios quos putas casu-
 „ros.

XXVIII. „Removendi sunt auda-
 „ces, alterius religionis homines, li-
 „bertatis amantiores, quam regno ex-
 „pedi. Audaces, & temerarii caven-
 „di, quia gratiosi vulgo, & magna-
 „nimi

„nimi habentur. At Regum securi- Sæc. XVII.
 „tas in submissione, & pusillanimitate A. C. 1619.
 „subditorum consistit. Exempla in
 „promptu, & prope sunt. Luthera-
 „nos & Hussitas supprimes; ut in An-
 „glia Puritani, & Lutherani pressi sunt.
 „Papistæ, & Anabaptistæ nihil molien-
 „tur: satis enim attriti sunt. Luthe-
 „rani pari jure cum Reformatis con-
 „tendunt, Saxonem jactant, ab exte-
 „ris firmanentur. Itaque eos in ordinem
 „redige; quemadmodum in Hollandia
 „Remonstrantes, sive Arminiani redacti
 „sunt.

XXIX. „Modus amovendi, per spe-
 „ciem honoris, mandando speciosas,
 „& impendiosas functiones. Sic Tur-
 „rianum in Britanniam Legatum mit-
 „tes, qui te potentior erit, quamdiu
 „Bohemiâ incolet; sic Mansfeldium
 „alio ablegabis.

„Modus alius per accusatores, ut
 „litem intendant civilem, ut calum-
 „niis varie petant, vexentque. Nun-
 „quam inter discordes deerunt occasio-
 „nes: tu sere discordias & pugnas. Qui
 „amantes sunt Libertatis & exacto al-
 „toque ingenio, eos omnibus technis
 „& versutiis persequere.

„Exemplum nuper in Batavia edi-
 „tum: & sane Barneveltium vix totis
 „viribus commixi, Mauritius, Socerque

A a 5

„tuus

Sæc. XVII. „tuus occiderunt, quod tamen neces-
 A. C. 1619. „sarium erat: Sed hoc actum cautissi-
 „me, & providentissime, ut per ipsos
 „Ordines occideretur.

XXX. „Omne periculum in regno tuo
 „tibi imminet a Proceribus. Hos elimi-
 „nandi, dejiciendi, aut etiam e me-
 „dio tollendi, hunc modum tene. Tres
 „sunt Ordines in Bohemia, Domino-
 „rum, Nobilissimorum, & Civitaten-
 „sium. Inter hos acerrima æmulatio est. Ci-
 „vitaten-
 „senses enim fere contemnuntur.
 „Tuum erit primum aggredi Dominos,
 „hoc est, Comites & Barones. Dein-
 „de Nobiles. Postremo Civitaten-
 „senses jure suo privare, Domini erunt fere
 „auferendi e medio, nec mirare: Do-
 „cumentum regium est: Spicas emi-
 „nentes decutere. Nisi feces, seca-
 „bere.

„Primo, qui familiares sunt tibi,
 „& tuis, per idoneos homines, magna
 „illos spe inflabis, ut contemnant præ-
 „se reliquos, injuriose agant: ideoque
 „exosi reddantur. Deinde, inter se
 „ut contendant, ac committantur, ef-
 „fice, sicque aliquos tolle. Civitates
 „interim extolle, donec per eas No-
 „bilitatem dejeceris; cui rei illæ ope-
 „ram volentes, lubentesque conferrent.
 „Florentibus enim Proceribus, preca-
 „rio regnabis. Illis oppressis, Civita-
 „tes

„tes adorieris, ad te tuosque revocan- Sæc. XVII.
 „do judicia, civium querelas contra A. C. 1619.
 „Magistratus audiendo, curando, ju-
 „vando. Sic venies ad mutationem,
 „cribationemque Senatorum; qualem
 „in Hollandia nuper instituere. Ubi
 „Senatus fuerit tuorum humorum, tan-
 „dem rusticos, & pauperes tanquam
 „popularis, & Tribunitiæ potestatis,
 „civibus æquabis, & sine labore, sicut
 „desiderat cor tuum, absolute domi-
 „naberis. Uno verbo: morte vel exi-
 „tio trecentorum procerum regnum
 „tuum in tuto collocabis & stabilies.

XXXI. „Nunc præclara occasio se
 „offert: exercitum habes, eo domina-
 „bis & tuos: militem cole, & ex Ger-
 „manis tuis habe: ipse in castris esto.
 „Dux tuus potentior te erit, si pro te
 „bella gerat.

XXXII. „Ærarium ne Status ha-
 „beant, tu semper aliquid pete: si in
 „te transferre non poteris, fac ut di-
 „vidant ipsi, quod haud difficulter as-
 „sequeris. Denique, quod caput est,
 „Pragam compesce.

XXXIII. „Germanos tuos Princi-
 „pes adorabis: Comitibus comis eris,
 „& blandus, ludes, & potabis cum il-
 „lis, mores eorum sic discas. Cum
 „urbium legatis, de eorum commodis
 „ages, & quia totas curias inaurare
 „non

Sæc. XVII. „non potes, Syndicos, Secretarios,
A. C. 1619. „& qui auctoritate præ ceteris pollent,
 „tuos facies, nullis impendiis parces.

„Hoc suadeo, ut opportune opu-
 „lentas urbes, Norimbergam, Ulmam,
 „ceterasque in tuam redigas potestatem;
 „nam earum opibus firmiter te com-
 „munire poteris. Imitare Iulium Cæ-
 „sarem, aliosque, qui complures ur-
 „bes prædæ causa diripuerunt. Non of-
 „fendes ea re Principes, & Nobilita-
 „tem, si & illis bolum aliquem in fau-
 „ces injeceris. In Hollandia clande-
 „stinis nunc agitur machinis, ut Am-
 „sterdamum sit in Mauricii potestate:
 „tantæ enim ibi opes sunt, ut decen-
 „nali bello sufficiant. Francofurtum
 „si inescare, & invadere possis, miri-
 „fice rem tuam stabilies. Egentes,
 „& obæratii cives, spe spoliiorum illecti
 „lubentissime tibi mutuas tradent o-
 „peras.

„Si urbes dolo, blanditiisque ca-
 „pere non poteris, Plebejos, vulgus-
 „que promiscuum concita, Tribunus
 „plebis esto, Patriciorum fastum, in-
 „solentiam, injurias, contumelias, ul-
 „tum venire te simula. Scis, quam id
 „Norimbergæ, Ulmæ, Francofurti, Wor-
 „matiae, gratum sit. Urbibus occupa-
 „tis, earumque nervo validus fortis-
 „que, Comites, aliosque Nobiles in
 „ordi-

„ordinem redige, & summa illa papa-
 „verum capita prudenter demete. Non
 „enim aliter Rex eris.

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

XXXIV. „Ante omnia, ne tuum cum
 „Turca fœdus cognoscatur, adverte:
 „Catilinam enim Patriæ, & Liberta-
 „tis Germaniæ proditorem dicent.
 „Nemo enim ignorat, Turcicæ tyran-
 „nidi receptum esse, Principes, & No-
 „biles e medio tollere.

„Denique in regno, in quo nihil
 „præter vim habes, vim exerce, sed
 „mistam dolis, astuque, donec omnia
 „possideas. Turcam metue, Gabrie-
 „lem cave, contra Austrios pugna, Pro-
 „ceres Bohemos sensim minue, Eccle-
 „siasticos ne time, nec ad desperatio-
 „nem adige. Nunquam bellum offen-
 „sivum gerent, etsi potentiores. Ani-
 „malia nulla Leonem aggrediuntur:
 „mille oves nunquam unum lupum in-
 „vadunt, nec Leonem centum boves:
 „tu Leo es, non timebis eos, sed vi-
 „res contra hostes alios verte. Mora-
 „viam custodi, hæredibus prospice. In
 „Belgio Hispaniensi, speramus aliquot
 „ordinum, urbiumque transfugia: quod
 „si evenerit, res tuæ in tuto erunt:
 „sed festinandum: nam omnes confœ-
 „derati, eodem tempore, & te regem
 „Germaniæ, & Mauritium Dominum
 „Belgii videre summis votis exoptant.
 „Si

Sæc. XVII. „Si tam diu quieverit Gallus, haud
A. C. 1619. „dubie vicimus. Jam enim Principes,
 „urbesque vobis fœdere unitas, ut se
 „parent, excitavimus. Ponemus in
 „medio Franciæ, si possumus, Bullio-
 „nium, aut ejus filium; si non possu-
 „mus, quemvis, qui se nobis junxerit.
 „Huc autem nunc desino, & hæc
 „monita e media arte politica deprom-
 „pta, & alta mente recondas, inque
 „usum, & actiones tuas feliciter trans-
 „feras, velim. Reliqua pro re nata,
 „ubi tempus, causaque poscet, lubens
 „uti possum, uti debeo, fideliter com-
 „municabo.,,

Puduit summopere seditiosos Se-
 ctarios, intercepta hac instructione simul
 impiissima juxta ac seditiosa eorum con-
 silia fuisse detecta, quocirca hanc mere
 in Palatini injuriam fuisse confictam
 sparsere, hancque in rem libellum edi-
 derunt, cui titulus: *Elenchus libelli fa-
 mosi* &c. Attamen, quæ tum & postea
 in Germania, Hungaria, Galliis, &
 alibi ab eis gesta fuere, nimis luculen-
 ter datæ huic instructioni consona sunt.

§. XI.

*Gabor seu Gabriel Bethlemus Tran-
 sylvaniæ Princeps Bohemis re-
 bellibus opem pollicitus.*

Prius

Priusquam Bethlemus Gabor Tran-Sæc. XVII.
sylvaniæ Princeps mox recitatas A. C. 1619.

litteras ad Vezirium scripserat, jamjam
Bohemi eundem de rerum suarum statu *Priorato |*
certiores reddidere, ejusque opem ad- *Hist. di*
versus Regem suum implorarunt. Ipse *Ferd. III.*
vero eisdem rescripsit, quod duo sibi *part. I. l. I.*
„attentanda proposuerit, & quidem *Nicolaus*
„primo, ut favorem voluntatemque Ot- *Bellus l. 3.*
„tomanici Imperatoris pro ineundo fœ- *Ortel. con-*
„dere sibi redderet devinctissimum; se- *tin. pag. 64.*
„cundo, ut Ordinum Bohemiæ statum, *Merc. Gal-*
„mentem, atque affectum haberet ex- *lob. t. 13. l. I.*
„ploratissimum; de hoc autem ex ipso-
„rum literis die decima quarta Augusti
„acceptis certior factus, pariter die de-
„cima septima ejusdem Mensis Turca-
„rum favorem & consensum spe sua
„ampliores acceperit, proin, quam-
„vis eximia domus Austriacæ, Romani
„Pontificis, aliorumque auctoritas ac
„potentia aliter suaderent, maximis
„tamen conatibus Mense sequenti ad
„fines Moraviæ contendere decreverit,
„interea vero Bohemos monitos velit,
„ne cum hostibus ullam belli aleam
„periclitari, sed suum adventum præ-
„stolari vellent. Acceptis hisce literis
Bohemi vicissim die nona Septembris
Bethlemum de fœdere cum Silesiis &
Austriacis inito, necnon de Ferdinandi
abdicatione, & Friderici electione cer-
tiores

Sæc. XVII. tiorem reddebant, & rebellium more
A. C. 1619. acres in Ferdinandum tanquam intru-
 sum, perjurum, iniquum ac crudelem
 Principem calumnias spargebant, qua-
 rum tamen falsitatem Ferdinandus Im-
 perator universo orbi manifestam red-
 didit.

§. XII.

*Bethlemi Gaboris irruptio in Hun-
gariam.**Khevenhill.**tom. 1. pag.**686. & t. 9.**pag. 629.**Barre hist.**d' Allem. t. 4.**Caraf. com.**rest. Germ.**Brachel.**Hist. 1. 1.*

Interea Bucquoius Comes occupata
 Pilsecca, & Vechinenfi arce inter-
 cepta compererat, superioris Hunga-
 riæ Oratores Pragæ nuntiatum adve-
 nisse, quod Bethlemus cum quadra-
 ginta suorum millibus in superiorem
 Hungariam moveret, hujusque exer-
 citus dimidiam partem ad Moraviæ fi-
 nes Bohemis submissurus, cum reliquo
 vero agmine Hungariam inundaturus
 esset: Igitur Bucquoius haud cunctan-
 dum ratus, promotis castris Bohemos
 ad pugnam provocabat, quam tamen
 illi, utpote viribus & causæ suæ dif-
 fusi declinarunt, Gaboris suppetias
 præstolaturi. Hic enim, quamvis do-
 lose sparsisset, propositum decre-
 tumque sibi esse, Bohemos ad officium
 reducere, re tamen ipsa eos suffultu-
 rus in Hungariam superiorem irrupit,
 & Magnates inopino ejus adventu ter-
 ritos sibi concilians, cunctos sibi re-
 luctan-

luctantes, & præprimis Humanaium Sæc. XVII.
 Cæsari fidelem in Poloniam auffugere A. C. 1619.
 coegit: demum vero receptis ad se re-
 bellibus Hungaris Redegum Feren-
 tium, & Sethschium Georgium, Tri-
 bunos transfugas cum octodecim mil-
 libus trans Tibiscum amnem præmise-
 rat, Cassoviam Hungariæ superioris ci-
 vitatem intercepturos. Præerat huic
 urbi, Vir egregiæ fortudinis, ac im-
 motæ in Regem suum fidei Andreas *Spanheim*
 Doczius, qui hostile nil a Gabore me- *mem. l. i.*
 tuendum ratus, inopinato urbem a *pag. 147.*
 Transylvanis rebellibus cingi viderat.
 Petebant hi a civibus, Doczium sibi vi-
 vum tradi, secus, se nec lactentibus
 quidem parafuros: cum vero cives re-
 sistendo impares essent, urbem unacum
 Doczio Præfecto tradidere. quem Geor-
 gius Ragotzius Calvinista Successor a
 Gabore destinatus, vestibis nudatum,
 ludibrioque habitum, vinculisque con-
 strictum in Transylvaniam illico trans-
 misit, ubi paulopost seu veneno, seu
 aliis sectariorum artibus e medio sub-
 latus periit. Ragotzius autem Casso-
 viæ miscere cuncta, pervadereque cæ-
 pit; omnibus enim in Bethlemi fidem
 jurare compulsis inhumana prorsus cru-
 delitate in eos, qui Cæsari fideles sa-
 cramentum Gaboris detrectabant, sæ-
 viebat, cumque immanitas certus sit

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Bb hæ-

Sæc. XVII. hæresis character, hæcque nonnisi san-
 A. C. 1619. guine & Catholicorum & Sacerdotum
 lacrimis, ut lacte pascatur, ita etiam
Ortelius l. c. hi Calvinistæ rebelles Monasteria, &
pag. 65. Episcopatus integros primo devasta-
Bellus l. 3. runt, dein Canonicos, Monachos, sa-
pag. 267. cratosque Deo Viros quamplurimos
Merc. Gal- pudenda crudelitate evirarunt, cete-
lob. tom. 13. ros vero amissis omnibus bonis epatria
lib. 1. exulare compulerunt, duos quoque So-
 cietatis Sacerdotes, necnon Marcum
 Crisinum Strigoniensem Canonicum va-
 riis contumeliis ac tormentis ad de-
 fectionem a Religione Catholica inca-
 sum sollicitabant, tandem vero una-
 cum Georgio Holmanno, qui a fisci Regii
 consiliis erat indicta causa in publico
 foro interemerunt, eorum corporibus
 in abstrusa foricarum abjectis: Hac
 crudelitate prosperoque expeditionis
 primæ successu animatus Gabor, to-
 tam ferme Hungariam copiis suis per-
 cursabat, cunctosque, qui violentum
 ejus adventum tempestiva fuga præ-
 vertere nequiverant, sub sacramentum
 suum passim compulit, & Ductore Sets-
 kio plerasque civitates, quas *metalli-*
cas appellant, suæ potestatis fecit, con-
 tinuatoque victoriæ cursu Fillecam ur-
 bem munitissimam die vigesimo septi-
 mo Septembris, & postea Neiheiselium,
 Wæzenam, Jermathan, Syrnem, San-
 Geor-

Georgium ac Pæsingam occupavit, Sæc. XVII.
 moxque Comorram & Jaurinum urbes A. C. 1619.
 in Cæsaris fide immotas intercipere
 frustra conatus, secundum Insulæ Da-
 nubianæ, cui Schyttæ nomen, margi-
 nem inoffenso progrediebatur cursu,
 captisque pluribus oppidis denique Po-
 sonium, ut Hungaricam Regum Coro-
 nam invaderet, cum insigni celerique
 militia contendit, inde vero diviso exer-
 citu, ductore Comite Turzone, ad Mo-
 ravorum fines decem millia, ex Hun-
 garis plerosque, misit, quibus Comes
 Turrianus copias suas adjunxit, Au-
 striam invasurus. Gabor autem missis
 ad urbes finitimas edictis, ne Sacra-
 mento sibi dicendo ejusque imperio
 oblucentur, interminatis etiam se-
 verissimis poenis hortatus est; E con-
 trario autem Forgatsius Hungariæ Pa-
 latinus Bethlemum, ejusque Præfe-
 ctos datis literis, ut fidei, qua Romano
 Imperatori, communique Patriæ ad-
 dicti essent, memores forent, admonuit,
 postea seditiosæ hujus expeditionis dam-
 na exponens, illos a nefando hoc mo-
 limine necquicquam dehortatus est.

§. XIII.

*Comitia a Protestantibus Silesiæ Or-
 dinibus Vratislaviæ habita.*

Bb 2

Dum

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Londorp.
tom. I, l. 4.*

Dum hæc interea in Hungaria gerebantur, Protestantes Silesiæ Ordines Vratislaviæ ad vigesimam Octobris diem comitia indicebant, eo fine, ut omnia, quæ in Comitibus Pragensibus tam de novo cum Bohemis foedere, quam Friderici electione acta fuere, unanimi suffragio ab omnibus tam Ecclesiasticis, quam profanis confirmarentur, ac interposita juramenti Religione rata haberentur, interminata bonorum omnium & beneficiorum suorum amissione. Clericis insuper & Ecclesiasticis significabatur, quod deinceps Episcopo suo nullas pecuniarum suppetias ferrent, *cum jus collectandi ad jura territorii pertineat.* Præceptum insuper, ut Præfecti Catholici ab officiis removerentur, subrogatis Evangelicis, ubi vero Senatus integer esset Catholicus, ibi dimidia parte remota, totidem Protestantes eis adjungerentur, ita tamen, ut Consules nonnisi Religione Protestantes eligantur: in Glogaviensi autem civitate Protestantes soli in Senatum assumantur. His ita nequiter decretis ejusmodi juramentum Canonicis Uratislaviensibus præscribere: *Juramus, nos omnia a Bohemiæ Regno in comitiis Pragensibus nuper decreta constanter semper servaturos, ipsoque facto comprobaturos, vitam quietam, & ab omnibus*

bus adversus Protestantes machinationibus Sæc. XVII.
 vacuum acturos, & contra impetratas Re- A. C. 1619.
 ligionis concessionem nihil moturos, nec a
 fide præstita vel precibus vel promissis aut
 minis, nullisque a juramento absolutionibus,
 Conciliorum decretis de non servanda fide Carafa
 hæreticis, aliisque quibuscunque exceptioni- comm. Germ.
 bus, quibus jam nunc renuntiamus, nos pag. 76.
 abduci permissuros, idque sub perjurii pæ-
 na, omniumque, quæ in Silesia possidemus,
 amissione. Adversus iniquum hoc ju- Khevenhill.
 ramentum Carolus Archidux ac Vra- tom. 9.
 tislaviensis Episcopus, licet absens, pag. 632.
 vehementer querebatur, præcipue, cum
 Silesiæ Ordines Capitularium redditus
 & beneficia sibi usurparent, necnon
 urbem, arcemque præsidario milite
 suo munirent, ejuratoque universo no-
 mine Austriaco & abrogata dignitate
 Episcopali summum Silesiæ imperium
 sibi vendicarent, moxque de subrogan-
 do Ludovico Friderici Palatini fratre
 Calvinistæ deliberarent. Tantam Pro-
 testantium proterviam Archidux cum
 diutius ferre haud posset, Sigismundi
 III. Poloniæ Regis, ad quem Prote-
 stantium vi confugere compulsus erat,
 opem implorabat. Hic ergo datis li-
 teris Lignitsensem Principem & Silesiæ
 Ordines hortabatur, ut cum Bohemis,
 qui legitimi sui Regis auctoritatem con-
 tra omne jus fasque violassent, nullam

Bb 3

socie-

Sæc. XVII. societatem habere, nec Ecclesiasticos
A. C. 1619. bonorum spoliatione vexare, minus
 vero illos ad juramentum Deo & ju-
 stitiæ repugnans cogere velint. Hanc
 in rem etiam idem Poloniæ Rex Le-
 gatos suos Pragæ decrevit, qui Bo-
 hemos, eisque fœdere junctos cum
 Cæsare conciliare niterentur. Verum
 hi exuto omni pudore Regem monere
 audebant, ne quicquam contra Bohe-
 miæ Regnum moliretur; cum enim
 cum Turcis & Tartaris amicitiam co-
 lerent, & Hungaros, Batavos, Danos,
 Suecos, multosque Principes sibi con-
 junctos haberent, diuturnum admodum
 & cruentum bellum Poloniæ Regno im-
 minere posset, si Rex se hisce turbis
 immisceret.

§. XIV.

*Pacta conventa pro Catholici exerci-
tus directione.*

Bellus l. c. Cum Turrianus Comes Hungarorum
Barre Hist. copiis auctus, Austriam invadere
d'Allemagne festinaret, Ferdinandus quoque Impe-
Carafa l. c. rator iter suum Viennam versus ma-
pag. 73. turandum censebat. Jamjam die octava
Adlzreiter Septembris Francofordia discedens,
Annal. Boic. Herbipolin, contendit, ubi rursus Pro-
part. 3. l. 4. testantes Principes, qui se *Correspon-*
Blanc. Hist. dentes nominabant, Rotenburgi con-
de Bavierr. grega-
t. 4. p. 75.

gregatos literis suis rogabat, ut deplorandum Imperii statum miserti, conditiones pacis magis honestas amplecterentur, totiusque Imperii salutem confulerent: cum autem furdis fabulam caneret, eorumque petulantia eousque progrediretur, ut palam minas jactitare non erubescerent, Ferdinandum nondum e Germania sine parricidio evasisse, & vix Viennam perventurum, aut ægre Norimbergæ, aliisque in locis structas evasurum infidias, hinc adversus rebelles Vafallos, subditosque suos vitam auctoritatemque suam defensus missis legatis summi Pontificis, & Hispaniæ, Galliarumque Regis & Saxonie Electoris opem implorabat: postea Herbipoli Augustam die decima octava Septembris profectus, inde Monachium ad Maximilianum Bavarie Ducem divertit, ubi suo & Catholici foederis nomine conditiones, quibus Maximilianus liberum Catholici exercitus Imperium in se susciperet, mutuo consensu firmabat. Convenit autem erat in has leges. I. Maximilianus tanquam supremus foederati exercitus Bellidux fide integra Cæsari, & foederatis contra eorum hostes opem ferret, prout ipse pro rerum, temporum, viriumque ratione necessarium aut utile duxerit. II. Quo incio aut invito Cæsar nec de pace

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

*Calmet Hist.
Univerf.
lib. 150.*

Bb 4

nec

Sæc. XVII. nec de induciis cum hoste aget, nec
A. C. 1619. vicissim Maximilianus invito Cæsare.

III. Ad belli sumptus Dux instar aliorum Ordinum Catholicorum subsidia conferat, si vero quid amplius contulerit, aut majus damnum passus fuerit, vel quicquam de suis ditionibus propterea amiserit, id Cæsar refundet, oppignoratis in securitatem omnibus ejusdem bonis. IV. Quicquid de Provinciis Austriacis hosti armorum vi eripuerit, id omne loco pignoris retinebit, usque ad specialium sumptuum & damnorum compensationem, exceptis tamen teloniis, salinis, fodinis, aliisque ad Principis fiscum spectantibus. His legibus utrinque firmatis, Ferdinandus Cæsar die octava Octobris Monachio Salisburgum, indeque per Styriam superatis multorum insidiis ad Viennensem Regiam incolumis die vigesima quinta Novembris pervenit.

§. XV.

Bucquoinus e Bohemia Viennam cum exercitu suo a Leopoldo Archiduce evocatus.

*Brachel.
Hist. l. I.
Barre Hist.
d'Allemagne
tom. 9.*

Jamjam Bethlemus Gabor ad usque Posonii suburbia castra locaverat, capta hac urbe Viennam oppressurus. Erat tunc Posonii cum Palatino, paucissimis-

cissimisque Ferdinando fidis Hungariæ Sæc. XVII. A. C. 1619.
 Optimatibus præsidium militare, sed
 tenue, nec contra rebellium vim pro-
 futurum. Aucturus autem illud Co-
 mes Bucquoius, tres legionariorum
 cohortes quingentosque equites cum
 belli tormentis aliquot submiserat: eo
 ipso autem vespere, quo hæ suppetiæ
 Posonium attigere, Gaboriani sub no-
 ctis medium Bucquoianos numero, vi-
 ribusque impares multa cæde vasta-
 runt. Hac clade conterriti Guber-
 nator Palfyus, & Petrus Raphayus e-
 volutis diebus deditiōni præstitutis,
 cum nulla auxilii spes superesset, se
 juxta, Posoniumque cum incolis uni-
 versis Gabori permiserunt, in has con-
 ditiones jurare coacti. I. Ut Gabor
 pro Hungariæ Principe haberetur. II.
 Forgathius Palatini dignitate adhuc po-
 tiretur. III. Urbes arxque Gabori tra-
 deretur. IV. In tota Hungaria Cal-
 vinianæ sectæ libertas esset. Firmatis
 hisce legibus Gabor ejecto mox Ger-
 mano præsidio urbem vel jam suam ra-
 ptor intravit, interceptoque Fischeto
 & Eberstorffia arce ad Viennæ usque
 mœnia exercitum, terroremque tulit,
 & quicquid circumquaque oppidorum
 offendit, id cepit, diripuit, incendit,
 partimque cædibus incolarum exhau-
 sit. Postea die octava Octobris præter

*Carafa l. c.
 Bellus l. 3. "
 pag. 283.*

Bb 5

Mar-

Sæc. XVII. Marcum Weydam sex alios Legatos
A. C. 1619. Pragam ad Regni Directores ablegabat,
 qui prosperos suorum armorum succes-
 sus referrent, ac pro præstita Bohemis
 opera mercedem centum millium num-
 mum Philipporum exigent, simul-
 que peterent, ut quemadmodum ipse
 Viennam in proximo occupaturus esset,
 sic Bohemi in ceteras Austriæ Provin-
 cias conjunctis quamprimum armis ir-
 rumperent, easque Austriæ Archidu-
 cibus ereptas, Dominis suis veteribus
 (scilicet Bethlemio) restituerent. Ita
 mendax ille auri nundinator promissi
 sui fidem exsolvebat, pollicitus quon-
 dam, *se Bohemos ad Regis obsequium re-
 ducere conaturum.* Ceterum cognito ho-
 stilis impetus periculo Leopoldus Ar-
 chidux, qui Viennæ Ferdinandi Cæsa-
 ris vices agebat, de urbe sibi commis-
 sa sollicitus Bucquoium maxima cele-
 ritate accurrere præcepit, civibusque
 Viennensibus arma non ita pridem ab-
 lata restituit, plurimasque copias in
 urbem recepit; interim duodecim Ita-
 lorum millia ductore Toletio iter suum
 in Germaniam maturabant, ac insuper
 Hispaniæ Rex numerosum militem in
 Belgio contrahendi curam demanda-
 bat Marchioni Ambrosio Spinolæ, qui
 rebus ita poscentibus in Palatinatum
 inferiorem irrumpere jussus erat. Si-
 gismun-

gismundus quoque Poloniæ Rex in *Sæc. XVII.*
 Ferdinandi opem quatuor Cosacco- *A. C. 1619.*
 rum millia, necnon Cosmas Magnus

Etruriæ Dux quingentos Equites præ- *Bellus l. c.*
 miserat. Tres vero Ecclesiastici Ele- *pag. 273.*

ctores septem millia militum se conscri-
 pturos, & per tres Menses stipendia

soluturos pollicebantur. Denique sum-
 mus Pontifex ex bonis Ecclesiasticis

ingentem pecuniarum vim Roma ad Cæ-
 sarem mittebat, promissis etiam octo

peditum millibus. Præterea Bavariæ
 Dux validum exercitum suis sumptibus

alebant, Saxoniz etiam Elector paratis
 ad bellum suppetiis in Ferdinandi ob-

sequio immotus persistebat, non sine
 maxima Calvinistarum indignatione,

qui eum Electorali dignitate exuere,
 ac Guilielmum Vinariensem Ducem

eidem subrogare moliebantur. Enim-
 vero Catholici Austriæ Ordines a Pro-

testantibus suppetias contra Gaboris
 insultus efflagitabant, eo quod hic non

Religionis studio, sed rebellionis con-
 citandæ, necnon Austriacæ Domus,
 imo etiam Christianæ fidei extirpandæ

animo arma sumpisset: his autem au-
 xilium ferre recusantibus, Catholici
 de opportunis se suaque tuendi mediis
 Viennæ deliberarunt, simulque Prote-
 stantes Hornæ congregatos hortati sunt,
 ut in Cæsaris obsequium reversi a se-

ditio-

Priorat.
Hist. de
Ferd. III.
p. I. l. I.

Sæc. XVII. ditiosis suis machinationibus desiste-
A.C. 1619. rent, Leopoldus quoque Archidux,
 ne ex suis subditis quisquam seditiofo-
 rum Ordinum vel Hungarorum castra
 sequeretur, indicta etiam capitis poena
 inhibuit, simulque Catholicis Ordini-
 bus præcepit, ut Belliduces vel mi-
 lites vagantes, si in eorum prædiis vel
 agris delitescerent, Viennam captos
 abducerent, necnon Monasteria & Ec-
 clesiasticorum prædia necessario præsi-
 dio tuerentur.

§. XVI.

Rebelles a Cæsareis profligati.

Barre Hist. d'Allemagne
pag. 483.
Ortel. con-
tin. pag. 69. Postquam Turrianus Comes, Buc-
 quoium Archiducis jussu e Bohe-
 mia cum exercitu suo in Austriam pro-
 perare intellexerat, mox & ipse paucis
 copiis in Regno relictis in Silesiam con-
 tendit, ubi Hungarorum a Gabore sibi
 submissorum, & Moravorum, Bohe-
 morumque facile viginti millia contra-
 xerat. Cum his igitur e Moraviæ fini-
 bus Teyam fluvium transgressus, in
 Austriam Danubio proximam sese in-
 fudit, castrisque ad Wolcherstorffium
 locatis Demersdorffium occupavit, ibi-
 que haud procul a Cæsareis castris co-
 pias universas, bellicue tormenta ex-
 plicuit, præcipua proximæ obsidionis
 cura

cura Redegofrentio supremo Hungari- Sæc. XVII.
 cæ militiæ Ductori commissa. Haud ita A. C. 1619.
 pridem Comes Bucquoius e Bohemia,
 & Tampierus e Moravia, præstantif-
 simi Belliduces Viennam advenerant,
 quorum prior e munitione sua, vallo-
 que Turriani castra copiasque conti-
 nuata tormentorum explosione laceffe-
 bat, nec remissius Turriano suis e ma-
 chinis respondente: unde par utrinque *Bellus p. 273.*
 cæforum, fauciorumque numerus: Al-
 tera autem die Bucquoius, cum ho-
 stem suis longe superiorem animadver-
 teret, noctis beneficio usus, cuncta
 belli tormenta, per Danubii sublicium
 pontem, Viennam versus reduxit, re-
 lictis duntaxat in munitione sex legio-
 nibus, quibus præerant Saxo quidam,
 & Fuggerus, & Stauderus Tribuni,
 repentinos hostium insultus repressuri.
 Hi paulopost ad densiorem matutinæ
 nebulæ illapsi a Turrianis oppressi,
 suorum cædem reciproca clade ulcisce-
 bantur, demum vero ponte post se de-
 jecto Viennam & ipsi sese receperunt,
 insequentibus eos Bohemis: unde ac-
 currentibus Bucquoio, Tampierio, Ma- *Barre l. c.*
 rada & Liechtensteinio acre initur cer-
 tamen, Austriacis incredibili virtute
 adversus hostem numero longe supe-
 riorem decertantibus: Accidit tamen,
 an militum incuria, vel casu, aut
 hostis

Sæc. XVII. hostis dolo incertum, ut tria pulveris
A. C. 1619. nitrii doliola concepto igne diffilirent,

ac quinquaginta circiter Cæsareos milites discerperent: injecto exinde terrore Bucquoyani hostem a tergo instigare ratipedem referunt, solus vero Bucquoyius animo intrepidus mox restitutis Ordinibus in planitie loci, cui Kethleo nomen, reddita ad pugnandum alacritate certamen instauravit, donec tandem die propemodum mutuas inter cædes exacto superveniens nox ut-

Hist. Pragm.
t. II. p. 201.

rinque pugnam dirimeret. Altera die rursus mutua castrorum oppugnatione continuatum est prælium, brevi tamen Turrianus Austriacos devincendi spe dejectus, suorumque clade territus, receptui canere jussit, exercitu suo ad trans danubianas rusticorum casas in hiberna disperso: Accepta hac clade repente in irritum cessere Turiani cum civibus Viennensibus A catholicis consilia, noctu in palatio suburbano in der alten favorirt inita, quorum capita hæcerant I. ad primum Turiani ingressum Ferdinandus Cæsar cænobio includatur II. ejus liberi secundum nova dogmata instituantur. III. Fideles Consiliarii ad unum omnes interficiantur. Ceterum in Viennensi hoc conflictu cecidere ex Bohemis plusquam sexcenti, Austriacorum desideratis duntaxat

taxat ducentis, quos inter Marchio Sæc. XVII.
 Pallavicinus vel maxime lugebatur: A.C. 1619.

demum ingruente incredibili frigoris
 asperitate Bucquius exercitum suum
 circum Viennam Neostadium usque in
 hibernas stationes distribuit: nec ta-
 men propterea a mutuis crebrisque ve-
 litationibus cessatum est: paulopost duo
 Hungarorum Protestantium millia a Ortel. cor-
tin. p. 68.
 Cæsareis signis ad Gaboræos perfide
 transgressi sunt: ita nempe a vera fide
 alienis potior est rebellantium, quam
 obsequentium conditio. Attamen ni-
 hil potentius Bethlemum a concepto
 Viennam expugnandi proposito abster-
 ruit, quam inflictæ per Georgium Hu-
 manayum cladis nuntius; postquam e-
 nim hic Hungariæ Dynasta Cæsari fi-
 diffimus in Poloniam auffugere com-
 pulsus fuerat, celeriter illic collecto
 sexdecim millium e Polonis & Cosac-
 cis exercitu, in Transylvaniam irrupit,
 variaque Hungariæ loca cepit, mox
 tamen a Ragotsio Cassoviæ Guberna-
 tore non sine magna clade repulsus.
 Hic vero adversantis fortunæ invidiam
 infracta fortitudine superare assuetus,
 collectis ex fuga copiis, junctisque sibi
 Radulo & Altheimio Comite, Hume-
 lam prope, Ragotisanos nil hostile su-
 spicantes adoritur, ac prælio admo-
 dum pertinaci & cruento ad seram no-
 ctē

Sæc. XVII. ctem protracto nunc victor, nunc victus
A. C. 1619. decertat: postero autem die vix cæpto

utrinque summa contentione certamen
 instauratur, victoriæ palma ad neutram
 partem inclinante: tandem vero Po-
 loni militarem ad astum a pugna con-
 versi, repente fugam simulant. Tum
 vero Ragotsianis, solutis ordinibus, ad
 prædas ac spolia turmatim convolanti-
 bus, Poloni raptim in prælium regressi
 peditatum hostilem propemodum uni-
 versum deleverunt, ipso Ragotsio non-
 nisi propudiosa fuga mortem declinante.
 Reportata hac victoria Cæsarei Joan-
 nisdorffium usque populationibus pro-
 gressi, hoc idem Ragotsianæ ditionis
 oppidum diripuerunt, parisque excidii
 terrorem Eperieusium usque Casso-
 viamque propagarunt: Ragotsio autem
 Podackum contendenti Bethlemus Ra-
 degum Ferentium cum aliquot millibus
 auxiliatum submisit, ipse vero colle-
 ctis vasis, relictaque Vienna retro Po-
 sonium regressus est, ubi direpta in iti-
 nere Soproniensi civitate foedus cum
 Bohemis restaurabat, passimque, ut
 ipse Cluverius testatur, Pontificios seu
 Catholicos dire habebat. Demum in-
 dictis comitiis, repudiatoque Ferdi-
 nando, se in Hungariæ Regem a Pro-
 ceribus proclamari, raptæque coronæ
 Regiæ custodiam in se transferri cu-
 rabat.

*Cluver. epi-
 tome p. 781.*

rabat. Cum autem discordantes jam Sæc. XVII.
 tum Proceres Hungaros reperisset, ti- A. C. 1619.
 tulum Principis Hungariæ tantisper
 sibi arrogans, alia comitia in Novem-
 brem proxime secuturum Hungaris im-
 perabat, quæ tamen parem primo con-
 ventui exitum habuere; cum enim
 Gabor, ejusque focii rebelles, Ferdi-
 nando abdicato, alium Regem eligen-
 dum proponerent, Ordinum non pauci
 pristinum Sacramentum exuere renue-
 bant, palamque Croatæ testabantur,
 nullam sibi desciscendi causam esse,
 nec ulla in re se a Ferdinando incle-
 menter habitos fuisse. Hæc declara-
 tio vehementer ambitiosum afflixerat
 Gaborem, qui imperare, non autem
 postulati sui repulsam ferre assuetus
 erat.

§. XVII.

*Comitia a Correspondentibus No-
rimbergæ celebrata.*

Haud parum quoque Friderici, qui Merc. Gal-
 Praga reversus se pro Bohemiæ lob. t. 13. l. 1.
 Rege gerebat, res turbabant Princi- Carafa &
 pum Correspondentium dissidia, ob Brachel. l. 1. c.
 quæ eorum Conventus Rotemburgi ad Bellus l. 3.
 Tubarum habitus irritum successu dis- pag. 291.
 solvebatur: Alium igitur Mense No- Barre Hist.
 vembri Norimbergæ habere decernunt, d'Allemagne
tom. 9.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Cc

ad

Sæc. XVII. ad quem ipsemet Fridericus Palatinus, A. C. 1619. ceterique Protestantes Principes, qui se *Correspondentes* dicebant, necnon Comitum, civitatumque legati conveniant: Horum consilia Religioni, ac Domui Austriacæ perniciofa subodorus Imperator, eo etiam Legatum decreverat Georgium Comitem de Hohenzollern, qui in consilium admissus exponebat, quod Cæsar ad tollendas dissensiones, & reddendam in Imperio concordiam paratissimus, illos quoque eo etiam fine huc convenisse, speraret: de cetero autem haud ignoraret, quam inique cum Cæsare Bohemi egissent, quamque nullius momenti causas ad turbas hasce defendendas prætenderint, cum tamen defuncto Mathia, Regni administratio ad ipsum legitime electum, proclamatum, coronatum, unctumque Bohemiæ Regem devoluta esset, ac ipse etiam non solum omnia præstiterit, ad quæ mutuis pactis (quæ tamen vivente Mathia violasse, falso accusaretur) obstrictum esse sciret, sed postmodum sæpissime, se gravamina debito iustoque modo omnia abrogaturum, dummodo in obsequii signum arma deponerent, sponderit, & in sinceræ suæ voluntatis testimonium illico militibus suis inducias imperarit. E contrario autem Bohemi hanc armorum suspen-

suspensionem, omnemque pacificationem respuerint, Cæsaris copias majori quam antea impetu invaserint, eumque nequidem responso dignati, atrocissima quæque attentarint, quæsito Religionis prætextu, cum tamen de ea nullam controversiam Cæsar unquam moverit, nec etiamnum moturus, aut contra Majestatis literas acturus sit: si quid autem forte vivente Mathia factum sit, id Ferdinando imputari haud posset, proin Principes congregati sinceræ huic Cæsaris declarationi, non autem perversis Bohemorum relationibus fidem adhiberent, & malis præsentibus & futuris remedia opposituri Cæsareæ Majestatis honori consulerent. Ad hæc Cæsaris postulata Protestantes veterem crambem recoquentes respondebant, quod ipsorum gravamina ante Ferdinandi II. electionem non fuerint sublata, obsistentibus Cæsarum Ministris: postea Ferdinando præscribere audebant, ut suum Consilium Aulicum ad normam ab ipsis præscriptam emendaret, Donawertham restitueret, milites suos & præcipue externos dimitteret, atque e Bohemia educeret, secus, *cum periculum sit, ne sedes belli in ipso tandem Imperio constitueretur, ipsis vitio verti haud posset, si & ipsi quoque de subditorum suorum salute solliciti defensionem pararent;*

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Cc 2

cum

Sæc. XVII. cum statui cuicunque Evangelico, atque ita
A. C. 1619. Bohemice etiam Regi auxilio esse obstricti
forent. Observandum plane, quod hi
 quidem a Cæsare militum suorum ex-
 auctorationem tanquam reddendæ pa-
 cis medium petierint, hanc vero ipsi
 nullatenus vicissim sponderint, non
 alio ex fine, nisi ut Cæsare inermi eo
 facilius Catholicos omnes bonis suis
 exuere, Domumque Austriacam ever-
 tere possent.

Postea producta est Ferdinandi Cæ-
 saris responsio ad rebellium Bohemo-
 rum literas hanc in sententiam concepta:
 „Defuncto Mathia Ego Cæsar Fer-
 „dinandus Rex datis literis me ad pri-
 „vilegiorum confirmationem, pacem in
 „Regno constituendam, justitiamque
 „debite omnibus administrandam prom-
 „ptum me paratumque obtuli: militi
 „quoque Cæsareo armorum depositio-
 „nem imperavi; Directoribus quoque
 „Bohemicarum rerum notum id fieri
 „curavi, spemque bonam concepi, fu-
 „turum omnino, ut & ipsi ad pacem
 „constituendam se componerent, sed
 „contrarium a vobis factum, Bucquoio
 „enim respondistis, de induciis manda-
 „tum a Directoribus vestris vos nul-
 „lum habere, moxque transitus ipsi
 „præclusistis, interceptoque com metu
 „impetum in eum fecistis, suorum mul-
 „tis

„tis trucidatis. Tametsi vero, respon-
 „sum a Directoribus vestris nullum ac-
 „ceperitis, confirmationem tamen pri-
 „vilegiorum justo tempore ad vos, &
 „quidem in duplo misi, additis literis
 „fiduciariis ad prænominatos Vicarios
 „regios, ut fides dictis eo melius ad-
 „hiberetur. At vos ne sic quidem a-
 „conatibus vestris malis abstinuistis,
 „quin ulterius progressi potius subdi-
 „tos ad arma corripienda hortati per
 „totum regnum estis, & armorum lu-
 „stratione in territoriis omnibus insti-
 „tuta, copias indies majores collegi-
 „stis, & convitiis variis personam meam
 „apud Electores & Principes alios de-
 „honestastis. Tametsi vero hæc & alia
 „sufficere possent ad omnem vobis gra-
 „tiam denegandam, missis tamen de-
 „nuo literis, paterne admodum ex-
 „petii, ut aliquos ad aulam meam mit-
 „tere velitis, cum quibus de mediis,
 „quibus turbæ istæ quamprimum com-
 „poni possent, colloquium instituere-
 „tur. Sperabam quidem, malis istis
 „remedium hac ratione inveniri aliquod
 „posse, sed frustra; nam ne ad has
 „quidem literas responsum misistis, quin
 „& superiores Confirmationi privile-
 „giorum additas acceptare nolulistis, ti-
 „tulum directionis omissum esse in in-
 „scriptione causantes, cum tamen hi a

sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. „Cæsare titulum istum nunquam obti-
A. C. 1619. „nuerint, & vos ad Matthiæ Cæsaris lite-
 „ras, quantumvis titulo isto carentes,
 „semper antea responderitis, literæ ve-
 „ro istæ ad solos eos, qui sub utraque
 „sunt, dirigi, quod confirmatio ad Ca-
 „tholicos æque atque ad illos pertine-
 „ret, non potuerint. Interea cum ego
 „cogitationes meas omnes ad reme-
 „dium aliquod malis istis inveniendum
 „converteram, ulterius etiam progressi
 „in id operam dedistis, ut vicinas pro-
 „vincias, quæ se participes turbarum
 „istarum nondum fecerant, ab obedien-
 „tia Cæsaris aversos vobis conciliaretis,
 „& ad partes vestras pertraheretis. Tur-
 „rensis igitur Comes cum millibus ali-
 „quot armatis Moraviam ingressus va-
 „riis persuasionibus effecit, ut pauci ali-
 „qui ex Ordinibus posthabita omni,
 „quam Regi suo debebant, reverentia,
 „ad partes suas transeuntes, assumptis
 „quos pro defensione provinciæ con-
 „scripserant mille equitibus, Prinnam
 „interceperint, Provincialem Præfe-
 „ctum Marchionis locum tenentem, &
 „alios conventum ibi celebrantes, mi-
 „nis gravissimis exceptos arresto obli-
 „garint, templum parochiale, in quo
 „jus & prætensionem nullam habebant,
 „vi summa occuparint, Ecclesiasticos
 „aliquos cum Ordinum omnium con-
 „sensu

„sensu ante multos annos in regionem Sæc. XVII.
 „istam introductos, sine ulla causa su- A.C. 1619.
 „bito ejecerint, constitutum a Cæsare
 „quondam Senatum exauctorarint, cer-
 „tos sibi Directores Bohemorum extem-
 „plo constituerint, bona Spiritualia ar-
 „ripuerint, personas Ecclesiasticas ut-
 „riusque sexus domibus privatis inclu-
 „serint, & violato, quod Deo præsti-
 „terant, voto, matrimonium contra-
 „here fecerint, superioris Conditionis,
 „qui præstitæ Cæsari fidei memores,
 „discessum ab ipsis fecerant, tanquam
 „proditores publicos proscripserint, &
 „multa alia nunquam audita antehac
 „facinora perpetrarint. Excitato hoc
 „in Moravia incendio, eaque jam tota
 „ardente, Austriam quoque aggressus
 „Turrensis est, Laam finitimam Mora-
 „viæ urbem obsedit, & ut præsidium
 „ab Ordinibus expetitur introducere-
 „tur, effecit. Ad ipsam deinde Metro-
 „polim, ubi ego sedem meam tum ha-
 „bebam, Viennam superato Danubio
 „movit, suburbiisque occupatis crebris
 „tormentorum displosionibus cives un-
 „dique ad angustias redegit, & arcem
 „ipsam tormentis petiit, tandem tamen,
 „cum urbe potiri se non posse videret,
 „cum magna præda iterum recessit. In
 „Bohemia interim comparatis novis
 „viribus, bona spiritualia publice ve-

Sæc. XVII. „num exposita, & multa alia facinora
 A. C. 1619. „patravit. Cumque ad Directores istos
 „perlatum esset, Regem suum, tan-
 „quam ad Electorum Collegium perti-
 „nentem, a Moguntino Electore, ex
 „aureæ Bullæ præscripto Francofurtum
 „vocatum esse, animum vestrum totum
 „aperuistis, & quod nihil intenderitis
 „aliud, quam ut me, & tota Domo Au-
 „striaca male deformatis, atque oppres-
 „sis, libertatem vobis tandem compa-
 „raretis. Hunc ut finem obtineretis,
 „ausi estis me Regem in itinere impe-
 „dire, & ne pro legitimo Bohemiæ Re-
 „ge agnoscerer, Electoribus persuadere.
 „Illud quidem apud Saxoniam Electro-
 „rem primum egistis, postmodum cum
 „nihil proficere ibi poteratis, Legatos
 „vestros Francofurtum ablegastis: Eos
 „cum, uti admitterentur in urbem,
 „obtinere non poteratis, acceptas a
 „Directoribus vestris literas ad Mogun-
 „tensem Electorem misistis, & mei
 „vocationem, quod non in loco com-
 „petente, Pragæ nempe, itemque an-
 „tequam ad regnum pervenissem, facta
 „esset, impugnastis. Additæ literis
 „istis, & aliæ toti Electorum Collegio
 „inscriptæ, iisque a voto electionis ex-
 „cludendum me, quod possessionem re-
 „gni non haberem, & vivente adhuc
 „Cæsare, administrationem regni usur-
 „pare

„pare contra Reversales literas cæ- Sæc. XVII.
 „pissimè, petiistis. Tercias etiam Mar- A. C. 1619.
 „purgo, antequam domum rediretis,
 „ad Electorale Collegium, ejusdem cum
 „prioribus argumenti, misistis, & in-
 „signi protestatione conclusistis. Omnes
 „illas firmissimis refutari argumentis
 „possem, ut vero appareat, quam ini-
 „que cum Rege vestro in Bohemia e-
 „geritis, hanc saltem relationem ad-
 „dere operæ pretium visum est. Invi-
 „tationem meam prætensi isti Directo-
 „res in literis suis ad Electorem Mo-
 „guntinensem datis, impugnare ausi ex
 „fundamento duplici fuerunt, quia ni-
 „mirum in more positum fuerit, ut vo-
 „catio ista Pragæ fieret, & Rege ab-
 „sente, Officiariis, Consiliariis, Pro-
 „ceribusque regni primum, deinde Re-
 „gi aperiretur. Et deinde, quia ex
 „aureæ Bullæ constitutione, cap. ni-
 „mirum 7. & 20. Reges Bohemiæ, at-
 „que Electores alii, nonnisi virtute re-
 „gni, & principatuum suorum, digni-
 „tatem, vocem & jura Electoralia, in
 „electione Regis Romanorum habeant,
 „jusque, vox, dignitas, officium, &
 „omnia alia non possint in alium cade-
 „re, præter illum, qui Electoratum
 „cum terra possidet: Nullus etiam nisi
 „possessor principatus sui ad electionem
 „aliosve actus admovendus sit. Pro

Sæc. XVII. „confirmanda autem possessionis neces-
A.C. 1619. „sitate allegastis porro controversias

„quasdam, earumque Electorales de-
 „cisiones, maxime vero edita a Carolo
 „IV. quondam Cæsare, & reliquis Ele-
 „ctoribus in controversia Ruperti junio-
 „ris, & Senioris Comitum Palatino-
 „rum decreta, in quibus Senior juniori
 „propter possessionem præpositus fuerat.
 „Exemplum item controversiæ, quæ
 „inter Philippum-Ludovicum Neobur-
 „gicum, & Joannem Bipontinum, item
 „que inter Joannem Lützelburgensem,
 „& Henricum Ducem Carinthiæ in ele-
 „ctione Ludovici Bavari acciderunt.
 „Affirmastis porro, etiam jura Electro-
 „ralia Ordinibus Bohemiæ speciali ali-
 „quo privilegio donata & confirmata
 „esse. Commemorastis etiam, quid-
 „nam tempore minorennitatis Ludovici
 „Regis acciderit, & quomodo Ordines
 „præ proximioribus agnatis usum ju-
 „rium Electoralium exercuerint, quod
 „nimirum in electione Caroli V. Ordi-
 „num & minorennis Regis Ludovici
 „Legati, præ Sigismundi Poloniæ Re-
 „gis tanquam proximi agnati & patrui
 „Legatis admissi, & defectus minorenni-
 „tatis per Ordinum tanquam proprie-
 „tariarum specialem plenipotentiam
 „suppletus fuerit. Conquerimini igitur,
 „quod cum ad realem possessio-
 „nem

„nem nunquam pervenerim, denun- Sæc. XVII.
 „tatio tamen ad me, & quidem Vien- A. C. 1619.
 „nam, non Pragam facta fuerit, & jus
 „electionis contra Bullam auream, a
 „possessione in præjudicium suum sepa-
 „retur, cum præsertim ingens eorum,
 „quos patrocínio meo tueri debuissim,
 „facta strages fuerit. Orabatis igitur
 „Electorem Moguntinensem, ut pro ca-
 „venda nullitate ista, vel electionem,
 „quoad composita de Sessione Bohemi-
 „ca controversia fuerit, suspendat, vel
 „Ordines ipsos ad electionis actum re-
 „quirat. Contra hæc omnia notan-
 „dum est, quod ad exemplum illud Lu-
 „dovici Regis attinet, ex instrumento
 „insinuationis ante centum annos, an-
 „no nimirum Millesimo quingentesimo
 „decimo nono facto, appareat, lega-
 „tos Moguntinenses Pragam quidem ve-
 „nisse, sed in favorem tantum Electo-
 „ris sui denuntiationem ibi sequentibus
 „verbis fecisse: *Tametsi non teneatur E-*
lector ad locum alium quam Pragam Le-
gatos mittere, Regem tamen ipsum etiam,
contra Regni terminos tum versantem, non
ex debito, sed libera tantum, & benevola
erga eum affectione, compellare jussisse. Id
vero in præjudicium Electoratus Mogun-
tinensis nullo modo facere se aperte pote-
stantur. Inde vero non sequitur, si non
 „obligati Legati fuerint ad locum alium,
 „quam

Sæc. XVII. „quam Pragam proficisci, potestatem
A. C. 1619. „etiam ad locum alium proficiscendi
 „non habuisse. Quod si vero Budam
 „Legatos mittere, Moguntino tum li-
 „cuerit, Viennam etiam eos mittere
 „non minus jam licuit. Præterea alia
 „etiam regni Bohemiæ jam ratio est:
 „Ad vicarios enim regios Legatio, quod
 „exauctorati a prætensis Directoribus
 „fuerint, fieri non potuit, multo mi-
 „nus vero ad Directores, pro illis enim
 „habiti nunquam fuere, quin etiam de
 „ea supprimenda potius, quam ad Re-
 „gem, quod Ludovici tempore factum,
 „perferenda solliciti fuissent, quinimo
 „sine periculo etiam Pragam venire Le-
 „gati non potuissent. Quod ad aureæ
 „Bullæ allegationem attinet, apparet
 „facile ex capitis istius septimi contextu,
 „ad electionem, qui legitimæ Succes-
 „sionis jure fruatur, admittendum esse.
 „De Statibus autem Bohemiæ notum
 „omnibus est, eos me anno millesimo
 „sexcentesimo decimo septimo in Co-
 „mitiis publicis die septimo Junii, tan-
 „quam legitimum Successorem & Fer-
 „dinandi quondam Regis, & Annæ Re-
 „ginæ nepotem, in Regem elegisse,
 „proclamasse, & sequenti vigesima no-
 „na Junii coronasse, ab electionis igi-
 „tur jure excludi non potui, quin imo
 „alius præter eum, qui legitime in Re-
 „gem

gem electus, & coronatus fuerit, vo- Sæc. XVII.
 „cari ad electionem juxta privilegia Re- A. C. 1619.
 „gni anno millesimo ducentesimo nona-
 „gesimo a Rudolpho I. concessa, & a
 „Carolo IV. omnibusque Electoribus
 „confirmata, non debuisset, idque eo
 „magis, quod Regi Uladislao, omni-
 „busque ejus Successoribus promissum,
 „Electores omnes anno millesimo qua-
 „dringentesimo nono, sub 500. marca-
 „rum auri puri pœna, ad electionem
 „novi Imperatoris, non invitato Bohe-
 „miæ Rege, non conventuros. Jura-
 „menti porro præstatione apprehensio
 „possessionis territorii, & omnium ju-
 „rium territorialium probatur. In actu
 „autem coronationis juramentum etiam
 „mihi præstitum, & omnis reverentia
 „exhibita ab Ordinibus fuit, quin idem
 „etiam postmodum ipso jam turbarum
 „tempore tribus, quas ad me Viennam
 „Ordines, & Directores ipsi miserunt,
 „literis, factum est, quemadmodum id
 „ipsis literarum exemplaribus, in qui-
 „bus clementissimum Regem suum Fer-
 „dinandum nominarunt, probari satis
 „posset. Qua fronte autem titulum &
 „honorem regium mihi derogare possi-
 „tis, cui ab Ordinibus coronæ contri-
 „butio promissa, & Electorale munus
 „a defuncto Cæsare Mathia collatum
 „confirmatumque fuit, & qui privile-
 „gio-

Sæc. XVII. „giorum confirmationem, ad quam so- „
A. C. 1619. „lam obligatus eam, ad supremum Re- „
 „gni Burggravium, ex Reversalium te- „
 „nore, transmissi, videri nullo modo „
 „potest. Elector quiscunque alius, „
 „conversis forte in seditionem subditis „
 „suis, jus electionis, & dignitatem E- „
 „lectoralem non amitteret, quod igitur „
 „Bohemiæ Rex ob excitatas in Re- „
 „gno turbas possessione sua privari pos- „
 „sit, non video, cum in pœnam sedi- „
 „tiosis turbæ istæ potius quam laudem „
 „& gloriam cedant. Habeo præterea „
 „multos adhuc in Regno isto, omnium „
 „trium Ordinum, & utriusque religio- „
 „nis fideles subditos, quin imo pleros- „
 „que vi ad rebellionem istam coactos „
 „fuisse, constat, in quorum gratiam „
 „non exercitum solum in Regno meum „
 „alo, sed gratiam etiam meam omni- „
 „bus ad frugem conversis offerri literis „
 „publicis curavi, & possessionem per „
 „Vicarios meos etiamnum conservo. „
 „Non desunt insuper exempla. Sic e- „
 „nim anno millesimo quingentesimo „
 „sexagesimo secundo Maximilianum Im- „
 „peratorem ab Electore Moguntino tan- „
 „quam Regem Bohemiæ. & Electorem, „
 „ad electionem novi Romanorum Re- „
 „gis requisitum actui toti, tametsi Fer- „
 „dinandus pater ejus Imperium adhuc „
 „possideret, interfuisse, & Rudolphum „
 „etiam

„etiam anno millesimo, quingentesimo Sæc. XVII.
 „septuagesimo quinto tanquam corona- A. C. 1619.
 „tum Bohemiæ Regem, imperante ad-
 „huc Maximiliano patre ejus, Electo-
 „rali officio suo in novi Romanorum Re-
 „gis electione functum fuisse, & decre-
 „tum electionis cum aliis subsignasse
 „patet, tametsi juramentum ipsis ab
 „incorporatis provinciis præstitum non-
 „dum esset. Allegata a Directoribus
 „exempla ad casum hunc minime per-
 „tinent. Controversiæ enim istæ inter
 „agnatos, & ejusdem dignitatis, Prin-
 „cipes nempe personas, non vero inter
 „Principes, & subditos extitere, con-
 „stitutio autem Bullæ aureæ Principes
 „Electores, non vero Principes, & sub-
 „ditos concernit. Quod ad factam tem-
 „pore Ludovici Regis legationem atti-
 „net, sciendum est, non Ordines sed
 „Regem ipsum ad electionem tum re-
 „quisitum fuisse, & Legatos etiam a Re-
 „ge tantum com meatum, & fiduciarias
 „litteras habuisse. Tametsi vero con-
 „sensus etiam Ordinum tunc accesserit,
 „ex actis tamen constat, id propter
 „Controversiam inter Sigismundum Po-
 „loniæ Regem tutorem nempe & agna-
 „tum proximum, & Regem Ordines-
 „que existentem factum esse, quemad-
 „modum disputatio a legatis paulo ante
 „electionem habita satis id ostendit.
 „Cum

Sæc. XVII. „Cum vero Controversia sublata Ula-
A. C. 1619. „dislaus Sternbergensis partes Regis in
 „legatione ista sustineret, ad electionem
 „admissus fuit, præjudicare hoc exem-
 „plum mihi nequaquam potest. Falsum
 „est, quod dicitis, ordines proprietari-
 „os jurium Electoralium esse, inhabi-
 „les enim eorum sunt, & si ita res ha-
 „beret, investituram accipere a Cæsa-
 „re Bohemiæ Rex nunquam potuisset.
 „Ego autem investituram, atque ita
 „jus quoque, & vocem electionis le-
 „gitime accepi. Unum adhuc notan-
 „dum est, non ab Ordinibus omnibus
 „sed a paucis tantum, qui Directores
 „se se nominant, literas istas profectas
 „esse; legationes enim ab Ordinibus
 „nonnisi in legitimis, & a Rege indictis
 „comitiis fieri possunt. Circa episto-
 „lam alteram ad Electores Francofurti
 „congregatos missam notandum primo,
 „subscriptionem sub omnium Bohemiæ
 „Ordinum nomine generaliter, & in-
 „differenter sine Catholicorum exce-
 „ptione factam esse, eo saltem fine, ut
 „prioris illas a Directoribus ad Electo-
 „rem Moguntinensem datas literas or-
 „narent, & ab omnibus Ordinibus nul-
 „lo excepto datas & approbatas fuisse
 „probarent. Cum tamen certum sit,
 „Catholicos in consilium adhibitos non
 „fuisse, ex Protestantibus vero multos
 „vi

„vi ad consensum suum præbendum co- Sæc. XVII.
 „actos fuisse, quosdam etiam sigilla sua, A. C. 1619.
 „ut numerus saltem augeretur, bis ap-
 „posuisse, ut ita ad omnes tres Ordi-
 „nes literæ istæ referantur.

„Finem, scopum, & intentionem
 „literarum istarum hanc esse notum est,
 „ut persuadeant Electoribus, mei ele-
 „ctionem, & coronationem sufficere ad
 „jus illud electionis apprehendendum
 „non posse, idque hac ratione, quod
 „non libera, sed coacta ea fuerit, &
 „contra inita cum incorporatis Provin-
 „ciis in Comitibus publicis pacta, ne in-
 „consultis ipsis electio aliqua fieret, Ca-
 „tholicis Protestantes importune ur-
 „gentibus, votis quoque etiam suis su-
 „perantibus, & minis gravissimis apud
 „eos instantibus, facta.

„Hæc vero falsa omnia sunt, nul-
 „lam enim vim, nullas comminationes
 „adhibitas fuisse constat, nisi forte vim
 „eam putent, quod aliquos ex aurea
 „Caroli IV. bulla, itemque ex disposi-
 „tione sive constitutione Regis Uladis-
 „lai, anno post Christum natum mil-
 „lesimo quingentesimo decimo Pragæ
 „facta, ut ex Constitutionibus Regni
 „sub titulo, *de Regis electione*, & ex Re-
 „versalibus vel diplomate Ferdinandi
 „primi anno post Christum natum mil-
 „lesimo quingentesimo quadragesimo
Hist. Eccles. Tom. LVI. Dd „quin-

Sæc. XVII. „quinto, informari necesse fuerit, libe-
A. C. 1619. „ram Regis electionem eo tantum casu
 „Ordinibus permissam esse, si hæres
 „nullus amplius ex paterna vel mater-
 „na Regis linea supersit, cum Ludovico
 „Uladislai filio sine hæredibus defuncto,
 „filia ejus Anna ad successionem ex di-
 „spositione Patris Uladislai admissa, &
 „assumpta ab Ordinibus fuerit.

„Hæc & alia quæ de Successione &
 „electione Regia in Constitutionibus &
 „privilegiis Regni continentur, revo-
 „cata aliquibus in memoriam, nullis
 „comminationibus, sed summa huma-
 „nitate adhibita fuere, vos etiam tam
 „grata habuistis, ut inter primarios ali-
 „qui, paternam Cæsaris erga Regnum
 „istud affectionem agnoscentes, bene
 „admodum eum facere confessi sint,
 „quod non tantum de futuro Succes-
 „sore sollicitus, malum omne a Regno
 „avertere, & prohibere studeat, sed
 „denominationem etiam ejusmodi fa-
 „ciat, quæ privilegiis Regni conve-
 „niens, non modo non oppugnari, sed
 „cum gratiarum actione agnosci, & ac-
 „ceptari ab omnibus debeat.

„In his fundamentis, privilegiis
 „nempe Regni, & aurea Caroli IV.
 „bulla, fundatam Mathiæ Cæsaris pro-
 „positionem fuisse patet, qua significa-
 „vit Ordinibus, qualiter habita ratione
 „ætæ-

„ætatis, & conditionis suæ, quod hæ- Sæc. XVII.
 „redibus propriis careret, Maximilia- A. C. 1619.
 „nus vero, & Albertus fratres juri suo
 „jam renuntiassent, pro avertendis om-
 „nibus a regno incommodis, Præde-
 „cessorum suorum, maxime vero Fer-
 „dinandi I. exemplo, proximiorum suum
 „cognatum Archiducem Ferdinandum
 „Successorem sibi elegerit, eumque tan-
 „quam in linea descendente ex regia
 „familia prognatum, Ferdinandi nem-
 „pe primi, & Annæ Reginæ nepotem,
 „prognatum, in Regem eligi, assumi,
 „& coronari petiisset. Ad hoc Cæsaris
 „postulatum Ordines unanimi consensu
 „me elegerunt, in actu coronationis,
 „ad interrogationem supremi Burggra-
 „vii, an me pro Rege suo agnoscere
 „vellent, affirmando omnes responde-
 „runt, & juramentum fidelitatis, at-
 „tacta duobus digitis corona regia, ipsi
 „præstitere. Quod de factis cum in-
 „corporatis provinciis, Silesiis nempe,
 „pactis assertis, nihil huc facit; tametsi
 „enim in controversia illa, qua præ-
 „tenderunt Silesii, votum aliquod in e-
 „lectione novi Regis sese habere, con-
 „clusum fuerit, debere Silesios jus suum
 „coram certis, & deputatis aliquot
 „personis probare, non ignoratis ta-
 „men, non ad liberam electionem (quæ
 „fieri ex dispositione Bullæ aureæ non-
 „dum

Sæc. XVII. „dum potuit) sed assumptionem tantum
A. C. 1619. „& proclamationem mei a Cæsare pro-
 „positam ipsis fuisse. Cumque ad Si-
 „lesios maxime hoc pertineat, ex re-
 „scripto, ipsorum satis constat, eos non
 „habito ad Bohemos respectu, sed sua
 „sponte, & proprio ductu me in Regem
 „Bohemiæ, & supremum Silesiæ Du-
 „cem assumpsisse, & proclamasse. Quod
 „de majoribus Catholicorum votis af-
 „ferunt, frivolum similiter est, cum
 „vota sua cum Catholicorum votis ipsi
 „conjunxerint, & dissensio in votis nulla
 „fuerit. Pro conclusione hujus argu-
 „menti, de abolitione liberæ electionis,
 „querelas afferunt, nempe quod uni-
 „versum istud assumptionis, & Corona-
 „tionis regiæ negotium a perversis Con-
 „siliariis ad abolitionem liberæ electio-
 „nis, & abrogationem omnium privi-
 „legiorum, imo in totius Electoralis
 „collegii summum præjudicium dire-
 „ctum fuerit, initis nempe ejusmodi
 „cum Hispaniæ Rege pactis, quibus in
 „feudum Hispaniæ regnum istud reda-
 „ctum sit, quemadmodum etiam pro
 „hæreditario isto jure confirmando ego
 „in filium a Mathia Cæsare adoptatus
 „fuerim. At vero, quando & quo casu
 „libera Ordinum electio locum in re-
 „gno habeat, supra jam ex aureæ Bul-
 „læ constitutione demonstratum est,
 „in-

„indeque apparet, maxime ex Consti-
 „tutionis istius & privilegiorum regni
 „præscripto, assumptionem mei tan-
 „quam Regis nepotis, non vero pro abo-
 „lendis regni privilegiis factam esse.
 „Pacta si quæ cum Hispaniæ Rege facta
 „sint, liberæ electionis, & privilegio-
 „rum abolitionem nequaquam spectant,
 „& propterea huc etiam nihil faciunt.
 „Rationem, quam pro excludendo Rege
 „afferunt, altera ea est, quod contra
 „factum in Comitibus anno millesimo
 „quingentesimo decimo septimo Decre-
 „tum, & Reversales suas literas, vi-
 „vente adhuc Mathia Cæsare, regi-
 „men, & administrationem Bohemiæ
 „usurparim. In eo vero injuriam mihi
 „maximam faciunt. Omnibus enim
 „constat, Mathiam Cæsarem ad obitum
 „usque suum Regem Bohemiæ constan-
 „ter mansisse, & regimine solum usum
 „fuisse. Nihil etiam ego, cujus non
 „mandatum scriptis verbisve a Cæsare
 „acceperim, feci, nec vel justitiæ, vel
 „aliis regni negotiis me admiscui. Quod
 „autem pro confirmatione dicunt, quod
 „Cardinalem Cleselium ex aula remo-
 „vissem, ineptum prorsus est; Cardi-
 „nalem enim istum nec natione, nec
 „cooptatione Bohemum fuisse, admi-
 „nistrandis etiam regni rebus nequa-
 „quam præfuisse patet, ut taceam, quod

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. „ipsimet vos liberari ab eo non semel
A. C. 1619. „etiam exoptastis. Quod consiliis sem-
 „per adfuerim, eaque dirigere, & mo-
 „derari solitus fuerim, nonnisi iussus a
 „Cæsare feci. Quod responsa Cæsaris
 „pro libitu me correxisse dicunt, falsum
 „prorsus est; tantæ enim auctoritatis
 „apud me Cæsar fuit, ut a mandatis
 „ejus recedere, & contra aliquid ten-
 „tare nefas omnino putarim. Quod de
 „exercitus in Bohemiam introductione,
 „& Comitiorum Moraviæ directione di-
 „cunt, eodem cum superioribus mo-
 „do comparatum, & non sine expresso
 „Cæsaris mandato factum est. Quod
 „per Secretarium Michnam instructio-
 „nem Pilsnensibus miserim, fundamen-
 „to omni caret. Quod de Cæsarea con-
 „firmatione, nullius eam momenti fuisse,
 „se, nec niti ea aliquem potuisse di-
 „cunt, exin quanto in honore Caput
 „Christiani Imperii summum habuerint,
 „eo ipso satis declarant. Quod de re-
 „ligione afferunt, prætextus merus est;
 „religionis enim negotium hic non agi-
 „tur, quæ ipsorum adversus religionem
 „attentata sunt, notum omnibus est,
 „contra religionem a milite Cæsareo,
 „ne in iis quidem locis, quæ vi occu-
 „pari necesse fuerat, quicquam tenta-
 „tum esse. Quæ in Bohemia, & Mo-
 „ravia contra religionem Catholicam a
 „vobis

„vobis Ecclesiasticorum quorumdam Sæc. XVII.
 „profligatione, & bonorum spiritualium A. C. 1619.
 „invasione facta fuere, Austriæ etiam
 „inferioris Ordines, qui plerique inducti
 „ab Augustanæ Confessionis Sociis ad
 „ineundam Unionem fuerant, eo in-
 „duxere, ut legatos suos ad faciendam
 „confoederationem missos, honeste re-
 „vocarint. Quod ad continuationem
 „veterum Vicariorum attinet, non igno-
 „ratis, eam provisorio tantum modo
 „usque ad ulteriorem dispositionem,
 „primo post mortem Cæsaris tempore
 „factam esse, & causam inde exaspe-
 „randorum motuum habere nullam po-
 „tuisse. Quod porro ad invidiam mihi
 „conciliandam de crudelibus militum
 „in Bohemia factis asseritis, fidem non
 „meretur, cum ejusmodi multa antea
 „quoque a vobis prolata, & typis etiam
 „promulgata, sparsaque in publicum
 „fuerint, quæ vera non fuisse, expe-
 „rientia postmodo docuit. Non dubi-
 „tamus quidem, mala multis maxima
 „ab utriusque partis exercitu quotidie
 „inferri, dolorem etiam inde non nul-
 „lum percipimus. Causam eam fuisse
 „novimus, quod ipso statim regiminis
 „mei initio, omnia ad pacem compa-
 „rata media adhibuerim, inducias, &
 „armorum cessationem utrique parti im-
 „perarim, literas ad Ordines benevo-

D d 4

„len-

Sæc. XVII. „lencia & favore regio plenas miserim,
A. C. 1619. „& personas ad colloquium habendum
 „a vobis requisierim & benevolum meum
 „erga vos affectum argumentis satis mul-
 „tis probarim. Cum vero spretis, &
 „neglectis illis omnibus, expeditiones
 „bellicas vi summa promoveri, irruptio-
 „nes in Moraviam, & Austriam fieri,
 „litteras meas non acceptari, novas &
 „præjudicio non carentes confœdera-
 „tiones fieri, invidiam & odium mihi
 „apud exteros etiam Principes creari,
 „& alia id genus attentata patrari a vo-
 „bis constet, animadvertere equidem
 „omnes possunt, non me sed vos ma-
 „lorum istorum omnium causam verifi-
 „simam esse, cum rapinis etiam & in-
 „cendiis, ni causam pars altera dederit,
 „modum etiam finemque imperassem.”

Consulto hanc Ferdinandi Cæsaris
 responsionem adduximus integram, ut
 omnibus notum fieret, quam frivolis
 obtentibus rebelles Bohemi, eorumque
 fautores ad tegendam seditionem in le-
 gitimum suum Cæsarem ac Regem uli
 fuerint: succinctius idem Ferdinandus
 jam anno priori hæc Bohemorum com-
 menta refellebat, edito Viennæ scripto
 in hæc pene verba: „Quamvis jus
 „meum hæreditarium anceps foret, &
 „Bohemi hætenus habuissent aliquod
 „jus liberæ electionis, nunc tamen post-
 „quam

„quam Regnum universum armis mihi Sæc. XVII.
 „cessit, meque tanquam legitimum hæ- A. C. 1619.
 „redem ex debito, non ex arbitrio fu-
 „scepit, frustra disputatio de jure ele-
 „ctivo instauratur, cum ipsum Regnum
 „mei juris factum jam jus hæreditarium
 „Domus Austriacæ agnoverit.,

In eodem confesso idem Cæsaris *Bellus t. c.*
 Legatus Norimbergenſi Senatui expo- *pag. 294.*
 ſuit, quod Cæſar pacem & concordiam
 tueri quidem paratus ſit, novum quid
 tamen, aut Imperii Conſtitutionibus
 adverſum concedere haud poſſit, ac
 propterea Senatum, civesque hortetur,
 ne Proteſtantiſus Episcopatus aut mo-
 naſteria adjudicarent, nec ſeſe Bohe-
 micis tumultibus immiſcerent: Præ-
 terea eis inſinuabat, quod Francofor-
 dia Norimbergam abſdubio veniſſet, niſi
 nuntiaturum fuiſſet, quod ad ſe interci-
 piendum hoſtiles copiæ quædam ibidem
 deliteſcerent. His expoſitis Legatus,
 cum ex Proteſtantiſus reſponſo eos Pa-
 latino & Bohemis penitus addictos in-
 telligeret, eosque ad ſaniora aut neu-
 tralitatẽ reduci poſſe deſperaret,
 Viennam reverſus eſt.

Demum Proteſtantes Principes de *Struvius*
 ſuſcipiendo Bohemorum patrocinio de- *Period. 10.*
 liberare cæperunt. Graves tum inter *ſect. 9. ex*
 eos movebantur quæſtiones, cum Pa- *Carafa.*
 latinus, alique impenſius eidem ad-

Dd 5

dicti

Sæc. XVII. dicti postularent, ut Palatini seu Bohemorum causa a Protestantium querela circa eorum gravamina non esset separanda, sed unico velut conatu Bohemiae & Imperii libertas assereretur: quod Protestantes absdubio futurum sperabant, atque ideo Batavorum, Anglorum, Danorum, totiusque Saxoniae inferioris Principum, Civitatum, aliorumque Austriacae Domus hostium patrocinium adversus Caesarem, eique adherentes Catholicos postulabant, ac praecoci nimis voto nunc Passavium, nunc Ratisbonam aliasque suo proposito accommodas urbes occupari desiderabant. Cum autem Correspondentes, nec omnes aequa conferre subsidia, nec cunctos expeditioni Bohemicae affectos, Batavos etiam novum genus foederis postulare observarent, hinc solum Palatinum, ejusque causam protegendam susceperunt, eo quod Bohemica causa parum aut nihil aliis praeter Palatinum Principibus profutura esset.

§. XVIII.

Horum Principum legatio ad Caesarem & Bavariae Ducem.

Merc. Gallob. t. 12. l. I. Carafa l. c.

Ut ergo hi Protestantes potentius Friderici causam tueri viderentur, Norim-

Norimberga literas & Legatos ad Cæsarem, Ducemque Bavarum decernebant, ac præprimis nonnisi minis & querelis, quibus Palatini causam se suscipere simulabant, liberius effusis, a Bavarum Duce exigebant, ut hic a Cæsaris auxilio desisteret, a Cæsare vero postulabant, ut Palatini regimen in Bohemia non turbaret, sed sua contentus Austria viveret, & Imperii gravamina quantocius tolleretur, ni faceret, ferrum, vastationes, incendia & sanguinem expectaret. Unitorum autem Principum Protestantium literæ, quas Fridericus Comes Solmensis, ejusque socii ad Maximilianum Bavarum Ducem detulerant, in hanc conceptæ erant sententiam. „Cum jam eo perventum sit, ut „non scriptis solum aliqui profiteantur, „sine cæde, & sanguine gravamina ista „abrogari non posse, sed initium etiam „ejus rei jam factum, & ingens exercitus a Catholicis quibusdam comparatus sit, cum tamen causa ipsis non „modo nulla data, sed moniti etiam „sæpe fuerint, ut a conatu isto abstererent, & ad communem defensionem „operam suam (quod in Bavarum territorio factum) conferant, æstimandum tibi relinquimus, justumne sit, „& an excusari coram Deo, & futura „posteritate possimus, si in quiete nos „con-

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Londorp.

cap. 167.

Bellus l. 3.

Adlzreiter

annal. Boic.

part. 3. l. 4.

Sæc. XVII. „contineremus, & licitam permissam-
A. C. 1619. „que omni jure Libertatis, & religio-
 „nis nostræ, pro qua vitam cum bonis
 „omnibus profundere parati semper fu-
 „mus, defensionem nullam, maxime
 „cum Hispani, & peregrini milites alii
 „magno numero in Imperium introdu-
 „cantur, pararemus. Remedium ma-
 „lorum omnium, in sola gravaminum
 „abrogatione, & æqualitatis inter Sta-
 „tus & Ordines conservatione positum
 „est, & sine ea salus aliqua sperari nul-
 „lo modo potest: operæ pretium igitur
 „facies, si consideratis probe, quæ Im-
 „perio imminet, periculis, cum ca-
 „tholicis Statibus, qui arma priores ar-
 „ripuerunt, de illis iterum deponendis,
 „& milite exauctorando egeris, grava-
 „minumque ad justitiæ & æqualitatis
 „in Imperio conformationem pertinen-
 „tium abrogationem modis omnibus
 „promoveris. Ea autem in constituen-
 „do æquali personarum utriusque reli-
 „gionis in consilio aulico, & ipsa Ca-
 „mera Imperiali numero: Judice, præ-
 „sede, adfessoribus, & universa Can-
 „cellaria reformandis; Visitatoribus &
 „inspectoribus sine ullo religionis respe-
 „ctu designandis; Superiorum Capitu-
 „lorum possessoribus, non habita ratio-
 „ne religionis ad ordinarias visitatio-
 „nes admittendis; & *Protestantibus in*
 „pos-

„*possessione Capitulorum, Templorum, & Monasteriorum non turbandis*, & cautione Sæc. XVII.
A. C. 1619.

„Protestantibus sufficienti super his omnibus præstanda, & de tempore locoque, ubi conventus aliquis institui, & de reliquis gravaminibus abrogandis tractatio suscipi possit, nominandis, & omnibus in actum producendis, consistit; quemadmodum Cæsari etiam per Comitem Hohenzollerensem responderi, deque gravaminibus istis abrogandis supplicari apud eum non ita pridem curavimus, benevolum ab eo responsum expectantes. Cum vero verbis tantum levationem, & abrogationem gravaminum promittere satis non sit, certum ab ipso Catholicorum omnium, apud quos auctoritate tua illud obtinere facile potes, responsum intra duos menses expectare volumus, ut quid faciendum nobis sit, si illud vel dilatorium vel negatorium fuerit, deliberare porro etiam possimus. Nos quidem motibus, & turbis in Imperio excitandis neque studemus, neque ullis alicujus incommodis delectamur, speramus vero etiam vitio nobis vertere neminem posse, si omnibus gravati intolerabilibus, & bellicis adversæ partis expeditionibus, atque ardente jam in vicinis regionibus incendio excitati, defen-

„sio-

Sæc. XVII. „sionem nobis legitimam paraverimus,
A. C. 1619. „inque ea (posthabitis etiam omnibus
 „comitiis) constanter perseverantes,
 „id summo studio & Christiano pietatis
 „zelo agamus, ut libertatem & religio-
 „nem nostram ab interitu, & externæ
 „dominationis jugo vindicemus, atque
 „tueamur. Malorum, si quæ inde exo-
 „ritura sunt, rationem Deo aliquando
 „reddendam iis relinquimus, qui cau-
 „sam iis verissimam dederunt, & ad
 „media ista adhibenda auctores Prote-
 „stantibus fuerunt. Quod si igitur ope-
 „ram tuam eo conferre volueris, ut ad
 „finem istum pervenire, & molestiis
 „gravaminibusque istis liberari Prote-
 „stantes possint, de promptissimo nostro
 „ad pacem & quietem amplectendam
 „atque colendam animo dubitare mi-
 „nime debes. Causas equidem expe-
 „ditiones bellicas promovendi, nec tu
 „nec ceteri Status Catholici habebunt,
 „quod si vero continuare eas pergant,
 „transitus non modo nullos ipsis per-
 „mitteremus, sed & media ad defensio-
 „nem necessaria adhibebimus. Peti-
 „mus igitur, ut negotium istud omne
 „commendatum tibi habeas, comme-
 „moratis supra gravaminibus (in qui-
 „bus tractatio nulla locum habet) ab-
 „rogandis quamprimum studeas, &
 „tempus locumque, quibus de reliquis
 „iti-

„itidem tollendis deliberatio ab Electo-
 „ribus, Principibus, & Statibus utrius-
 „que religionis aliis suscipiatur, nomi-
 „nes. Hoc ipso rem Deo gratam, tibi
 „honorificam, & toti Imperio saluta-
 „rem præstabis.

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

Ad petitionem istam a Friderico Co-
 mite Solmensi, Volrado a Plessen, Joanne
 Christophoro Olhasio & Andrea
 Hofio, Regis, Electorum, Principum,
 & Statuum unitorum Legatis proposi-
 tam, responsum hanc in sententiam a
 Maximiliano Baviaræ Duce fuit: „Gra-
 „tum mihi est, quod non modo pacis
 „amantem animum meum, notum uni-
 „tis Statibus esse, sciam, sed quod con-
 „silia etiam, & actiones meas eo dire-
 „ctas esse, ut pax & concordia in Im-
 „perio conserventur, agnoscatis. Quem-
 „admodum igitur ex parte mea verif-
 „sime hæc ita sese habent, ita certi e-
 „tiam esse debetis, quod animum meum
 „nequaquam mutaturus, sed constan-
 „tissime in sententia mea permanfu-
 „rus sim.,

§. XIX.

*Baviaræ Ducis responsum ad Uni-
 torum Protestantium postulata.*

Præterea ad ceteras Protestantium pe-
 titiones, & querelas Maximilianus
 Bava-

Sæc. XVII. Bavariæ Dux fusius hæc reposuit: „Non
A. C. 1619. „dubito, quin si consilia mea adhibita
 „in principio fuissent, malis omnibus
 „remedium adhiberi, & ne ad extre-
 „ma ista perveniretur, caveri facile po-
 „tuisset. Quod autem, neglectis, &
 „posthabitis salutaribus consiliis, mo-
 „nitisque meis, ad extrema jam per-
 „ventum, resque eo perducta sit, ut vel
 „certissima patriæ totiusque Imperii rui-
 „na præ foribus esse videatur, quod-
 „que summa ista dignitas, libertas, &
 „harmonia Imperii Romani, quæ ad
 „posteritatem propagari merito debe-
 „bat, corruere jam & exteris nationi-
 „bus populisque præda fieri debeat, ad-
 „modum doleo, & Deo, cui rationes
 „aliquando reddituri sunt, qui malis
 „istis causam dederunt, vindicandum
 „relinquo. Bellicæ meæ reliquorum-
 „que Electorum, Principum, & Sta-
 „tuum Catholicorum expeditiones ad
 „licitam, & permissam omni jure eo-
 „rum defensionem, non vero ad turbas
 „in Imperio excitandas, aut aliquem
 „ex Protestantibus, & Augustanam Con-
 „fessionem profitentibus Electoribus,
 „Principibus, Statibusque, dummodo
 „causa ab ipsis nulla detur, lædendum,
 „& offendendum directæ sunt. Cum
 „vero in principio de animo meo pacis
 „amantissimo tam prolixè testati estis,
 „vi-

„videre non possum, cur in progressu Sæc. XVII.
 „ad extrema tandem procedentes, ni A. C. 1619.
 „postulatis vestris definito tempore satis-
 „fiat, majores vos præparationes fa-
 „cturos, & libertatem religionemque
 „vestram cum vitæ fortunarumque om-
 „nium discrimine propugnatos, gra-
 „vaminum, quæ tractationem nullam
 „admittant, abrogationem quam ce-
 „lerrime promoturos asseratis. Hoc e-
 „nim facto, quin Catholici nil nisi pa-
 „cem conservare cupientes oppugnen-
 „tur, fieri non poterit. Sed spero a-
 „liam vobis, quam verba sonant, men-
 „tem esse, idque eo magis, quod Ca-
 „tholici Status æque atque vos ad con-
 „stitutionem corporis Imperii pertineant,
 „& armis eos, contra factam ab ipsis
 „pacis oblationem, ni omnia, quæ ex-
 „petuntur, statim faciant, opprimi, &
 „oppugnari iniquissimum futurum sit.
 „Vos quidem in rebus vestris vim &
 „coactionem nullam admittitis, quam
 „grave igitur Catholicis accidet, ubi
 „ad tot postulata, quæ sub tractatio-
 „nem venire non vultis, nisi statim
 „consentiant, oppugnatum iri sese in-
 „telligant. Audivi non semel, Catho-
 „licos statim sub initium factæ religio-
 „nis pacis, gravari sese & multis ma-
 „ximisque molestiis a Protestantibus af-
 „fici, conquestos fuisse. Audivi etiam,
 Hist. Eccles. Tom. LVI. Ee „gra-

Sæc. XVII. „gravamina ejusmodi, quæ tractatio-
A. C. 1619. „nem nullam admittant, non inter Pro-
 „testantes, sed Catholicos maxime re-
 „periri, & expetitam istam æquilibrii
 „rationem, non modo non profuturam,
 „sed plures etiam in Imperio confusio-
 „nes parituram esse. Sed in particula-
 „ribus Unitorum gravaminibus non par-
 „ticipo cum Catholicis aliis, nec patro-
 „cinium eorum, nisi in casu facti in eos
 „impetus, suscipere volo. Quod ad
 „Donawerdam attinet, cujus in respon-
 „sionibus ad propositiones Cæsareas,
 „mentionem subinde etiam fecistis, non
 „semel audistis, me præter sumptuum
 „in executione factorum refusionem,
 „nihil in eam prætendere, ea enim
 „facta, in integrum urbem quamprimum
 „restituturus sum. Liberationem igi-
 „tur ejus civitates Imperiales aliæ, si
 „tantum pecuniæ conferant, & pro ea
 „exponant, quantum sumptibus persol-
 „vendis sufficiat, promovere quam opti-
 „me poterunt. Abrogationem grava-
 „minum quid impediatur, ignoro, in
 „omnibus tamen Comitibus expetiisse,
 „eam Catholicos sedulo, non semel au-
 „divi. Promissionem aliquam instituen-
 „dæ compositionis a Cæsare factam igno-
 „ro. Ipsos tamen, ne confusionum in
 „Imperio existentium causa sibi impu-
 „taretur, sponte sua ad compositionem
 „ali-

„aliquam sese obtulisse novi, ita tamen, Sæc. XVII.
 „si ad capita quædam, sine quibus A. C. 1619.
 „compositio ista fieri non posset, Pro-
 „testantes prius responderent, quod
 „nondum a vobis factum, ut ita, cur
 „conventus iste nondum institutus fue-
 „rit, causa penes Catholicos esse non
 „possit. Quod interea gravati Status
 „Catholici de gravaminibus loco debito
 „querelas deposuerint, eaque abrogari
 „petierint, cur id facere non debue-
 „rint, minime video, cum invalescen-
 „tibus magis, magisque gravaminibus
 „iure suo privari tandem per silentium
 „suum potuissent. Si modum tamen
 „aliqui excefferint, eos non excuso, sed
 „rationem ejus reddendam ipsis relin-
 „quo. De gravaminibus aliis, peri-
 „culosis consiliis, sparsisque in publi-
 „cum criminationibus, & quod sine
 „cæde, & sanguine componi non pos-
 „sint, vocibus, nihil mihi constat. Non
 „existimo etiam futurum, ut plus at-
 „tendant Protestantes ad privati alicu-
 „jus scriptoris dictum scriptumve ali-
 „quod, quam ad publicas Electorum,
 „Principum, Statuumque, quos nego-
 „tium ipsum concernit, asseverationes
 „& promissa. Catholicis equidem, si
 „ad privata ejusmodi scripta attenden-
 „dum foret, multo plus quam Prote-
 „stantibus immineret periculi, cum

Ee 2

„scri-

Sæc. XVII. „scripta reperiantur, in quibus bona
A. C. 1619. „Catholicorum jam distributa, vires
 „Protestantium descriptæ, vexilla cum
 „Symbolis suis depicta, & sua militi-
 „bus stipendia ex bonis Catholicorum
 „assignata sunt, & Catholici omnes,
 „utpote qui veluti saxea corda flecti
 „non possint, & propterea opprimendi
 „sint, cum Spirituali Capite suo, pla-
 „ne exterminandi dicantur. Optan-
 „dum quidem esset, ut secundum con-
 „stitutiones Imperii ab ejusmodi com-
 „minationibus abstinere-
 „tur; cum enim
 „indicia ista opprimendorum ex loco
 „non obscuro proveniant, periculum est,
 „ne quis inde colligat, constitutum ita
 „apud Protestantes esse, quod sine cæ-
 „de, & sanguine gravaminum ista ab-
 „rogatio fieri non possit. Ego tamen
 „de vobis melius spero, & a Catholi-
 „cis etiam, quorum causam ipse ago,
 „ad ejusmodi cædis & sanguinis extre-
 „ma ventum nondum est. Initium e-
 „nim bellicarum expeditionum ipsi mi-
 „nime fecerunt, nec militem conscripse-
 „runt, donec excitato in Bohemia in-
 „cendio, milites per ipsorum territoria,
 „non sine summo suorum incommodo,
 „ducerentur. Tum enim pro cavendo
 „periculo, ne scilicet omnium direptio-
 „ni bona sua exposita relinquerentur,
 „militem ab ipsis pro sua suorumque
 „defen-

„defensione, qua quidem molestia su- Sæc. XVII.
 „persedere alioqui maluissent, conscri- A. C. 1619.
 „ptum fuisse constat. Herbipolensem
 „Episcopum aliquanto citius reliquis
 „præparationes istas militares, longe
 „tamen post excitatas istas in Bohemia
 „turbas, cum frequentiores jam mili-
 „tum per ditionem suam transitiones
 „fierent, facere cæpisse, sed causam,
 „præter jam dictam hanc quoque ha-
 „buisset novimus, quod litis sub iudice
 „adhuc pendentis cognitionem atque
 „executionem arripere aliqui conati,
 „contributionem suis subditis impera-
 „rint, ingentesque præparationes in vi-
 „cinia fieri Episcopus animadverterit,
 „nec quid damni paulo ante, cum de-
 „fensione adhuc destitueretur, accepe-
 „rit, nescius plane fuerit. Coactus
 „igitur fuit de paranda defensione tem-
 „pestive cogitare, & ut suos tueretur,
 „non vero ut alios læderet, militem
 „aliquem conscribere, quemadmodum
 „facti istius sui rationem loco conve-
 „nienti reddere paratus est. Porro Ca-
 „tholici Ecclesiastici, atque Seculares
 „provincias, & regiones possident, feu-
 „dum a supremo Imperii capite obti-
 „nent, & onera sua vel majora etiam
 „respectu, quam seculares sustinent,
 „iniquissimum igitur foret, si omnium
 „direptionibus, & libidinibus patere

Ee 3

„ipso-

Sæc. XVII. „ipforum territoria deberent, nec per-
A. C. 1619. „missum ipsis esset defensionem in casu
 „necessitatis legitimam parare, cum
 „tamen jura ipforum ab aliis in tem-
 „poralibus nihil differant, & ipforum
 „etiam aliqui patrum nostrorum me-
 „moriam cum Cæsare adversus juratum
 „Christiani nominis, aliosque hostes
 „non sine laude & gloria coram depu-
 „gnasse legantur: Compertum est, ipsos
 „ita affectos esse, ut ni sumptus fa-
 „cere in expeditionibus bellicis cogan-
 „tur, labore isto superfedere quam opti-
 „me possint, nec dubium est, si quiete
 „sua frui possent, & mali nihil metue-
 „re cogerentur, a præparationibus &
 „expeditionibus istis, quamprimum eos
 „cessaturos. De peregrinis præfectis,
 „quos Catholici habent, & aliis etiam
 „in casu necessitatis permittere possunt,
 „cognitum nihil habeo, nec credere e-
 „tiam possum, quod tales aliqui apud
 „eos reperiantur. Præparationes ipso-
 „rum tantas non esse scio, ut cum Pro-
 „testantium præparationibus comparari
 „ullo modo possint, expeditiones autem
 „pro defensione sua, Constitutionibus
 „Imperii non contrarias facere, prohi-
 „bitum ipsis, haud quaquam est, ma-
 „xime cum transitus per aliorum terri-
 „toria non faciant, sed in suis terminis
 „se contineant, damnum aliis non in-
 „ferant,

„ferant, sed suis sumptibus militem Sæc. XVII.
 „omnem sustentent. Quid autem ex A. C. 1619.
 „parte Protestantium factum, quantum-
 „que damni Catholicis ab expeditio-
 „nibus ipsorum illatum sit, notum ma-
 „gis est, quam ut multis demonstretur.
 „Cæsari hac in re modum ponere, Prin-
 „cipes non decet. Quos per Bavariam
 „præfetti ejus duxerunt milites, libere
 „per aliorum, etiam Protestantium,
 „& correspondentium territoria com-
 „mearunt. Solus, quem ab aliis ob-
 „tinuerant transitus, & commeatus,
 „ipsis denegari non debuisset, cum
 „præsertim, denegatus is ab aliis non
 „sit, & Ductores etiam de damno non
 „inferendo satis superque caverint. Re-
 „latum ad me est, tam in Cæsareis,
 „quam in Unitorum Principum expedi-
 „tionibus, variarum nationum, utpote
 „Germanos, Westphalos, Batavos, &
 „fortasse Italorum loco Anglos etiam
 „& Scotos visos fuisse. Quod ad Ba-
 „varicas expeditiones attinet, intelli-
 „gere facile omnes possent, propter vi-
 „cinum, quod ex Bohemia & Austria
 „mihi imminet periculum, itemque pro-
 „pter supremum, quo in territorio isto
 „fungor, præfecturæ officium, majori
 „eas numero, & priori etiam quam ab
 „aliis tempore fieri eas omnino oport-
 „uisse, nondum autem factas esse, pro-

E e 4 pter

Sæc. XVII. „pter militum, qui ab aliis magno nu-
 A. C. 1619. „mero conscribuntur caritatem & rari-
 „tatem, quemadmodum etiam ut su-
 „spiciones omnes evitare, aliquanto
 „tardius ad conscribendum militem ac-
 „cesserim, quas tamen consultas & ne-
 „cessarias omnes hactenus deprehende-
 „retis, & ipsum etiam Unitorum Sta-
 „tuum caput, propter imminens regio-
 „nibus istis a vicino milite periculum,
 „reprehendere minime potueritis. Ad
 „complendum autem, quem regioni-
 „bus istis defendendis sufficere posse
 „putabam numerum, ex Westphalia,
 „& locis aliis accrescere, & magnis
 „sumptibus, quibus supersedere multo
 „libentius voluissem, adducere militem
 „coactus fui. Causam expeditionibus
 „istis etiam Bethlemi Transylvaniæ
 „Principis inexpectata in Hungariam
 „irruptio ipsiusque Viennensis urbis
 „coangustatio & crudelia, quorum ve-
 „stigia, & monumenta plurima passim
 „adhuc extant, attentata alia dede-
 „runt, cum maxime Sermones etiam
 „varii, de opprimenda ejus opera Ba-
 „varia, sparsi & discursus de periculo
 „quod a Bavarix Principe metuendum
 „esset, tollendo habiti fuerint. Istas
 „enim comminationes non negligendas,
 „& propterea defensionem etiam mayo-
 „rem necessariam omnino fuisse apparet,
 „nec

„nec tamen spero, remoram ipsis co- Sæc. XVII.
 „piis per Protestantium territoria tran- A.C. 1619.
 „situris objectum iri, maxime cum
 „damnum nemini etiamnum dederint,
 „idque præcavere modis omnibus, præ-
 „fectos & Ductores meos jusserim, nec
 „transitus etiam quibuscunque militem
 „ducere per Imperium volentibus, de-
 „negatus hactenus fuerit. Quod ad
 „petitionem attinet, ut de fonte dissi-
 „diorum omnium obstruendo, & gra-
 „vaminibus abrogandis, cum Catholi-
 „cis Statibus aliis agam, utque hi de-
 „positis armis in gravaminum quorum-
 „dam, tractationem nullam admitten-
 „tium, abrogationem consentiant, cau-
 „tionemque de illis omnibus intra duos
 „menses in actum producendis præstent,
 „efficiam, paratus quidem sum in om-
 „nibus, quoad fieri poterit, vobis gra-
 „tificari, non spero autem tale quid,
 „quod in potestate mea positum non est,
 „vos expetituros esse. Universale hoc
 „negotium est, non Catholicos solum,
 „sed ipsum etiam Romanorum Impera-
 „torem, ipsum Imperium, & omnia
 „ejus membra concernens, quod mul-
 „to majoris deliberationis est, cum Ca-
 „tholici æque atque Protestantes de
 „gravaminibus suis conquesti fuerint,
 „& abrogationem eorum a multis jam
 „annis expetierint, libertatis etiam &

Ee 5

„reli-

Sæc. XVII. „religionis suæ jacturam facere æque
A. C. 1619. „atque vos recusant. Cum igitur Ca-
 „tholicos omnes atque inter eos Electo-
 „res etiam componere ad nutum meum
 „æque atque Protestantium aliquis Pro-
 „testantes Status reliquos, non possim,
 „ita quidem statui, longe vos rectius
 „facturos fuisse, si legationem hoc no-
 „mine vel ad Status Catholicos omnes,
 „vel ad Electorem maxime Mogunti-
 „num, vel ad Catholicorum Statuum
 „Legatos Herbipoli, non opprimendo-
 „rum Protestantium Statuum, sed pa-
 „cis in Imperio conservandæ, & tur-
 „barum ab eo omnium prohibendarum,
 „& communis defensionis contra om-
 „nem vim injuriamque externam pa-
 „randæ gratia, congregatos mitteretis.
 „Ibi enim de rebus ad salutem Imperii
 „pertinentibus, deque turbis Bohemi-
 „cis (ex quibus omnia ista in Imperio
 „jam promanant mala) honeste com-
 „ponendis, deliberatio fieri poterit,
 „nam conventus agere, Catholicis æ-
 „que atque Protestantibus instituere li-
 „cet, ibidem, qui aliter rem in con-
 „fessu Unitorum Statuum narrarunt,
 „quam novarum barbarum cupidi sint,
 „& quod comminationes, quas insuper
 „addunt, probare nulla ratione possint,
 „manifestum fieret. Cum enim de Ca-
 „tholicorum expeditionibus cautum vo-
 „bis

„bis sit, ad solam eorum defensionem, Sæc. XVII.
 „non vero ad alicujus Protestantium A. C. 1619.
 „Statuum (nisi causa ipsis detur) of-
 „fensionem comparatas esse, cumque
 „idem etiam de suis expeditionibus Pro-
 „testantes & correspondentes prædi-
 „cent, causam certe pars nulla habe-
 „ret, alteram vel impugnandi, vel mo-
 „dum ei, secundum quem res suas in
 „territorio suo constituere debeat, dum-
 „modo sine alterius damno id fiat, præ-
 „scribendi. Non video igitur, quo
 „modo comminationes istæ cum facta
 „utrinque assécuratione consistere pos-
 „sint. Catholici, incendio in Vicinia
 „magis magisque jam invalescente, non
 „tam facile ad depositionem armorum
 „adduci poterunt, postquam ne Bo-
 „hemi quidem, ut una cum Cæsaria-
 „nis arma deponerent (quo forsitan me-
 „dio maximarum malorum futurus fi-
 „nis fuisset) persuaderi a Saxoniae E-
 „lectore potuerunt. De postulatis istis
 „Unitorum Principum Statuumque du-
 „bitare, etiam aliquis posset, an ea-
 „dem etiam reliquorum Statuum, quos
 „Augustanam confessionem amplecten-
 „tes vulgo Evangelicos nominant, mens
 „& voluntas sit, & an importunum
 „istum procedendi modum approbent,
 „vel an non statuunt potius, cum Sta-
 „tibus Catholicis, quibus leges ponere
 non

Sæc. XVII. „non possunt, longe aliter utpote cum
A. C. 1619. „unius corporis membris procedendum
 „esse, cum præsertim mentem sibi non
 „esse, Statum aliquem Imperii offen-
 „dendi, sed legitimam solum, & jure
 „omni permissam sui suorumque defen-
 „sionem parandi, protestati non semel
 „fuerint. Responsum istud meum, in
 „communi, & non me solum, sed Ca-
 „tholicos omnes, & ut mihi quidem
 „videtur, Augustanæ etiam Confessio-
 „ni addictos Status alios concernente
 „causa, ad omnes, quorum interest,
 „remittere commode potuissem, cum
 „tamen sciam, unitos istos Principes
 „& Status, pacis per se amantes esse,
 „quibus dissensionum omnium sublatio,
 „externi alicujus, forsitan Turcici jugi
 „prohibitio, ruinæ, & interitus patriæ,
 „aversio pacis, & concordix constitu-
 „tio, curæ cordique sunt, ac insuper
 „viderim, eximiam in meam personam
 „positam eos fiduciam habere, senten-
 „tiam ipsis meam, sine omni aliorum
 „præjudicio (meliolem enim in hisce
 „extremitatibus animadvertere nondum
 „potui) sincere & fideliter aperire vo-
 „lui. Rogo igitur & moneo, ut a re-
 „solutionibus istis suis, si quæ, ut ver-
 „ba quidem sonant, factæ sint, absti-
 „neant, circumstantias omnes, & ma-
 „la, quæ existere inde possunt, probe
 „con-

„confiderent, & quam eventus belli, for- Sæc. XVII.
 „tuna item & occasiones omnes dubiæ A. C. 1619.
 „sint, diligenter secum cogitent, nec
 „igne in vicinis regionibus fatis jam
 „ardente, incendium ipsi majus faciant,
 „& universalem in Imperio commotio-
 „nem ad suam æque atque Catholico-
 „rum perniciem excitent, sed id po-
 „tius agant, ut ignis in ipsis cineribus
 „statim supprimatur, incendium extin-
 „quatur, & Salus, dignitasque Imperii
 „promoveatur. Cum enim pars altera
 „alteri nihil concedat, & Catholici
 „Turcicum vel aliquod aliud externum
 „jugum æque atque Correspondentes
 „aversentur, eoque animo sint, ut li-
 „bertatem religionemque suam itidem
 „cum vitæ & fortunarum omnium ja-
 „ctura defendere cupiant, & eo casu
 „expeditiones majores facere intermis-
 „suri non sint, quid existere inde in
 „Imperio possit, æstimare omnes nullo
 „negotio poterunt.

§. XX.

*Iterata Correspondentium responsio
 ad Bavaricæ Ducis literas.*

Acceptis Maximiliani Ducis literis Pro- Merc. Gal-
 testantes Principes datis denuo li- iob. t. 13. l. 1.
 teris eundem non obscure sugillabant,
 quod inconsultis etiam aliis Statibus
 Catho-

Sæc. XVII. Catholicis statim respondere voluerit,
A. C. 1619. atque existimarit, caussarum plus satis

Catholicos ad faciendas expeditiones
istas bellicas habuisse, eosque grava-
mina habere, quæ contra Protestantes
prætendere possint, insuper gravami-
na Protestantium pro certis & tractatio-
nem nullam admittentibus nequaquam
haberi posse, sed ad Cæsaris, totius-
que Imperii cognitionem pertinere, as-
seruerit.

Dein pro more omnium, qui ab-
jecto legitimi sui Principis obsequio se-
ditiones parant, se duntaxat pro con-
servandis suis Imperii legibus, tollen-
disque, quæ nondum sublatae fuissent,
oppressionibus arma sumpsisse, proin-
damna, si quæ exin illata fuissent, illis
qui *intempestivas expeditiones fecerunt, &*
Protestantes ad eas coegerunt, imputanda
esse rescripserunt. Ast ad frivolashæc
excusationes Maximilianus hæc repo-
suit: „Si meas aliorumque quorundam
„expeditiones intelligatis, eas consti-
„tutionibus Imperii contrarias esse,
„haud video; nulli enim Statui eas,
„urgente necessitate, facere prohibi-
„tum, sed certo modo permissum est,
„ab unitis etiam in aliquibus territo-
„riis non solum factæ, sed & aliis per-
„missæ fuerunt, & damni ab expedi-
„tionibus istis nihil illatum est, unitis,
„quod

„quod ego quidem scio, quin imo de Sæc. XVII.
 „non lædendo cautum semper, & ubi A. C. 1619.
 „que a præfectis meis fuit. Propositio
 „Legatorum, de armis quamprimum
 „deponendis, expeditionibus ulteri-
 „bus intermittendis, gravaminibus, in
 „quibus tractationem admittere Ordi-
 „nes non possint, abrogandis, deque
 „istis omnibus cavendo, & cautione
 „non verbali, sed reali præstanda, de
 „reliquis tractatione componendis, re-
 „sponso super his omnibus a Catholicis
 „intra duos menses comparando, cum
 „adjunctis, tum de contraria expedi-
 „tione, & gravaminum, quæ tolerare
 „diutius non possint violenta excussio-
 „ne, tum de culpæ totius in Catholi-
 „cos rejectione, insolita mihi, & præ-
 „ter expectationem omnem accidit,
 „quod gravamina ista, quæ tractatio-
 „nem nullam admittere dictitant, sta-
 „tim abrogari, & cautionem, de ac-
 „quirendo super abrogatione ista intra
 „duos menses responso, præstari debe-
 „re putarim, eo ipso enim peteretur a
 „me, quod in mea potestate non est,
 „quodque ne facerem, utpote summo
 „conjunctum periculo visum mihi est.
 „Cum vero jam ex Replica animadver-
 „tam, mentem eam Legatorum non
 „esse, nulli item Statui modum legem-
 „que ponere Legatos velle, sed id tan-
 „tum

Sæc. XVII. „tum agere, ut extrema vitentur, &
A. C. 1619. „responsum a Catholicis intra duos
 „menses procuretur, facile ipsis jam
 „acquiesco. Reliquorum etiam Evan-
 „gelicorum Statuum nullo alio, quam
 „præmemorato fine mentionem feci.
 „Quod particularia quædam alia adre-
 „ferendum solummodo acceptare se
 „velle Legati dicant, ita accipio, ut
 „nonnisi ad pacem directuros relationem
 „suam sperem, quemadmodum ego
 „quoque turbatis hisce temporibus, quæ
 „ad salutem Imperii promovendam pa-
 „cemque & concordiam undique con-
 „servandam facere possint, pro virili
 „promoturus sum. Quod ad admoni-
 „tiones reliquas attinet, ego quidem
 „nihil unquam aliud, quam pacem spe-
 „cavi, & ipso statim barbarum Bohe-
 „micarum initio, auctor pacis, &
 „compositionis, monstrata simul, qua
 „fieri ea posset ratione, fui, existimo
 „etiam, quod si admissa consilia mea
 „fuissent, extrema ista evitari quam
 „optime potuissent. Cum vero spretis
 „consiliis meis processus adhibitus alius
 „fuerit, de aliis forsitan quorundam
 „intentionibus suspicari quamprimum
 „tum cæpi. Quæ autem illæ fuerint,
 „& unde extiterint, ignoro, nec cui-
 „quam in specie imputo, ejusmodi ali-
 „quid posse, aut velle. Compositio-
 „nem

„nem turbarum istarum factam in tem- Sæc. XVII.
 „pore exoptabam, promovere autem Sæc. 1619.
 „non potui. De peregrinorum Princi-
 „pum admiscere sese turbis istis volen-
 „tium conatibus, cognitum nihil ha-
 „beo, nisi forte præstitum Cæsari ab
 „Hispaniæ Rege, tanquam agnato ejus
 „proximo auxilium intelligant; spero
 „autem, qui rem sincere judicant in
 „malam partem id non accepturos, cum
 „contra Bethlemus etiam Transylvaniæ
 „Princeps accepta a porta Turcica, a
 „qua totus dependet, licentia, crude-
 „lissimum in Hungariam & loca porro
 „alia, cum magno non Catholicorum
 „tantum sed aliorum etiam Augustanæ
 „Confessionis addictorum Electorum,
 „Principum, & Statuum luctu & mœ-
 „rore impetum fecerit, Triumphum ea
 „de re canentibus aliis, & peculiari
 „libello, cui titulus est: *Regni Hunga-*
 „*riæ occupatio*, quotidianos ejus pro-
 „gressus, cum tripudio & plausu maxi-
 „mo describentibus, quod obiter hic
 „non alio fine, quam ut remedium ma-
 „lo huic adhibendum aliquod moneam,
 „commemoratum velim. De dissolu-
 „tione harmoniæ Imperialis, & con-
 „stitutionum cujusque territorii labe-
 „factatione, quomodo ea per majorum
 „collectionem facta sit, nescio, ita ta-
 „men cum aliis statuo, quod si harmo-
 „nia

Hist. Eccles. Tom. LVI.

F f

„nia

Sæc. XVII. „nia Imperii, qualis olim fuit, adhuc
A. C. 1619. „esset, tunc etiam vos eadem, quam

„Majores vestri habuerunt, pace frui
 „possetis. Novum quidem non est,
 „quod etiam in negotio religionis respo-
 „ctus ad *Majora* suffragia factus sit, re-
 „pugnantibus exclusis, sed id hujus
 „loci non est. Quæ de asssecuratione
 „sententia mea sit, alio loco demon-
 „straturus sum. Quod de remediis ad
 „gravaminum abrogationem magna
 „celeritate adhibendis dictum, eodem
 „sensu quo antea accepi: Cum vero
 „ea mens vestra non sit, litem vobis
 „movere amplius nolo. Quod de mo-
 „lestiis aliis querelas afferatis, aliter
 „quidem edoctus nunquam fui, quam
 „quod processus, qui jam in usu est,
 „a multis sæculis in aula Cæsarea, &
 „in Camera Imperiali a prima ejus fun-
 „datione servatus fuerit, scire autem
 „libenter vellem, quodnam æquilibrium,
 „& qualis justitia futura sit, si æqualis
 „in judiciis religionis utriusque perso-
 „narum numerus constituatur, & inter
 „eos consensus circa controversiam re-
 „ligionis fieri non possit. Nisi enim
 „impedimenta alia in judiciis tollantur,
 „nil nisi justitiæ subversionem, & pau-
 „peris oppressionem, existente nimirum
 „a multitudine ista personarum ingenti
 „confusione, sequi & expectari posse,
 „com-

„compertum est. Prætenſa igitur gra- Sæc. XVII.
 „vamina iſta probe conſideranda, & A. C. 1619.
 „expendenda ſunt. De bonis appre-
 „henſis ab Auguſtanæ Confeſſionis Sta-
 „tibus in pace Religionis jam dudum
 „Transactio facta eſt, nec litem de il-
 „lis moveri amplius poſſe exiſtimo,
 „dummodo ea ad præſcriptum ibi mo-
 „dum collocentur, nec vel ad propa-
 „nos uſus transferantur, vel prorſus
 „alienentur & vendantur. De illis quæ
 „in Catholicorum poteſtate remanſe-
 „runt menſæ nempe Domini applicatis,
 „& ſpiritualibus uſibus deſtinatis bonis,
 „notum eſt, quod ad ſeculares uſus non
 „transferantur. An vero ab illis ad
 „reliqua illa argumentari liceat, quæ-
 „ſtio eſt. Quod ad Donawerdam atti-
 „net, priorem meam reſponſionem re-
 „peto, de contributionibus civitatum
 „Imperialium non diſputo, hoc tantum
 „ſignificare vellem, quod ſi cum cau-
 „ſam civitatis iſtius ſuſcipere velitis,
 „remedium ipſi, dummodo ſumptuum
 „reſuſionem faciatis, afferre quam opti-
 „me poſſetis. De Suſcepta compoſitio-
 „ne, quanam ex Catholicis, & qua ra-
 „tione in eam conſenſerint, mentem
 „tamen poſtea mutarint, cognitum ni-
 „hil habeo: Quod ad ſcripta commi-
 „natoria eorumque auctores attinet, ad
 „ea, quæ in priori reſponſione, & ſu-
 „Ff 2 „pra

Sæc. XVII. „pra etiam de Bethlemica Hungariæ
A. C. 1619. „occupatione dicta sunt, me refero.
 „De comminationibus, quæ in proto-
 „collis Imperialibus reperiuntur, de-
 „que classico, & illud secutis conatibus
 „nihil scio: Catholicos vero a primo
 „factæ pacis religionis tempore, de e-
 „dictis ejusmodi scriptis comminato-
 „riis, ut & de votis cruenta capita con-
 „cernentibus anno millesimo sexcente-
 „simo septimo in Consilio Principum,
 „comitiis publice factis, conquestos non
 „semel fuisse probe cognitum habeo.
 „De facta Ecclesiarum, earumque bo-
 „norum distributione, quod vos cogni-
 „tum nihil habeatis, gratum habeo, &
 „melius etiam de vobis speraveram,
 „tametsi non ab infimæ sortis personis
 „hæc distributio facta fuerit. Ecclesiæ
 „Herbipolensi compensationem quidem
 „aliquam factam audio, sed periculum
 „tamen esse, ne simile quid porro e-
 „tiam aliis accidat. Responsio ista ad
 „illata Catholicis expeditionum varia-
 „rum occasione damna, quod nimirum
 „a ditionibus Unitorum itidem milites
 „non abstinuerint, sufficiens non est,
 „neque enim illis, ad quos expeditio-
 „nes istæ nihil attinent, satisfieri hac
 „ratione potest, cum transitus isti tam
 „internorum quam externorum militum
 „ex Constitutionibus Imperii, sine ali-
 „cujus

„cujus læsione & damno fieri debere. Sæc. XVII.
 „certum sit, & Catholici quidem præ- A. C. 1619.
 „fenti pecunia omnia redemerunt, &
 „damno nemini fuere. Constanter au-
 „tem affirmant, quod causas ad paran-
 „dam defensionem gravissimas habue-
 „rint, inviti eam susceperint, & ab ea
 „liberari quam primum cupiant. De
 „Hispanorum numero disputare non
 „volo. Illud certum esse scio, militum
 „a parte Bohemorum numerum majo-
 „rem semper fuisse, ut expeditiones
 „maiores factas & damni etiam inde
 „plus datum fuisse, dubitari non possit.
 „Anglos & Scotos transitus peculiares
 „fecisse, mihi non constat, permistos
 „autem aliis fuisse, certum est, nescio
 „tamen, an proprio motu, an vero alio-
 „rum jussu id bellum secuti fuerint,
 „nec legem etiam unitis, quomodo
 „contra excursions, seditiones, dire-
 „ptiones, & impetus militum alios
 „tueri se, suosque debeant, præscri-
 „bere, multo minus etiam quomodo
 „facta ista a Bethlema hostilis irruptio
 „excusari debeat, monstrare rationem
 „volo. Factam autem initio promif-
 „sionem meam repeto, & ad omnia
 „humanitatis officia Superioribus præ-
 „standa paratum me futurum semper
 „polliceor.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXI.

*Herbipolensis Conventus a fœderatis
Principibus Catholicis cele-
bratus.*

*Merc. Gal-
lob. t. 13. l. 1.
Barre l. c.
Carafa
Comm. de
Germ. rest.
Bellus l. 3.
pag. 296.*

Cum meridiana luce clarius appare-
ret, quod omnia Protestantium
consilia & conventus præcipue Norim-
bergensis eo unice eo colliment, ut
sectæ libertatem, quam metu extor-
serunt, Catholicorum sanguine firma-
rent, Ecclesiasticosque, prout ipsis
decretum erat, occupatis eorum
bonis, unacum suo Capite e medio
tollerent, ac demum Austriacam Do-
mum everterent, hinc Catholici quo-
que Principes Norimbergensi Conven-
tui mox alium Herbipoli opponere de-
creverunt, ut de sua quoque Religione
farta tecta tuenda agerent, malisque
imminentibus obicem ponerent. In-
tererant huic conventui Cæsaris, Mo-
guntini, Trevirensis, & Colonienfis E-
lectorum, & Bavarix, Lotharingiæ &
Neoburgi Ducum Legati, necnon Ar-
chiepiscoporum, Præsulum, Abbatum,
& Catholicarum urbium Imperialium
Deputati. Ab his anno sequenti præ-
vie consultatum est de opportunis pa-
cem in Germania restituendi mediis,
necnon de Romano-Catholica religio-
ne

ne ab interitu, quem ei Protestantes undique minitabantur, præservanda, & denique de reparando Cæsareæ Majestatis honore, juribus & auctoritate ab A catholicis tantopere læsa; Protestantes enim tam Bohemi, quam Austriaci eo ipso tempore, quo, veluti reddendæ pacis medium, exercitus Cæsarei dimissionem ab Imperatore postulabant, ipsi armorum suppetiis undique corrasis non modo Viennam aliunde fame pressam cinxerunt, sed etiam Cremam urbem, incassum licet, occupare tentarunt, ac insuper super-Anasini Austriaci, qui obstinatione vix ullis rebellium per id tempus inferiores erant, sub falso sese adversus Gaborem defendendi obtentu exercitum contraxerunt, & Cæsarea telonia deprædati sunt, pluribusque oppidis vi aut deditioe captis & Pilsca urbe a Mansfeldio recuperata munitum etiam Meliciensse Monasterium arcta obsidione presserunt: Eapropter perpensis hisce Protestantium hostilitatibus Catholici Principes in Herbipolensi Conventu congregati valida militum, & pecuniarum subsidia suppeditare decreverunt, ac præprimis Maximilianus Bavarix Dux præter copias in sua ditione conscriptas insuper per Comitem de Lipa in Colonienfi & Moguntino Electoratu numerosum militem

Sæc. XVII.
A.C. 1619.

Sæc. XVII. A. C. 1619. litem colligi iussit, Ducemque Lotharingæ in foedus Catholicum adscripsit, quo auctore pro tuenda fide Catholica, & Cæsaris auctoritate Lotharingæ Nobiles ductore Croio aliquot equitum, peditumque millia contraxere. Insuper Philippus III. Hispaniarum Rex tercenties mille auri nummos Genuæ, Antdorfii, & Norimbergæ numeros assignabat. Denique Græcienses tria peditum & duo equitum millia præter ducenties mille florenos pollicebantur. Decernebantur quoque Romam Trautmansdorffius Comes, armorum subsidia petiturus. Haud cunctanter Pontifex non modo bis centies mille florenos Fœderatis Principibus submiserat, sed insuper ceteros Italiæ Principes ad militum suppetias Cæsari ferendas animabat. Minus prospere Comes Fürstenbergius in Galliis suaungebatur legatione; quamvis enim Religionis orthodoxæ subversionem, Imperatoris dignitatem post hac in hæreticum Principem devolvendam, & rebellionis invalescentis damna, necnon monarchici Regiminis in Democraticum convertendi periculum gravi sermone exposuisset, Bullionius tamen Dux, secta Calvinianus ac Palatino cognatus scriptis ad Ludovicum XIII. Regem literis eundem dehortari nitebatur,

Ferreras
contin. t. II.
cap. 2. §. 145.
Gramond,
hist. Franc.
l. 4.

batur, hæc exponens: „vanum est, quod Sæc. XVII.
 „ducitur a religione argumentum in A.C. 1619.
 „facto, quod mere politicum est: Pala-
 „tinus Comes quanquam doctrinam
 „sequatur reformatam, libertatem ta-
 „men conscientię tota Bohemia nedum
 „fruitur, conniventibus oculis, sed &
 „eam approbat eorum Rex, neque ea
 „parte quid mutatum est a veteri mo-
 „re: in Bohemia arbitrium religionis
 „valet, quale ab antiquo fuit; nec ideo
 „in Gallia periclitatur fides Catholico
 „Romana, quia Calvinianæ exercitium
 „permisum est. Communis Principi-
 „bus tunc caussa est, cum Princeps le-
 „gitimus, qualis Fridericus, in usur-
 „patorem armatur. Non hic autem de
 „perduellibus agitur, unum id in quæ-
 „stione versatur, utrum Bohemico re-
 „gno adipiscendo prævaleat successioni
 „electio: lite pendente jure suo utitur
 „uterque, pro possessore legitimo ha-
 „bendus, donec fortuna deciderit: in-
 „terea jus in armis est; vota indige-
 „narum pro Palatino sunt. His ad-
 „denda sunt inveterata gentis Austria-
 „cæ in Gallos odia, libido Europææ
 „dominationis, successio imperii cen-
 „tum abhinc annis, quasi per jus sui-
 „tatis uni & eidem genti continuata,
 „velut ex debito. Causa Regum, &
 „Principum agitur tunc, casu se gens

F f 5

„Au-

Sæc. XVII. „Austriaca in prima rerum Europæa.
A. C. 1619. „rum fastigia extollit. „

*Barre hist.
d' Allemagn.
t. 9. p. 486.*

Nihil tamen proficiebant invidiosa hæc Bullionii dictæria pertulantius in Domum Austriacam effusa; Rex enim Fürstenbergio post confecta Bruxellis negotia Parisios reverso coram significabat, quod publicam Germaniæ pacem per Legatos suos ad pristinum Statum revocare vellet, ea tamen lege, nequis, se inscio aut invito, miles e Galliis foras extraheretur: percepta hac Regis intentione Luynæus, qui eidem in paucis charus erat, eidem Author existit, ut per Legatos suos procurandæ paci Germanicæ, præcipue invalescente Calvinistarum in Galliis audacia, invigilaret: Igitur sollicitante etiam Regina, cum Regum Prædecessorum, qui hostibus Austriacæ Domus semper patrocinebantur, vestigiis tum insistere abhorrenti, Dux Engolismensis, Bohemius & Albaspinæus die decima sexta Martii ablegantur, qui anno sequenti Mense Aprili jam adulto Viennam delati, dissidia componere satagebant. Præter hosce Reges, Sigismundus quoque Poloniæ Rex & Saxonie Elector Cæsari opem pollicebantur, ringentibus Bohemis, novoque eorum Rege. Daniæ autem Rex & Brunsvicensis Dux neutri parti adhærebant.

Cete-

Ceterum Maximilianus Bavariae Dux Sæc. XVII.
 querelas & postulata, quæ Protestan- A. C. 1619.
 tes Norimbergæ congregati eidem pro-
 posuerant, ad eundem Conventum Her-
 bipolensem rejecit, pollicitus, intra bi-
 mestre responsum eis esse reddendum.

§. XXII.

*Sacræ Imagines Pragæ ex arcis Tem-
 plo a Bohemis Protestantibus
 ejectæ.*

Postquam Fridericus Palatini Comes Bellus l. 3.
 ex Norimbergensibus comitiis die Merc. Gal-
 decima sexta Decembris Pragam ad- lob. t. 13. l. 1.
 venerat, ut Calvinianæ sectæ fervo- Arnold.
 rem luculento testaretur specimine, ma- Hist. Hæres.
 gisque sibi rebellium Bohemorum af- part. 2. l. 16.
 fectum conciliaret, a potestatis huma- cap. I. §. 9,
 næ sublimioris contemptu, ad impium pag. 891.
 Superiorum despectum die vigesima pri-
 ma ejusdem Mensis transitum facere
 constituit, promulgato edicto, vi cujus
 in Rathschini seu arcis Regiæ Templo
 D. Vito & Wenceslao Martyribus sacro
 omnes ad unam Cælitum Imagines,
 sculptæ, fusæ, vel in tabulis depictæ
 unacum Altaribus everti jubebantur.
 Mox igitur Christi Salvatoris nostri in
 Crucem acti, suæque Sanctissimæ Ma-
 tris simulacra a Calvinianis Iconocla-
 stis e pavimento revulsa frustratim di-
 scer-

Sæc. XVII. scerpuntur, sacræ reliquiæ contamina-
A. C. 1619. tis pedibus & ocreis proculcantur, e-
 versisque Altaribus Sanctorum Statuæ
 & Imagines impiorum Nebulonum lu-
 dibrio & furori exponuntur. Spargitur
 paulopost per urbem rumor, Friderici
 jussu etiam Crucem in ponte Moldavi-
 co antiquitus erectam pari rabie esse
 evertendam; cum autem Cives Catho-
 lici pro tam vetere pietatis monumen-
 to defendendo arma pararent, Sena-
 tus, & præcipue Comes Schlickius
 Fridericum convenerant, supplices, ut
 suum revocaret imperium. Eo autem
 id sibi in mentem nunquam venisse, re-
 ponente, tumultus conquievit, sacrilegi
 autem sectatores suis in intemperis per-
 sistentes augustissimum antea Templum
 prope propius in Augiæ stabulum ver-
 terunt, se Deo obsequium præstasse ar-
 bitrati, quod ex Christianorum cordi-
 bus Passionis Dominicæ, ac virtutum,
 quibus Sancti inclaruerunt, memoriam
 extirpare conati sint: Impii etiam hu-
 jus facinoris Encomiastes erat Abraha-
 mus Scultetus Calvinianus Aulæ Præ-
 co, qui Palatino jubente ac præsentē,
 in die Christo nato sacra concionem ha-
 buit, causamque hujus profanationis
 inter alias hanc quoque injurius protu-
 lit, quod *perpetratam non semel coram*
Statuis etiam in conspectu suo idololatriam
ferre

ferre per conscientiam suam Rex diutius non Sæc. XVII.
posset. In quo sane misellus hic Decla- A. C. 1619.

mator, ac præcipuus ejus iconoma-
 chiæ incentor suam ignorantiam circa
 Catholicum S. Imaginum cultum nimis
 aperte prodidit, ac paulopost sacrilegi
 sui conatus pœnas dedit, cum ejus do-
 mus unacum omni sua suppellectili,
profanisque picturis ab ultrice flamma
 correpta conflagrarit, ejusque uxor
 mente mox capta circa Calendas Ja-
 nuarias suis in furiis extincta fuerit.
 Die autem vigesima septima Decembris
 noctu Elisabetha Palatini uxor filium
 peperit, inde vero bacchantibus Bo-
 hemis novum lætandi argumentum, eo-
 quod hæreditariam rebellionis infamiam in novum hunc Regni hæredem
 translatum iri sperassent: Trigesima
 prima demum hujus Mensis die Bohe-
 mi foedus cum Gabriele Bethlemio fir-
 mabant, missis ad eundem centies mil-
 le florenis: Fœderati quoque Ordines,
 cum Europæ Respublicas multiplicare,
 & Monarchica Imperia sensim evertere,
 unice intenti essent, non modo Bohe-
 mis omne pollicebantur auxilium, sed
 etiam varias incitabant viciniore Pro-
 vincias, & Principes, ut horum mo-
 tum opportunitate usi, sese cum Bel-
 gis unirent, & mutua ope sibi com-
 munem libertatem procurare, Prin-
 cipum-

Newill. Hist.
d' Holland.
cap. 3. pag.
197. l. 4.

Sæc. XVII. A. C. 1619. cipumque suorum, licet legitimorum
 jugum excutere molirentur. Mauri-
 tius vero Nassovius clam Fridericum
 Electorem instigabat, ut Bohemiæ dia-
 dema immote possideret: insuper etiam
 milites conscribebat, ut eundem con-
 tra suos hostes in Palatinatu tuerentur,
 eique obtentam dignitatem sartam ser-
 varent.

§. XXIII.

Continuati tumultus in Rhætia.

Lundorp.
 l. 19. c. 1.

Ferrer. con-

tin. tom. II.

Bucelin.

Rhæt. sacra.

Tumultuantibus interim Bohemis tur-
 bæ in Rhætia recrudescere cæpe-
 rant, ac præprimis Engadina, (quod
 Caput Oeni vocatur) validis factioni-
 bus jactabatur. Habebantur Mense Ja-
 nuario Curiae Comitiae, in quibus ratio
 Administrationis a Vallis Telinæ Mi-
 nistris exacta, simulque subditorum
 querelæ auditæ fuerunt. Attamen
 quanto major diffidia componendi sol-
 licitudo adhiberi videbatur, tanto ma-
 jores excitati sunt tumultus, Plantana
 & Salisina factionibus invicem sese in-
 fano furore insectantibus: nihil quoque
 prætermittebant Hispani, Galli, Ve-
 netique, ut suam quisque factionem
 sibi propitiam potenter adjuvare pos-
 sent. Incusabat Franciæ Legatus Ve-
 netum Oratorem, quod inito cum Rhæ-
 tiis

tiis foedere totius mali culpa exstiterit: Sæc. XVII.
 Veneti quoque Rhætios tanquam in- A. C. 1619.
 quietos homines habebant, atque ab
 eorum societate se recessuros minita-
 bantur. Confluxerant potissimum ex
 plebe Calviniana non pauci, qui con-
 flata nova factione partes aut compo-
 nere, aut Catholicos penitus eliminare
 moliebantur: ast viribus & auctoritate
 destitutos Hispaniæ & Franciæ Ora-
 tores insectabantur, eorum æmulis per-
 suadentes, ut rescissis illorum statutis
 Curientem Episcopum unacum Catho-
 licis nuper proscriptis revocarent. Hi
 ergo Vallem Telinam ex integro asse-
 rere intenti, ad arma conclamant, præ-
 lioque sat cruento prope Curiam com-
 misso, Protestantes profligant, captis
 eorum septuaginta. Parta hac victoria,
 erectoque, ut vocant, censorio iudicio,
 proscriptos revocant, & adversæ partis
 statuta irrita declarant: paulopost Pro-
 testantes resumptis viribus Catholicos
 aggrediuntur, in fugam agunt, captos
 liberant, institutoque novo Tribunali
 nuper promulgata rescindunt decreta,
 ceterasque factiones eo adigunt, ut
 pollicerentur, se nunquam exteris Prin-
 cipibus hæsuras, nec eorum Legatos
 admissuras. Inde vero tanta exorta est
 confusio, ut Magistratus æque ac sub-
 diti, noxii simul cum innoxiiis pericli-
 taren-

SÆC. XVII. tarentur, cunctis libertatis studium præ-
A. C. 1619. seferentibus, & sub hoc obtentu sese
 mutuo opprimere, suæque ad vota co-
 gere adlaborantibus: Durior ceteris e-
 rat conditio Catholicorum, qui nu-
 mero pauciores, & Episcopo atque Ec-
 clesiis suis spoliati, obtrusis Prædican-
 tibus, eadem cum Calvinistis Ecclesia
 uti atque animis non minus quam Re-
 ligione diversi convivere cgebantur.

§. XXIV.

*Equestris Ordo de Sancta militia
 Viennæ erectus.*

*Merc. Gal-
 lob. t. 12. l. 3.
 Bellus l. 3.
 pag. 75.
 Brietius ad
 hunc ann.
 Bald. chro-
 nic. Moral.*

Hoc anno Viennæ in Austria novus
 Ordo Equitum de sacra militia Chri-
 stiana, demum Cæsareo consensu firma-
 tus est. Jam anno priori quidam Prin-
 cipes, Comites, Proceresque Catho-
 lici, præcipue Carolus Gonzaga Ni-
 vernensis Dux, Adolphus Altheimius,
 Ratzivilius Princeps, Saxoniae Lauen-
 burgensis Dux, Bucheimius & Comes
 de Arco, alique hunc Ordinem sub pa-
 trocinio B. Virginis, SS. Michaelis &
 Francisci instituebant, præcipua insti-
 tuti lege sancita, ut maritimas Turca-
 rum excursiones compescerent, omnes-
 que Christianos sub Ottomanicæ servi-
 tutis jugo gementes pro viribus libe-
 rare satagerent, necnon Catholicam
 Reli-

Religionem strenue tuerentur, pacem- Sæc. XVII.
 que inter Principes Catholicos procu- A. C. 1619.
 rarent. Hi ergo die octava Martii in
 Cathedrali Ecclesia congregati, per-
 acto sacro jusjurandum exsolverunt,
 postea sub aperto cælo aerem evagina-
 tis gladiis divaricatum percutientes, in-
 signia Ordinis, crucem nempe, quæ
 Beatæ Mariæ Virginis effigiem acu-
 pictam exhibebat, palliis affigendam
 solemnî ritu acceperunt. *Magnum,*
si Brietio Jesuitæ credere fas foret, e-
rat hoc in specie opus, & majori inchoa-
tum pompa, quam prudentia propagatum,
quod tandem etiam cum Christianorum risu
& cum Mahumetanorum contemptu eva-
mit: quia aliud, quam Dei gloriam, &
fidei præsidium, præclari illi, si Deo pla-
cet, Ordinum conditores spectasse videban-
tur. Ceterum Gramondus hujus Ordi-
nis excidium reddituum tenuitati, &
immensæ expensarum moli adscribit.

§. XXV.

Quædam Facultatis Theologicæ Pa-
risiensis decreta.

Die prima Februarii Isambertus Fa- *Argentre*
 cultatis Theologicæ Syndicus of- *collekt. judic.*
 ferebat indulgentias a S. D. N. Papa *t. 2. p. 114.*
 Paulo V. in favorem tam Doctorum,
 quam Baccalaureorum Facultatis alia-
Hist. Eccles. Tom. LVI. Gg rum-

Sæc. XVII. rumque personarum illius seu illorum
A. C. 1619. servitio deputatorum concessas, modo
 devote precibus, quæ post sacrum so-
 lemne de Spiritu Sancto, tam pro sua
 Sanctitate, quam pro Regis Christianis-
 simi incolumitate, & salute fundi so-
 lent, intersint Dein eadem Fa-
 cultas conveniendum censuit Illustris-
 simum Dominum Cardinalem de Rets
 Episcopum Parisiensem, aut illius Vi-
 carium pro confirmatione harum in-
 dulgentiarum.

Cum autem Antonius Fusius ad S.
 Bartholomæum Parisiis Parochus, qui
 per plurimos annos Jesuitarum institu-
 tum professus, hæreticos duos libros
 quorum primus *de Historia Concilii Tri-*
dentini, alter *de libero Sagittario* (*) in-
 scribebatur, evulgasset, Facultas ha-
 bito die quinta Novembris conventu
 quinque nominabat Doctores, qui hos
 libros examini subjicerent, ad quorum
 relationem eadem Facultas hunc Au-
 thorem ex gremio Doctorum Sorboni-
 corum omnino expungendum, ejusque
 hæreticos libros damnandos esse cen-
 suit. Hicidem, postquam Societatem re-
 liquerat, anno Christi millesimo quingen-
 tesimo nonagesimo secundo die secunda
 Martii (ut fertur) in Facultate Lovaniensi
 primam

(*) *Le Franc Archer.*

primam Doctoratus Lauream suscep- Sæc. XVII.
 rat, inde Parisios delatus ad Sanctum A. C. 1619,
 Bartholomæum Parochus renuntiaba-
 tur, postquam autem librum, cui ti-
 tulus: *Mastigofora*, impium & abomi-
 nabilem in lucem edidisse convictus
 fuerat, in carcerem detrusus est, dein
 die vigesima prima Julii anno Salutis
 nostræ millesimo sexcentesimo duode-
 cimo Parisiensis Senatus Officiali Cu-
 riæ Episcopalis injunxit, ut ob præfa-
 tum libellum sententiam in Fusium pro-
 nuntiaret. Discussa igitur caussa Pa-
 risiensis Officialis biennio post declara-
 bat, quod Fusius Sacerdotali honore
 privatus, capite nudus ac genuflexus
 coram præfato Officiali, rationum Ma-
 gistro, & sex suis affinibus profiteretur,
 quod temere, & malitiose li-
 brum suum injuriis, verbisque impiis
 ac detestandis refertum elucubrarit, ac
 propterea petita venia polliceretur, quod
 verba in præfato libro contenta tueri
 nolit; ejus vero liber laceraretur, &
 ipse reus in suo carcere per semestre sin-
 gulis hebdomadibus feria secunda, ter-
 tia, & quarta in pane & aqua jejuna-
 ret, nec ultra in diæcesi moraretur.
 Præterea confiteri jubebatur, quod li-
 brum Baptismalem in quinque articu-
 lis malitiose depravarit. Confirmaba-
 tur hæc sententia a Senonensi & Lug-
 dunen-

Gg 2

dunen-

Sæc. XVII. dunensi Officialibus. Attamen Fufius
 A. C. 1619 in deteriora prolapsus, postquam suæ
 satisfecerat pœnitentiæ, Genevam se-
 cessit, desertaque fide Catholica duas
 simul uxores duxit, pauperem tamen
 & ignobilem vitam ducere coactus:
 propterea Facultas Theologica hunc
 nefarium Apostatam e Parisiensium
 Theologorum albo omnino expunxit,
 promulgato sequenti decreto: *Horren-*
dum dictu! quam incomprehensibilia iudicia
Dei! Antonius Fusi Lotharingus in Gal-
liam infelix advena, quondam, & per diu
Jesuita, in Academia Lovaniensi (ut ipse
falso imponebat) Licentiatus, inter Pari-
sienses Theologos malo omine, Doctor est
annumeratus; verum cælo terraque mox in
tam nefarium caput scævientibus, ecce hor-
renda protinus crimina deteguntur. Infi-
nitorum scelerum reus, homo faver inge-
nio, ganeo moribus, colloquiis scurra, re-
ligione dubius, sub ovina pelle Lupus ra-
pax, & vita omnimode perditus, in vin-
cula & compedes conjicitur. Ad triplex
Tribunal Ecclesiasticum flagitiosissimus sifi-
tur: undique Sacrilegus, ubique impius
proclamatur. Tandem magna hominum
indulgentia, gravioribus, tremendo Dei
judicio, suppliciis reservatus, ad perpetuam
beneficiorum, officiorum & Ecclesiasticarum
dignitatum privationem, sacris in æternum
interdictus, æquissime damnatur. Quo facto
 qui

qui in cinere & cilicio pœnitere, & animam mutare debuerat, nequior & insolentior evasit. Et quod miserabilius est, violato cum fidei tum religionis Christianæ Sacramento, eo desperationis furorisque est adductus, ut ad hæreticos & inimicos Crucis Christi, profanus homo transmigrarit. Sic eradicata ficus inutilis, quæ in agro Domini terram occupabat, sic insatuatum sal, nihil valens ultra, nisi ut pedibus conculcetur. Sic excisa maledicta illa arbor fructus non ferens bonos, in ignes æternos, nisi resipiscat, tandem immittenda. Quocirca alma Theologiæ Facultas, ad inurendam Transfugæ sacrilego perpetuæ infamiae notam, eum tanquam Ecclesiæ Christi hostem, hæreticum, & impium damnandum, & e Sacro Parisiensi Doctorum ordine, velut Judam proditorem, penitus expungendum, damnatis perniciosissimis ejus scriptis, merito & gravissime judicavit.

Eadem Facultas die tertia Aprilis ex Patris Milhardi Benedictini libro, cui titulus (*): *Eximius Ductor Parochorum, Vicariorum, & Confessariorum*, plurimas propositiones censura dignas extrahi, Authoremque de suis erroribus die prima Julii admoneri jusserat,

Gg 3 cum

(*) *La grande Guide des Curez, Vicaires & Confesseurs.*

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Sæc. XVII. cum autem nullatenus resipisceret, in
 A. C. 1619. iisdem comitiis quinta Novembris die
 habitis Facultas" ejus librum hac per-
 strinxit censura: „Cum a multis jam
 „annis editus fuerit in lucem liber, cui
 „titulus est: *Eximius Ductor Parocho-*
 „*rum &c. compositus a F. Petro Milhardo*
 „*Priore sanctæ Dodæ diœcesis Augustæ Au-*
 „*schorum, ac Lugduni per Arnulphum an-*
 „*no 1617. impressus, in quo permulta*
 „falsa, erronea, scandalosa, piarum
 „aurium offensiva, & in fide periculosa,
 „continentur. Hac re ad Facultatem
 „Theologicam delata, dictique Libri
 „præhabita matura discussione, eadem
 „Facultas Theologica Parisiensis pro
 „Christiana sollicitudine, & vigilantia,
 „qua semper emicuit, in fidei periculis
 „annotandis, & erroribus quibuscun-
 „que in perniciem animarum vergenti-
 „bus profligandis, ægre ferens ejus-
 „modi libros, ex quibus non levia scan-
 „dala oriri possunt, a viris etiam Ca-
 „tholicis & Religiosis in lucem emitti,
 „præfatum librum tanquam scandalo-
 „sum, castarum aurium offensivum,
 „erroneum, & in rebus fidei periculo-
 „sum, censura notandum, & populo
 „Christiano omnino prohibendum, do-
 „nec emendetur, merito & æquissime
 „judicavit. „

§. XXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXVI.

*Propositiones ex Milhardi libro de-
cerptæ, censurisque perstrictæ.**Propositiones autem, quæ ex præfato Argentrel.c.*

Milhardi libro extractæ ac proscrip-
tæ fuerant, erant sequentes. I. Qui
certis diebus festis aut Dominicis sa-
crum Synaxin sumere solitus est, ne
fructu atque utilitate ex cælesti hoc
cibo semper haurienda privetur, sa-
crum hoc opus continuare potest abs-
que confessione, si approbati Confessa-
rii copia desit, præcipue tempore Pa-
schali, etsi alii Sacerdotes non appro-
bati adessent. *Censura:* Hæc propositio
est falsa, periculosa, & erronea, si lo-
quatur de peccatis mortalibus. II. O-
pinio est apud probatissimos Authores
recepta, quod matrimonium contrahi
possit inter duos, qui se impotentes
esse sciunt. *Censura:* Hæc assertio fal-
sa, temeraria & erronea est, necnon
contra finem Matrimonii, & contraria
summorum Pontificum decretis. III.
Confessarius non violat sigillum, si ur-
gente necessitate asserit, quod certum
peccatum in confessione audierit, si
ille vel illi, quibuscum loquitur, illud
æque sciant ac ipse, etsi esset alius Sa-
cerdos, qui idem peccatum in confes-

G g 4

sione

Sæc. XVII. sione audivit, quia cum id sciam alios
 A.C. 1619. scire, eo ipso, scio alia via, ob quam
 possum revelare. *Censura*: Est scandalosa & periculosa propositio. IV. Si
 lex Ecclesiastica aut profana quamdam
 actionem sub pœna hac vel illa sacra
 vel civili prohibet, non obligat sub pec-
 cato, etsi adjecta esset excommunica-
 tio latæ sententiæ; non enim pro uni-
 co actu licet judicari, & puniri bis in
 idipsum. *Censura*: Est falsa & pericu-
 losa. V. Peccata venialia aut ex toto
 aut ex parte remittuntur in purgato-
 rio, ubi plene remittuntur etsi moriens
 voluntatem suam in illa propensam ha-
 buerit, quinimo etiam in inferno juxta
 quosdam Scriptores, eoquod eorum
 pœna temporalis finietur. *Censura*:
 Quantum ad infernum est falsa & erro-
 nea propositio. VI. Potest uxor præ-
 venire maritum ad eam trucidandam
 determinatum, si propterea cultrum
 vel pugionem in ejus lecto abscondit,
 vel cubilis januam clavibus clausit.
 Item, falsus testis trucidari potest, si
 contra Petri vitam, honorem, & magni
 momenti bona testimonium ferre para-
 tus est, & Petro integrum non sit, hæc
 mala evitare, nisi testem vel per se vel
 per alium occidat. *Censura*: Hæc pro-
 positio est periculosa, viamque aperit
 ad multas crudelitates, qua vero parte
 agit

agit de fama, & bonis, falsa est pu- Sæc. XVII.
gnans contra præceptum: *non occides.* A. C. 1619.

VII. Potest quis sua peccata Confessa-
rio, scripto, vel verbotenus per fidum
quemdam transmittere pro obtinenda
absolutione Sacramentali. *Censura*: Est
falsa, & periculosa propositio. VIII.
Id, quod speratur ex mutuatarii grati-
tudine, potest in pactum deduci. *Cen-
sura*: Est assertio falsa, & usuram sta-
biliens propositio. IX. Nunquam Si-
monia committitur, nisi quis intendat
emere rem sacram, seu dare pecunias
tanquam justum rei sacræ pretium, si
autem crederet rem sacram nec vendi
nec emi posse, proin nec pretium dare
intendat, talis nec læthaliter nec ve-
nialiter peccaret: licet ergo temporale
offerre tanquam causam motivam &
medium ad obtinendum beneficium Ec-
clesiasticum. Item: Absque Simonia
aut peccato potest temporale pro Sacro
dari ex gratitudine pro beneficio Eccle-
siastico, quod quis ab aliquo obtentu-
rus est, aut se recepturum sperat; potest
etiam quis circa gratuitum hoc donum
pacisci, priusquam Beneficium assequa-
tur. *Censura*: Ambæ hæ propositio-
nes sunt falsæ & simoniacæ.

Sæc. XVII.

A. C. 1619.

§. XXVII.

*Beatificatio Thomæ a Villanova, &
Francisci Xaverii.*

Hoc item anno Paulus V. summus Pontifex orbem Christianum tumultibus, ac dissidiis undique jactatum festiva lætitia solabatur, dum Thomam a Villanova, necnon Franciscum Xaverium in Beatorum Catalogum solenni ritu retulit. Horum prior Ordinem Eremitarum Sancti Augustini Compluti profitebatur, unde P. Hazart Jesuita enormiter hallucinatur, dum illum Dominicanis accensens, de Paulo V. Papa scribit, quod beatificaverit Beltrandum Dominicanum, & Thomam de Villanova *ex eodem Ordine*, & Episcopum Valentinum. Erat hieidem Thomas multis eximiisque virtutum, gratiarum, & miraculorum donis a Deo illustratus, ac propterea non modo universus Ordo prædictus, sed etiam Philippus III. Hispaniarum Rex, pluresque alii Præsules impensè Papam rogabant, quatenus probe discussis probatisque hujus Viri meritis eum Beatorum albo infereret. Horum igitur precibus inclinatus Pontifex re mature examinata die vigesima quarta Septembris eundem ab universa Ecclesia Beatum nuncupari, &

*Triumph.
Pontif. in
Paul. V.
pag. 285.*

& die decima octava ejusdem Mensis Sæc. XVII.
A. C. 1619.
 Officium Sacrumque ab omnibus utrius-
 que sexus Clericis in Regnis Castellæ,

Aragonix & Cataloniæ cominoranti-
 bus recitari indulfit. Sequentis autem
 Mensis die vigesima quinta idem sum-
 mus Pontifex pares honores Francisco
 Xaverio decreverat; hic enim cum S.
 Ignatio, qui pro Ethnicorum conver-
 sione cum quibusdam Presbyteris re-
 motissimas terras peragrarare constitue-
 rat, Parisiis eodem contubernio usus
 erat, cumque fidem Catholicam Indiis
 & Japoniæ inferre decrevisset, die de-
 cima quinta Martii anno Salutis nostræ
 millesimo quingentesimo quadragesimo,
 ætatis suæ trigesimo quarto, Roma cum
 Petro Mascaregna Lusitani Regis Ora-
 tore discessit, tandemque promonto-
 rium Comorinum attigit, ubi quædam
 regna & Principes a fide vera alienis-
 simos Christo lucrifecit, necnon mira-
 cula, magnam partem, in luce & ocu-
 lis civitatum, totisque vulgata Regnis,
 & integris testata populis, iisque ple-
 rumque idololatriis aut Mahometanis
 patrabat, miraque facilitate linguam
 Malabaricam expedite loquebatur: in-
 certum, *seu suo id consecutus sit labore,*
seu Deus, per prodigium, ejus illi idioma-
tis species impresserit, ut observat P. Bou-
 hours Jesuita, qui etiam hæc addit:

certe

*Vita S.
Franc. Xav.
l. c.*

Sæc. XVII. certe quidem *vero simile* est, quod in
A. C. 1619. Indiis, Xaverius alicui linguæ condi-
 scendæ operam navans divinissimi Spi-
 ritus Magisterio usus sit: Refertur quo-
 que, quod eum quandoque unico idio-
 mate ad diversas gentes concionantem,
 unaquæque sua lingua loquentem au-
 diverit: quo tamen dono in Japonia Xa-
 verium nonnisi postremis suæ peregrina-
 tionis annis auctum fuisse, necesse
 est, cum ipsemet lib. 3. epistola quinta
 hæc rescripserit: *Si nos linguam CAL-
 LEREMUS Japonicam, non dubito,
 quin plurimi fierent Christiani; Faxit Deus,
 ut brevi eam ADDISCAMUS, . . . re-
 puerascimus, & tota nostra occupatio est
 linguæ Japonicæ elementa complecti (*)*.
 Præterea Xaverius fideliter itineris sui
 rationem Divo Ignatio reddebat, sem-
 perque ad ipsius præcepta, vitam suam
 dirigebat; cum enim *ante confirmatam*
Imago primi Societatem in Indias navigaturus Roma
discesserit, nec unquam scriptas a D. Igna-
tio constitutiones viderit, eæque primum
a mor-

Imago primi
sæcul. l. i.
cap. 7.

(*) Addit P. Bouhours l. c. non est mirum,
 hominem, cui Deus sæpius linguarum donum
 contulerat, nescivisse Japonicam, fluxæ erant
 illæ gratiæ, nec iis Xaverius nitebatur: di-
 scenti tamen Deus singulariter aderat, ut &
 facilitas, qua tot linguas arripiebat, *stabile*
linguarum donum pene æquasse videatur.

a morte Xaverii in Europa fuerint promulgatæ, oportuit, ut Societatis spiritum non ex Constitutionibus Ignatianis sed nonnisi traditionis ope tam plene hauserit, ut nihil agere Xaverius in India nisi ductu Ignatii, aut nihil facere Ignatius in Europa, nisi ex sensu Xaverii videretur. Ut ut autem sit, id tamen extra omne dubium positum est, quod Xaverius ob excellentia merita a Paulo V. Beatorum fastis fuerit adscriptus, concessa etiam facultate recitandi officium, Missamque de eo celebrandi.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXVIII.

Maria Medicea Vidua Franciæ Regina e Blesensi custodia Engolismam profuga.

Fluxerant hujus anni auspicia in Galliis oppido jucunda ob solemnium nuptiarum, quas Victor Amadæus Pedemontanus Princeps Caroli Emanuelis Sabaudix Ducis Filius natus major cum Christina Regis Galli Sorore Parisiis die decima Februarii contraxerat; eodemque tempore Henrica Borbonia ejusdem Regis Soror, notha tamen, Carolo Ellebovio Lotharingix Principi nupserat: paucis vero post diebus conceptam inde lætitiā subita Mariæ Mediceæ

Gramond.
Hist. Gall.
lib. 3.
Merc. Gal-
lob. t. 12. l. 4.
Daniel hist.
de France
tom. 10.
Serres
Franc. Hist.
pag. 942.

Sæc. XVII. diceæ Reginæ Matris fuga interturba-
A. C. 1619. bat. Hæc Luynæi Regii clientis arti-
 bus & odio, ut ipse Regi ac Regno
 liberius dominaretur, Blesas in custo-
 diam abducebatur: Erat ipsa jam bien-
 nio ibidem detenta, ac nisi Filii sui Re-
 gis assensu, nunquam se Blesis exce-
 suram pollicebatur, tandem vero soli-
 tudinis pertæsa libertatem pretio nullo
 pensandam recuperare satagebat, sæ-
 pius palam declarans, quod suos libe-
 ros rursus videndi facultas eidem de-
 negari haud posset; ne vero ejus con-
 silia everterentur, id quod anxie per-
 optabat, caute dissimulandum censuit,
 ac Luynæo jurato ejus hosti sæpe lite-
 ras benevolentia plenas transmisit;
 quo dictante Rex quoque datis ad Ma-
 trem suam literis spondebat, quod eam
 brevi visum ire vellet, interim vero ei
 integrum esset, quocunque demum lu-
 beret deambulare, aut proficisci. Hæc
 ipsa Regis sponsio Luynæo liberandæ
 Reginæ formidinem, suspicionemque
 ingesserat, cumque alienæ dominatio-
 nis impatiens, suæ vero admodum te-
 nax esset, Reginæ animum, ejusque
 consilia, si quæ pro ejus libertate cu-
 derentur, expiscari, summe intentus
 erat: opportune etiam Bornonvillæi
 custodiæ Præfecti proditione in Luynæi
 manus Barbini literæ inciderant, ex
 qui-

quibus Reginam nil avidius præter libertatem desiderare agnoscebat: non multo post Luynæus, ut fors arcaniora detegeret consilia, Patrem Joannem Arnulphum Jesuitam, qui Regi a concionibus erat, ad Reginam ablegabat, ut eidem spem libertatis faceret, dummodo Luynæi ope & patrocinio uti vellet; hanc in rem igitur Jesuita Luynæum coram Regina commendabat, exponens, quod huic Viro optima esset indoles, ipseque arte Regi ejus Filio devinctus, satque potens foret, ut Regem, qui aliunde Matris suæ desiderio arderet, ad ejus liberationem, quamprimum occasio daretur, inclinare valeret. Stomachabatur equidem Regina tam abjectam, suaque Majestate tantopere indignam hujus Jesuitæ declarationem, caute tamen iram dissimulare, altaque velut oblivione injuriam premens, Blesas gratam sibi mansionem fore respondit, qua arte Patri Arnulpho & Modenæo Luynæi amicis, quos sæpius ad se exploratum missos noverat, egregie illudit: Interim vero spem suam in Espernonii Ducis, qui Luynæi ambitionem sibi exosam habebat, fidelitate reponens, eundem clam per literas sollicitavit, ut afflictam juvare, atque Engolismam abducere haud moraretur: Hic ne videretur

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Sæc. XVII. retur ultro se obtulisse, principio cun-
A. C. 1619. stabundus hæsit; tandem vero omni-
 bus ad fugam instructis Ludovicum Va-
 letam filium suum Tolosatem tunc Ar-
 chiepiscopum in ulteriore Ligeris ripa
 cum curru subsistere jubet, ipse vero
 Metis, ubi tum agebat, invito licet
 Rege clanculum, raptimque digreditur,
 Celticamque Campaniam prætervoli-
 tans, centum illic cataphractos assu-
 mit, quibuscum Engolismam, inde
 vero noctu ad Blesarum arcem, a castri
 custodibus minime observatus die de-
 cima Februarii advenit: mox adven-
 tus sui signum Reginæ haud incogni-
 tum datur, hæc ergo unacum Brem-
 so Comite stabuli Regii Præfecto, &
 duabus honorariis Virginibus Italis,
 quarum uni Salvagiæ nomen, alteri
 Catharinæ erat, per arctum ostiolum
 summo noctis ac suo silentio in hortum
 proximumque ambulacrum fossam ver-
 sus penetrat, prospero adhucdum au-
 dacis conatus successu; superandusta-
 men erat murus cubitis decem altus,
 quo tamen haud absterrita Regina li-
 neo panno prælongo ad fenestræ co-
 lumnæ stricte religato velut fune len-
 te in ambulacri fundum delabitur: ce-
 teri vero per scalas funibus contextas
 pariter descendunt: restabat tamen ad-
 huc præalta petricosi soli declivitas, ad
 fossam

fossam arcis subjectam pertingens; hanc quoque Regina saltu prorsus animoso superat, illicque a quodam ad hoc jam instructo incolumis quidem, lacerata tamen veste ac pelle excipitur, moxque ab accurrentibus decem equitibus Espernonianis in equum levata, Ligerim trajicit, ubi a Valeta Archiepiscopo apparatu, quo decuit, excepta Engolismam contendit. Ubi vero Locias venerat, ad Regem Filium suum has dedit literas, quibus fugæ suæ causas exposuit: „Satis diu, inquiebat „ipsa, dignitate & libertate mea pri- „vata, omnibusque vitæ periculis ex- „posita præsentia filii mei carui, „omnia tamen, quæ sub ejus nomine „facta fuerant hætenus, tolerare pa- „tienter, & connivere ad ea potuissem, „dummodo consilio aliquo sive bono si- „ve malo juvari ipsum scivissem. Jam „vero non sine dolore cognovi, res e- „jus in summo, ni remedium ipsis ma- „ture adhibeam, versari periculo. E- „quidem decreveram in tutum aliquem „concedere locum, eo fine, ut quod „facere propter præsentiam potentio- „rum, qui studiose te omnia celant, „non licet, de omnibus te erudire „commodius possim. Id autem facere „constitui præcipuorum Regni consilia- „riorum, & externorum etiam hortatu,

Hist. Eccles. Tom. LVI. Hh „qui

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Sæc. XVII., qui maximo conatu & vel millies pro
A. C. 1619., testando id expetierunt hactenus. Pe-

„riculum quidem maximum extimul,
 „& propterea cum cognato meo Esper-
 „nonio egi, ut Engolismam subire, &
 „rerum omnium eventum, quin & fidem
 „ejus defuncto quondam Regi non se-
 „mel declaratam experiri mihi liceret;
 „talem enim experta hactenus fui, ut
 „fidei, prudentiæ, experienciæque e-
 „jus me meaque & Regis filii mei (si
 „quidem ab eo separata esse cogar) om-
 „nia permittere merito debeam & pos-
 „sim. Moneo itaque te, ut pro peri-
 „culo omni cavendo diligentem mei ra-
 „tionem habeas, nec dubito, quin pro-
 „positum istud meum gratum habitu-
 „rus sit, & ita accepturus, ut cogites
 „ex pio, & materno affectu omnia ad
 „promovendam salutem tuam me fa-
 „cere; prompta enim parataque sum,
 „(quod sine invidia, & arrogantia di-
 „ctum velim) ad quamcunque requi-
 „sitionem tibi præsentem me sistere, ut
 „& Regnum florere videam, & pro ea
 „habear, cui nihil in votis unquam
 „magis fuerit, quam omnia Filio meo
 „Regi benevolentiae officia præstare.
 „Vitæ equidem meæ & immunitatis ju-
 „risque omnis, quo fruor, jacturam fa-
 „cere mallet, quam permittere, ut
 „nullum Filio meo Regi, quo maxime
 „id

„id necessarium ipsi sit tempore, con- Sæc. XVII.
 „filium afferatur. Properandum est uti- A. C. 1619.
 „que, & nihil procrastinandum, adfunt
 „enim adhuc salutis media, quæ aperire
 „tibi quamprimum cupio, hac addita
 „protestatione, nihil tibi ad negotia
 „quævis expedienda magis necessarium
 „fore. Nam ut semper antehac feci,
 „sic posthac etiam perpetuo, laboris &
 „periculi nihil subterfugere volo, dum-
 „modo Majestatem & gloriam Regis fi-
 „lii mei promotam modis omnibus vi-
 „deam, & voluptatem lætitiæque per-
 „cipere inde possim maximam, si gra-
 „tia valere apud omnes Regem Filium
 „meum in eo maxime loco videam, ubi
 „vitam meam finiam; id modis omni-
 „bus exopto.,

§. XXIX.

*Ludovici Regis responsum ad Matris
sue literas.*

Inopina hujus fugæ fama Regem Lu- Gramond
 dovicum turbabat, nec animi con- l. c. Lun-
 ceptum inde morsum satis mitigarat nu- dorp. c. 5.
 pera Matris ad se data epistola, quam-
 vis Rex Espernonio Duci, quem præ-
 cipuum hujus facti auctorem reputabat,
 gravius irasceretur, nec ejus literas
 purgandi sui causâ ad Regem datas
 responso dignaretur, hoc contemptu
 H h 2 de-

Sæc. XVII. demonstrans, Regem etiam Regionum
 A. C. 1619. Principum Principem esse: ad Matrem
 vero suam die duodecima Martii in hunc
 ferme modum rescripsit: „Blesas iter
 „parabam, renovandis obsequiis, quæ
 „tibi debeo Matri optimæ, cum alla-
 „tum, te dolo Espernonii persuasam
 „pessime, sub obtentu oppressæ liberta-
 „tis loco aufugisse: famæ vix habita-
 „fides, quanquam erat constans, adeo
 „parum credibile ausum privata aucto-
 „ritate subditum, Regis sui matrem
 „traducere, traductam in servitute de-
 „tinere. Dabit mihi vitam in ultionem,
 „qui dedit imperii jus, Deus: ibo in
 „perduellem, tyrannidemque, per quam
 „animo tuo grassatur, ulciscar. Re-
 „voca quæso in memoriam exactos an-
 „nos, & memento, exhibitum tibi a me
 „sæpe Espernonium, ut Henrico Patri
 „infidum, ut feroci contumacia super-
 „bum, quorum si canitur in præsens
 „palinodia, vis est major. Pro libidi-
 „ne tyranni dictantis scripsit ad me,
 „agnosco manum: Ego plave Rex sum,
 „neque in reipublicæ administratione
 „autorem ludo. Ex quo Ancræus ex-
 „cessit, gessi ego me pro Rege, qualis
 „eram. Male quereris oppressam te,
 „quæ mihi ipsa testis es, quanta vene-
 „ratione coluerim in hanc diem quod-
 „cunque tuum est. Et quanquam per
 „Re-

„Regiam dignitatem eximar a matris Sæc. XVII.
 „obsequio, quod natura jubet, lubens A. C. 1619.
 „renuntio, si quod mihi ea parte pri-
 „vilegium est, quamque depulit im-
 „perii majestas, naturæ legem vindi-
 „co. Ast meminisse debuisti, qui filius,
 „eundem esse Regem: indolui afflictæ,
 „dum aula mea abstitisti, id filius: tuli
 „ut absisteres pro republica, id Rex
 „feci. Ita post suppuratum abscessum
 „manum vulneri infert æger, & premit,
 „autor ipse doloris, quem patitur. Re-
 „ges dum sæpe pro necessitate tempo-
 „rum Reipublicæ membra secant quan-
 „doque carissima sibi, afflicto condo-
 „lent corpori, ferroque indignantur, ut
 „sævit, gratulantur ut sanat. Absit
 „verbo invidia, sejunxi te in tempus,
 „non penitus separavi: remisi tantisper
 „autoritatem tuam, quo precariam
 „esse agnosceres. Si tædio loci Blesis
 „abstitisti: per me licet, quocunque
 „volueris ito: ipsa Lutetia tua est, si
 „volueris huc me conferam, tumque
 „quid si habes, quod de regni admi-
 „nistratione queraris, te consultrice
 „prospiciam. Parce, si hoc dixerim,
 „suspectus est Zelus, quo ex improvise
 „fervescis; reticenda vulgas, taces vul-
 „ganda. Hic finem ponam, non ante
 „tamen, quam Deum Optimum Maxi-
 „mum supplex oravero, ut salvam
 Hh 3 „esse

Sæc. XVII. „esse velit regno Reginam, filio ma-
A. C. 1619. „trem Optimam, cui sum ex cordis
 „intimo.“

Humilis & obsequens Filius,
 LUDOVICUS.

§. XXX.

*Graves tumultus in Gallia ob Regi-
 næ fugam exorti.*

Jæger. hist.
Eccl. l. 9. c. 6.
Daniel hist.
de Franc.
t. 10. p. 11.
Serres hist.
Franc.

Interim Regis indignationem haud pa-
 rum acuebat Luynæus, ab Esperno-
 nio & Regina, quos sibi iratos nove-
 rat, rebus suis male metuens; nec ei
 suam vindictam exerrendi occasio de-
 erat; quippe eodem tempore nuntia-
 tum, quod Espernonius Metis, cujus
 civitatis æque ac Engolismensis admi-
 nistrationem sibi demandatam habebat,
 cives alioquin Regi fidos armata vi in
 suas partes traxisset, necnon armis si-
 mul & pecuniis aliisque rebus pretio-
 sis spoliasset: unde Regi metus ex pro-
 xima seditione, & quidem eo major,
 quo frequentius ad Espernonii castra
 Aquitani Nobiles, ad novas res suo-
 ingenio prompti, accurrerent, atque
 Espernonius, quasi Reginæ Matris caus-
 sam contra Parisinam tyrannidem de-
 fensurus, validum exercitum contraxis-
 set: Eapropter Luynæus Regem urge-
 bat, ut pro opprimendo Espernonio
 quan-

quantocius copias conscriberet. Sup-
pletur igitur novo delectu miles, pars
exercitus Nivernio Duci in Metenses &
Campanos, pars Guisio in Aurelios, &
Mayenio in Aquitanos, in Lemovices
vero Schombergio Comiti, ac denique
Rupifucaldio in Pictōnes committitur.
Omnes hi regias partes adversus Esper-
nonium tutari jubebantur: ipse autem
Rex cum numerofo milite, quo rerum
instans necessitas vocaret, insequeba-
tur. Præprimis Schombergius Ufer-
ciam arcem, cui Brullius cum levi præ-
sidio præerat, irruptione tentata ad
deditionem cogit, quo comperto Le-
movicenses, abdicato Espernonio, ad
Regis obsequium redeunt, non sine ma-
ximo Espernonii dolore, qui tamen non-
dum inter adversa animum despondens,
maxima celeritate Engolismam accur-
rit, quam tamen stationem Regina post
captam Uferciam, Regisque copias
jamjam impendentes haud ultra sibi
fidam rebatur: unde maturandæ re-
conciliationis consilia agitare cæperat,
id impensius urgente Joanne Armando
Richelio Lucionensi Episcopo, qui ad
Procerum quorundam preces ab Ave-
nionensi suo exilio voluntate Regis e-
vocatus, Reginam Matrem, apud quam
gratia plurimum valebat, ad pacem in-
flectere jubebatur. Præterea ipsemet

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Hh 4

Rex,

Sæc. XVII. Rex, qui dum se Regem esse memine-
A. C. 1619. rat, Filium tamen se esse haud obli-
 viscebatur, Rupifucaldium Cardinalem
 & Bethunium Engolismam ablegabat,
 ut Matrem suam ex manibus Esperno-
 nii eriperent, eamque sibi reconcilia-
 rent; cum autem Ruffelayus Abbas
 natione Italus, qui Reginæ tum maxi-
 me fidus, ejusdem fugam nuper pro-
 moverat, pacis consilio plurimum ob-
 stare crederetur, hinc eo abire iussito-
 tum negotium Richelio commissum est.

§. XXXI.

*Regina Mater Regi Filio suo plene
 reconciliata.*

*Gramond.
 hist. Gall. l. 3.
 Merc. Gal-
 lob. t. 12. l. 4.* Rebus ita instructis Richelius Avenio-
 ne Lugdunum contendit, quem ta-
 men Alincurtius arcani nescius in cu-
 stodiam egit, mox tamen Regis iussu
 eum dimittere coactus: quamprimum
 vero Richelius continuato itinere En-
 golismam pervenerat, Regina Viri a-
 spectu læta totam se eidem commisit,
 ac primo statim colloquio (facillima e-
 nim est litium inter filium & Matrem
 compositio) in hæc concordiae capita
 consensit. I. Regina Mater aulam
 suam pro libitu institueret, & ad pla-
 citum suum confirmaret, ministris, &
 officiariis, qui ipsi videantur idonei,
 quibus-

quibuscunque adhibitis. II. Libere in Sæc. XVII.
 regno versaretur. III. Aulam suam A. C. 1619.
 ubicunque vellet, constitueret, & cum
 Rege etiam ipso conversaretur. IV.
 Bonis & redditibus ipsi a defuncto Rege
 assignatis plenarie per omnem vitam
 suam frueretur. V. Officia ipsi per do-
 nationem propter nuptias olim assigna-
 ta, quibus voluerit personis attribue-
 ret, & pro suo jure libere administra-
 ret. VI. Rex illis, quorum opera lo-
 cum mutarat, & Blæsis egressa fuerat,
 nihil imputaret, omnia ipsis, præser-
 tim vero & Espernonio ejusque liberis
 condonaret, de dignitatibus ipsorum
 nihil detraheret, omnibus civitatibus,
 pagis, arcibus, ex quibus per metum
 egressi forte fuerint, eos restitueret, &
 redditibus bonisque suis, ut ante frui
 faceret. VII. Omnes, qui per latam
 in judicio sententiam, vel alias ob cau-
 sas regno excefferunt, revocarentur,
 qui vero captivi sunt, in libertatem pri-
 stinam restituerentur. VIII. Qui egres-
 sam Blæsis Reginam secuti sint, immu-
 nitatem omnes haberent, & nihil ipsis
 imposterum hoc nomine imputaretur.
 IX, Debita a Regina matre per disces-
 sum istum necessario contracta, intra
 menses duos proximos exsolverentur.
 X. Omnia denique a Rege ipsi promif-

Sæc. XVII. sa beneficia, intra sex septimanas a
A. C. 1619. Parlamento confirmarentur.

His pactis subscribere pro Rege Cardinalis Rupifocaldius, & Bethunius, pro Regina Richelius. Habitus erat inter secretos, articulus, quo Regina Normaniæ Præfecturam abdicare jubebatur, ad quod tamen impelli haud poterat, nisi ea lege, ut Normaniæ loco, Andium Præfecturam unacum arcibus Andegavenfi, Poncæsariana & Chinonia obtineret. His igitur conditionibus Filix Mater, & Regi Ludovico Espernonius Dux conciliati sunt, & periculoso bello finis impositus simulque & pax patriæ reddita est. Haud multo post Rex Marossanum Nobilem ad Reginam Matrem unacum literis decernebat, quibus suam de reconciliatione facta lætitiā testatus, nondum plene suo desiderio satisfactum declarabat, nisi Matrem suam filiali affectu amplecti eidem liceret: dein Marossanus Luynæum, cujus mancipium erat, deprædicans, ejus nomine Reginæ significabat, quod ipse eo fine procurasset pacem, ut gratiam, qua apud Filium valet, Matris præsentia & consensu integram reddere posset, hancque ob causam totus in eo esset, ut Matrem inter & Filium concordia perennis foret. Verum Regina iracundiam

diam probe dissimulans reposuit, „nihil Sæc. XVII.
 „mihi ea parte est, quod querar, Luy- A. C. 1619.
 „næum novi non rixarum, non prodi-
 „tionis capacem, fruatur Regis gratia
 „per me licet, meæ partes sunt amare
 „& colere impensius, quoscunque ama-
 „verit Rex., Ita illud Marossano. Post-
 ea Regina Filio Regi, quem ad se pro-
 perare perceperat, in occursum prope-
 rabat, comitante eam Espernonio, cui
 Regina Engolismam redeunti detractum
 de digitis annulum, velut æternum
 collati beneficii monimentum donabat,
 dein Cosieras iter suum prosecuta est,
 quo se Regis prænuntius Luynæus cum
 pluribus aliis Proceribus conferens ad
 Reginæ pedes venerabundus procidit,
 quem tamen ipsa elevans de sua Re-
 gisque gratia certiore reddidit: simu-
 labant ambo hilaritatem, illa cogita-
 bat præterita, hic futura pertimesce-
 bat, veritus, ne Matre in aulam ad Fi-
 lium reversa, illa vindictam exequere-
 tur, ipse vero sua concideret auctori-
 tate. Inter hæc supervenerat Ludovi-
 cus Rex, quem ejus Mater inter lacri-
 mas expansis ulnis excepit, ubi longa
 inter silentia, mutuaque oscula amor
 vicissim stupere, & lingua nec loqui nec
 filere capax hærere videbatur: tandem
 vero ambo in conclave concedentes,
 amore & ira alternas viçes subeunti-
 bus,

Sæc. XVII. bus, nunc in mutuas objurgationes,
 A.C. 1619. mox in reciproci affectus contestationes
 erumpebant. Postridie autem Mater
 cum Filio habito colloquio Turones
 una contendit, tandem vero autumno
 jamjam adulto Rex Ambasiam, Mater
 vero Andegavum divertit. Hæc ipsa
 Materni, filialisque amoris testificatio
 summopere anxium reddebat Luynæum,
 qui Reginam in regiminis sociam ad-
 mitti veritus, Regi ab offensa Matre
 periculum, necnon timendam Regiæ
 suæ authoritatis imminutionem ob ocu-
 los posuit, eidemque author exstitit,
 ut nunquam illam ad Aulam reciperet,
 nec cum ea Imperii arcana communi-
 caret: Præterea Luynæus cum Regi-
 næ benevolentiam sibi ab eadem exhi-
 bitam jure suspectam haberet, de po-
 tenti fautore sibi prospiciendum existi-
 mabat, quocirca Condæi, quem Regi-
 næ iratum noverat, libertatem apud
 Regem sollicitare studuit, qua impe-
 trata ipse, Principem, ut hoc libera-
 tionis beneficio sibi devinctum redde-
 ret, Vicennis Chanyllium ex carcere
 ad Regem conduxit, qui illum oscula
 exceptum, pristinae dignitati, suisque
 bonis edito diplomate restituit: unde
 inter Principem & Luynæum arctæ a-
 micitiæ vinculum firmabatur.

§. XXXII.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXXII.

*Lucilius Vaninus tanquam Atheus
flammis traditus.*

Sub idem ferme tempus Tolosani Se- Arnold
natus placito, damnatus est Lucilius Rezer Hist.
Vaninus natione Italus, qui se etiam part. 2. l. 17.
jam Pompeium, nunc Julium Cæsarem c. 16. n. 8.
fastuose nominabat, ac propterea Ca- Nicéron
sar *Atheistarum* per ludibrium dictus. mem. des
Hic ab humanioribus literis, quibus hom. illust.
operam Romæ dederat, ad Philosophi- tom. 26.
cas & Theologicas transibat, ac Bar- Gramond.
tholomæi Argotti & Joannis Baconii l. c.
Carmelitarum Magisterio usus, haud Jæger. Hist.
mediocriter ad nominis sui celebra- Eccl. l. 7. c. 7.
tem inclarescebat, insuper ejuratis Schram. de
vilibus impedimentis, ut soli Deo vaca- vita &
ret, sacræ militiæ nomen dabat: sed script. Va-
dum artem medicam professus, ab- nini.
dita naturæ curiosius rimatur, necnon
Paracelsi, Cardani & Pomponacii li-
bros incautius pervolvit, primo quidem
in scelestam vivendi licentiam, indeque
festino gradu in rerum divinarum con-
temptum, tamque profundam impieta-
tem profiliit, ut Paulo V. scribere non
dubitaret, se intra trimestre, ni pin-
guius obtineret beneficium, Christia-
nam Religionem eversurum. Perverso
autem huic proposito jamjam initium
fece-

Sæc. XVII. fecerat, edito libro, quem *arcanorum*
A.C. 1619. *Naturæ* titulo donatum, omni in verum

Deum contumelia referit; tradebat enim, non Deum, sed Physin, seu Naturam, rerum omnium verissimam & unicam esse Deum, hancque causam univerforum principem, cunctaque non Dei providentia, sed casu aut fato fieri: cito tamen tam impii dogmatis auctor manifestatus, absdubio debitas dedisset pœnas, nisi celeri fuga solum omne vertisset Italicum, inde vero in Bohemiam, Hollandiam, Bruxellas, & Genevam profectus, ibidem denuo aufugere coactus est, eo quod Genevensium leges tam profanas quam Ecclesiasticas vel hypocrisis, vel vanæ ostentationis infimulasset. Nec magis securitati suæ consuluit, suscepto Lugdunum versus itinere, quocirca in Angliam secedere statuit, ast Londinum delatus, ibidem anno Christi millesimo sexcentesimo decimo quarto ob perverfam doctrinam suam carceri mancipatur, nonnisi post severam castigationem libertati redditus. Tandem vero Franciam tutum sibi fore asylum ratus, Lugdunum reversus est, ubi non jam Theologum, sed Medicum præseferebat, ut hujus artis obtentu passim domos obire, ac inconsultorum Juvenum animis venenum suum eo opportunius instillare vale-

valeret. Ut autem Atheismi suspicio- Sæc. XVII.
nem a se amoliretur, Cardanum, ce- A. C. 1619.
terosque Atheos se infectaturum simu-
labat, eoque ex fine librum evulgabat,
cui titulus: *Amphitheatrum æternæ Pro-
videntiæ Divino - Magicum, Christiano-
Physicum &c.* quinimo Pariliis contracta
amicitia cum Pontificio Oratore Rober-
to Ubaldino Concilii Tridentini apolo-
giam conscribere aggrediebatur, eo-
dem tamen halitu, quo se Catholicum
jactitabat, Catholicæ fidei mysteria
primo in problema, dein in derisum
vulgaverat. Non potuit tamen adeo
aperta docendi rabies diu Lugdunen-
sium Quæstorum latere solertiam, quo-
circa corruptæ juventutis postulatus,
urbe excedere jubetur, Tolosam pro-
fugus, ubi aliquandiu delitescens, no-
va docendi libidine incitatus, ac pau-
lo post aliunde flagitiorum fama mani-
festatus, in carcerem conjicitur, cri-
minum, quorum insimulatus erat, acri
quæstione mox habita: objicitur ei-
dem nuper vulgatum in Galliis ejus
Amphitheatrum, necnon ipsius *Dia-
logi de natura*, hoc autem accusationis
caput facili negotio eludebat Vaninus, *Argentre*
eoquod suos libros subdole Sedis Apo- coll. jud.
stolicæ judicio subjecisset, & ipsius Am- t. 2. p. 99.
phitheatrum Regis Privilegio & Jacobi
Daveyni Procuratoris Regii & Sevæ
Lugdu-

Sæc. XVII. Lugdunensis urbis Locumtenentis sub
 A. C. 1619. scriptione munitum fuisset, necnon il-
 lud Claudius de Villa Doctor ac Libro-
 rum Censor nomine Archiepiscopi ap-
 probasset, & Franciscus Soleilus Vi-
 carius Generalis, typi facultatem con-
 cessisset, ubi tamen observandum, quod
 Vaninus Corradino & Petito Sorbonæ
 Doctoribus suos Dialogos, omissis ta-
 men fidei erroribus tradiderit, ac proin-
 horum Theologorum approbationem
 extorserit, postquam vero hi hunc li-
 brum superadditis erroribus scatentem
 se in scis a quodam typographo minus
 Catholico excusum resciverant, die pri-
 ma Octobris anno Christi millesimo
 quingentesimo decimo quinto graviter
 questi hos errores coram Facultate
 damnarunt. Nihilominus hujus appro-
 bationis auctoritati confusus Lucillius
 cetera, quæ a Quæstoribus profere-
 bantur, indicia, & argumenta, com-
 muni rumore multitudinisque sensu e-
 tiam comprobata audacter pernegare,
 alia pleraque fingere, jurare, dejerare
 cæperat, imo Catholicum se per om-
 nia, Romanæque Ecclesiæ filium tam
 dextere, constanterque mentiebatur,
 ut nutante causa, dimittendus videretur.
 Jamjam abire parabat captivus,
 cum Franconus Vir Nobilis coram ipso
 Lucilio testaretur, quod hunc reum
 cre-

creberrime audivisset, cum & Deum Sæc. XVII.
 esse negaret, & Christianæ Religio- A. C. 1619.
 nis mytheria scurilem in modum pro-
 poneret. Nihilominus cuncta pernega-
 bat Vaninus, quinimo contraria po-
 tius tam in verbis quam scriptis reper-
 tum iri affirmabat, moxque palea,
 quam fortuito viderat, humo levata ad
 Judices dicebat, *hæc ipsa jubet, ut cre-*
dam Deum esse; jactum enim in terram
 semen, postquam elanguit, ex putre-
 facto albescit, viret, nascitur, sensim
 crescit, adolescit rore matutino, luxu-
 riatur pluviis, in aristas armatur prohi-
 bendis aviculis, in stipulam erigitur &
 frondescit, provectius flavescit, tan-
 dem inclinatum moritur, trituratur,
 separatoque grano homines, & paleis
 animantes vivunt: est ergo Deus na-
 turæ Author; primum enim semen cum
 non sit, a quo produceretur, creatum
 fuisse a Deo, necesse est. Hæc qui-
 dem Vaninus ex ostentatione doctrinæ,
 metuque magis, quam ex animi senten-
 tia dixit, quocirca tam actoris, quam
 testium fide, validisque probationibus
 de Atheismi & impietatis scelere con-
 victum, ac insuper demonomagiæ su-
 spicione haud plene purgatum Curia
 suprema Tolosana, Regis etiam placi-
 to, condemnavit, flammisque vivum
 addixit. Indicto igitur hoc supplicio

Hist. Eccles. Tom. LVI.

li Vani-

Sæc. XVII. Vaninus Catholicum, quem antea mentiebatur, exuens, se *Philosophice* moriturum affirmabat, cumque per urbem plauastro traduceretur, Franciscano Christi effigiem exhibenti, blasphema respondit: *quid tu me solari tentas Christo tuo, qui præ timore imbecillis sudavit, & ante mortis ingressum tristis erat usque ad mortem? ego formidinis vacuus moriar.* Verum se minime Stoicum esse prodiderat, postquam ad patibulum, cui subjecta pyræ strues erat, blasphemam linguam faucibus expromere iussus clamorem & ejulatum inconditum edidit, tantaque violentia restitit, ut carnifex linguam forcipe per vim intrusa extrahere cogeretur, qui eam cultro abscissam in rogam, qui subditis mox flammis ardere cæperat, unacum Lucilii corpore injecit, cineribus in aera sparsis. Ceterum infelix hic Atheus scelera sua haud expiasse videtur, qualis vixerat, talis mortuus, quinimo a Deo, Rege & justitiæ Administris veniam petere iussus hæc respondisse fertur: *an Deus existat incertum est, de cetero Regem non offendi, justitiam vero diabolus, si quam habet, in Ministros exercent.* Ad tantam nempe impietatem prolabuntur illi, qui a recta fidei semita devii, primo sectariis adhærent, postea Religionum indifferentiam

rentiam adoptant, ac paulopost reje- Sæc. XVII.
ctis omnibus veritatibus revelatis ea, A. C. 1619.
quæ credenda sunt, solius Philosophan-
tis ingenii judicio decernunt, ac postre-
mo ipsum Deum abnegant: ad quam
abyssum recto tramite inducit Religio-
num indifferentia, quam jam olim D.
Augustinus epist. 48. ad Vincentium
Donatistis exprobat, dicens, quod
eorum aliqui nihil interesse crediderint, quæ
quisque parte Christianus esset, novissime
etiam Antonius de Dominis, quamprimum
a fide Catholica defecerat, ad
hanc indifferentiam lib. 7. cap. 10. §.
240. & cap. 11. §. 1. fundamenta jecit,
eam quoque inter Protestantes non
pauci in Christiana Religione deprædi-
cant; eo collimat Sturmii liber, cui ti-
tulus: *media via*: hanc quoque senten-
tiam amplectebantur apud Germanos
Bramhallius, apud Anglos Stellinset-
sius, apud Batavos Hobbesius & Epi-
scopus, ac denique alibi ex Protestan-
tibus quamplurimi.

Ceterum Vaninus præter libros jam
supra memoratos scripsit Dialogos ipso
suo Amphitheatro magis impios, ac
denuo Sorbonæ examini & censuræ
subjectos, damnatosque. Edidit quo-
que opusculum *de vera sapientia, de con-*
temnenda gloria, necnon apologiam *pro*
Mosaica & Christiana lege, præter quos-
dam

Sæc. XVII. dam Philosophicos tractatus. Scripsit
A. C. 1619. Vaninus in suis Dialogis, se Argentorati
 librum *de Astronomia* edidisse, verum præter ejus commentarios in astro-
 nomicum libellum Medicum nulla de hoc libro exstat notitia.

§. XXXIII.

Metelli Bichii Cardinalis extrema.

*Ciacon. in
 vita Pauli V.
 Ughel. Ital.
 sacra.*

Hunc annum vitæ suæ extremum ha-
 buit Metellus Bichius patria Senen-
 sis, vir apprimè doctus, & Ecclesiasti-
 cus oppido probus, moribusque adeo
 suavis & integer, ut omnium in se af-
 fectum raperet. Eminuit præ ceteris
 jurisprudentiæ studio, diuque non sine
 maximo Auditorum applausu hanc di-
 sciplinam publice professus est: integro
 etiam decennio Suanensem Ecclesiam,
 cui Episcopus præerat, summo anima-
 rum fructu regebat, postea vero Ro-
 mam evocatus, ac pluribus Ecclesiæ
 officiis præfectus, Episcopatu suo spon-
 te dimisso, demum a Paulo V. Presby-
 ter Cardinalis titulo Sancti Alexii ac
 paulopost Archiepiscopus Senensis re-
 nuntiabatur, qua dignitate auctus uni-
 ce suam in expediendis gravioribus Ec-
 clesiæ negotiis indefessam sollicitudi-
 nem augere intentus erat, nemini un-
 quam injurius, in omnes autem offi-
 ciosus:

ciosus: Præter has animi dotes insuper Sæc. XVII.
 singulari naturæ munificentia eximiam A. C. 1619.
 corporis speciem præseferbat, aspectu
 venerandus, & statura ad Majestatem
 composita insignis, adeo, ut nemo non
 eum Pontificia thiara dignum diceret:
 Obiit tandem Romæ anno ætatis suæ
 septuagesimo octavo die prima Julii se-
 pultus in Ecclesia sui tituli.

§. XXXIV.

*Ferdinandus Taberna Cardinalis
 mortuus.*

Eodem fato vivis ereptus est Ferdi- *Ciacon. in*
 nandus Taberna patria Mediolanen- *vita Clem.*
 sis, qui confecto studiorum curriculo *VIII. Giuss.*
 Romam a Laudensi Episcopo Patruo *in vit. S. Ca-*
 suo evocatus, utriusque, ut vocant, *rol. Borr.*
signaturæ Referendarius, urbisque Ro- *Bentivol. in*
 manæ Præfectus, ac demum Cardina- *mem. hist.*
 lis a Clemente VIII. nominabatur, in-
 vitus licet; quippe ad hujus dignitatis
 nuntium, deliquium passus est, ac pa-
 rieti innixus vix eo substitit fulcro: E-
 rat in urbis Regimine, necnon in Agri
 Piceni administratione oppido severus,
 Romanisque præprimis ob Onuphrii
 Santacrucii Patritii Romani mortem
 invisus: postea autem obtenta Purpura
 ingenio mitis, & erga omnes gratissi-
 mus exstitit: Præfuit Episcopus Nova-

Sæc. XVII. rienſi Eccleſiæ, quam ſumma diligen-
A. C. 1619 tiæ, & prudentiæ fama adminiſtrabat
 uſque ad poſtremum vitæ ſuæ diem,
 qui erat vigefimus nonus Menſis Au-
 guſti.

§. XXXV.

*Franciſci Vendramini Cardinalis
 fatum.*

Ughel. Ital. Poſtremus inter Purpuratos, qui hoc
Sacr. Mar- anno vivere deſiere, erat Franci-
rac. in Purp. ſcus Vendraminus Venetus, qui ad
 Sabaudia Ducem, Hispaniæ & Fran-
 ciæ Reges, necnon ad Cæſarem, &
 denique ad Paulum V. Reipublicæ Ora-
 tor decretus, præclara patriæ ſuæ ob-
 ſequia præſtitit, Vir pietate, pru-
 dentia morumque integritate inſignis,
 a ſaſtu alienus, in pauperes liberalis,
 & Religionis ſtudio flagrans. Hic re-
 liſto ſæculi ſaſtu Clericali militiæ ad-
 ſcribebatur, Eccleſiaſticis dignitatibus,
 quo ſtudioſius eas fugiebat, eo copio-
 ſius illum inſequentibus; quippe ab-
 ſens Venetiarum Patriarcha, & Car-
 dinalis Presbyter renuntiabatur, fer-
 me omnes dignitatum gradus pro Ec-
 cleſiæ ac Reipublicæ utilitate emenſus.
 Tandem vero gloria, meritisque ple-
 nior, quam ætate, Venetiis die quinta
 Octobris deceſſit, in Patriarchali Tem-
 plo tumulatus.

§. XXXVI.

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

§. XXXVI.

Ferdinandus Austriae Archidux a Paulo V. Cardinalium Collegio adscriptus.

Horum Cardinalium jacturam eodem *Ciacon. in*
 hoc anno Paulus V. Pontifex qua- *vita Pauli V.*
 dantenus compensabat nova Ferdinandi *pag. 449.*
 Austriaci inauguratione. Hic enim
 die vigesima nona Julii anno ætatis
 suæ decimo Diaconus Cardinalis renun-
 tiatus, Diaconiam Sanctæ Mariæ in
 Porticu adeptus est, cui etiam absenti
 Pontifex annulum, & pileum rubrum,
 Cardinalitiæ dignitatis insignia, statim
 transmisit, quod cum a Pontificibus
 Romanis vix unquam factum sit, ipsius
 Ferdinandi modestiæ ac candori, nec-
 non familiæ suæ claritudini, ac Re-
 giæ Majestati attribuendum est: Cete-
 rum peculiarem hanc prærogativam
 Ferdinandus propriis postea obsequiis,
 virtutibusque demeruisse videtur.

§. XXXVII.

Principum ac illustrium Personarum obitus.

Hoc item anno æternitatis viam die *Bellus l. 3.*
 nona Octobris Marcus Sitticus ex *pag. 273.*
 Comitibus ab Hohems Archiepiscopus
 li 4 &

Sæc. XVII. & Princeps Salisburgensis ingressus est,
 A. C. 1619. qui quamvis nonnisi septem annis huic
 Ecclesiæ præfuisset, angusta tamen
 Pontificatus sui tempora ad memoriam
 nominis sui non intermorituram am-
 pliavit, rebusque multis præclare ge-
 stis, præcipue Cathedralem suam Ba-
 silicam a fundamentis prope condidit,
 pluresque alias Ecclesias magnis ex-
 pensis restauravit, pauperum Pater,
 Literatorum Patronus & Mæcenas,
 necnon hæreticorum terror, quos ex
 universa Provincia Salisburgensi pro-
 fligabat, unde eidem Lodronus Comes
 ejusdem Successor perhonorificum jux-
 ta ac magnificum monumentum in Ca-
 thedrali Ecclesia poni curavit. Hunc
 eodem naturæ fato Mense Decembri
 sequebatur Joannes Sigismundus Bran-
 deburgicus Elector, cui Georgius Gui-
 lielmus ejus Filius natu maximus in
 Electorali dignitate successerat. Pari-
 ter paulo ante Mathiæ Cæsaris obitum
 die prima Mensis Martii (*) Anna Ja-
 cobi I. Angliæ Regis uxor ac Friderici II.
 Daniæ Regis Filia Otelandiæ anno æ-
 tatis suæ quadragesimo sexto supre-
 mum vitæ suæ diem clauserat, cui die
 deci-

21. 2. 1619
 1712. 209

(*) Rushworthus mortis diem assignat hu-
 jus anni decimam septimam Novembris,
 Cambdenus vero primam Martii.

decima tertia Maij funebri pompa pa-
rentatum, corpusque ad ædem West-
monasteriensem delatum est. Porro
hæc Regina tantam in Catholicos pro-
pensionem præseferbat, quo major a
Lutherani Principis Filia, & Calvinia-
ni Mariti Coniuge haud sperari potuis-
set. Hoc Religionis studio incitata
totis viribus impedire nitebatur, ne
Elisabetha ejus filia Friderico V. Pala-
tino secta Calviniano nuberet. Eodem
quoque anno mortalitatem exiit Fran-
ciscus II. Saxo - Lavenburgicus Prin-
ceps, qui in expeditione bellica con-
tra Turcas præclara fortitudinis suæ
specimina edidit, cetera Lutheranorum
sectæ addictissimus.

§. XXXVIII.

*Decreta Visitationis Apostolicæ pro
Diœcesi Fuldenfi.*

Jam anno Domini millesimo sexcente-
simo decimo septimo Joannes Fri-
dericus a Swalbach optimus ac Reli-
giosissimus Ecclesiæ Fuldenfis Præsul &
Abbas totius Cleri sui amplissimam co-
egerat Synodum, cum autem exinde
ob præcedentium temporum calamita-
tes optatum non reportasset fructum,
hinc in immoto pravos mores eradi-
candi studio persistens, Paulum V. Pon-
tificem

Schanat
Hist. Fuld.
part. 3.
pag. 278.
Concil. Germ.
t. 4. p. 304.

Sæc. XVII. tificem Maximum supplex adiit, ut per
A. C. 1619. Apostolici Visitatoris auctoritatem effi-
 caciùs malis remedium opponere di-
 gnaretur: Hoc igitur munus Pontifex
 Antonio Albergato, suo per inferiorem
 Germaniam a Latere Nuntio manda-
 bat, qui perlustrata Diœcesi multa qui-
 dem jamjam restaurata atque emen-
 data repererat; cum autem adhuc quæ-
 dam, quæ emendatione indigerent,
 annotasset, hinc nonnulla decreta ex
 Colonienſi urbe ad Abbatem, quem
Reverendissimam Celsitudinem suam appel-
 litabat, die vigesima quinta pro Clero
 & populo transmisiſit, pollicitus, se pro
 Religiosis paulatim alia statuta miſſu-
 rum. Ex his vero decretis nonniſi præ-
 cipua delibabimus: Præcepit igitur
 I. Ut mortuo Parocho competitorum
 concursus, & examen fieret, ex illis
 autem, ſi unus doctrina, alter mori-
 bus præſtet, huic Parochia conferatur.
 II. Electus Parochus omnia anteactæ
 vitæ peccata Sacerdoti deponat & per
 decem dies rerum divinarum medita-
 tionibus vacet. III. Moneat ſuos fide-
 les, ut de hæreſi ſuſpectos denuntient,
 ipſe autem inveſtiget, an aliqui libros
 prohibitos retineant. IV. Singulis Do-
 minicis & feſtis diebus concionem &
 Catecheſin habeat. V. Abſtineat a cu-
 riosis & difficilioribus quæſtionibus, &
 pro-

proponendis hæreticorum opinionibus Sæc. XVII.
 apud imperitum vulgus, atque in repre- A. C. 1619.
 hendendis vitiis non hominum, sed pec-
 catorum odium præseferat. VI. Man-
 datur Mercatoribus, ne merces suas
 diebus Dominicis ante fores, vel in
 fenestris suarum domorum vel alibi ve-
 nales exponant, nec Oenopolæ tem-
 pore Missæ & Concionis tabernas a-
 periant. VII. Præcipitur per totam
 quadragesimam abstinencia a carnibus
 & ovis. VIII, Nunquam SS. Sacra-
 mentum populo exponatur, nisi accen-
 sis ad minus sex candellis; cum multo
 melius sit, ut non ita frequenter, &
 tunc jam debita reverentia, quam ut
 frequentius sine illa exponatur. IX.
 Populum monere jubetur Parochus, ut
 ad supplicationes conveniat, & comi-
 tetur Eucharistiæ Sacramentum, quod
 prima Dominica cujuslibet mensis per
 Parochiam in supplicatione deferatur,
 non autem ad infirmos deferatur, nisi
 comitantibus saltem sex Viris. X. Lau-
 dabilem & antiquissimam consuetudi-
 nem introducere curet Parochus, ut
 universus populus canat Litanias, in-
 cipientibus pueris. X. Caveat, ne
 anniversaria mortuorum suadeat, aut
 avaritiæ notam incurrat. XI. Tertio
 quovis Mense omnes Parochi conve-
 niant, & discussis prius conscientiæ
 casi-

Sæc. XVII. casibus de suarum Ecclesiarum regimi-
A. C. 1619. ne & difficultatibus emergentibus con-
 ferant. Præterea sub Pauli V. Ponti-
 ficatu Synodum quoque suam celebra-
 runt Rutheni ritus Græci, Præsede Hi-
 patio Pocieo Metropolita Kioviensi, qui
 a Schismate ad Ecclesiæ Catholicæ si-
 num reversus est.

§. XXXIX.

*Variae S. Congregationum de-
cisiones.*

*Constit. &
 decis. S. Con-
 greg. Rit.
 & Episc.
 &c.*

Propositis quandoque dubiis, aut va-
 riis abusibus subinde irrepentibus
 summi Pontificis mandato Sacra Con-
 gregationes varias promulgarunt Con-
 stitutiones & decreta, & quidem die
 vigesima quinta Januarii sacra Rituum
 Congregatio decidit, quod Canonici,
 qui ab Episcopo ad audiendas confes-
 siones in Ecclesia Collegiata non cu-
 rata Deputati fuerint, si ea de causa
 absint a Choro non lucrentur distri-
 butiones, insuper die duodecima Mar-
 tii Sacra Episcoporum & Regularium
 Congregatio declaravit, quod facultas
 excipiendarum Confessionum Regula-
 ribus ad beneplacitum per Ordinarios
 concessa, quandocunque possit revoca-
 ri, excommunicatus autem, etsi offen-
 sæ parti prius satisfacere nequeat, nec
 pax

pax reddita, resque in integrum resti- Sæc. XVII.
A. C. 1619.
tuta, si tamen satisfacere paratus est,

vultque præstare cautionem idoneam per pignora vel fidei iussores vel saltem per iuramentum, absolvendus sit, licet pars offensa nolit acceptare satisfactionem. Exortis etiam controversiis circa præcedendi ius Sacra Rituum Congregatio die vigesima tertia Maij statuit, quod Regulares ceteri, qui sub propria Cruce & in proprio loco incedebant, priusquam Capuccinis propriam Crucem deferre datum fuerit, hos præcedant, sic & Collegiata Parochialem, quæ si forte Matricem præcedat, non tamen ea prius campanas in Sabbato Sancto pulset. Decisum quoque die secunda Maij, quod dedicatio Ecclesiæ Cathedralis in Civitate cum octava, in Diœcesi vero sine ea celebranda sit. Censuit quoque eadem Congregatio, quod Vicarius Generalis absente Episcopo habeat primum locum super omnes dignitates, & Canonicos, non obstante consuetudine: Canonici vero Cathedrales præcedant Canonicos Collegiatæ in propria etiam eorum Ecclesia: Prior tamen Collegiatæ, si interfit in Cathedrali, thurificandus sit duplici ductu, sicut dignitates, & Canonici, quos tamen non præcedit: absente autem Episcopo, spectet ad Vicarium

Sæc. XVII. carium Generalem edicere, & dirigere
A. C. 1619. supplicationes cum consilio Capituli,
 non obstante, quod Capitulum, vel
 alii sint quasi in possessione per lon-
 gum tempus, vel immemorabilem con-
 suetudinem. Pariter die decima quarta
 Junii declaratum, quod incertorum re-
 stitutio non debeat esse casus reserva-
 tus, sique adesset statutum decernens,
 quod non solventes Decimas, excom-
 municati sint, non ligaret, nisi solvere
 valentes, & si excommunicatus appel-
 let, Metropolita appellationem non
 debeat admittere *in suspensivo*, quia
 Excommunicatio hominis trahit secum
 executionem. Die autem vigesima Ju-
 lii Sacra Congregatio Concilii &c. de-
 cidit, quod confessiones sæcularium e-
 tiam Sacerdotum audire non possint Je-
 suitæ, nisi ab Episcopo per examen,
 si ibi videbitur necessarium, approba-
 tionem obtinuerint: Præterea Paulus V.
 Pontifex die octava Septembris in Su-
 periores Paulanos excommunicationis
 poenam comminatus est, si suis subditis
 dignitates ad preces aliorum extra Or-
 dinem existentium conferant, aut ipsi-
 met subditi his mediis sibi favores pro-
 curent. Denique die vigesima tertia
 Novembris a Sacra Concilii Congrega-
 tione declaratum, quod Regulares in
 Sab-

Sabbato Sancto Laicorum Domos benedicere non valeant. Sæc XVII.
A. C. 1619.

§. XL.

Weigelii, Jacobi Böhmi & Cotteri deliria.

Cum interea summus Pontifex ceterique Præsules Ecclesiam ab omni corruptela purgare, ac disciplinam salutaribus decretis restaurare intenti essent, Protestantes Ministrelli e contra Ecclesiam suam novis sectis & erroribus deturpabant, ac fideles variis, impiisque deliriis decipiebant: Hos inter fanaticos facile principem locum sibi vendicabant præter plures alios Böhmius, Stifelius, Methius, Nagelius, Cunradus, Felgenhauerus, Gifftheilus, Sperberus, Valentinus Weigelius, & Christophorus Cotterus: ex his vero tres fanaticismo celebriores impræsentiarum adducemus, & primo quidem Weigelius Zschopæ in Misnia Lutherani Verbi Minister, homo mediocriter literis tinctus, stolidus tamen, & audax hoc tempore somnia sua orbi obtrusit, sacrisque studiis & philosophiæ gustu immaturo abusus, fanatica & putida impotentis cerebri somnia divulgavit; id tamen summopere mirum, quod Lutherani tam impium ac delirum hæreticum a suo

Arnold. Hist.

Hæret.

part. 1.

l. 17. c. 17.

Jæger Hist.

Eccl. 1. 2.

c. 10. & l. 6.

cap. 7.

Hist. Eccl.

Gothan. 1. 2.

c. 5. sect. 2.

Sæc. XVII. a suo Ministerio (ut testatur Arnoldus)
A. C. 1619. non amoverint, sed eundem inter suos

Orthodoxos annumerarint, inque sua
Ecclesia sepelierint, imo eorum non
pauci fuerint reperti, qui hujus fana-
tici impietates commendarint, ac vel-
uti doctrinam ex cælesti illustratione
haustam deprædicarint. Inde vero
comprobari videtur, horum Ecclesiam
spurcam, impuram, maculisque hor-
ridam esse, quæ tanta monstra in suo
sinu fovet, suisque Ministris talem ac-
censet Virum, qui de sua Ecclesia hæc
proferre non dubitabat: *Propono mihi*
Pontificios, Lutheranos, Calvinianos,
quamque sectam seorsim, & consero cha-
racteres Anti-Christi, & facile cognosco,
quantopere cum Pseudo-Prophetis conve-
niant, unde universus status Ecclesiasticus
cum omnibus suis scholis est de maledicta
arbore, in qua dehinc bonus fructus nec
crescit, nec unquam crescere potest. Mitto
plura alia hujus Thraſonis deliria, qui-
bus suam ambitionem, audaciam, no-
vitatisque studium (triplicem nempe
omnium hæresum causſam) luculen-
ter prodiderat: Effutiit etiam horren-
da de Deo & Christo, ejusque carne,
quam cælitus descendisse, neque ex
B. Virgine assumptam fuisse & Spiritum
Sanctum a solo Patre processisse, ante-
quam Christus nasceretur, asseruit,
statuit.

*Brev. &
dilucida de-
monstratio.*

statuitque, non idem numero corpus Sæc. XVII.
resurgere cum eo, quod corrumpitur. A. C. 1619.

Hos ac ferme innumeros alios errores
suis affeclis interminato etiam salutis
æternæ dispendio, *quasi alter Papa*, in-
quit Jægerus, hic impostor obtrudere
non abhorruit, *hoc meum studium*, in-
quiebat ipse, *tenentur addiscere, si modo*
æternum vivere ac salvari cupiant. Nihilo-
minus plures, præcipuos vero suæ im-
pietatis sectatores habuit Ezechielem
Methium Langensalzanum, & Isaiam
Stifelium, quorum jam supra mentio-
nem fecimus,

Alter ejusdem fursuris fanaticus Vid. Supra
erat Jacobus Böhmius Sutor Görlicen- Lib. CLXX.
sis Weigelio probe notus, atque ab eo S. 140.

magni habitus. Ea, quæ de hoc fa-
natismi monstro referunt ipsius fauto-
res, plane risu digna sunt, & primo
quidem Franckenbergius in ejus vita
recenset, quod Böhmius puero, cum
adhuc sutoriæ arti operam daret, qui-
dam homo calceos empturus apparue-
rit, eique hæc verba dixerit, *Jacobe!*
parvulus es, sed eris valde magnus, tan-
tusque Vir, ut totus mundus de te obstu-
pescet: lubenter sacras scrutare literas: Deo
acceptus es, & is erit tibi propitius: Postea
de libidinosa vita eorum, qui se Evangeli-
cos nominant, scandalum passus, necnon
diffidia inter Lutheranos & Crypto-Cal-
Hist. Eccles. Tom. LVI. K k vini-

Sæc. XVII. *vinistas detestatus, Patrem æternum roga-*
 A. C. 1619. *rit, ut ei Spiritum bonum de cælo daret,*

moxque per Patris ductum in Filio ad san-
ctum Sabbatum & requietionis diem anima
ejus translata, ac cælesti lumine cir-
cumsusa per septem dies in altissima Divi-
narum rerum contemplatione persisterit:
 Hæc & plura alia magis paradoxa de
 hoc Impostore somniabat Franckenber-
 gius. Cum autem Böhmius jam ter-
 tio se a Deo illustratum mentiretur, ne
 arcana ipsi revelata perirent, ea primo
 in suo libro, cui titulus: *Aurora*, anno
 Christi millesimo sexcentesimo duode-
 cimo manifestabat, hoc autem currente
 anno hic Sutor ultra crepidam sese e-
 levans, abjecta subula rursus calamum
 arripuit, quem nec usque ad vitæ finem
 dimisit, tam portentosos errores partu-
 riens, ut Hamburgense Ministerium om-
 nibus Collegis suis, præter cetera ana-
 themata, damnationem, & abjuratio-
 nem Böhmi imponere cogeretur, quam-
 vis inde haud levis inter Ministros con-
 tentio exorta fuisset.

Non minore delirandi licentia ce-
 lebrem se hoc ævo reddidit Christopho-
 rus Cotterus opificio Alutarius, patria
 Silesio-Sprottaviensis, qui, licet om-
 nino idiota, ac perexigue instructus, &
 scribendi arte rudis, necnon præter
 opificium suum omnium aliorum igna-
 rus

rus esset, sese tamen a Deo ad Verbi Sæc. XVII.
 sui Ministerium vocatum credebat: Ut A. C. 1619.
 autem commentitiæ suæ vocationi fi-
 des haberetur, se sæpius ab Angelis
 visitari, atque instrui mentiebatur, &
 quidem die undecima Junii anno Do-
 mini millesimo sexcentesimo decimo sexto
 sibi juvenem apparuisse fingebat, a quo
 se jussum dicebat, ut homines ob super-
 biam, impuritatem, Dei, Divinique
 Verbi contemptum, ni resipiscerent, bre-
 vi puniendos esse denuntiaret: cum au-
 tem Cotterus demandatam hanc com-
 minationem exequi toto triennio tergi-
 versatus esset, eundem Juvenem anno
 salutis nostræ millesimo sexcentesimo
 decimo nono ei rursus apparuisse, ac
 minacibus verbis ad exequenda man-
 data eum compulisse ajebat: unde Cot-
 terus morem gerens Magistratui omnia
 narrabat, sed nil nisi ludibrium retulit:
 anno autem sequenti, cum sæpius e-
 jusmodi visiones, & revelationes de
 Bohemico bello & Friderico Rege spar-
 geret, a Mencilio Ministello desuper
 examinatus respondit, omnia per vi-
 sionem sibi esse exhibita, se autem ne-
 scire, an spiritus ille bonus vel malus
 esset. Inde ergo Vratislaviam abdu-
 ctus, atque ad præfati Regis alloquium
 admissus, coram tribus Principibus
 cuncta sibi a suo Spiritu injuncta expo-
 suit.

Sæc. XVII. fuit. Magis adhuc ridicula erat alia
A. C. 1619. visio, qua die nona Januarii anno post
 Christum natum millesimo sexcentesimo
 vigesimo primo commentus erat, se vi-
 disse Fridericum Bohemiæ Regem pri-
 mo dormientem in terra prostratum,
 2. Surgentem tristi & mærente vultu.
 3. Provolutum, orantemque manibus
 levatis. 4. Stantem sub corona & ha-
 bitu Regio maxima cum gloria. Lu-
 culentius adhuc patuit hujus Imposto-
 ris malitia, dum die vigesima Martii
 eodem anno eundem Angelum denuo
 sibi apparuisse, ac gladium, pestem,
 & famem toti orbi intentasse mentieba-
 tur, nisi Imperii Principes pœnitentiam
 agant, Evangelio credant, & Bohe-
 mum Regem Regali solio restituant, ut-
 pote a Deo ipso electum, vocatum &
 coronatum; de eorum hoc Rege rursus
 coronando, de Hispanorum clade, de
 urbe Romana, Cæsareæ Domus interi-
 tu, & de Budensi urbe a Christianis
 vindicanda non minus indigna, quam
 ridicula, & falsa somniabat, ac per a-
 liquot annos suis illusionibus, & men-
 daciis non sine Dei contumelia quam-
 plurimos dementabat, tandem vero
 die secunda Januarii anno Incarnatio-
 nis Dominicæ millesimo sexcentesimo
 vigesimo septimo a Davide Wachsmann-
 no Cæsareo Silesiæ Præfecto captus,
 &

& post aliquot menses ad fori cippum Sæc. XVII.
A. C. 1619.
adstrictus, affixa ad collum scheda, cui
inscriptum: *Hic est Pseudo-Propheta, il-*
le, qui edixit, quæ non evenerant, expo-
situs est: dein a lictore urbe eductus,
exire patria, nec in Cæsaris ditiones
redire, sub capitis pœna jubebatur:
Mencelius vero Pastor accersitus capi-
tis postulatus est, eoquod mendacissi-
mo suo calamo hominis fanatici sim-
plicitate abusus, Cæsaream Majesta-
tem atrocissime læsisset: Quoniam vero
ex Protestantibus quamplurimi menda-
ces hosce hæresum & falsitatum fabri-
catores defendant, & deprædicent,
necnon tanquam honorifica Ecclesiæ
suæ membra venerentur, inde sat per-
spicue demonstrant, quam alieni sint
a vera & pura Christi Ecclesia, quæ
ejusmodi Novatores, si qui reperian-
tur, mox a Corpore suo resecat, de-
clarans, quod tales quidem etiam non-
nunquam *ex nobis prodierint, qui tamen*
non erant ex nobis, nam si fuissent ex no-
bis, permansissent utique nobiscum, sed ut
manifesti sint; quoniam non sunt omnes ex
nobis, ab Ecclesia palam ejecti sunt.

§. XLI.

Franciscus Lucas Brugenfis, & Phi-
lippus Moncæus mortui.

K k 3

Eo-

Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Miræus
Script. Sæc.
XVII.

Eodem hoc anno Franciscus Lucas patria Brugenſis Lovaniensis Doctor ac postea Audomaropoli Decanus mortalitatem exuit. Hic nonnisi ad magna natus, singularis ingenii aciem primo in addiscendis Græca, hebraica, Syriaca, & Chaldaica linguis intendebat, quarum ope sibi ad abstrusiora Theologiæ, sacrarumque literarum arcana aditum pandebat, non sine maximo Christianæ Reipublicæ emolumento; quippe unacum Benedicto Aria Montano, aliisque *Regia Biblia* confecerat, notasque longe eruditissimas adjiciens, variantia discrepantibus exemplaribus loca summo studio discussit, ac præter commentarios in quatuor Evangelia insuper duos conscripsit libros annotationum in varias lectiones in Evangeliiis occurrentes. Extant quoque ipsius tractatus de Chadaica Sacræ Scripturæ Paraphrasi, necnon *Itinerarium Jesu Christi ex quatuor Evangeliiis*, præter plurimas ejus Conciones & orationes Funebres: Decessit die decima nona Februarii. Obiit etiam hoc anno Parisiis, ubi natus erat, Philippus Moncæus S. Theologiæ Doctor, qui profunda ingenii vi, acrisque judicii vigore, & consummata in rebus Theologicis peritia præditus universam Theologiam suis scriptis complecti moliebatur, morte autem

autem præventus nil nisi disputationes Sæc. XVII.
 Theologicas in selectas D. Thomæ quæ- Sæc. 1619.
 stiones posteris reliquit.

§. XLII.

*Joachimi Backii, & Arnoldi ab
 Isca, atque Antonii Molinæ
 obitus.*

Hunc pari fato sequebatur Jacobus Andr. Bibl.
 Backius Ultrajectensis Sacerdos, Belg.
 qui eruditione ac prudentia clarus, Miræus l.c.
 dum recens nata Protestantium secta
 Belgium devastaverat, quamplurima,
 eaque doctissima opuscula contra hosce
 Novatores edidit, ex quibus præcipue
 celebrantur. I. *Scopa conscientiæ*, quem
 librum Gallico idiomate conscripsit.
 II. *Interpres, seu Advocatus omnium sin-*
cerorum Catholicorum. III. *Bannum om-*
nium hæreticorum. IV. *Catholicorum pra-*
vorum Tò quare? Decessit eruditus hic
 Author Ultrajecti anno ætatis suæ quin-
 quagesimo septimo. Huic adjungimus
 Arnoldum ab Isca Ordinis FF. Minorum
 celeberrimum Concionatorem, qui Lo-
 vaniensis Conventus Superior quinque
 sermones elucubrabat *de arte salubriter*
in Christum credendi, præter *Officium B.V.*
 obiit die decima quinta Martii. Men-
 sis autem Septembris die vigesima pri-
 ma decessit non sine magna Sanctitatis

Kk 4

opi-

Sæc. XVII. opinione Augustinus Molina patria Castellanus, qui Ordinem FF. Eremitarum Sancti Augustini professus Theologiam tradidit, postea ad Cartusianos in Regiam domum *de Miraflores*, quæ prope Burgos in Regno Castellæ sita est, sese transtulit. Scripsit idiomate patrio librum plane aureum, jam trigésimo prælo excusum, cui titulus: *Instructio Sacerdotum ex Sanctis Patribus*. Edidit quoque *exercitia spiritualia pro Fratribus laicis*, item librum de meditatione & oratione præter tractatus de quatuor novissimis, & de rebus politicis: Præfata ejusdem Instructio propter sui utilitatem in Gallicam ac Italicum idioma translata, atque sæculo Christi millesimo sexcentesimo quadragésimo quarto Antverpiæ apud Arcesenum latinitate donata prodiit.

§. XLIII.

Quidam Scriptores e Societate mortui.

*Alegamb,
Bibl. Script.
Soc.*

Ad Scriptores Ecclesiasticos, quibus hoc anno mors calamum excussit, referendi occurrunt ex Jesuitis nonnulli, & primo quidem Franciscus Costerus patria Mechliniensis, qui S. Ignatii, a quo Societati aggregatus fuerat, monita, scilicet, *animi demissionem, obedientiam, mentisque jugem lætitiā*, semper cordi

cordi habebat: Scripsit I. Enchiridion Sæc. XVII.
 Controversiarum nostri temporis de Re- A. C. 1619.
 ligione II. apologiam pro suo Enchiri-
 dio contra Gomarum Calvinistam III. *Vid. Supra*
 librum de Ecclesia adversus eundem *Lib. CXC.*
 IV. declarationem fidei contra Hære- §. 3. p. 176.
 ticos Hollandos. V. Responſionem ad
 Lucæ Oſiandri refutationem VI. com-
 pendioſam veteris Orthodoxæ fidei de-
 monſtrationem. VII. apologias contra
 Greuinchovium, Pieterſenum, Petrum
 Cockum, & Molanum præter plurima
 alia opuscula Polemica & Aſcetica.
 Deceſſit Bruxellis die ſexta Decembris
 anno ætatis ſuæ octogefimo octavo.
 Prius autem die decima quinta Junii
 Neapoli obiit Franciſcus Albertinus,
 qui ex Principiis Philoſophicis Theo-
 logica Corollaria deduxit, ediditque:
 Eodem hoc anno pariter mortui ſunt
 Sebaſtianus Gonzalez, Boierus, Val-
 zius & alii, quorum tamen opera re-
 cenſere, vix operæ pretium eſt.

§. XLIV.

*Mathiæ Haſſenrefferi, & Joannis
 Aſſumi obitus.*

Ad hunc annum refertur obitus Ma- *Fiſchlin.*
 thiæ Haſſenrefferi, qui ob morum *mem. Wirt.*
 comitatem, ſolidamque eruditionem *part. 2. p. 8.*
 apud Lutheranæ ſectæ Theologos gra- *Frecher. in*
 tam *Theatr. Wite*
biogra.

Kk 5

Sæc. XVII. tam post se relinquebat memoriam. E-
A. C. 1619. rat Lorchæ in Wirtembergensi Ducatu
 natus, emensisque in Tubingensi Aca-
 demia studiis Doctoratus Lauream, nec-
 non Cancellarii dignitatem emeruit.
 Scripsit orationes in Nativitatem Chri-
 sti, commentarios in Nahum & Haba-
 cuc præter locos Theologicos, aliaque
 plura opuscula. Huic accedit Joannes
 Assum, qui ejusdem cum Hassenrefle-
 ro patriæ, sectæ, & dignitatum socius
 in exegeticis calamum suum exercuit,
 posterisque reliquit Dissertationem de
 Spiritu & litera, de Dei præsentia, nec-
 non explanationem dogmatum a Con-
 cionatoribus utiliter proponendorum.
 Edidit quoque *Speculum cognitionis Di-
 vine & Christi*, præter *speculum hominis
 ante & post lapsum*. Obiit Weikershe-
 mii die decima quarta Augusti.

§. XLV.

*Helvici Garthii, & Joannis Gor-
 donii extrema.*

Sub idem tempus vivis ereptus est Hel-
 vicus Garthius Freybergæ in Hassia
 natus, qui Tubingæ Doctorum honori-
 bus auctus, Pragæ anno ætatis suæ
 quadragesimo decessit: posteris vero
 inter cetera ingenii sui monumenta re-
 liquit, *præcipua Theologiæ Jesuiticæ ca-
 pita,*

pita, tractatus de invocatione Sancto-
 rum, de articulis controversis Luth-
 ranos inter & Calvinistas, necnon li-
 brum de reformatione in Hassia, & de
 colloquio Pragensi. Edidit insuper tra-
 ctatum de iudice controversiarum præ-
 ter commentarium in Habacuc: Alter
 erat Joannes Gordonius patria Scotus,
 qui a Jacobo I. in Angliam evocatus,
 Salisburiensis Decanus creabatur, ubi
 etiam mortalitatem exiit, postquam
 latino sermone suum *tortum retortum*
Juliano-Papismum, necnon assertiones
 theologicas pro *vera veræ Ecclesiæ* nota,
 Anglice vero librum *de felicitate Angliæ*
sub Jacobo I. & tractatum *de ceremoniis*
Ecclesiæ Anglicanæ typis vulgaverat.

Sæc. XVII.
 A. C. 1620.

§. XLVI.

Insequentium calamitatum origo.

Annus hic, istius sæculi vigesimus,
 motuum, malorumque multitudine,
 & calamitatum diversitate, si quis
 alius præcedentium, inauspicatus flu-
 xerat: Flagrabat communis belli in-
 cendio universa Germania, impune
 grassabatur aliena usurpandi libido, Sa-
 cra profanis miscendi cupiditas, & pro-
 miscua adversus legitimos Principes re-
 bellandi libertas: inter jura belli cen-
 sebatur inhumana in innoxios crudeli-
 tas,

Sæc. XVII. A. C. 1620. tas, cædium, rapinarum & incendiorum opportunitas, necnon dolosa machinandi ac quævis nefanda perpetrandi licentia. Tot autem malorum originem, progressum & exitum ponderare rerum temporisque deposcit ordo. Quem vero latet, quod omnium turbaram causa extiterit religionis dissensio, auctores vero motuum fuerint sectarum fautores: nova enim, ac ideo falsa doctrina inimica est disciplinæ Evangelicæ: inde orta est animorum aversio, subditorum a Dominis, membrorum a suo Capite defectio, & denique Regum contemptus, ac regnorum everasio; non enim hæresis ullum Principem suo in folio securum relinquit, cumque Religio magnam Reipublicæ partem constituat, rebellis, turbulenta & sanguinaria hæreticorum indoles nunquam satiatur, nisi coronatos etiam vertices, si ejus progressibus sese opponunt, implacabili furore evertant, & Monarchicum Regimen in Democraticum commutent, prout demonstraverat Hermannus Chunradus (*). Hoc idem testantur præsentis ævi Imperium Germanicum, Bohemiæ & Hungariæ Regna, totque aliæ Provinciæ Ferdinando legitimo

(*) Ejus oratio parænetica in progressu hujus libri legitur.

gitimo suo Principe ac Monarcha per Sæc. XVII.
 hosce Sectarios orbatæ. Præcinebat A.C. 1619.
 Lutherus, suis inculcans, Cæsari non
 esse obediendum, si hic Pontificis causam
 tueri, novumque Evangelium debellare
 vellet (*). Ut autem tam Cæsar, quam
 alii Principes denegatæ obedientiæ
 injuriam ulciscendo impotes fierent,
 in Novatorum schola tritum erat dogma:
*Catholicis & præcipue Ecclesiasticis opes, bona, ac ditio-
 nes esse dolis & armis eripiendas, utque usurpa-
 tis opibus cautum foret, simulque ini-
 qui usurpatores a lege repetundarum
 securi essent, Cæsarem, ceterosque Prin-
 cipes Catholicos de violata conscientie li-
 bertate esse incusandos, ac sub hoc obtentu
 simul eo adigendos, ut initis eorum arbi-
 tratu pactis hæc bona usurpatoribus cedant,
 vel si reclamare voluerint, tunc adhibita
 armorum vi metuque ad assensum compellan-
 tur.* Hac ratione extortam fuisse pacem
 Passaviensem, aliaque ejusdem generis
 decreta, prioris & præsentis sæculi loquuntur
 monumenta: Verum facta Cæsaris auctoritate
 nondum satis sectæ suæ, opibusque ablatis
 cautum esse credidere, accidere igitur oportuit
 sacratam quoque Cæsareæ Majestatis
 potentiam: Cæsar igitur urgens
 dus

(*) Tom. V. Genens. Germ. p. 297.

Sæc. XVII. dus erat, ut jurisdictionem suam ad
 A. C. 1620. Sectarios etiam derivet, Aulicum suum
 Senatum reformet, aliamque judicii for-
 mam instituat, ni velit, armis debellan-
 dus, atque ad cuncta, quæ libuerint, con-
 cedenda vi compellendus, tandemque
 dominationis Majestatisque suæ virtus
 si frangi nequit, saltem infirmenda erit.
 Ex hoc torculari expressæ fuerunt a
 Bohemis Majestatis literæ, quarum fa-
 vorem hi ultra sensus sui limites studio-
 se ideo extenderunt, ut natio quiri-
 tandi obtentu seditionem concitare, &
 in rebellionis societatem omnes ferme
 subditos congregare valerent: ex hisce
 fontibus scaturiebant bella civilia, ar-
 ma Correspondentium, Bohemorum
 contumacia, Hungarorum motus, &
 Austriacorum rebellio, necnon Cæsa-
 reæ, Regiæque auctoritatis contem-
 ptus, ac denique abominanda Ferdi-
 nandi legitimi Regis exauctoratio, ad
 quam æque, atque ad funestum hoc
 bellum, ejusque pedissequas cædes, ra-
 pinas, vastationes, incendia, civiles di-
 scordias, atque inimicitias facem sub-
 didere Sectariorum Ministelli præcipue
 Calvinistæ; hi enim molestissimi Sufur-
 rones bellique Buccinatores seditiosis
 suis consiliis & concionibus Principes
 suos ad arma, & populum ad seditio-
 nem contra Cæsarem, Regem, & Ca-
 tholi-

tholicos & præsertim Ecclesiasticos se- Sæc. XVII.
 dulo concitabant, prout ipse Ferdinan- A. C. 1620.
 dus Cæsar sæpius conquestus est. Hi
 tam funesti belli promotores exstiterunt,
 hi Martis classicum cecinerunt; horum
 convitia aperuerunt injuriis despectam
 Cæsaris Majestatem, deprefferunt Au-
 striacæ dignitatis fastigium, quod eo
 magis declinare credebant, quo poten-
 tius, intruso Friderico, Regiam ac
 postea Imperatoriam Majestatem Fer-
 dinando eripere niterentur. Huc col-
 limabant Jenensium & Wirtembergensium
 Prædicantium judicia, quibus de-
 clararunt, nefas esse, ut Principes Pro-
 testantes in causa Bohemica Cæsari
 opem ferant; huc spectabant itidem
 pessima Ludovici Camerarii consilia,
 quibus fortuna & genere ferocem juve-
 nem Fridericum ad illicitam alieni Re-
 gis cupidinem illexit, & non minus An-
 haltini Principis consilia calamo, astu,
 ope & opera adjuvit (*), ut luculenter
 Heidelbergensis & Anhaltinæ Cancel-
 lariæ monumenta testantur, quæ si quis
 mente a partium studio aliena pervol-
 verit

(*) Vide ejusdem Camerarii epistolas nec-
 non Fabii Hercynini Rhebarbarum ejusdem-
 que Tubum Gallilæanum edit. ann. 1625. nec-
 non Windeckii tractatum de Theologia Ju-
 teconsultorum Colon. edit.

Sæc. XVII. verit, talpa cæcior sit, nisi hujus belli
 A.C. 1620. causam a Calvinianæ & Lutheranæ
 sectæ fautoribus infano Religionis fana-
 tismo, necnon implacabili in Catho-
 licos Principes odio accensis repetat.
 Faceffat igitur, nescio quis, insulsus
 Author, qui anno Christi 1647. *Confi-*
derationem cauffarum belli in Bohemia ex-
orti edidit, & Catholicorum Tyranni-
 dem potissimum in caussa fuisse, osten-
 dere fategit: cum tamen nullum om-
 nino ex Bohemis ceterisque Protestan-
 tibus vel a Cæsare, Rege, Principe,
 aut Catholicis prius vexatum, quin an-
 tea ad hanc vexationem sua petulantia,
 aut iniqua usurpatione, postulatis, vel
 violentiis ansam dedissent, ostendere
 potuerit: certe nullus alio pacto Catho-
 licos tanquam hujus belli auctores in-
 simulare valebit, nisi quia Calvini &
 Lutheri secta adhuc in cunis vagiente
 Catholici Principes erga hosce Secta-
 rios nimis indulgenter egerunt, eosque
 in suis Regnis tolerarunt. Queruntur
 equidem præcipue Calvinistæ de tur-
 bato sectæ suæ usu, accumulans grava-
 mina, armis vastatas deplorant Regio-
 nes; reticent tamen ipsi iniquas artes,
 quibus sectam intruserunt, qua violen-
 tia primi Catholicis bona eripuerunt,
 seditiones concitarunt, & innoxium
 sanguinem sæpe profuderunt: læserunt
 hi

hi tamdiu Catholicorum patientiam, Sæc. XVII.
A. C. 1620.
donec & illam in furorem convertere ne-
cesse fuerit: nec prius quievere, quam
ex amicis sibi adversarios redderent,
qui necessario defensionis jure ipsis vi-
cem rependerent, & tum ipsis in more
positum fuit, de injuriis sibi illatis con-
queri, malorum causam in eos, quos
primo gravissime læserunt, conjicere, &
integròs querelarum libros in vulgus
spargere, cauto tamen silentio contu-
melias, injurias, mala & violentias
prætermittere, quas ipsi prius largis-
sima mensura aliis intulerunt.

§. XLVII.

*Oratio de auctoritate Regum & Prin-
cipum contra Protestantium mo-
limina offerenda, & de caus-
sis bellorum in Europa.*

Jam ante decennium Hermanus Chun-
radus Baro Fridenburgensis, ac E-
ques auratus futuri hujus belli causam
ex immodico Protestantium Monarchias
evertendi studio derivabat, oratione
sat efficaci hanc in rem edita; illam
ergo, ne Protestantes deinceps Catho-
licos bellici hujus incendii auctores ca-
lumniari audeant, huc referre, haud
inutile erit; Illius autem tenor est se-
quens: „Principio quidem totam Euro-
pam,

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Ll

„pam,

Sæc. XVII. „pam, Sæculo integro, partim bello
A. C. 1620. „civili collidi, partim metu belli, ap-
 „paratuque consumi dolemus. Nec
 „obscuræ bellorum sunt causæ, profun-
 „da avaritia, dominandi libido, atrox
 „superstitionum immanitas. Quamquam
 „enim interdum pie, necessarioque ab
 „optimis Principibus bella indicta, su-
 „sceptaque sint, raro tamen etiam a
 „iustis Regum animis, opum potentiæ-
 „que cupido excludi potest. Uti ignis
 „luculentissime fulgens, fumo tamen
 „laquearia inficit; ita quoque illæ pe-
 „stes purissimis se mentibus insinuant,
 „atque optima instituta Comites male-
 „suadæ depravant: quæ si in Regum,
 „Principumque iudicio locum non ha-
 „beant, nunquam tamen non Tribuno-
 „rum, Centurionum, militum cupidi-
 „tates inflammant. Hinc fieri vide-
 „mus, ut bella, etiam iuste pro bonis
 „contra injuriosos suscepta, creberri-
 „mo sceleratissime gerantur, calami-
 „tosissimeque finiantur. Rapiunt ita-
 „que nunc, quemadmodum olim suæ
 „quemque propriæ in prælia causæ, a-
 „liquando iustæ, ac legitimæ, quan-
 „doque impiæ, rarissime bonæ sine ad-
 „missione malitiæ.

„At vero eædem illæ causæ nunc ex
 „alterius causæ conjunctione, auxilio-
 „que, sunt, quam olim, multo valen-
 „tiæ

„tiores, minusque medicabiles. Quæ Sæc. XVII.
 „autem illa est causa, vitiorum conci- A. C. 1620.
 „liatrix, per quam ceteræ pestes sunt
 „actuosæ magis, atque in ultimam us-
 „que perniciem efficaces? Dicam o Re-
 „ges, o Principes, quod nemo, nisi
 „moriturus diceret: Vestra est inscitia,
 „incogitantia, damnatusque in rebus,
 „unde regnorum cardo pendet, languor.
 „Ignoscite, monitorem auditis, non
 „adulatorem: Optimi consiliariorum
 „mortui sunt, aut morituri. Quæ est
 „igitur ignorantia Regum? bella ge-
 „runt, res repetere, injurias ultum-
 „ire, defendere socios, tueri pietatem
 „sefe arbitrantur.

„Sed longe aliud propositum est il-
 „lis, a quibus in arma scelerata cogun-
 „tur, alius est effectus, exitusque bel-
 „lorum: nempe ut Regnis suis, Prin-
 „cipatibusque exuantur, forma Rei-
 „publicæ mutetur, ministri Regum Re-
 „gibus dominantur: ac tandem miser-
 „rima Laniena, infirmatis partibus, ju-
 „gum Ottomanicum suscipit Germania.

„Avorum memoria, cruenta bella
 „cum Rege Franciæ gessit Carolus, Bur-
 „gundiæ Dux, qui ex animositate di-
 „ctus est *Audax*. Variæ bellis præ-
 „textæ causæ, gloria, regni dilatatio,
 „injuriae vindicta: at vero scribit Com-
 „minæus, qui intimis consiliis aderat,

Ll 2

„nec

Sæc. XVII. „nec Regem, nec Carolum, veras scif-
 A. C. 1620. „se causas, ob quas a suis consiliariis,

„Ducibusque ad bella impellerentur.
 „Franci enim Regem ad pacem violan-
 „dam urgebant, ut Carolus a poten-
 „tiore in angustias redactus, cogeretur
 „per Principem aliquem Galliae foedus
 „impetrare, eique filiam hæredem e-
 „locare. Hinc e Gallia e castris re-
 „giis ipsis scribebatur: Veniret in Fran-
 „ciam, non defore amicos. Pro suo-
 „rum igitur cupiditatibus, in suam
 „perniciem Principes illi bella move-
 „bant, multo sanguine, multis incen-
 „diis, cladibusque, nulla causa, re-
 „giones suas deformabant.

„Nunc etiam cæca arma paratis,
 „aut tenetis, o Reges, o Principes: il-
 „la suadent aut vestri perfide, aut ex-
 „teri dolose, utrique ad evertendam
 „Monarchiam, & Principatum vestrum,
 „perniciose. Omnium armorum finis
 „est, si faces, & buccinatores bello-
 „rum spectemus, ut in Europa quam
 „potentissimæ reddantur Democratiæ,
 „& Aristocratiæ, Monarchiæ infirmen-
 „tur. Huic proposito nunc Regum ar-
 „ma, opesque plurimorum serviunt:
 „quod ex præteritorum, præsentium-
 „que collatione potest penitus pervideri.

„Quemadmodum ætatis in homine
 „quidam est circuitus, & pro annis di-
 „verli

„versi affectus, studiaque, & exercitia: Sæc. XVII.
 „ita in magno mundi corpore, & So- A. C. 1620.
 „cietate hominum videmus diversissi-
 „ma non modo utilia esse, sed etiam
 „probari. Initio gentium civitates sub
 „Regibus fuere: cumque eo se modo
 „felicissime, pacatissimeque ævum agi-
 „tare crederent, Regem omnes vole-
 „bant, creabant, propugnabant: Se-
 „cuta deinceps obloquia contra Reges,
 „atque invidia; nec deerant peccata
 „regnantium, quæ populorum indi-
 „gnationi materiam abunde suggere-
 „rent, cum indici tributa, exigere por-
 „toria, imperari operas præter modum,
 „omniaque illa detracta egentibus, in
 „luxum aulæ absumi viderent. Mu-
 „tata deinde gubernationis forma, ut
 „pro Regibus ejectis, occisisque, po-
 „pulus vel Optimates rerum potirentur.

„Italia, cum Tarquinii Roma pel-
 „lerentur, paucos habuit Reges, liberi
 „fere populi fuerunt. Tatium Sabi-
 „num *priores Historiæ* memorant, Por-
 „sennam *posteriores*, qui Tarquinius re-
 „duceret, Rex Regem aggressus est.
 „Latini idem quoque conati sunt, ut
 „populus, qui foris dominaretur, do-
 „mi serviret, aut sane, ut constituto
 „Rege, qui latinis regnum deberet,
 „suas ipsi vires stabilirent. Quanto au-
 „tem in odio, ea tempestate fuerint,

Ll 3

„apud

Sæc. XVII. „apud Italicos populos, Reges, Veio-
A. C. 1620. „rum calamitas ostendit, qui creato
 „ob imminens periculum Rege, vici-
 „nos abalienarunt.

„Crescente deinde Romanorum po-
 „tentia, Regum pene notitia desit:
 „Italia, & Hispania, sine Regibus e-
 „rant: Africa Numidas habebat, alios-
 „que paucos Reges; Carthagenensium
 „potens erat, & in Reges quoque ma-
 „gnum imperium: Gallia & Germania
 „paucos Regulos habuit; Græcia libe-
 „ra erat; Jonia quoque & nobilissimæ
 „Asiæ partes. Omnium enim animi
 „a regno alieni, in Democratiam pro-
 „pensi erant. Hinc Ptolomæi, Antio-
 „chi, Attalus Deiotarus, Nicomedes
 „Masinissa, alii Romanorum mancipia
 „vixere, & precario regnare, donec
 „vel sponte, vel bello subversi, provin-
 „ciæ, sive accessio, potentiores fuere.

„Ea tempora, illi animi Regum
 „odio imbuti, nunc quoque in mun-
 „dum, certa quadam rerum conver-
 „sione, redierunt, & Regum auxilio,
 „Reges tollere, Democratias formare
 „moliuntur: quibus si conatui par suc-
 „cessus detur, brevi ne nomen quidem
 „Regium in florentissimis regnis repe-
 „riri poterit. Omnibus enim cogita-
 „tionibus, viribusque eo tendunt, ut
 „alias Reipublicæ formas instituant,
 „idque

„idque innata ingeniorum levitate, fu- Sæc. XVII.
 „perbiaque. Tum enim præclare secum A. C. 1620.
 „agi putant, cum invicem imperare,
 „& parere concessum est, quod in Re-
 „gnis & Principatibus negatum esse
 „sciunt. Spem vero eliminandorum
 „ex Europa Regum, multis ex rebus
 „magnam, & nisi caveant Reges, non
 „vanam concipiunt. Sic enim secum
 „politici, æqualitatis patroni, ratioci-
 „nantur: in sinu Adriatico, nobiles Ve-
 „netiæ longe lateque dominantur, o-
 „pes libertatemque ruina vicinorum
 „Principum firmarunt, olim sociæ Tur-
 „carum, Italis timendæ, Constantino-
 „politianorum Imperatorum contemptri-
 „ces erectæ in eandem spem liberta-
 „tis, ac potentiae Venetiarum exem-
 „plo, sunt Italiæ civitates, Genua, Pi-
 „sa, Florentia, Luca: contra Reges,
 „Principesque invictæ steterunt, donec
 „se mutuis bellis attererent.

„Imperio etiam Principum suorum
 „se Helvetii subtraxerunt, nec Dominis
 „modo rebellarunt, sed nobilitatem e-
 „tiam stirpitus exscindere conati sunt:
 „& successit, quamvis multo sanguine
 „parta libertas. Suis legibus Helvetii
 „foederatæque Inalpinæ gentes vivunt,
 „Regibus terribiles, & cum Germani,
 „Francique bella gerunt, rerum ar-
 „bitri. Quantum vero valuerit exem-

Ll 4

„plum,

Sæc. XVII. „plum, ut neminem latet, ita pro rei
A. C. 1620. „magnitudine & periculo nemo confi-
 „derat. Helvetiis mox junguntur Gri-
 „fones, alii Alpini: Geneva imperium
 „Principis sui detrectat, Basilea, Con-
 „stantia, Argentoratum in foedus ac-
 „cipiuntur, Aliæ quoque civitates
 „contra Imperatorem, Principes suos,
 „& Senatum domesticum moventur.
 „Quæ enim Civitas ante annos centum
 „Senatum suum loco non movit, vel
 „occidit? Quæ tantorum malorum cau-
 „sa? Libertas, supra modum & con-
 „tra leges, per scelera cædesque quæ-
 „sita. „

„Nec tutior Septentrio, Lubeca,
 „Hamburgum, Dantiscum, Rostochium,
 „Brema, aliæ urbes, quas Anseaticas
 „dicunt, invito Imperio, foedera inie-
 „runt, suosque Dominos, ac Principes,
 „per quos defensæ creverant, fiducia
 „opum & virium repudiarunt. Minus
 „tum ea res notata est, tum quia non
 „eodem tempore contigit illa defectio,
 „tum quia damnum non unius, sed
 „plurium, & quidem discordium fuit.
 „Imperator, Holsatus, Danus, Prute-
 „nus, Saxo, multi Episcopi, Domi-
 „nio exuti sunt. Factus est illa ratione
 „ad dejiciendos Principes gradus, sed
 „lentior progressus. Venetos jam im-
 „belles, & avorum dissimiles, Turca
 „pre-

„premebat. Helvetii natura quieti, & Sæc. XVII.
 „quod opibus, equitatuque non pol- A C. 1620.
 „leant, sua tueri, quam aliena acqui-
 „rere maluerunt. Anseaticarum ur-
 „bium potentia cuilibet Imperio par e-
 „rit, sed erant ipsæ inter se dissitæ, &
 „singulis domi erat æmulus Princeps
 „quispiam aut Dynasta. Itaque Impe-
 „peratores, Principesque deicere non
 „quidem potuere, attractis tamen ad
 „se opibus debilitarunt. Adeoque sine
 „his magnum est Imperium, sed cor-
 „pus sine nervis.

„Constituta hunc in modum Repu-
 „blica, & animis inter regnum & po-
 „litiam alternantibus, dum Principes,
 „& nobiles convitio vocant Senatores
 „urbium, rusticos, & illi, nobiles man-
 „cipia culinarum aulicarum; facta est
 „subito nova ad Democratiam conver-
 „sio, cum Belgium infelix prosperitate
 „sua, contra Dominum suum rebella-
 „vit. Omnium enim motuum causa
 „fuit, ut imperium Principis excute-
 „rent: Nassovius quidem, alique con-
 „jurati, ne Magistratum deponere, ge-
 „storumque rationem reddere cogeren-
 „tur, urbium Senatores, ut negotio-
 „rum ipsi, cum impunitate peculiandi,
 „Domini agnoscerentur; populus arte,
 „& vi persuasus consensit.

Sæc. XVII. „Hanc causam rebellionis fuisse, non
A. C. 1620. „Religionem, quæ prætendebatur, ne-
 „que exactiones tributarias, manifeste
 „ipsi docent. Nam de Religione Ca-
 „tholica sibi ipsi caverunt status: de-
 „inde Mathiam Austriam, adolescen-
 „tem Catholicum advocarunt: tertio
 „Alenzonium, itidem Catholicæ reli-
 „gionis assertorem, ducem inaugura-
 „runt. At neque violentia tributorum
 „eo sunt redacti: nunc enim decuplo
 „plus fisco conferunt, quam tum exi-
 „gebatur.

„Verum tabulas ipsas, & leges in-
 „spiciamus, inveniemus profecto, eos
 „ad amissim Venetos imitari. Leges
 „sunt istæ datæ Mathiæ, Austriæ Ar-
 „chiduci:

I. „Archidux regiones consilio sta-
 „tus gubernabit: ipsi vero Consilarii
 „designabuntur, eligenturque ab Ordi-
 „nibus generalibus, indigenæ, huic mu-
 „neri inprimis idonei.

II. „Omnia negotia decernentur
 „suffragiis, & vocibus Consiliariorum,
 „ita ut ipse Gubernator postmodum ni-
 „hil amplius sit deliberaturus, aut mu-
 „taturus.

III. „Si qui Consilarii, aut circa
 „Palatina officia minus probe se gerant,
 „aut onere difficiliore graventur, Or-
 „di-

„dinum generalium postulatione pro- Sæc. XVII.
„videbitur. A. C. 1620.

IV. „In negotiis arduis, atque magni ponderis, ad omnes simul regiones spectantibus nihil sine Ordinum generalium consensu agat Gubernator.

V. „In rebus arduis, ad generalitatem attinentibus, utpote exactionibus, pecuniarum collectionibus, pacis bellive conditionibus cum extraneis Principibus, aut populis, obligationibus, aliisque similibus, tenebuntur Ordines Generales, antequam certi aliquid constituat, rem totam proceribus, & communitati significare. Æquum enim est, ut, quod omnium interest, ab omnibus quoque comprobetur, & condicatur, quod quidem patriæ privilegia, & consuetudines inprimis postulant.

VI. „Ne Gubernator mandata, placita, decreta magni momenti, novitates, resque insolitas introducuntia, sine Ordinum generalium, ad id legitime convocatorum consilio, aut consensu, ullo modo statuatur.

VII. „Breviter in omnibus iis negotiis, quibus naturalis Princeps patriæ, tamquam Brabantix Dux, consilium ex Ordinum Brabantix Sententia capere tenetur; ipse quoque Gubernator Ordinum generalium consilio

Sæc. XVII. „filio uti tenebitur: deputati autem
A. C. 1620. „prius suis Superioribus, a quibus sunt
 „legati, rem omnem convenienter re-
 „ferent.

VIII. „Omnes literas ad statum
 „Provinciae aliquo modo spectantes,
 „quas accipiet, tenebitur consilio sta-
 „tus offerre, ut de iis deliberetur, de-
 „cernaturque.

IX. „In Consilio status, nulla ne-
 „gotia gravia, difficiliaque, aut ad Or-
 „dines spectantia tractabuntur, nisi
 „Consiliariorum maxima parte præ-
 „sente.

X. „Ejusdem Consilii acta, decre-
 „ta, factaque omnia annotabuntur, at-
 „que subsignabuntur.

XI. „Ipse Gubernator omnes con-
 „suetudines, & quæcunque privilegia,
 „institutaque vetera, infracta, impe-
 „dita, aut ablata per vim, restituet, &
 „confirmabit.

XII. „Ordinum Generalium depu-
 „tati simul permanebunt, quamdiu ad
 „negotiorum expeditionem, peractio-
 „nemque, ipsis commodum videbitur:
 „Ordines quoque Generales conventum,
 „quandocunque volent, celebrare po-
 „terunt.

XIII. „Si quod negotium maximi
 „momenti occurrerit, ob quod Comitia
 „haberi necesse sit una Provincia postu-
 „lante,

„lante, reliquæ convenire debebunt, & Sæc. XVII.
 „poterunt, neque mandata, imperium, A. C. 1620.
 „aut consensum Gubernatoris expectare
 „tenebuntur.

XIV. „Ordinibus etiam particula-
 „ribus uniuscujusque provinciæ con-
 „ventum agere licebit pro arbitrio,
 „quocunque tempore.

XV. „Pacificatio Gandavenfis ita
 „in omnibus suis articulis observabitur,
 „ut nullo modo, aut prætextu, aliquid
 „diminuatur, aut infringatur.

XVI. „Ne prædictæ pacificationis
 „interpretatio lites, aut difficultates
 „pariat, hujusmodi litigiosorum arti-
 „culorum interpretatio Ordinibus ge-
 „neralibus legitime congregatis, com-
 „mittetur.

XVII. „Gubernator alios stipatores,
 „aut Satellites, quam Ordines pro
 „temporis ratione necessarios reputa-
 „bunt, nequaquam habebit, aut po-
 „stulabit.

XVIII. „Gubernator, suumque Con-
 „siliū, ex Ordinum sententia, tam
 „terra, quam mari, constituent Archi-
 „strategum, sive Imperatorem exerci-
 „tus, Architalassum, Magistrum equi-
 „tum, Tribunum militum, aliosque
 „Præfectos primarios belli.

XIX. „Neque pedites, neque equi-
 „tes milites colliget, extraordinarie,
 „neque

Sæc. XVII. „neque prædia in urbibus collocabit
A. C. 1620. „Gubernator, nisi scientibus, & con-
 „scientibus Ordinibus, civiumque ea-
 „rum civitatum Sententiis prius au-
 „ditis.

XX. „Gubernatores provinciarum
 „nequaquam constituet, sine Ordinum
 „earundem provinciarum consilio, &
 „consensu: curabitque si fieri possit, ut
 „iidem sint ejusdem provinciæ, aut
 „regionis habitatores, atque in ipsis
 „possessiones, & redditus habeant: aut
 „saltem regionibus sint grati, atque
 „accepti.

XXI. „Tempore belli, gravissima
 „negotia administrabit, exequeturque
 „ad præscriptum consilii militaris, ab
 „Ordinibus designandi.

XXII. „Consilium etiam militare
 „nihil, quod Ordines spectabit, decer-
 „net, aut statuet, nisi Ordines Gene-
 „rales ante primoque omnium certio-
 „res reddantur. Sequentibus deinde
 „cavetur, ut omnia observent, jurent-
 „que, se ea facturos: articulo etiam
 „vigesimo sexto pecuniarum distribu-
 „tionem, & ærarii dominium sibi at-
 „tribuunt.

„Denique, si omnes illos, vel ali-
 „quos articulos Gubernator violaverit,
 „justa in eum arma decernere se posse
 „declarant.

„Nec

„Nec Leicestrio data major potestas. Sæc. XVII.
 „Ipse anno millesimo quingentesimo A. C. 1620.
 „octogesimo septimo in Angliam redire
 „cogitat, ne personatum Principem a-
 „gat: illi sane fidenter respondent, suos
 „Principes, sine Ordinum consensu, pa-
 „rum aut nihil ferme potuisse: quod om-
 „nibus aliis viribus, præterquam ve-
 „ctigalium, & Canonum redditibus ad
 „Palatina officia, & aulicam familiam
 „sustentandam, fuerint destituti. Ordi-
 „num juris esse, Principem non tan-
 „tum precibus, sed & ipso facto corri-
 „gere, ejus consiliarios punire. Quod
 „paulopost factum est, occisis, Lugdu-
 „ni Batavorum, Leicestrii amicis.

„Quid hoc aliud est, quam specio-
 „so nomine Principis statuam adornare,
 „vocare Principem, cui nullius rei a-
 „gendæ sit potestas? Venetorum Dux
 „in pompa est Princeps in Curia Sena-
 „tor, in urbe captivus, extra urbem
 „reus: peregrinari enim sine venia non
 „potest. Hic Princeps Belgarum ni-
 „hilo plus habet in ceteris, in pompa
 „etiam minus.

„Hanc ob causam & fratris Augusti
 „& Regis Catholici monitu, Mathias
 „adolescens cito se in libertatem vindi-
 „cavit.

„Paulopost, anno scilicet millesimo
 „quingentesimo octogesimo secundo,
 „alium

Sæc. XVII. „aliū sibi Principem personatum e
A. C. 1620. „Gallia ascivere, Regis fratrem, Alen-
 „zonium, quem ingenti pompa e Gallia
 „adductum, Antwerpiam deduxerunt,
 „inaugurarunt: Sed cum ille ludibrio
 „offensus, vere Princeps esse vellet,
 „cæsa nobilitate multisque militibus,
 „in Franciam suam abiit; causatus,
 „Belgas non Principem, sed Principis
 „umbram, ac imaginem quærere. Nec
 „mirum: non enim subesse Gallo, quam
 „Hispano maluerunt, sed affectus suos
 „Franco nomine tegere.

„Itaque omnia illa, quæ cum Gal-
 „lo egere, ficta fuere: nec diu odium,
 „quo Gallos Belgæ prosequuntur, te-
 „ctum fuit.

„Nondum finis simulandi: despecti,
 „vexatique, & pene proditi a Francis,
 „in Britanniam navigant, anno millesi-
 „mo quingentesimo octogesimo quarto
 „Gubernatorem Leicestrium eliciunt.
 „Sed ille vix imperare incæperat, cum
 „occisis quibusdam ejus fautoribus, re-
 „meare domum cogunt.

„Cum igitur nec Dominum suum
 „naturalem, nec Germanum nec Gal-
 „lum, nec Anglum, ferre potuerint;
 „quis non videt, eos hoc egisse, ut a-
 „liam Reipublicæ formam inducerent?
 „Ad hoc enim nobilissimos Principes
 „vocarunt, ut inania nomina illis tri-
 „bue-

„buerent, solida rerum sibi ipsis retine- Sæc. XVII.
 „rent. Nec deinceps quidquam ege- A. C. 1620.
 „runt aliud, quam ut turbas, feditio-
 „nesque excitarent, aut adjuvarent.
 „Quo enim tendebant illa, quæ in An-
 „glia actitata sunt de libertate? Quo
 „item illa, quæ in Gallia cum Hugo-
 „nottis? Nonnemutuas conspirationes,
 „clandestina colloquia, pecuniarum
 „collectiones novimus? quorsum ista?
 „nisi ut regnum Galliæ concuterent, &
 „imperia Regum evanida efficerent.
 „Non ignoravit id Henricus IV. Gallia-
 „rum Rex, cuius Legatus serio monuit
 „collegas, cum nuper de induciis age-
 „retur, nolle se Hollandos crescere,
 „ideo nec quod suo regno, nec vicinis
 „id expediret. Idem tamen Henricus,
 „qui eos opibus viribusque adjuvit, ho-
 „minum ingratiſſimos expertus est:
 „nam & cum Hugonottis clandestina
 „consilia habuerunt, & filium Henrici,
 „Ludovicum, quantum in ipsis fuit,
 „prodiderunt. Cum enim Ludovicus,
 „Principum discordia agitatus, pater-
 „norum beneficiorum fiducia, auxilia
 „ab illis peteret, non modo nulla mise-
 „runt, sed nec militem quidem Fran-
 „cum regia stipendia merentem, sola
 „liberalitate datum, ad regem suum
 „defendendum, abire siverunt, stipen-
 „dia insuper postularunt.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Mm

„De

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

„De fœdere cum Turca, hæredita-
 „rio Christiani nominis hoste, annis
 „superioribus sancito; de Ennone,
 „Comite Emdano per nefas pulso,
 „Embdaque nullo jure occupata; de
 „Westphaliæ Episcopatibus, tantum
 „non devoratis, nihil est, quod addam.

„Hæc cum ita sint, nonne satis in-
 „telligit Rex Franciæ, & ex longiore
 „usu, Rex magnæ Britanniæ, Hollan-
 „dos, utpote Democratiæ studiosos, Re-
 „gibus, quorum pecunia, ac milite
 „defendantur, exitiabiles esse?

„At eodem tempore per longos cir-
 „cuitus, & varia pericula, Venetis au-
 „xilia miserunt, contra Regem Ferdi-
 „nandum, qui eos ne verbo quidem
 „unquam offenderat. Cur o Batavi,
 „Regem Galliæ, vicinum, patronum
 „vestrum, defensorem libertatis vestræ,
 „qui multos vobis auri millones dona-
 „vit, in periculo constitutum, destitui-
 „stis? Cur legiones ipsius indigenti mit-
 „tere nolulistis? Cur Venetis tanto stu-
 „dio succurristis? Religionis causa non
 „est acta, omnes Catholici sunt, nec
 „meritorum habita est ratio, omnia
 „vestra, etiam vitam ipsam, Franco
 „debetis. Quid igitur causæ est? Odium
 „regni, amor Aristocratiae, & Demo-
 „cratiæ.

„Ger-

„Germaniam pari vecordia turba- Sæc. XVII.
 „ftis, cum Colonienfem Archiepifco- A. C. 1620.
 „pum Imperio abducere, veftris Stati-
 „bus fubdere voluiftis. Præfulem e-
 „nim in veftra poteftate, & Imperii
 „fuffragium habere concupiftis, ut jam
 „de Imperio Romano vos decernere
 „poffetis.

„Quid vero cauſæ dicere poteftis,
 „cur Ducem Brunsvicenfem tam diro
 „agmine oppugnaveritis, urbem ad-
 „juveritis? At Dux cognatus eſt Dani
 „Regis, amici veftri, affinis Brande-
 „burgici, fœderati veftri. Non hic
 „Religio pro vobis facit: nusquam Cal-
 „vinismus infeftius, iracundius, con-
 „ſtantius oppugnatus eſt, quam in urbe
 „Brunsviceni. Quid igitur adferre
 „poteftis, præter odium ducalis Im-
 „perii, & amorem Democraticæ Poli-
 „tiæ? Adde Magdeburgum in fœdus
 „receptum: velimque ſcire, cur civi-
 „tas tam procul a vobis diſſita, veftra
 „fœdera ambiat? contra quem ſubſi-
 „dia paret Belgica? An contra Bran-
 „deburgenfem Principem, ſuum Præ-
 „fulem: an contra Saxonem, vicinum
 „potentem? An contra utrumque? Cur
 „vero contra domum Brandenburgicam,
 „quæ vobis fœderata, etiam & obno-
 „xia eſt? Scio, quid respondere de-
 „beat: contra omnem Principem pro

Mm 2

„omni

Sæc. XVII. „omni civitate vos bellare, nec cau-
A. C. 1620 „fas Dominorum, sed genera spectare.

„In foedus etiam Anseaticæ civita-
 „tes pertractæ sunt, non alia ex causa,
 „quam ut Danus, Saxo, alique vos
 „quoque timeant & urbes illæ attolle-
 „re caput, Principesque vicinos pre-
 „mere audeant. Antiqua ista sunt:
 „nunc Gallum odistis, & offendere
 „ausi estis: Britanno vos applicuistis:
 „quæ causa? Galliam difficultate con-
 „cutere potestis. Angliæ regnum uno
 „hærede masculo fulcitur: facile par-
 „tem ad vos transituram sperare licet.
 „Certe credere etiam Britanno desistis,
 „cum de Hispanico conjugio agi cæ-
 „ptum est. Itaque studiosius civitates
 „Anseaticas, Venetosque colitis, &
 „Barneveltium, Galli amicum, in gra-
 „tiam Britanni occidistis.

„Verum si nondum ista satis cogni-
 „ta sunt, certe post Bohemiæ rebellio-
 „nem dubitare nemo potest liberrime
 „eorum, qui sub Rege vivunt, erant
 „Bohemi: inaudita causa, inusitata
 „barbarie, Magistratus suos, viros no-
 „bilitate, vitæque conspicuos, e fene-
 „stris præcipitarunt: mox adsunt Ba-
 „tavorum legati, auxilia promittunt,
 „alios Principes concitant, & ut Rem-
 „publicam faciant, directores consti-
 „tuunt & sua autoritate principantur.
 „Bohe-

„Bohemis favent & alii sed Principes Sæc. XVII.
 „ætate, vel iudicio infirmiores, quos A.C. 1620.
 „æstimare facilius est, quam nominare.
 „Verum illi secum perpendant. quæ for-
 „ma futura sit suarum ditionum, si Bo-
 „hemia, Silesia, Moravia, Austria, po-
 „pulare regimen instituant, si Ulma,
 „Norimberga illis consœderentur: non-
 „ne eandem libertatem Amberga, &
 „Palatinatus Superior amplectetur?
 „cingent directores illi etiam vicina, &
 „confili potentia, adjunctis urbibus, in
 „Silvas, & ad Indos, suos Principes
 „abigent. Nunc si ex Ulmensi, & No-
 „rimbergensi Senatu quæras, cur suo
 „periculo, tantum pecuniæ in perduel-
 „les profundant, Cæsaremque impu-
 „gnent, id sine dubio respondebunt, ut
 „Democraticæ & Aristocraticæ pote-
 „states firmentur, Anspacensem &
 „Brandenburgicum, formidolosos esse
 „vicinos: Palatinum suspectum, sem-
 „per inter Civitates & Principes esse
 „lites, æmulationes, crebro fuisse bel-
 „lum. Regna urbibus liberis esse ini-
 „mica. Nunc causas Bohemos præ-
 „tendere, cur suo Regi non obtempe-
 „rent, easdem vel speciosiores non de-
 „esse Palatinis, ceterisque, si forte
 „dubitas, quare ex Norimbergensibus,
 „Spirensibus, Wormatiensibus velint,
 „jubeant, Palatinum Principem esse

Mm 3

„po-

Sæc. XVII. „potentio-rem? Imo suam libertatem,
A. C. 1620. „vicini Principis debilitate, se cupere
 „esse firmiorem, respondebunt. Hoc
 „etiam velle foedus Hollandicum, Hel-
 „veticum Batavicum, habere se mul-
 „tas cum vicino lites, æquo jure cum
 „potentiore disceptare non posse, nun-
 „quam ex Senatoribus suis, Syndicis,
 „aliisque deesse, qui possessiones in Pa-
 „latinatu habeant, qui præmium ab
 „eo Principe sperent.

„Civitatum itaque liberarum, seu
 „populorum faciendam confæderatio-
 „nem, id ante annos novendecim cæ-
 „ptum esse bello rusticorum, sed in-
 „consulto impetu: nunc Reges Regi-
 „bus, Principes Principibus commit-
 „tendos: donec mutuis cladibus fracti,
 „continere imperio civitates nequeant.

„Hinc nihil funestius videri, quam
 „Hispani, & Franci inter se pacem:
 „hinc Hollandos merito vocare illorum
 „regnorum matrimonia detestabilia:
 „hinc omnia movere, ut Anglus pa-
 „cem rumpat, matrimonio Hispanico
 „abstineat. Ipsi Bohemi ne suis qui-
 „dem auctoribus, & turbatoribus liber-
 „tatem credunt: quamquam quæ est ista
 „libertas, a triginta Directoribus Ty-
 „rannis, tributis exauriri, operibus
 „fatigari, militibus opprimi. Nec his
 „tamen, nec Ducibus credunt: nam
 „plu-

„plures quo imperio collocarunt, & rei Sæc. XVII.
 „gerendæ summam ipsi retinuerunt, A. C. 1620.
 „rogatique armatis imperant. Alio-
 „qui hoc norunt Bohemi, Imperato-
 „rem exercitus sui eum esse debere, cui
 „omnes fidant, qui eos sub ictu habeat.

„Eo vero miseriarum devenerunt,
 „ut qui Serenissimis Principibus fidere
 „noluerunt, Spurio Mansfeldio subdere
 „colla sint coacti, homini bis perfido,
 „fidei divinæ & humanæ Violatori, qui
 „ne ipsis quidem parcere in animum
 „induxit. Peregrinos itaque, & re-
 „rum suarum desperatione facinorosos
 „quærent, quibus in mentem venire
 „non possit, fore quandoque, ut in Bo-
 „hemia regnent. Hoc a Batavis acce-
 „perunt, qui Mauritium, nulla, nisi
 „quam ipsi dedissent, potentia fultum
 „diu in honore habuerunt, ita tamen,
 „ut Barneveltium potentiores illi ob-
 „jicerent, tanquam Scipioni Fabium
 „& Hannoni Hannibalem: at nunc,
 „postquam auctum hæreditate fraterna
 „viderunt, odisse cæperant, atque
 „exemplo veterum, ostracismo eje-
 „cissent, nisi ille cautior facinus occu-
 „passet, & occiso Barneveltio Magi-
 „stratibus suæ factionis urbes compe-
 „scuisset. Nec tamen odia cessant,
 „timorque Servitutis Mauritianæ, &
 „Britannicæ, cunctos merito sollicitos

Mm 4

„ha-

Sæc. XVII. „habet. Hinc totam turbare Germa-
 A. C. 1620. „niam exoptant.

„Confirmant illa, quæ dixi, & illi,
 „per quos ajunt, Principes, & modus,
 „quo Consilarii utuntur. Qui enim
 „res magnas in Concilio Principum in-
 „timo tractare solent, Monarchiæ &
 „Principatui adversi sunt, multorum
 „regimen probant, & amant: sunt e-
 „nim plerique ex Rebuspublicis oriun-
 „di, & ad earum commodum consul-
 „tationes instituunt. Quis ignorat va-
 „ferrima consilia, cum ab anno nona-
 „gesimo in aula Heidelbergica viderit
 „Belgarum rebellium patronos Nobili-
 „bus & Comitibus interdum anteponi?
 „cum exteros meliore conditione apud
 „juvenes Principes, quam civium fi-
 „lios? Quis nescit, morem esse, ut Con-
 „siliarios Principum qualiumcunque sibi
 „obnoxios reddere conentur, ut vos
 „ad sentiendum, quæ e re Belgarum
 „sunt, disponant?

„Denique fere omnibus aulis adre-
 „punt, genus hominum, callidum,
 „& imperii impatiens, quos vocant Pu-
 „ritanos: eos esse tales, Catholici, Lu-
 „therani, Reformati, ipse Rex Britan-
 „niæ testatur. Hi illi, quemadmo-
 „dum Ecclesiasticam disciplinam dissol-
 „vunt, ita Monarchiæ sunt inimici, &
 „Democratiam inducere satagunt, ab
 „illis

„illis itaque summum est Regibus pe- Sæc. XVII.
 „riculum: illi importunitate sua Hol- A. C 1620.
 „landos adegerunt, ut Synodi decretis
 „adversa pars pelleretur.

„Denique, modus, & ratio agendi
 „est, qua omnem quacunque firmitu-
 „dine fundatam, Monarchiam possint
 „evertere. Tria sunt tormenta, & vel-
 „ut arietes, quibus Monarchiæ funda-
 „menta quatiant: Calumniæ, quibus
 „reddunt otiosos Monarchas: Seditio-
 „nes, quibus domi eos agitant: bella
 „finitimorum.

„Totum orbem calumniis, menda-
 „ciloquiisque turbant, qui contra Re-
 „ges agunt: Nihil enim magis calum-
 „niis objectum est, quam facta regnan-
 „tium, de quibus libentissime male lo-
 „quuntur homines, Parentem, Re-
 „gem, Prophetam Absolon filius ca-
 „lumniatur: videntur Sermones tui
 „boni, sed non est, qui est, qui judi-
 „cet, constitutus a Rege. Id adeo in-
 „natum est Democraticis, ut in Roma-
 „na Republica ne unus quidem tribu-
 „nus plebis fuerit, qui non consules,
 „& Senatum criminetur.

„Materia ampla est in regno, quia
 „causas rerum plerique nesciunt, ideo-
 „que culpant tyrannidem Regum ex-
 „actiones, portoria, omnia in majus
 „extollunt, beneficia ipsa calumnian-
 „tur,

Sæc. XVII. „tur, bellum se jactant mendaciis a-
 A.C. 1620. „lere posse.

„Calumniis addunt facta: quibus
 „sensim dissolvant potestates: primum
 „seminando inter subditos odia, suspi-
 „ciones, dissensiones, easque omni o-
 „pe alendo. Quam clarum id sit, o-
 „stendo.

„Multæ in Gallia discordiæ sunt
 „ortæ, mox qui Regnum illud solvitu-
 „piunt, & pro uno rege plures regnare
 „duces, vim potestatis enervem esse
 „Principum factionem adjuvant, Hol-
 „landi expresse militem suum Regi mit-
 „tere abnuunt, Hassus, Palatinus, qui-
 „bus cum corona, & regibus Franciæ
 „necessitas antiquitus est, auxilia con-
 „tra Regem missa omnibus viribus ad-
 „juvant, genti plus, quam Regi favent
 „non ipsi Principes, sed eorum Demo-
 „cratici consultores, qui defendendum
 „magis Bullionium, quam Borbonium
 „clamant.

„Quis finis vero, cum Regem in
 „Ordinem redactum esse, Principes vin-
 „cere peroptent, Consilarii Principum
 „Germanorum, Hollandorum Clientes?
 „Hic unicus, ut dissoluta regia potestate,
 „Principes inter se collisi, civitatibus
 „dent occasionem libertatis, quam
 „nunc quædam in Francia usurpant,
 „omnes sperant. Quæ enim causa est,
 „cur

„cur senex ab Batavia adolescenti Prin- Sæc. XVII.
 „cipi suadeat, ut eis, qui regem ado- A. C. 1620.
 „lescentem oppugnant, se adjungat,
 „nisi ut regem evertat, & Palatinis
 „subditis ostendat, quid contra eum
 „agere aliquando possint?

„Demum nihil usitatus, sed nec
 „perniciosius, quam Regibus vicinum
 „hostem quærere, quo frangantur &
 „opprimi possint. Sic quotidie oculis,
 „audituque percipimus, Batavos toto
 „orbe, per mare, per terras, ab ortu
 „solis usque ad Hesperium currere, Regi
 „Hispaniæ quærere hostem, nec illi
 „modo, sed regibus, illi quocunque
 „modo cognatis, vel affinibus.

„Venetos contra Ferdinandum quan-
 „to conatu adjuverunt, & nunc ma-
 „gnis promissis animos Bohemorum in-
 „flant, totamque Germaniam concu-
 „tere moliantur? certo enim persuasum
 „habent, se, si Austriacæ domus re-
 „gna & provincias in popularem Gu-
 „bernationis formam dissolverint, fœ-
 „dusque fidum cum iisdem, Helvetiis,
 „Venetis, urbibus Anseaticis, Impe-
 „rialibusque confirmarint, ceteros, tan-
 „quam minutos regulos, facile in or-
 „dinem redacturos, ditionesque in suam
 „potestatem tracturos. Neque illis re-
 „ligio curæ est, nisi quantum ad am-
 „pliandum imperium utilis esse videtur.

„Non-

Sæc. XVII. „Nonne omnia acta hoc clamant? cum
A. C. 1620. „Venetis Catholicis, cum Rege Chri-
 „stianissimo fœdera ineunt: Brunsvi-
 „censibus Lutheranis, Helvetiis Zwing-
 „lianis, Bohemis Hussitis, Picardis
 „Lutheranis, ex æquo adhærent: do-
 „mi suos Arminianos, quamvis de ipsis
 „optime meritos exilio, confiscatione
 „bonorum, infamia, carcere multant.
 „Quid autem errorum in Arminianis
 „accusant, nonne eadem docent Luthe-
 „rani, si quinque puncta controversa
 „spectes? Quomodo igitur Bohemorum
 „Silesiorum, Austriorum, aliorumque
 „fidei sunt patroni, & Evangelicos se
 „defendere jactitant, cum domi eos,
 „quos multo in paucioribus errare con-
 „cedunt, tam inimice persequantur?
 „Omnia igitur eo referunt, ut Princi-
 „pes, & Reges in Ordinem redigant,
 „populus, lectique de extremis Subsel-
 „liis imperent. Hoc ne Evangelici Prin-
 „cipes subodorentur, verum periculis
 „suis securi indormiunt, varios præ-
 „textus fingunt, timorem Tyrannidis
 „Pontificiæ, & Hispanicæ, Religionis
 „libertatem, spem occupandorum Epi-
 „scopatuum: ut cum Principes inter se
 „commiserint, fessis, faucibusque suas
 „leges, populumque Dominum impo-
 „nant.”

„Quare

„Quare exurgite o Reges, o Prin- Sæc. XVII.
cipes, jura vestra, Majestatemque de- A. C. 1620.
fendite, finitimos Reges, Principes-
que tuemini: quod ausi sunt Batavi,
„audebunt & Angli: quod ausi Bohemi,
„audebunt & Saxones: non deerit
„ocasio, nec auctor.

„Qui rebelles defendit, suos etiam
„subditos rebellare docet. Qui exte-
„ris Magistratum suum calumniantibus
„benignas aures præbet, seditionibus
„domesticis januam aperit: si vos re-
„belles adjuvando, Regem evertitis,
„illi, cum vicerint, subditos vestros in
„vos armabunt.

§. XLVIII.

*Hungarorum rebellium responsio ad
Cæsaris postulata.*

Comitia a rebellibus Hungariæ Pro- Ortel. re-
ceribus Posonii fuisse habita, jam div. ad hunc
anno superiore meminimus: hoc au- ann. n. 70.
tem anno die secunda Januarii ad Le- Lotich. rer.
gati Cæsarei, qui tum præsens Ferdi- Germ. l. 4.
nandi Regis causam urgebat, propo- cap. 7.
sitiones, hæc in responsis dabant. Londorp.
„Cæsari temporibus Mathiæ Imperato- acta publ.
„ris regni Ungariæ onera, ac grava- l. 4. c. 131.
„mina jam tum fuerunt cognitissima.
„Ere igitur fuisset, si quamprimum ab
„adita regnorum provinciarumque suc-
„cessio-

Sæc. XVII. „cellione, ac gubernatione istis ido-
A. C. 1620. „neum foret quæsitum remedium. De-
 „inde, tametsi Cæsar ratione conditi
 „i intra sex mensium spatium diætam
 „Provincialem aperuisset, nihilominus
 „oneribus, ac gravaminibus ideo me-
 „dicina facta non fuit. Mandatum e-
 „tiam Palatino Ungariæ indultum, cer-
 „tis limitibus fuit circumscriptum, ita
 „ut is aliquid tum determinandi pote-
 „state, aut autoritate nulla fuerit in-
 „structus, ut magis per mandata con-
 „traria, civitates metalliferas, fines-
 „que regni concernentia his in actioni-
 „bus sit impeditus. Porro siquidem tum
 „Cæsar duodecim rationes sub fœdera-
 „tionibus pactas insuper habuit, im-
 „mo vero contra solemnem ordinum
 „protestationem precesque, ac contra-
 „dictionem, copias partim e regni for-
 „talitiis, in finibus positis, partim e
 „ceteris locis adversus provincias con-
 „fœderatas eduxit: imo exercitus,
 „copiasque Ungaricas alienas in pro-
 „vinciaseductas, non absque nationis
 „illius insigni mœrore atque despectu,
 „immissis propriis agminibus laniari, ac
 „contrucidari passus est: literas insuper
 „legatosque a confœderatis suis in Un-
 „gariam missos, directosque intercipi,
 „opprimique ante curavit, necnon per
 „Clericos in Superiori diæta provinciali
 „arti-

„articulos propositos, non obstante Or- Sæc. XVII.
 „dinum protestatione, ac reclamatione A. C. 1620.
 „postposita publicatione solita, annihi-
 „lari permisit: his aliisque de causis
 „Ungari, rerum suarum satagentes,
 „desperatis mediis, ac remediis mitio-
 „ribus, Transylvaniæ Principem tan-
 „quam Patronum, atque auxiliatorem
 „implorarunt. Eodem tempore fortia-
 „litia regni in finibus posita a Cæsare
 „defecerunt, Salariis, præmiisque pror-
 „sus deficientibus, ac necessitate ulti-
 „ma aliud exigente, (quæ pene, militi-
 „bus præsidariis aliis eductis, desti-
 „tuta, atque orbata esse contigerat.)
 „Ut igitur pro hac Transylvaniæ Prin-
 „cipis, ipsis declarata necessitatis tem-
 „pore prompta voluntate gratum, me-
 „moremque contestarentur animum,
 „certas Principi jam tum obtulerant
 „conditiones, a quibus recedere sibi
 „non amplius foret integrum. Pari
 „ratione, quam cum Bohemis paulo
 „ante confederationem iniissent, sar-
 „tam tectamque sibi conservandam esse
 „putant. His omnibus accedit, modo
 „a Polonis irruentibus Ungariæ parti-
 „bus non infimæ notæ damnum esse il-
 „latum. Id quod nisi Cæsar gratum
 „haberet, nunquam Poloni ausi fuissent.
 „Viderent igitur, & cognoscerent
 „legati Cæsarei, propositiones Cæsaris
 „no-

Sæc. XVII. „nomine modo factas, nimis fero, at-
A. C. 1620. „que ut dici amat, post principia inter-
 „venisse. De cetero, si quid in man-
 „datis habent, viamque monstrare
 „queunt, qua pax introduci, Christiani
 „vero Sanguinis profusio, ac laniena
 „prohiberi possit, utique vel hoc sine
 „mora in medium afferant.

Hac pari cum Bohemis audacia & temeritate Hungari Calvinī secta imbuti ac de futura Christiani sanguinis profusione parum solliciti exemplum & ceterorum rebellium imitationem edita ut vocabant, Apologia suæ a Ferdinando Defectionis causas attulerunt sequentes. I. Electio Ferdinandi Archiducis in Regem Ungariæ multis „modis fuit suspecta, coactaque. II. Pari „atque inverso ordine, regni Gubernatio inita, susceptaque fuit. Denique „que adversus regni leges, pacta, ac „conventa, variis, ac multiplicibus „modis actiones institutæ, imprimis „des, rerum, ac contractuum omnium „vinculum, violata est.

§. XLIX.

*Fœdus inter Hungaros & Bohemos,
 ceterasque rebelles Provincias.*

*Merc. Gal-
 lob. tom. 13.
 l. 1. & 2.*

Quoniam vero occulatiores Hungari
 hosce perfidiæ suæ obtentus nimium
 infir-

infirmas esse cognoverant, hinc majoris auctoritatem inito cum ceteris rebellibus foedere conciliare nitebantur: Ea ex causa in iisdem comitiis cum Bohemiarum Oratoribus, aliisque unitarum Regionum legatis societatem, ut vocabant, *æternam* iniere, quamvis hæc *æternitas* vix ad unius anni terminum progressa fuisset. Novi autem hujus foederis articuli erant sequentes. I. Foederati piam vitam agerent, peccata & flagitia omnia punirent, & iustitiam omnibus absque omni religionis respectu administrarent. II. Foederationem modis omnibus extendere & amplificare niterentur. III. Defensionis negotium universale, & perpetuum esset, eaque necessitate postulante omnibus utiliceret. IV. Defensio ista contra omnes omnium foederatorum hostes adhiberetur. V. Discedere a foederatione ista volentem & Socios in periculo vel desertentem, vel oppugnantem vel quidcunque contra foedus moventem reliqui oppugnarent, in ordinem redigerent. & sumptuum refusionem ab ipso postmodum repeterent. VI. Sine unanimi omnium foederatorum consensu bellum nemo inchoaret, militem conscriberet, in regnum provinciamque adduceret, transitum al-

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

Latich. l. c.
Bellus laur.
Austr. l. 3.
pag. 319.
& 320.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Nn „teri

Sæc. XVII. „teri permetteret, aut expeditionem
A. C. 1620. „ullam faceret. VIII. Pax cum hofte,

„nifi cum omnium confensu nulla tra-
 „ctaretur, aut fieret. VIII. Qui fœ-
 „derationem promoviffent, & auxilium
 „fœderatis in neceffitate aliqua præ-
 „ftitiffent, eorum nomina tractationi
 „ifti pro majori falutis, & bonorum
 „fuorum affecuratione infererentur.
 „IX. Qui propter hoc fœdus vel exci-
 „dium, vel infortunium aliquod paffi
 „effent, illis fatisfactio a regno vel
 „provincia communi tanta præftaretur,
 „ut fe fuosque pro dignitate, & con-
 „ditione fua fufcentare honefte poffint.
 „X. Quod privilegiis, & juri uniuscu-
 „jusque provinciæ contrarium a quo-
 „cunque Magiftratu imperatum decre-
 „tumve effet, non acceptaretur, nec
 „ulla ei obedientia præftaretur. XI.
 „Litibus dirimendis, controverfiis com-
 „ponendis, & cauffis fœderatorum di-
 „judicandis, atque ad alios referendis,
 „certi quidam judices conftituerentur.
 „XII. Ubi contigerit, ut fœderato-
 „rum aliqui bello petantur, provincia
 „altera alteri fubveniret, milite in tres,
 „pluresve partes diftributo, & parte
 „aliqua pro fua defenfione retenta.
 „XIII. Si plures fœderati bello fimul
 „petantur, provincia quælibet ad fines
 „fuos militem adduceret, & difponendi
 „de

„de eo potestatem Generali præfecto Sæc. XVII.
 „relinqueret. XIV. Fœderatio hæc A. C. 1620.
 „perpetua esset, & ad posteros trans-
 „mitteretur, capitibus ejus ubique pro-
 „mulgatis, & publice prælectis. XV.
 „Quinis semper annis certo loco & tem-
 „pore conventus pro controversiis, &
 „gravaminibus fœderatorum compo-
 „nendis, & abrogandis fœderisque hu-
 „jus capitibus instaurandis instituere-
 „tur. XVI. Fœderatio hæc nemini
 „præjudicio esset, nec quidquam alicu-
 „jus privilegiis, juribus, & consuetu-
 „dinibus derogaret, sed omnia omni-
 „bus confirmaret, & conservaret.

Ad hanc armorum societatem Pro-
 testantes Hungari non modo ceteros
 omnes, qui in Austriacæ Domus di-
 tionibus versabantur, Hæreticos alli-
 ciebant, sed etiam de opportunis Tur-
 cas sibi aggregandi mediis egerunt.
 Tandem vero hujus fœderis nuntio die
 nona Januarii Pragæ delato Frideri-
 cus Palatinus lætitiā inde conceptam
 tormentis festive explosis prodebat:
 quo autem spectaret hæc armorum so-
 cietas, Achatius de Dona in sua ad
 Anhaltinum epistola sat aperte de-
 clarabat, fassus, Bethlenii & fœdera-
 torum consilia ad extirpandum Papismum
 collimare, huicque eorum intentioni Scul-
 tetum quoque Aulicum Concionatorem
 Nn 2 sus-

*Mem. hist.
de l'hist.
d'Autrich.
t. 2. p. 210.*

*Cancell. An-
halt 5. Nov.*

Sæc. XVII. A. C. 1620. *suffragari*, cum Gaboris Zelum, dictumque foedus immodice deprædicasset, atque exemplo Salomonis, & Hyrami Regum confirmari non erubisset: Ita nempe hi Nebulones Dei Verbo ad suas impietates abuti non reformidabant. Ceterum hæc pacta die vigesima quinta Aprilis Pragæ solemnijuramento, seu potius perjurio firmata fuere.

§. L.

*Cæsaris responsum ad falsas Hungarorum accusationes.**Bellus l. c.*

Postquam vero Cæsaris Legati temerarias Hungarorum propositiones Viennæ exhibuerant, Ferdinandus paternam potius clementiam, quam regiam auctoritatem hæc eisdem responderi iussit: „Miror vehementer, qua ratione „Hungarorum Procerum nonnulli sine „omni causa odium in me conceperint, „cum tamen horum neminem offenderim, nec illorum libertatem infringere, unquam intenderim, sed potius „mea gratia illis liberaliter sæpiusque „oblata, me quoque eorum gravamina „pro posse sublaturum, spoponderim, „nilque magis cordi habuerim, quam „Majorum more pacem & concordiam „in universo Regno propagare, illudque

„que a jurato Christianæ Reipublicæ Sæc. XVII.
 „hoste tueri: taceo cetera vobis præ- A.C. 1620.
 „stita beneficia, grato autem animo
 „recollite, quam paterna sollicitudine
 „Austriaca Domus, & præcipue Ca-
 „rolus V. & Ferdinandus I. Hungariæ
 „Regnum adversus Turcicos insultus,
 „non sine proprio ditionum, sanguinis,
 „honoris & bonorum dispendio defen-
 „derint, quorum exemplum omni data
 „occasione sequi, vosque usque ad po-
 „stremam sanguinis guttam tueri para-
 „tus sum: quocirca ut deinceps Chri-
 „stiani cruoris profusio, aliaque mala,
 „in quæ vos pacis osores inducere ten-
 „tant, præpediantur, ad pristinum ob-
 „sequium reverti festinate.,, Verum
 hæc Cæsaris monita nihil profecere a-
 pud Calvinii assēclas, quos sua secta
 dominationis præsertim Austriacæ im-
 patientes reddidit, & nescio, quam ef-
 frænem magis impietatem audaciam-
 que sanguinariam suis cultoribus in-
 spiravit.

§. LI.

*Induciæ Cæsarem inter & Hunga-
ros pactæ.*

In iisdem Comitibus Gabriel Bethlenius Brachel.
 sui nequaquam oblitus, apud Hun- Hist. l. I.
 gariae Proceres tantum effecerat, ut Merc. Gal-
 Nn 3 lob. tom. 13.
inte-l. I. q. 211.

Sæc. XVII. interim Hungariæ Princeps & Tetrarches salutaretur: cum vero aut Rago-

A. C. 1620. Carafa com. de Germ. Lotich. l. c. tiana suorum clade territus esset, aut la mox pacem exoptaret, per Forgaschium aliosque suos Oratores Cæsarem Viennæ de concordia tandem in-

eunda die decima octava Januarii compellari iussit. Erat eo tempore Cæsar hostibus undique cinctus, Austriacis ad Occidentem, Bohemis ad Orientem, Moravis & Hungaris ad Meridiem prementibus, ne ergo omnibus hostibus una resistendo impar esset, pace aut saltem induciis agi consensit: Hanc in rem ex Hungaricis legatis Valentinus Lepesius Coloccensis Archiepiscopus & Thomas Nadaštius, ex Austriacis vero convenerant Leonardus Meggavii Comes & Seifridus Preiner. Horum consiliis Bohemiæ Fœderatæ legati ac præcipue Turrianus Comes Senior vehementer obstiterant, clam & palam ope summa contendentes, ne Cæsarem inter & Hungaros unquam pax fieret: nihilominus re maturius ponderata ambæ partes in has leges consensere. I. „Tam per Hungariam „quam per provincias finitimas, ipsum- „que Poloniæ regnum, cessatio armorum indiceretur, induciis usque ad „ferias Divi Michaelis durantibus. II.

„Stan-

„Stantibus induciis Status Ungarici re-Sæc. XVII.
 „gni, prout nunc est, eodem tenore A.C. 1620.
 „continuaretur, ita, ut quæ sub Im-
 „peratoris sunt potestate, manerent
 „sub ea, quæ vero Bethlenus occupas-
 „set, sub ejusdem manu essent. III.
 „Pariter Dynastiæ, arces, oppida, for-
 „talitiaque a Bethleno intercepta in-
 „terea sub eodem essent. IV. Secun-
 „dum hæc conventus per Ungariam
 „apud Neosoliam consensu Imperatoris
 „proxime indiceretur. Ad quem tan-
 „tum non Palatinus, sed Ordines regni
 „ceteri comparere obligarentur. V. In
 „hoc autem conventu de dissensionibus,
 „gravaminibusque mutuis e medio re-
 „movendis inter Imperatorem Clericos-
 „que ab una, atque inter Ordines regni
 „ex altera parte hætenus intervenien-
 „tibus ageretur. VI. Interim commer-
 „cia per illud regnum, dictasque pro-
 „vincias, libera forent. VII. Poloni-
 „cæ vero turmæ atque excursiones in
 „regnum Ungariæ omnino cohiberen-
 „tur. VIII. Hæcque ita pacta, atque
 „transacta utrinque fide sincera, opti-
 „maque facta tecta præstarentur.

Observandum venit, quod Scriptor
 Mercurii Gallo-Belgici hisce articulis
Bohemiæ quoque, necnon Religionis &
conscientiarum libertatem fuisse compre-
 hensam, ut, Cæsarem violatæ trans-

Sæc. XVII. actionis postulare posset, subdole asse-
A. C. 1620. rat, cum tamen de utraque hac con-
 ditione apud ceteros Historicos co-
 ævos altum sit silentium.

§. LII.

*Fridericus Palatinus ad Moravos,
 Silesios, aliosque homagii exi-
 gendi causa profectus.*

*Lotich. rer.
 Germ. l. 4.
 cap. 17.
 Bell. Laur.
 Aust. lib. 4.*

Hæ induciæ haud parum disturba-
 bant Palatini Electoris consilia;
 Cæsar enim Hungarorum metu libera-
 tus, totam belli molem in Bohemiæ
 rebelles transferre cogitabat, jamjam
 ex Polonia, & Belgio militum suppe-
 titis auctus: Fridericus igitur, veritus,
 ne Provinciæ Bohemis annexæ Ferdi-
 nandi Regis sui monitis ad officium
 redirent, exeunte Mense Januario una-
 cum Fratre suo & Cataphractorum le-
 gione Praga in Moraviam progressus
 est, & Nobiles, civesque una omnes
 in verba sua adegit, excepto Carolo
 Tscherotino, qui tantam perfidiam diu
 detestatus, tandem minis cedere co-
 actus est, inde Fridericus Wratista-
 viam perexit comitia ibidem indicturus,
 ubi tamen a Cæsareis oppressus, vixque
 fugiendi viam nactus, in eorum ma-
 nus prope venisset: hoc nihilominus
 periculum eluctatus, urbemque ingres-
 sus

sus Canonicis, Clericisque eum rogan- Sæc. XVII.
 tibus, ut suis illos juribus uti frui per- A. C. 1620.
 mitteret, paucis respondit: *ædes vestras,*
Regio more, inuisere cupio, Privilegia con-
firmabo, confirmata habetote, dummodo
sitis fideles. Postea præstito homagio a
 Silesiæ Ordinibus pecuniarum subsidia
 & armorum suppetias sollicitabat, ut
 hostis, scilicet Cæsar, e Provinciis suis
 profligari, bellique sedes alio transferri
 possit. Hac ratione expugnati Ordines
 hoc anno quadraginta pro mensæ Re-
 gis subsidio, totidemque singulis an-
 nis, præter alia sexaginta thalerorum
 millia in belli sumtus decrevere. Re-
 bus igitur apud Silesios ex sententia
 confectis Fridericus Lusatias quoque Merc. t. II.
 adire destinaverat, sed itineris pericula lib. I.
 veritus, Ministros suos eo decernebat,
 juratam fidem obsequiumque exactu-
 ros: his vero Lusatii responderunt, si
 Fridericus, quemadmodum a Moravis &
 Silesiis, ipsemet præsens sacramentum exci-
 pere dignatus fuisset, tunc se quoque, quæ
 suarum essent & partium & officii haud fuisse
 præterituros: nunc autem privilegii peran-
 tiqui favore inhiberi, ne cui Regi duntaxat
 per Delegatos præsentî, subjectionis fidem
 jurejurando exsolverent. Oratores hoc
 responso accepto Wratislaviam re in-
 fecta reversi sunt, Palatinus vero Pra-
 gam: nihilofecius postea Lusatii pro

Sæc. XVII. ingenta animi mutabilitate Palatino
A. C. 1620. contra Cæsarem aliquousque velifica-
 bantur. Sub idem tempus Fridericus
 Wenceslaum Kinskium Baronem ex
 arce sua captivum Pragam abduci ius-
 sit, eoquod subditos a celebrando Joan-
 nis Hussi festo prohibuisset, Templum-
 que cum suis ingressus Prædicantem &
 quosdam rusticos verberibus male mul-
 tasset, etsi ipsemet vicissim ab illis pes-
 sime affectus ad arcem confugere co-
 actus fuisset.

§. LIII.

*Cæsaris edictum contra electionem
 Friderici in Bohemiæ Re-
 gem.*

Lotich. l. c. Cum vero Cæsar Friderici, ac rebel-
l. 5. cap. 1. lium pertinaciam magis magis-
Merc. t. 13. que invalescere, suaque Regna &
lib. 1. Provincias, qua late patent, bello-
Barre Hist. rum incendio conflagrare cerneret, ne
d'Allemagne suo silentio seditiosos ausus, Majeſta-
Londorp. tisque suæ contemptum approbare vi-
acta publ. deretur, die vigesima nona Januarii no-
l. 5. p. 754. vam Palatini electionem omni juri ad-
 versam, proin irritam declarabat, e-
 dito ac publice affixo diplomate, cujus
 summa hæc erat: *Tametsi nequicquam
 dubitemus tam extra quam intra hujus Im-
 perii fines abunde innotuisse omnibus, in
 quem*

quem miserrimum statum Bohemicae regnum Sæc. XVII.
 nostrum utique Romani hujus Imperii Ele- A. C. 1620.
 ctoratus, Et membrum præcipuum, unacum
 Provinciis Sociis, aliisque hæreditariis Du-
 catibus nostris devolutum fuerit, quibus-
 que hostilibus inibi excitatis motibus atque
 excessibus insontes nostri subditi hætenus af-
 fligi cæperint: interim, quo vera istorum
 motuum Origo tanquam a fonte cognosci,
 contrariis vero ex adverso opinionibus, per-
 suasionibusque occurri queat, paulo altius,
 penitusque tumultuationis istius tela rete-
 xenda erit. Itaque sic sese res habet.
 Temporibus Muthicæ Imperatoris utique
 pariter Bohemicae regis contigit, ut quidam
 Bohemicorum Procerum sub colore, ac
 prætextu Religionis, tanquam adversus eo-
 rum privilegia, literasque dictas Majestati-
 cas, aliquid passi essent, in absentia Cæsaris
 furore inusitato, inauditoque perciti, Vi-
 carium aliosque Cæsareos consiliarios viros
 præcipuos de facto e fenestris præcipitarint,
 in arma primitus descenderint, Cæsareos
 ceteros Consiliarios, atque Ministros auli-
 cos invito, atque insalutato Imperatore ab
 officiis recedere jusserint, regni jura ac re-
 galia invaserint, novas regnandi leges præ-
 scripserint, adeoque e numero suorum omni
 Imperatoris Regisque sui respectu, ac re-
 verentia procul exclusis, Directores, qui
 regno præessent, elegerint. Hoc modo cum
 limites allegatæ Religionis defendendæ (modo
 illis

Sæc. XVII. illis vigore literarum Majestaticarum, de-
A C. 1620. fensio ulla indulta ac concessa sit) longe ex-
 cesserint, utique tam libidinosæ subditorum
 attentatio nihil aliud, præterquam mera &
 vera erga Dominum ac Magistratum suum
 perduellio censeri debet. Interim quantum
 ad gravamina in Apologetico Ordinum, sub
 utraque dictorum publicata attinet, ea qui-
 dem, utut sese habeant, in medio relinqui-
 mus, non ignorantes, quantum privati ali-
 cujus hominis errores ac delicta, supremo
 Magistratui præjudicare possint, cum insti-
 tutum nostrum haud quidem sit, eorum,
 quæ ante nos, absque nostra etiam culpa,
 contigerunt, causam facere nostram, ut ea
 nobis etiam de jure imputari haud æquum
 sit. Quo nomine ab omnibus bonæ ac Ger-
 manicæ mentis amantibus, nobis promittimus,
 haud dubitantes, eos omnes e continuis huc-
 usque motibus bellicis, eorumque typis e-
 vulgatis documentis didicisse, quam juxta
 divinas humanasque ac fundamentales Imperii
 leges, inconueniens, atque absonum sit, ex-
 clusis mediis mitioribus omnibus, eo extre-
 mæ proterviæ ac temeritatis prorumpere,
 patriam universam superinductis cædibus,
 ac laniens in ultimam perniciem præcipitare,
 contraque Magistratum factiosus, ac rebel-
 libus armis insurgere, eumque nolentem-vo-
 lentem in ultionem, ac vindictam perduelli-
 bus debitam pertrahere velle. Esto enim
 literis Majestaticis allegatam sese defenden-
 di

di Licentiam primitus indultam, postmo- Sæc. XVII.
 dum vero abrogari cæptam esse, immo vero A. C. 1620.
 omnes vias, quibus ad jus suum pertinge-
 rent, intercipi contigisse, nihilominus eum
 in eventum valde adhuc incertum, dubium-
 que, minime defuturi fuissent tam Electores,
 quam Principes præcipui, qui quidem pro
 Bohemis, eorundemque juribus intervenien-
 tes haud quaquam passi forent, rem hanc ad
 ultimam devolvi calamitatem.

Posteaquam ergo a Directoribus de facto
 creatis, eorumque complicibus, præeunte
 sanguinario fœdere, hoc actum est, ut post
 præcipationem Vicarii reliquorumque Con-
 siliariorum Cæsareorum Ordinibus fide-
 libus eo inusitato facinore, ac spectaculo ter-
 ror incuteretur, illique ad omnia deinceps
 licentius perpetranda sibi firmiter devincerentur,
 licet in arma hostilia ruere, copias
 conscribere, confæderationes augere, om-
 niæque aut pleraque seditiose agere cæperunt,
 quo Ordines pariter reliquos, tam sub utra-
 que, quam sub una dictos opprimere, pæ-
 nam perduellibus debitam effugere, adeoque
 consilia sua nimis funesta jam pridem clam
 agitata palam in effectum deducere vale-
 rent. His, aliisque de causis sine dubio
 gravissimis Imperatoris partes illæ fuerunt,
 hanc rabiem utpote quæ, excussis omnium
 legum repagulis, insuperque habitis tot pa-
 ternis admonitionibus de die in diem serpere,
 adeoque contagio, ac virulentia sua, etiam
 pro-

Sæc. XVII. A. C. 1620. *provincias hæreditarias corrumpere perrexit, ulterius inultam haud ferre, sed iusto armorum apparatu retundere. Nihilominus, tametsi jam etiam in armis Cæsareæ Vires crevissent, satisque copiarum esset libidinationem ac temeritatem Bohemorum infringere, in ipso tamen bellici apparatus æstu Imperator clementiæ, ac humanitatis sue memor, cædesque tot insontium hominum toto pectore aversatus, Imperii Septemviris, ac Principibus hoc in mandatis dedit, viderent nimirum, atque interpositione sua tanquam arbitri efficere, quo utrinque positis armis mutuam in concordiam, ac gratiam redire liceret. Sed quam iniqui immorigerique præter omnem expectationem tum fuerint Bohemi, quamque absurdas conditiones extorquere tentarint, publicis codicillis, ac diplomatibus in lucem editis, sufficienter constat. Interea Mathia Cæsare factis concedente, atque vigore coronationis regię, præstitique a Regni Bohemiæ adiutarumque Provinciarum Ordinibus, homagii regia regni illius Bohemiæ reliquorumque Principatuum successio ad nos pleno jure est devoluta: Ecce! neque tunc aliquid in nobis desiderari passi sumus, quin imo ilicet sine mora, regię capitulationis memores intra mensem Confirmationem legum provincialium Burggravio superiori tradi curavimus, annexa sub hac conditione, nos provisuros, quo pax in regnum Bohemiæ*

hemice reduci, ac confirmari, iustitia pari-Sæc. XVII.
 ter omnibus erogari possit. Tametsi igitur A.C. 1620.
 neque ad hanc nostram clementem animi
 significationem vel subditi illi nostri re-
 scripserint quidem, nihilo secius prædi-
 ctam privilegiorum confirmationem, prout
 illa a Mathia Imperatore prædecessore no-
 stro facta esset, per quemdam cursorem Pra-
 gam in duplo ad Burggravium Superio-
 rem emisimus, simulque literis incolas Pra-
 genses tam Dynastas quam equestris, &
 civilis Ordinis compellavimus, riteque illis
 intimari fecimus, nequicquam dubitantes,
 fore, ut & ipsi subditi reciprocam erga
 Regem suum solemnissime creatum, submis-
 sionem essent declaraturi. Verum enim
 vero contraria evenere omnia. Literæ e-
 nim confirmatoricæ tantum non a refracta-
 riis istis admittæ sunt, ut etiam inducias
 propositas, militique nostro indictas repu-
 diarint, etiam ad petita nostra, dum ar-
 bitros quosdam atque delectos, pacis re-
 dintegrandæ igitur ad nos emitti postula-
 vimus, ne rescribere quidem dignati sunt.
 Ecce! igitur furiosorum more per totius
 regni fines conclamare, milites delectu pro-
 bare, Ordines Moraviæ ad defectionem sol-
 licitare, eorum copias defensionis ergo col-
 lectas ad se pertrahere, Prinam civitatem
 subito invadere, in eaque Capitaneum Pro-
 vincialem, aliosque ministros male exceptos
 in custodiam arripere, Olmütium regionis
 metro-

Sæc. XVII. metropolim de facto occupare, Senatum loco
A. C. 1620. movere, in æde Basilica novum Religionis
 exercitium introducere, Clericos ejicere,
 bona Ecclesiastica compilare, homines Mo-
 nasticos votis absolvere, provinciæ Proce-
 res juramenti ac fidelitatis suæ satagentes
 instar patriæ proditorum proscribere cæ-
 perunt.

Neque vero istis furor acquievit. Sed
 postquam bellorum incendia per Moraviam
 posuissent, etiam seditione Austriam infla-
 marunt. Inde Laam civitatem in finibus
 obsidione cinxerunt, inde mox temerario
 conatu ad Viennam moverunt, arcemque
 Cæsaream, atque Archiducalem nostram,
 tormentorum explosionibus petierunt. Quo
 igitur animo hæc omnia singula suscepta sint,
 bonæ mentis amantibus dijudicandum relin-
 quimus. Istis superaccedit, sæpe nomina-
 tos Bohemos apud diætam Imperialem
 Francofurtensem, ad quam ordine, & ex
 lege vocati eramus, electoralem nostram ses-
 sionem, votum ac suffragium per delegatos
 suos in dubium vocare conatos esse, absque
 consensu nostro subditos nostros hæreditario
 jure nobis devinctos, in sua verba jurare
 jussisse, adeoque ad novam electionem regiam,
 omnis juramenti, fidei, ac respectus obli-
 tos, dum nos Septemvirosum Imperii una-
 nimibus suffragiis ad supremam hujus Im-
 perii, Imperatorisque dignitatem provehe-
 remur, temere progressos esse. Adde, quod
 ab

ab electione & coronatione nostra Cæsarea Sæc. XVII.
minime cessarint Ungaros eandem in sedi- A. C. 1620.
tionem pertrahere, Bethlenumque evocare,
qui tum Caschoviam fortalitium, totamque
Ungariam Superiorem occupavit. His
peractis cum exercitu ad Viennam regressi,
id, quod diu ante in animis habuerant,
efficere tentarunt. Sed ab exercitibus no-
stris repressi de novo hæreditarias nostras
provincias cædibus, rapinis, atque expi-
lationibus vastare cæperunt. Ad summam,
adversus legitimum suum Magistratum,
absque ulla data acceptaque offensa tam qui-
dem diris modis, atque excessibus sævie-
runt, ut crudelius ne potuerint quidem,
Inprimis vero hæc consilia, hæc facinora
per Directores, quos nominant, eorumque
complices nata sunt. Isti enim absque di-
gnitatis Cæsareæ regicæque respectu ullo
atrocibus injuriis, ac calumniis, insurge-
re, regiam nostram electionem, coronatio-
nem ac publicationem infamare, super re-
gia stipulatione tanquam a nobis neglecta,
pactisque tanquam in regni præjudicium
a nobis introductis multa & perversa se-
minare non destiterunt.

Quas inter calumnias, ac sugillatio-
nes brevi post tempore eo extremorum res
recidit, ut everfis legibus patriæ funda-
mentalibus occingentorumque annorum con-
tinuis observationibus, regni novam for-
mam, novamque faciem sua pro libidine
Hist. Eccles. Tom. LVI. Oo cude-

Sæc. XVII. A. C. 1620. *audere perexerint. Neque enim Sanctio-*
nes illæ Carolinæ insuper (Auream Bul-
lam vocant) illique annexæ Friderici II.
Imperatoris Privilegiorum declarationes
ab id genus novatoribus tutæ fuerunt, ut
jam demum post ducentorum, & septua-
ginta duorum annorum interstitium in
dubium vocari debuerint. Usque eo enim
rabies seditiosorum processit, ut etiam sa-
mam laudatissimi illius Imperatoris, pari-
terque Bohemice Regis, immo rerum Bo-
hemicarum exaltatoris lacerare comperti
sint, tanquam ille Bohemorum privilegia
in gratiam posterorum, ac hæredum suo-
rum detorsisset, latiusque, quam de jure
& lege Bullæ Carolinæ facere potuerit,
extendisset, cum tamen privilegium illud
consensu Electorum Imperii, omniumque
Bohemice Ordinum latum, ab ordinibus
que receptum sit, ut supinam istam re-
fractariorum nostrorum subditorum proter-
viam non satis admirari, sed perhorre-
scere liceat.

Quamquam autem neque hoc unquam præ-
 cogitare, nedum sperare potuerimus, per
 hos istos motus seditionis, ac manifestæ
 perduellionis plenissimos, fore, ut aliquis hu-
 jus Imperii Princeps, (cui æque subditi
 forent, utique a quibus dubio procul motus
 seditiosos ejusmodi libenter minime gentium
 expectare vellet) absque legitima causæ co-
 gnitione hanc perduellionem approbare, Do-
 mus,

mus, ac familiae nostrae jura privilegiaque Sæc. XVII.
 involare, adeoque de facto tentatam, fa- Sæc. 1620.
 ctiosamque novam electionem regiam in se
 recipere esset ausus, nihilominus contra tam
 nostram, quam ceterorum Imperii Electorum
 opinionem dehortationemque idipsum usuve-
 nisse constat.

Cum igitur vel inter Turcas, Tarta-
 rosque Regibus, ac Magistratibus sua con-
 stet dignitas, atque subditorum obedientia,
 hi vero (Bohemi) perduelles omnem obe-
 dientiam, submissionem, jusjurandum ac
 fidem datam ejurarint, tum Palatinus con-
 tra manifesta jura leges fundamentales, pa-
 cisque transactiones, ac Sanctiones novo
 perniciosoque exemplo regnum nostrum in-
 vaserit, subditos perduelles juramento nobis
 obstrictos, in sua verba jurare jusserit, boni-
 que ordinis, legum, ac pietatis limites
 transgressus fuerit, nihil dubitamus, Deum
 optimum Maximum transgressionis illius
 futurum vindicem: ceteros vero tantum non
 Christianos Reges, Principes, ac Magna-
 tes, sed etiam Turcas, Tartarosque, ac
 ceteros Barbaros Potentatus enorme, at-
 que irregulare istud factum, omnes singulos
 detestaturos esse. Quo colore enim Palati-
 nus iniustitatum, horribilemque, id genus
 procedendi modum colorare possit, ipse vi-
 derit. Iste enim nos antea pro coronato,
 & legitimo Bohemice Rege ipse habuit, e-
 jusce dignitatis intuitu ad electionem Regis

Sæc. XVII. Romani ipse admisit, ipse ab initiis motuum
 A. C. 1620. Bohemicorum sese, tanquam arbitrum modo
 non obtulit, sed continuo opere præbuit, ipse codicillis ab Electorum Collegio in
 causa Bohemica decretis subscripsit, ipse
 nedum verbis, nedum factis a nobis læsus, aut laceffitus est. Ut ut igitur hæc libidinatio istius, atque id genus complicum stare, ac defendi possit, eventus dabit. Certe divinam vindictam, quam factis atrocibus in sua capita irritarunt, effugere haud quidem poterunt.

Interim, ne silentium in consensum, aut præjudicium trahi contingat, aut electio, coronatioque nostra in Bohemice Regem in controversiam, aut dubium vocari possit, proinde ex potestate Cæsarea, Regiaque amplissima, plenissimaque, summoque jure novam factiosamque istam electionem, coronationemque Bohemicam, illiusque regni nostri inde procedentem occupationem ac detentionem solemnissime impugnamus, damnamusque, immo annihilamus, atque expungimus.

Ex adverso nobis, laudatissimæque nostræ familiæ omnia juris armorumque media, ac beneficia, ipsamque realem vindicationem necnon juxta Imperii Regnique Bohemice constitutiones, in perduelles penarum, ac suppliciorum irrogationem omni meliori modo verbis conceptissimis reservantes. Deum quapropter, universumque

que mundum testamur, prout hætenus nihil Sæc. XVII.
 prius, atque antiquius habuimus, quam ut A. C. 1620.
 pacem deperditam per regna, & provin-
 cias nostras restauraremus, subditosque no-
 stros ab interitu, ac flebili ruina vindicare-
 mus, immo etiam regna, provinciasque,
 temerariis ausibus interceptas recuperaremus,
 illud ipsum, inquam, propositum adhuc-
 dum & deinceps nobis unice curæ futurum
 esse. Ex aduerso ægerrime nobis accidit,
 hætenus ex culpa seditiosorum hominum, ut-
 pote qui sub Religionis fuco rebellionem co-
 lorant, multa atque innumera in subditos
 nostros damna, atque infortunia detorta
 esse. De quibus sancte protestamur, nos ab
 id genus cædium, lanienarum, ac calamita-
 tum, immunes esse, causamque ultimis illis
 calamitatibus dedisse nullam, ut ad ea sal-
 tem, ad quæ summo Magistratus ex officio
 obligamur, respexerimus.

Esto etiam, nos unius alicujus impo-
 tentiæ, siue criminis hoc in passu convinci,
 aut meminisse, posse, sancte condicimus, ac
 promittimus, nos oppido erroris illius pæ-
 nitentiam emendaturos, neque ex Ordini-
 bus quenquam aduersus privilegia sua gra-
 vatos esse. Neque minus porro contesta-
 tum esse volumus, sicubi a copiis, atque
 exercitibus nostris contra leges militares de-
 linqui, subditos dispoliari, infantes necari,
 feminas, Virginesque incestari, aliisque ex-
 cessibus peccari contigerit, ista omnia tan-

Sæc. XVII. A. C. 1620. *quam contra omnem intentionem nostram e-
venientia, nos ad animum altius admittere,
atque sic affectos esse, ut si modo quærellæ
super id genus facinorum ad nos in tempore
fuissent delatæ, vel adhuc deferri continge-
ret, nos justis suppliciorum generibus non
tam in gregarios, quam Officiales milites
cum rigore animadversuros esse. E dia-
metro & vice versa ad id obligati tenemur,
neque a quoviscunque hoc nobis vitio verti
debet, quod regna ac provincias nostras
cum omnibus pertinentibus, contra omnes
omnium injurias asserere, in iisque suscita-
tos perduellionis fomites omni vi, atque in-
dustria extinguere, subditos miserrime op-
pressos in pristinam libertatem reponere,
per vim, ac media illicita regiones ablatas,
vi mediisque licitis recuperare, ad summam,
nostra familiæque nostræ laudatissimæ jura,
libertatem, ac privilegia ad ultimam usque
sanguinis guttulam vindicare annitimur.*

*Quandoquidem igitur causam fovea-
mus abunde justissimam, res ista subditos
perduelles in Cæsarem, Regemque suum ar-
mis hostilibus insurgere, omniaque barbari-
cis excessibus replere, deplorati, ac pessimi
omnino exempli futura sit, divini imprimis
Numinis auxilium minime nobis defuturum
esse certo confidimus. Deinde vero, cum
communis omnium Regum Principumque
caussa hic vertatur, speramus fore, hæc ut
perduellio, & temeritas subditorum omni-
bus*

bus ad unum Regibus, Ducibus, Principi- Sæc. XVII.
bus, Magistratibusque, prorsus, & cum A. C. 1620.
abominatione displiceat.

Ad Electores denique Imperii hujus quod attinet, cum, quoad novam istam & factiosam electionem Bohemicam autoritas, honor, ac dignitas illorum patiat, humanissimis verbis ab ipsis contendimus, ut illi tanquam in necessaria & communi causa nobis assistant, atque opitulentur: e contra a nobis tam quoad res Ecclesiasticas, quam politicas Cæsaream protectionem, præsidiumque sibi promittant. Ita in eo, ut ajunt, clivo labor noster sudabit, quo omnis animorum dissidentia rescindi, ex adverso sincera pax & concordia per omnes regiones tam redintegrari, quam conservari sustineat.

Eodem tempore Cæsar Henricum Julium Saxen-Lavenburgicum Principem sibi fidum, necnon Hieronymum Elveranum aulicum Senatorem Vienna ad quinque reliquos Imperii Electores, Christianum IV. Daniæ Regem, Principes Saxonicos, & Respublicas ablegabat, ut Cæsarei hujus diplomatis exemplariis traderent, eademque opera cum ipsis agerent, quatenus injustæ causæ favorem, si quem forte conceptum animis tenerent, ex hinc demitterent, e contrario autem Cæsareæ Majestatis honorem per summum nefas a subditis læsum vindicarent. Ex

Sæc. XVII. his Principibus nonnulli iniquam rebel-
A. C. 1620 lium causam se nunquam promoturos,
 quin tamen æquam tueri vellent, pol-
 licebantur; ea enim tum erat tempo-
 rum iniquitas, ut quorundam censeretur
 beneficium posset, non nocuisse: Da-
 niæ etiam Rex Cæsarem ad maturan-
 dum Principum conventum hortabatur,
 quæcunque ad contestandam sinceram
 amicitiam pertinere viderentur, nun-
 quam intermissurus. Idem quoque pol-
 licebatur Ulricus Fridericus Brunvi-
 censis Dux, dummodo Cæsaris, ac
 foederatorum arma nequaquam recupe-
 rationem bonorum Ecclesiasticorum,
 sed duntaxat licitam Cæsaris defensionem
 spectare, comprobatum esset.

§. LIV.

*Suppetiæ ab Angliæ Rege Friderico
 promissæ.*

Jæger Hist. Eccles. Barre
1. c.
Rapin. Hist. d'Angl. l. 18.
 Parem moderationem haud quaquam
 Friderico Palatino Electori inspira-
 bat usurpatisceptri gloria, necnon aucta
 per subsidiorum spem pertinacia: quo-
 circa vilipenso Cæsaris edicto Jacobum
 Angliæ Regem Socerum suum vehe-
 menter sollicitabat, ut suæ causæ pa-
 trocinari, eumque auro & milite pro-
 viribus adjuvare vellet. Verum Rex,
 quod se inconsulto Fridericus Bohemi-
 cum

cum diadema ambitiose acceptasset, vehementer indignatus, sollicitante potillimum Hispani Regis Oratore declarabat, quod adversus Domum Austriacam, a qua nullatenus offensus fuisset, arma capere nollet, præcipue ubi arctum fœdus per filii sui nuptias cum Cæsare iniire meditaretur, aliunde vero Bohemi Friderici opera haud aliter uterentur, ac vulpes illa, quæ fellis cauda ad castaneas igne removendas usa fuisset: Nihilominus eorum, qui Friderico favebant, præcipue Donavii Palatini Legati importunitate devictus Rex indulgit, ut præter honorariam militiam bis mille quadringenti Angli ductore Horatio Verio ad Palatini castra deducerentur. Postea Generi sui electionem comprobans, cunctos, eum in Bohemia vel Palatinatu infestantes, pro hostibus suis habiturum declarabat, ac viginti millium exercitum conscribi jubebat. Nec minus valida adhuc auxilia Fridericus sperabat a Joanne Georgio Saxonum Electore secta Lutherano; sua tamen eum fefellit opinio: hic enim, ut frementibus passim circumquaque armis suæ consuleret securitati, superioris Saxonix Ordines convocabat, indictisque Lipsiæ comitiis die decima quarta Februarii statuit, ut Ordines cuncti ad-

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

*Merc. t. 13.
lib. 2.
Struv. Period. 10.
sect. 9. §. 8.*

Sæc. XVII. A. C. 1620. versus quoscunque hostiles incurfus per
 integrum semestre tria peditum millia,
 & mille Equites ad Provinciæ defen-
 sionem conscriberent, alerentque, ac
 sese nequaquam Bohemicis turbis im-
 plicarent, sed neutri parti adhærentes
 Cæsari morem gererent. Hoc comperto
 Bohemorum Legatus Sclickius Comes
 sciscitatum advenerat, quorsum hic
 belli apparatus spectaret, dein Saxo-
 num opem implorans, generosos Beth-
 lemi conatus deprædicabat. Atta-
 men Elector paucis respondit, quod
 patriam, suasque Provincias armis un-
 dique perstreptibus tueri cogeretur,
 ac propterea copias dispertiri non pos-
 set, de cetero autem Bethlehemius Tur-
 carum esset vasallus, proin ejus mo-
 limina nil nisi funestum prælagirent.
 Refert Piascius integerrimæ fidei Hi-
 storicus, quod Saxonix Elector Fride-
 rico opem denegarit, veritus, ne Bo-
 hemico imperio potentior factus, avi-
 tum Saxonix Electoratum ad Vinarien-
 ses Duces transferret; ut ut autem res
 se habuerit, ex variis scriptis a Lon-
 dorio allegatis omnino constat, quod
 Saxonis odium Prædicantes Lutherani
 Calvinistis insensissimi plurimum auxe-
 rint; ita corvus corvum insectatur, nisi
 de discerpenda agatur columba: de ce-
 tero autem Correspondentes, ut factio-
 nem

nem firmarent, Bohemis miserunt nova Sæc. XVII.
 Westphalorum auxilia præter tria Ba- A. C. 1620.
 tavorum millia, & undecim millia, quæ
 Badensis Marchio A catholicus parata
 habebat.

§. LV.

*Crebræ velitationes inter Cæsareos
 & Bohemos alternante fortuna
 commiffæ.*

Dum de reconcilianda pace in Impe- Theatr. Eu-
 rio agebatur, interim in Bohemia rop. tom. I.
 a mutuis cædibus haud cessatum est; pag. 353.
 quippe rustici cladem sibi nuper a Bal- Merc. Gal-
 thasare Maradasio ductore Cæsareo in- lob. tom. 13.
 flictam ulturi a superioris Austriæ fini- l. I. & t. 9.
 bus eruperunt, sectæque suæ fanatis- lib. I.
 mo abrepti Italos milites misere truci- Barre hist.
 darunt, ceteris in fugam actis: Mans- d' Allem.
 feldiani quoque jam antea Tinenſe &
 Guldencronenſe Monasterium, aggressi,
 in obvios quosque sævierunt, spolia-
 toque Templo sexdecim Monachos ju-
 gularunt: novissime autem Carpeza-
 nius Bohemorum Præfectus munitissi-
 mum inferioris Austriæ Gotvienſe Mo-
 nasterium interceptit, diripuitque, de-
 nique Fridericus Dieffenbachius Mora-
 vorum Præfectus Nicolasburgum urbem
 & arcem deditione accepit, unacum
 opima, quam Tampierius antea inter-
 cepe-

Sæc. XVII. ceperat, præda, bonisque omnibus,
A. C. 1620. quæ ad Cardinalem Dietrichsteinium
 pertinebant. Vicissim vero Starenber-
 gius supremus Austriæ superioris Præ-
 fectus, soluta Meliciensis monasterii ob-
 fidione ad Austriæ fines cum exercitu suo
 reversus est, adventum Bucquoii præsto-
 laturus, qui etiam facta versus eam par-
 tem expeditione Ipsense oppidum præ-
 sidio destitutum occupavit, promotis-
 que ad Langelosam castris Mansfeldia-
 nos Bohemos aggressus, pedites circi-
 ter nongentos profligavit, reliquis fu-
 ga cum quinque vexillorum jactura di-
 lapsis: postea evolutis aliquot diebus
 Hollachinorum circiter sexaginta fudit.
 Cosacci quoque octava Februarii die
 numero quatuor millia impune trajecto
 Danubio, ducentos ex suis Viennam
 ablegarunt, Cæsari suam adversus quem-
 vis hostem operam offerentes. Hi pro-
 missi amplitudinem operis constantia
 comprobaturi, Meseritscio Moraviæ op-
 pido derepente obruto, direptoque non
 sine opima præda, captis etiam mul-
 tis Nobilibus, in Austriæ terras irrupe-
 runt, ac Bucquoii & Tampierii copias
 secuti, residuos Hollachii Equites ad-
 orti sunt, eorumque trecentos obtrun-
 carunt, captosque quamplurimos una-
 cum vexillis aliquot ac spoliis abduxerunt.
 Decima dein Martii die adver-
 sus

sus Anhaltinas legiones, quæ partim Sæc. XVII.
 in peropportuno monte dispositæ erant, A. C. 1620.
 partim in infidiis delitescebant, Du-
 ctore Bucquoio, infausto tamen Marte
 pugnarunt, cæsis Cæsareorum ferme
 mille nongentis, ac Bohemorum octin-
 gentis. Attamen paulopost momenta-
 nea Cosaccorum virtus in solitam præ-
 dandi, ac sæviendi licentiam, degene-
 rabat; quippe Stokeraviam profecti
 castellum, quod Cæsarei juris erat, di-
 ripuerunt, nulla fisci, neque Religio-
 nis Catholicæ, quam incolæ complu-
 res profitebantur, habita ratione: dein
 spoliatis viris fœminisque vim, con-
 tumelias, & verbera intulere, Nams-
 laviam etiam Vratislaviensis Principa-
 tus oppidum aggressi effracta Templi
 porta populum ibidem congregatum,
 prout quemque infausta fors in manus
 dederat, internecione deleverunt, ab-
 latisque facultatibus universis in pagos
 circumquaque diffusi, suburbanas no-
 bilium villas deprædati sunt, sexumque
 muliebrem deterrimis modis habue-
 runt. Verum haud procul erat Divi-
 næ Nemesis vindicta; quippe eorum
 plures quam centum, prædis suis o-
 nusti, cum Scanabizii natatu Istrum su-
 perare aggrediebantur, undis hausti
 periere, alii Gellersdorffii a Bohemis
 cæsi, alii a Valonibus Cæsari addictis
ob

Sæc. XVII. ob commissa sacrilegia, abreptumque
A. C. 1620. Ecclesiarum ornatum partim interfecti,
 partim captivi Cremam abducti fuere,
 alii in Silesia a militibus & rusticis re-
 bellibus deprehensi, atque ante Via-
 dræam portam Vratislaviæ continenti
 serie in crucem acti laqueo suffocati
 sunt. Insuper alia octo Cosaccorum
 millia, nova hujus gentis auxilia, dum
 per Moraviam ad castra Cæsariana pe-
 netrare moliebantur, nonnisi copiis suis
 per crebras clades multum imminutis,
 in Austriam superiorem pervenerunt,
 quorum tamen ope Bucquoius Glaten-
 sem vicum, incolis magno numero
 trucidatis, diripuit, Sitsendorfsensem
 vicum incendit, Bohemorum nongen-
 tos potissimum Nobiles inito prælio
 fudit, captis eorum trecentis, ipsoque
 Ductore Felsio trucidato: interea vero
 Cæsarei milites a Bucquoio suffulti, Ra-
 stenburgum, quo Austriaci rebelles sua
 bona, uxores & liberos deportaverant,
 occuparunt, prædamque Cremam us-
 que transvexerunt.

§. LVI.

*Electorum ac Principum Conventus
 apud Mulhusium coactus.*

*Barre hist.
 d' Allen.*

p. 489. t. 9.

Carafa

Germ. Rest.

Postquam Sacri Romani Imperii Ele-
 ctiores a Lavenburgico Principe &
 Elve-

Elverano Cæsareis Ministris edocti erant, quam atrocibus injuriis Ferdinandus a Friderico Palatino, Bohemis, Hungarisque seditiose tumultuantibus hactenus affectus esset, ad proximum Mensem Februarium apud Mulhusium Thuringorum urbem conventum indixere, ibidem de opportunis pacem Imperio, & illæsam auctoritatem Cæsari restituendi mediis acturi. Paulo ante Bohemi rebelles Pragæ, quo etiam Mahomet Aga Turcicus Legatus novum Regem salutaturus advenerat, comitia celebrabant, in quibus de confirmando, atque ad alios Protestantium populos extendendo fœdere, augendo exercitu, legatione ad Turcas decernenda, necnon de pœnis in Regi suo refractarios sumendis, ac de necessariis ad bellum subsidiis deliberarunt. Mitiore autem animo & saniore consilio Moguntinus, Colonienſis & Saxonix Electores per se, Bavarix vero Dux & Trevirensis Elector, cum per valetudinem vel negotia itineri pares non essent, per Legatos suos Mulhusii conveniant. Agerat quoque Ludovicus Hassiæ Landgravius Cæsari addictus. Ex Electoribus Brandenburgicus, necnon Hassorum Landgravius alter, nomine Mauritius, adesse superfederunt, horum tamen postremus, cum Electorem

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

*Londorp.**act. publ. l. 5.**Orthel. p. 72.**Merc. tom.*

13. l. 2.

Sæc. XVII. rem Saxoniae ipsomet huic conventui
A. C. 1620. interesse, ægerrime ferret, misso ad
 eum Dietrico de Werder Mareschallo
 suo illum per quicquid sacrum sanctum-
 que esset, obtestabatur, ne Pontificiis,
 eorumque, ut agebat, *sanguinariis con-*
siliis adstipularetur, minus veroensem
 suum pro Religionis Lutheranae defen-
 sione sibi concreditum in Bohemiae Re-
 gem & propriae confessionis socios strin-
 geret, cum alias irreparabile damnum
 Protestantibus inferret, & in Saxoniam
 Bohemici belli molem & odium de-
 volveret, quo facto Pontificii juxta
 Concilii Tridentini placita disjunctis in-
 vicem Protestantium viribus eos facile
 oppressuri essent. His addebat Land-
 gravius, quod Elector super eo haud
 anxius sit, tanquam adversus Cæsarem
 arma ferre, absque prævaricatione & in-
 juria haud liceret, cum ceteri Prote-
 stantes jam declararint, quod nisi Re-
 ligionis libertas oppressa fuisset, Impe-
 ratori inobedientes non existerent. Ve-
 rum Saxoniae Elector Hassio pauca hæc
 respondit: „nequaquam cum perverso-
 „rum motuum fabricatoribus, sed cum
 „Electoribus Collegis meis ad revocan-
 „dam Imperii pacem lege juramenti
 „adstrictis res mihi est, proin admoni-
 „tio tua supervacanea, gravis, & mo-
 „lesta mihi accidit, & tanto magis ea
 inter-

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

„interminationibus etiam intempestivis
 „aculeata mihi displicuit, quo abun-
 „dantius experientia Magistra jam e-
 „doctus sum, ut per te, quid pericu-
 „losa hac rerum facie agendum sit, e-
 „rudiri non debeam. Tuarum partium
 „erit, apud alios potius veræ tranquil-
 „litatis turbatores illo censoris officio
 „desungi, quo apud me præpostere de-
 „fungi voluisti.„ Dato hoc responso
 Elector cum ceteris congregatis Prin-
 cipibus de rei summa agere cæpit, re-
 busque mature perpensis tandem una-
 nimi suffragio conclusum, decretumque
 est, Germaniæ tot annorum turbas, ali-
 quando tamen finiendas. Ungariæ Bohe-
 miæque motibus occurrendum, Concussis
 Imperii rebus succurrendum; Cæsarisque
 Regnorum, ac Majestatis suæ, jura pos-
 sessionemque facta tecta conservanda: con-
 scriptosque demum, eam in rem, exercitus,
 in unum primo quoque tempore conducendos.
 Idque maxime, vel ideo quoque maturan-
 dum, totisque viribus exsequendum esse;
 quoniam, ex adverso, neque correspon-
 dentium armati Duces consiliis suis indormi-
 rent: ac neutrius partis mora periculo
 careret.

Urgebant omnes festinam hujus de-
 creti executionem, quocirca hujus
 Electoralis conventus, quem Protestan-
 tes pro sua modestia sanguinarium ap-
 pel-

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Pp

pel-

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

pellitabant, nomine & autoritate, ut pars adversa placaretur, monitisque eo lubentius aquiesceret, Catholici Principes de Religionis pacificatione, necnon bonorum Ecclesiasticorum possessione publico diplomate Protestantibus die decima Martii cavebant: sequenti autem die ad Bohemos, Silesios, Moravos & Lusatios dabant literas, quibus eos ad Cæsaris obedientiam revocare nitebantur, interminatis etiam, ni cæptis quamprimum abfisterent, poenis in Cæsari rebelles, eorumque fautores per Imperii Constitutiones decretis. Itidem & turbulentos Hungariæ & Transylvaniæ Ordines monebant, ut suum Ferdinando diadema obsequiumque redderent. Fœderi autem Correspondentium Germanico perscribere, monentes, ne factioni Bohemorum suam deinceps operam, Austriæ Ordinibus, ne consensum, & denique Equestribus Imperii Statibus, & Circulorum Comitibus, ne favorem illis præstarent. Postrema hæc monita præcipue ad Wetteraviæ, Franconiæ, & Sueviæ Comites, ac Rhenanos Nobiles spectabant, hos enim a Bohemis rebellibus sollicitari, ac quosdam ad eorum partes inclinare compertum erat. Pariter Norimbergensem, Argentinensem, Ulmensem, Spirensen,

&

& Wormatiensem civitates datis lite- Sæc. XVII.
 ris hortabantur, ne Bohemici Regni A. C. 1620.
 usurpatorem milite aut quovis alio sub-
 sidio juvarent.

§. LVII.

*Mulhusiani Conventus literæ ad Fri-
 dericum Palatinum.*

Præcipuus congregatorum Principum Lotich. rer.
 labor eo intendebatur, ut Fride- Germ. l. 5.
 ricus Palatinus ad saniora revocaretur c. 4. §. 1.
 consilia, quocirca datis ad eundem li- Merc. t. 13.
 teris de transmissio Cæsaris diplomate, lib. 2.
 quo ejus electio omnino irrita declara-
 batur, eundem certiore reddebant,
 eidem in memoriam revocantes, quod
 ipsum sæpius amice, & paterne ab hu-
 jus diadematis acceptatione dehortati
 sint, ut autem, prosequerentur ipsi,
 posthabitis curis, ac sollicitudinibus nostris,
 contra plurimorum, patrice amantium,
 vota, atque desideria, electio illa, ac dein-
 ceptus coronatio, admissa sit, adversus regios Lond. act.
 primum Ministros, mox ipsum Imperato- publ. Barre
 rem arma summi, novum regimen institui, pag. 489.
 atque id genus alias res novas introduci Caraf. p. 81.
 contigerit, ista quidem, & quæcunque ad Brachel. Hist.
 hæc impellere potuerunt, in medio relinqui- nost. temp.
 mus. Interim, tametsi sub spe fuimus, fo- lib. 1.
 re, ut juxta factas contestationes, respe- Maffen.
 ctus, ac conservatio, tam vetusti, Impe- Annal. Trev.
 rioque pag. 466.
Bellus laur.
Aust. l. 4.
pag. 341.

Sæc. XVII. *rioque adjuncti Bohemice regni præ ceteris
A. C. 1620. simultatibus, pluris valere, quam ut pace
 exclusissima, Imperium universum in præ-
 sentem necessitatem imminentemque ruinam,
 ac desolationem, præcipitari debuerit: ni-
 hilominus tamen procellis id genus, ac mo-
 tibus, per Bohemiam, ceterasque Provin-
 cias, sævientibus, immo magis magisque in-
 crescentibus, sicubi hætenus medela, ac cu-
 ratio, nulla sit adhibita, Electorali utique
 officio requirente, partium facit nostrarum,
 ad istas passim grassantes, tumultuationes,
 non solum curiosum applicare oculum, sed
 inprimis, ne Respublica hæc Christiana de-
 trimentum immedicabile accipiat, maturis
 consiliis, ac deliberationibus, præcavere.
 Ne qua igitur, hac tua prout videri pot-
 est, Bohemice regnum detinendi perseve-
 rantia, præter Ungariæ, aliarumque par-
 tium, ac regionum, seditiones, etiam Ma-
 chometanis, jam diu Christianum hunc san-
 guinem sitientibus, extremisque, atque uni-
 versalibus perturbationibus, fores, ac se-
 nestræ, aperiantur, denuo collegialiter,
 atque amice, intercedimus, atque monemus,
 patiaris paulo altius tecum exacta rationis
 bilance trutinare, atque expendere, nimi-
 rum, tum, cum Electio Bohemica perage-
 retur, utique Sedis vacantiam fuisse nullam,
 sed Ferdinandum potius Archiducem, in
 Bohemice Regem rite electum, coronatum-
 que, ac sub Ordinum homagio confirmatum,
 passim-*

passimque, præsertim ab excessu Mathiæ Sæc. XVII.
 Imperatoris pro Rege vero, ac legitimo, ab A. C. 1620.
 omnibus fere Christiani orbis Regibus, ac
 Principibus, honoratum esse. Quibus ac-
 cedit etiam abs te ipso, juxta cum Electori-
 bus ceteris omnibus, ac singulis eundem pro
 Rege, atque Electore, agnitum, eoque no-
 mine ad Imperii Comitia Francosfurtum li-
 teris invitari, ad Collegium Electorale ad-
 mitti, adeoque tandem ad summam Imperii
 majestatem, dignitatemque, evehi cæpisse.

Utrumne igitur, rebus ita sese haben-
 tibus, Bohemis coronatum undumque Re-
 gem, ac legitimum Dominum suum, quem
 etiam ipsis sub turbis istis, Regem suum
 literis appellare, & recognoscere, soliti e-
 rant, temere, excussa omni fide, ac jura-
 mento, absque ulla causæ cognitione, de
 facto, novo plane, atque hætenus inaudito,
 exemplo, summo cum contemptu, rejicere,
 licitum fuerit, & utrum rejectio ista in
 feudo Imperii, superiorem recognoscente,
 insaluto feudi domino, Electorumque Col-
 legio, locum habeat, cuivis, qui synciput
 in calcaneis non gerit, dijudicandum relin-
 quimus. Accedit, si isthæc novatio, & te-
 meritas, a subditis Palatinatus tibi inten-
 tata foret, minime hoc æquo animo te pas-
 surum esse. Ut porro hoc exemplum, sicubi
 in Imperio semel admissum sit, in ipsam fa-
 cile barbariem, ac consequentiam deterri-
 mam degenerare sustineat. Ut illa porro

Sæc. XVII. non minus consideratione seria sint dignissi-
A. C. 1620. ma, Ferdinandum Imperatorem nec verbo,
 nec facto ullo, hanc hostilitatem provocasse:
 ut potius omni cum honorificentia te, ceu
 præcipuum in Imperio Septemvirum habue-
 rit, ipsi tibi, & quidem volenti, arbitrium
 hac in causa Bohemica, obtulerit ipse, hinc
 electoralis officii intuitu, ad id obligatus sis,
 ut una nobiscum, Collegis utique tuis, sol-
 licite prospicias, quo pacto motus in Im-
 perio forte nascentes, conciliatione partium,
 consopiri, Imperatori inprimis etiam, no-
 bis Electoribus, ceterisque Principibus, sua
 Majestas, dignitasque atque incolumitas,
 facta testâ servari queant. E diametro
 certe, sicubi iniquos id genus rejectionis, no-
 vaeque electionis, processus, porro appro-
 bare, ipsamque regni detentionem continua-
 re volueris: inverso ac turbato ordine om-
 nia ut corruant, leges fundamentales ut e-
 vertantur, constitutiones Imperii ut pedi-
 bus conculcentur, necesse est. Ut per Im-
 perium hoc omne, regnaque & provincias
 finitimas, inprimis Bohemiam ipsam nihil
 aliud, nisi horribilis Laniena, expectari
 possit, tuque universæ huic patriæ Germa-
 nia, ipsique posteritati, abominationem,
 nominisque tui infelicem memoriam, relictu-
 rus esse videare. Præterea quid tu, quid
 familia, quid liberi tui, damni inde rela-
 turi sint, facile conjicere possis, ubi Causa
 iniquitatem, Austria Archiducum poten-
 tiam,

tiam, Imperatoris auctoritatem, juxtaque indignationem pensculatius examinaveris. Sæc. XVII.
A. C 1620.

Qui quidem omnes vires impendet, omnes Reges, agnatosque finitimos concitabit, neque unquam acquiescet, quousque per te ablatum, & detentum Bohemice regnum a majoribus suis longa & continua serie ad se devolutum, hæreditarioque velut jure familiaris succe proprium debitumque recuperare sufficiat.

Tametsi igitur calculum ponas, auxiliaque ex adverso sufficientia præparata habere te putes, ut huic potentie, huic auctoritati Austriacæ resistere atque obluetari possis, nihilominus authores tibi sumus potius ad Dei voluntatem, ac dispositionem, quam consæderatorum promissiones, agnatorum tripudia, Ordinum inconstantiam, subditorumque, & vulgi inanem applausum, respicere velles. Tanta est Imperatoris, hucusque a Regibus, ac Magnatibus passim observata auctoritas, ut modo non Imperii Principes, si admoneantur, illi manus auxiliares collaturi sint, sed insuper Reges externos tanquam in causa communi facile in consensum attrahere quitus sit.

Ut ut tandem res ista cadere possit, certo certius hoc quidem est, regiones populosque everti ac devastari, Christianum sanguinem fundi, Imperiumque Turcis, Getisque aperiri, ut hæc patria nostra barbaris prædæ loco futura, hæc libertas in servitutem

Sæc. XVII. A. C. 1620. *horribilem transitura sit. Ad te autem pa-*
rum, aut nihil inde redibit, nisi ut amico-
rum sero cognitorum consilia damnare, for-
tunæ fallaciam accusare, hominumque &
Vulgi lubricitatem detestari possis. Finem
profecto, prout nunc est, hujus intestini bel-
li, & miserrimæ confusionis vix oculis
tuis aspicias. Quam vero liberis, post te
necessitatem, onerisque magnitudinem im-
posueris, ipsi videbunt.

Quæ omnia cum ita, ut est præmissum,
comparata sint, iterato, ac denuo, amice
abs te contendimus, ea ut altius in animum
dimitteres, majoris Discriminis, & peri-
culorum causam ne foveres, sed consilia tua
eo dirigeres, quo ab Ordinibus Bohemica
arma illegitime sumpta, deponantur, con-
classationes, copiarumque præparationes in-
termittantur, Imperatori vero regnum,
cum provinciis, justo titulo acquisitum, re-
situatur. Ita denique futurum est, ut lo-
co digladiationum sævissimarum pax alma,
ut felix redeat, cædes, atque homicidia re-
ducta conciliatione, & concordia exulent,
eoque pacto, te & imperii, & patriæ tuæ,
bonique publici potius, quam privati com-
modi curam, atque respectum habuisse om-
nibus palam, ac contestatum fiat.

Paulopost die nona Maij Austriæ in-
ferioris Ordines datis ad Cæsarem li-
teris de calamitatibus, quas per Gal-
lo-Belgicas & Polonas copias perpelli
essent,

essent, conquesti petierunt, ut Religio-
 nis Lutheranae usus eis concederetur, Sæc. XVII.
A.C. 1620.
 simulque integrum foret foedus cum
 Bohemis inire. Cæsar itaque ad ho-
 rum petita respondens, eos ab iniquissi-
 mo cum rebellibus foedere graviter de-
 hortabatur, simul tamen sectæ suæ li-
 bertatem, prout Mathiæ Imperatoris
 tempore illis fuisset indulta, concedens
 Cæsareo diplomate & interposita jura-
 menti religione desuper cavebat: quo-
 circa Ordines tam Catholici quam Pro-
 testantes cognita Cæsaris clementia ei-
 dem tanquam Archiduci suo juramen-
 tum fidelitatis, die decima tertia Julii
 exsolverunt. Superioris vero Austriæ
 Ordines longe magis obstinati Legatos
 suos quidem Viennam decernebant, quin
 tamen eis quid aliud in mandatis darent,
 nisi ut Cæsaris mentem sibi perscribe-
 rent, proin potius nugari, quam serio
 de reconciliatione cogitare videbantur.
 Pariter etiam illi Austriæ inferioris Or-
 dines, qui in sua rebellionē obstinati
 perstiterunt, nominatim pro perduelli-
 bus declarati, ac proscripti fuere; hi
 enim sua pervicacia sat luculenter te-
 stati sunt, non sibi sectæ suæ libertatem,
 quæ eis adeo solemniter concessa fuit,
 sed unice jugum excutiendi libidinem
 cordi fuisse.

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

§. LVIII.

*Friderici Palatini responsum ad hæc
Electorum Mulhusii congrega-
torum literas.**Merc. t. 13.**lib. 2.**Lond. añ.**publ. l. 5.**pag. 790.*

Interim paternas Principum Mulhusii congregatorum admonitiones indignanter plerique, licet alius alio gravius, acceperere: præcipue vero Fridericus Elector ad eorum literas Praga die quinta Maij hunc in modum respondit: „literæ vestræ ad me delatæ sunt, „titulo tamen, Regio, quo a plerisque „Regibus, & Principibus utriusque re- „ligionis, tam intra, quam extra Im- „perium constitutis, ornari jam soleo, „carentes, & quid circa Edictum Cæ- „sareum de periculo tam Bohemiæ Re- „gno, quam meis imminente regioni- „bus, monere, cum adjuncta ad dese- „rendum Regnum istud meum admo- „nitione volueritis, ex illis perspexi. „Obligatum equidem ad utilitatem Im- „perii promovendam semper me agno- „vi & agnosco, nec scopum actionum „mearum alium hætenus habui, quam „ut periculum omne a Patria avertere- „tur, eaque splendori, & nitori suo „pristino restitueretur, cuius rei testi- „monium apud posteritatem me habi- „turum verissimum, nullus dubito. De „cete-

„cetero respondere statim ad edictum Sæc. XVII.
 „istud difficile non fuisset, fundamen- A. C. 1620.
 „tum namque ejus nullum est, cum
 „actoris simul, & judicis personam in
 „causa propria obtinere nemo possit;
 „non igitur persuadere mihi potui, fu-
 „turum, ut aliqui saltem Electores &
 „Principes ad cognoscendam causam
 „istam convenirent, meque inauditum
 „condemnarent, cum tamen ab aliis
 „Electores, & Principibus Imperii,
 „qui non minori erga salutem & quie-
 „tem publicam zelo ducuntur, & ho-
 „norem supremi capitis illibatum æque
 „cupiant, præjudicio tali gravatus non-
 „dum fuerim. Ea fuit omnium sen-
 „tentia, arduum istud negotium ho-
 „nesta ratione componi, atque ita pe-
 „riculum ab Imperio averti oportere:
 „De Electoribus etiam spem bonam con-
 „cepi, futurum, ut viam ad id oportu-
 „nam præpararent. Ego quidem alie-
 „nus a tractatione ejusmodi, dummo-
 „do pars adversa ad eam quoque dispo-
 „neretur, non ero. Grave admodum
 „mihi accidit, quod Regnum istud de-
 „ferendum, & a bene acquilita posses-
 „sione abstinendum tam subito censea-
 „tis, cum tamen ejusmodi aliquid, cum
 „Rudolphus Cæsar utrumque Hunga-
 „riæ & Bohemiæ per annos triginta
 „jam possessum Regnum resignare fratri
 „suo

Sæc. XVII., suo cogeretur, auditum non fuerit,
A. C. 1620., nec ad realem Regni Bohemiæ pos-
 „sessionem Ferdinandus Cæsar unquam
 „pervenerit. Magni omnino momenti
 „res ea est, & non solum meam per-
 „sonam, dignitatem, & honorem in
 „specie, sed & multos alios in & extra
 „Imperium constitutos Reges, Princi-
 „pes, & Status, ipsi etiam Catholicæ
 „religioni addictos concernit. Eorum
 „igitur etiam sententiam requirere, ne-
 „cessarium omnino videtur, quemad-
 „modum etiam communicare ea de re
 „& consultare cum fidelibus Regni mei
 „Ordinibus, & reliquarum provincia-
 „rum legatis in habitis nuper Comitibus
 „non intermisi. Causas interim actio-
 „num mearum fundamentales ad eos
 „brevis perscripturum promitto, & ex
 „iis animadversuros spero, tantum ab-
 „esse, ut Turcis vel Imperium, vel an-
 „temurale ejus, Hungariæ Regnum in-
 „vadendi fenestram apertam velim,
 „ut ad præcavendum malum istud, ni-
 „hil intermiserim, sed quæ partium
 „quidem mearum fuerint, administrati
 „etiam Regni mei tempore omnia per-
 „fecerim. Interim spero Electores &
 „Principes, quos nulla re hactenus
 „offendi, nec offendere etiamnum, ut
 „neutram ita sectari porro quoque par-
 „tem possint, cogito, ad gravius ali-
 „quid

„quid suscipiendum permotum haud Sæc. XVII.
 „quaquam iri, sed in eo, quo jam sint A. C. 1620.
 „statu omnia relicturos; causæ enim
 „istius justissimæ meæ debito loco, &
 „tempore rationem ejusmodi redditu-
 „rus sum, ut a contrariis persuasioni-
 „bus abstinendi causas habituros gra-
 „vissimas, persuasum habeam. Alio-
 „qui quod ad mei conservationem per-
 „tinet, nihil intermissurus, sed vocatio-
 „nis meæ rationem diligentissimam, ad-
 „hibito etiam fœderatorum auxilio ha-
 „biturus, & actionum mearum even-
 „tum Deo permissurus sum.

§. LIX.

*Bohemorum responsio ad Mulhusiani
 Conventus literas.*

Arrogantius adhuc ad Electorum mo- *Merc. Gal-*
 nita perscribere Protestantes Bo- *lob. t. 13. l. 2.*
 hemiæ Ordines, quorum literæ hunc *Lond. l. 6.*
 in modum erant conceptæ: *Ex literis*
vestris non sine dolore cognovimus, quam
varias posthabitis omnibus publicis deductio-
nibus, literis, & apologiis nostris, de di-
vino naturalique jure permissa nobis, defen-
sione, suscepto item religionis, & libertatis
nostræ patrocínio, & facta novi Regis ele-
ctione, atque coronatione cogitationes con-
ceperitis, & quid adhibitis etiam commi-
nationibus a Rege nostro nobisque omnibus
expe-

Sæc. XVII. expeticritis. Ad literas istas respondere
A. C. 1620. jam pridem voluimus, si nos solos concer-
 nere, & non ad incorporatas quoque pro-
 vincias pertinere vidissemus. Arduum au-
 tem negotium istud, in quo non patria so-
 lum salus, & libertas, sed ipsa quoque re-
 ligio, conscientia, & æterna beatitudo no-
 stra vertitur, deliberandum nobis solis su-
 mere nequaquam voluimus, sed quemadmo-
 dum bellum istud, ex quo secuta abdicatio
 ista, & novi Regis electio est, unanimi om-
 nium provinciarum voto & sententia susce-
 ptum olim fuit; ita responsum etiam ad li-
 teras istas unanimi omnium provinciarum
 consensu perficiendum omnino statuimus. Le-
 gatis igitur Silesiæ, & Superioris, infe-
 riorisque Lusatiæ (ad Moraviensem provin-
 ciam datæ nullæ fuerunt) in Comitibus ibi
 congregati, literas istas, Superioribus no-
 stris exhibendas acceperunt, & responsum
 quamprimum procuraturos promiserunt.
 Eo accepto, literas missuros ejusmodi pro-
 misere, ut illis omnem sinistre de nobis su-
 spicandi cogitandique occasionem sublatum
 iri, quam optime sperent. Interim affir-
 mare vobis verissime possumus, quod Rex
 noster Serenissimus a fusione innocentis san-
 guinis, aliisque barbaricæ, quam duos jam
 annos perpeffi cum irrecoverabili damno su-
 mus, persecutionis effectis crudelissimis sum-
 me abhorreat, & nihil tantopere utque pa-
 cem & tranquillitatem expetat. Hanc e-
 nim

nim ab initio statim turbarum istarum u- Sæc. XVII.
 nice pacem desideravimus, & ad eam com- A. C. 1620.
 parandam omnes actiones nostras accommo-
 dassimus, dummodo de ea per honestam tra-
 ditionem constituenda certi, per Jesuiticas
 machinationes, apud partem adversam esse
 potuissemus. Rogamus igitur, ut moru-
 lam istam cægre non ferant, nec ad hostile
 aliquid adversus satis jam afflictum Regnum
 nostrum tentandum adduci sese patiantur,
 sed ejus potius tanquam ab extremo milite
 miserrime jam, & sine ullo religionis di-
 scrimine crudelissime devastati præcipui sacri
 Romani Imperii membri, & Electoratus
 curam, patrociniumque fidelissimum su-
 scipiant.

§. LX.

*Correspondentium Principum, &
 Argentinenfium responsum ad
 Mulhusianos.*

Haud magis moderate, tardius licet, *Lotich..*
 uniti Principes Protestantes ad *pag. 149.*
 Principes Mulhusii congregatos die duo-
 decima Junii in suo responso conquesti
 sunt, „exponentes, quod Bohemorum
 „Legati violato jure gentium ad Fran-
 „cofordiensem electionem admissi non
 „fuerint, inde vero ad novi Regis in-
 „augurationem eos fuisse impulsos cre-
 „dibile foret, quæ an secundum patrias
 leges

Sæc. XVII. „leges facta fuerit, disquirere nolint;
A. C. 1620. „id tamen approbare nequeant, quod
 „res tanti momenti, quæ cum univer-
 „sis, vel plurimis Imperii Ordinibus
 „in deliberationem vocari debuisset, non-
 „nisi paucorum suffragiis decisa fuerit:
 „proin congregati Principes prius, ac
 „potius pacem Imperio per gravami-
 „num sublationem procurare, & postea
 „Bohemorum turbis remedium oppo-
 „nere debuissent.

Argentineses autem suo, ac ce-
 terarum Imperialium civitatum nomi-
 ne die secunda Maij Stylo veteri suam
 erga Cæsarem, Imperium & Electorale
 Collegium observantiam jactitantes,
 profitebantur, quod Bohemi & Moravi
 rebelles pejus cum Catholicis, quam
 Cæsarei milites cum seditiosis egissent,
 eis vero, eorumque tumultibus ipsi
 nunquam sese immiscuerint, sed sese
 erga Imperatorem ita semper gesserint,
 ut clementiam a Cæsare, ab Electoribus
 gratiam, a Principibus, Ordinibusque
 favorem, suæque Reipublicæ, quæ sibi
 merito ab his belli motibus timet, de-
 fensionem sibi polliceantur.

§. LXI.

§. LXI.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.*Catholicorum Principum Herbipoli
congregatorum responsio ad
Protestantium postulata.*

Tandem rebus omnibus Mulhusii com-
positis, Saxoniae Elector cum ce-
teris ibidem congregatis conventum
solvit, eodemque ferme tempore uniti
Principes, Ordinesque Catholici con-
ventum suum, quem Herbipoli pro
tuenda re Catholica, & prævertendis
Protestantium machinationibus Mense
Februario celebrare cæperant, ad finem
perduxerunt, prius vero quinta Maij
ad querelas, quas Correspondentes
Norimbergæ congregati apud Maximilianum
Bavariae Ducem anno priori
die vigesima prima Decembris detulerunt,
responsum dedere, cuius hæc
erat summa: „Accusastis Catholicos,
„quod primi arma parassent, proin mo-
„tuum omnium causa forent: Eccle-
„siasticorum bona vobis afferri, & gra-
„vamina tolli petiistis, adjecta commina-
„tione, ut nisi intra bimestre Catholici
„categorice responderint, vos conjunctis
„armis & viribus effecturos, ut a gra-
„vaminibus toties allegatis exonerare
„atque in Religionis libertatem vos vin-
„dicare valeatis. Nos vero præsentem

*Londorp.
acta publ. l. 5.
Lotich. l. c.
Adlzreit.
Annal. Boic.
p. 3. l. 5.*

Hist. Eccles. Tom. LVI. Qq Con-

Sæc. XVII. „Conventum indiximus, non quod
A. C. 1620. „tam prævalens esset auctoritas vestra,
 „ut a vobis leges expectare, & intra
 „præfixum tempus respondere teneamur: inauditum enim, & insolens est,
 „vos impudentiæ eo prolapsos esse, ut
 „sub insolenti minarum genere Catholicis leges præscribere, & nisi dicto
 „sint audientes, armis eos adigere præsumpseritis: de cetero non Maximilianus prior, sed vos jam diu ante arma parastis, & copias per Germaniæ
 „Episcopatus in Bohemiam traduxistis: gravamina autem vestra Mathias Imperator tollere paratus erat, imo & sustulisset, nisi Bohemorum tumultibus fuisset prohibitus: Ferdinandus vero vobismetipsis pronum suum testatus est animum: super ceteris autem postulatis vestris disponere, in nostra non est potestate, sed ea ad Cæsarem, totumque Imperium spectant, cujus auctoritatem prævertere, nefas foret. Tandem in memoriam revocate, quod insalutatis Catholicis milites vestri per ditiones Ecclesiasticas, & Coloniensem, Monasteriensem, Paderbornensem, Moguntinum, Spirensen, Wormatiensem, Herbipolensem, Eichstadianum, Augustanum, Ratisbonensem, Elvacensem, aliosque Episcopatus, & per Landgravii

„gravii Leichtenbergensis fines in Bo-
 „hemiam transmigrarint, & horum
 „Præfulum subditos, loco mercedis
 „debitæ, verberibus, prædis, exactio-
 „nibus, aliisque violentiis divexarint,
 „imo & in Moguntini Archiepiscopatus
 „rusticos tam crudeliter sævierint, utcæ-
 „sis aliquot eorum centum viduæ & pu-
 „pilli super tam tragicum fatum adhuc-
 „dum ingemiscant. Vestra primum cru-
 „delitate, vestris etiam minis Catholici
 „ad sumenda arma provocati fuere, vos
 „primi copias conscripsistis, sub obtentu,
 „quod patriam vestram defendere veli-
 „tis, re tamen ipsa exercitus vestros in
 „Bohemiā usque emisistis contra Cæ-
 „sarem, Imperii caput, & contra Ca-
 „tholicos Ordines, quos coercere, &
 „a delectibus faciendis impedire conati
 „estis; cessate igitur culpas, quarum vos
 „ipsi primi estis auctores, in nos reji-
 „cere, si autem ruptis mutuæ societa-
 „tis, & legum Imperialium vinculis,
 „porro minis, & armis Catholicos
 „aggredi tentaveritis, ad æquam de-
 „fensionem nos licet invitos cogetis,
 „culpa in vos rejecta, & Deo causæ
 „æquitatem certo vindicante., Ad
 hanc Catholicorum declarationem Pro-
 testantes de propria culpa convicti ob-
 mutuere. Fridericus vero Palatinus,
 ad Maximilianum Bavarix Ducem,
 Qq 2 quem

Sæc. XVII.
 A.C. 1620.

Sæc. XVII. quem de Cæsare, Imperio, ac Catho-
 A. C. 1620. lici foederis & Bavarizæ ditionibus tuen-
 dis sollicitum copias auxisse comper-
 erat, die quarta Januarii literas dedit,
 sciscitatus, quorsum tantus belli appa-
 ratus spectaret, quandoquidem Prote-
 stantium copizæ nihil præter defensio-
 nem intenderent, ac non alia ex caus-
 sa conscriptæ essent, nisi quia Catho-
 lici Principes delectus habuissent, &
 passim gravium malorum minæ fuissent
 jactatæ. Attamen Maximilianus, cui
 non modo frivoli hi Protestantium ob-
 tentus, sed & eorum violentiæ Catho-
 licis illatæ, pravaque eorum consilia
 probe cognita erant, has Friderici que-
 relas flocci habebat: hoc ipsum vero
 Ducis silentium novum hunc paucorum
 adhuc dierum Regem anxiiis curis ve-
 xabat, quocirca die decima quarta
 Martii ex Prageni arce ad Maximilia-
 num literas dedit, in quibus pro more
 „suo omnium motuum causam in Ca-
 „tholicos rejiciens, se, & Gabrielem
 „Bèthlemium ab usurpatæ dominationis
 „suspicionem vindicabat, supplicans, ut
 „Dux ad honestas pacis conditiones suo
 „consilio concurrere, eoque Cæsarem
 „inclinare velit, ut ipse severitatem in
 „Bohemos hucusque adhibitam tem-
 „perare, Polonorum invasiones cohi-
 „bere, necnon Imperii Constitutiones,
 „Cæ-

„Cæsareasque capitulationes observare Sæc. XVII.
 „haud gravetur, quin tamen Hungaros A. C. 1620.
 „a fœdere Bohemico avertat, secus ipse
 „eos contra iniquam vim defendere
 „cogeretur. „ Ad hæc literas Dux
 die decima Aprilis hæc respondit:
 „Bohemiæ legatos inchoatis vix tu-
 „multibus ad saniora adhortatus sum,
 „priusquam vero Mathias Cæsar mili-
 „tes conscripserat, vel in Bohemiam
 „traduxerat, Bohemi Cæsareos Mini-
 „stros e fenestris præcipites dederunt,
 „Regni regimen exauctorato legitimo
 „Rege sibi usurparunt, oblatamque Cæ-
 „saris & Saxoniz Electoris clementiam
 „rejecerunt: nunc vero haud alia pacis
 „superfunt media, nisi ut Bohemi, &
 „Palatinus Ottomanici Imperatoris, sui-
 „que Vasalli opem deferere, viam gra-
 „tiæ severitati ac violentiis præponere,
 „armorumque progressus sistere velint:
 „nec Cæsar pacis condiciones respuet,
 „vicissim vero sincere & reipsa de pace
 „agendum, ac Cæsari prius ablata jura
 „restituenda, nec deinceps Catholico-
 „rum ditiones hostilibus copiis dive-
 „xandæ erunt. „ Nec hisce monitis
 contentus Dux, insuper die quinta Maij
 Fridericum datis literis hortabatur, ut
 „usurpatum Bohemici Regni diadema
 „abdicare, ac lacrimas, gemitusque
 „tot populorum, necnon extremam,

Qq 3

„Im-

Sæc. XVII. „Imperii, totque innoxiarum regionum
A. C. 1620. „calamitates misertus, Bohemiam red-
 „dere velit ei, qui ad hanc coronam
 „jure successionis vocatus, unctus &
 „inauguratus fuisset, cui etiam Bohe-
 „mijuramento sese obstrinxissent: Dein
 „Dux Fridericum rogabat, ut Turca-
 „rum, & Transylvani Principis socie-
 „tati nuntium mitteret, sui que Patru-
 „Philippi exemplum sequeretur, qui
 „merito: *Defensor Patriæ contra inma-*
 „*nissimum Turcam, ejusque progressus, ap-*
 „pellabatur., Aft tantum abfuit, ut
 Fridericus paternis hisce monitis flecte-
 retur, quin potius cunctos, qui sese
 temerariis ejus ausibus opponebant,
 tanquam Imperii hostes traduceret.

§. LXII.

Monita Cæsaris ad Palatinum, Im-
perii Principes, Præfectos, &
civitates Imperiales.

Merc. l. c.
pag. 91.

Jäger. Hist.
Eccles. l. 10.
cap. 1.

Postquam Maximilianus Dux, ceteri-
 que Principes in Cæsaris fide con-
 stantes Protestantibus larvam, qua sub
 Germanicæ quietis, & meræ defensionis
 obtentu prava sua consilia honesta-
 bant, tam luculentis rationibus dete-
 xerant, ut Cæsar, ne suis partibus de-
 esse, aut proscriptionis poenam temere
 pronuntiasse videretur, adhucdum die
 trige-

trigesima Aprilis datis literis Friderico Sæc. XVII.
A. C. 1620.
exprobaret, quod licet Cæsareæ electioni
ipsemet per suos Legatos interfuisset,
nihilominus violata fide Bohemiæ Re-
gnum, armis sibi vindicare, & subdi-
tos sacramento solvere ausus fuerit,
tametsi ergo, prosequeretur Cæsar, caus-
sæ satis haberem, in publico hoc rebellio-
nis, qua Regnum meum hæreditarium mihi
ereptum per vim detines, negotio contra te
statim procedendi, & pœnam ex legum &
constitutionum Imperialium (quibus præ-
judicatum tamen, & derogatum his moni-
torialibus literis nihil volo) præscripto,
sine mora exequendi, operæ pretium tamen
facturum me puto, si monitoriales hæc li-
teras adhuc præmitterem. Moneo igitur te
& ex Cæsarea potestate severissime præci-
pio, ut sub pœna constitutionibus Imperii
expressa intra primæ Junii diei terminos,
ex Regno isto meo decedas, secus, literas
banni declaratorias adversus te promulgare,
& debitarum pœnarum executionem sine
mora adhibere cogor, quod publicis hisce
literis tibi & omnibus notum facere volui.

§. LXIII.

*Friderici Palatini literæ contra Fer-
dinandi Imperatoris electionem.*

Eodem die Ferdinandus datis ad Fœ-
deratos, Principes literis quereba-
tur,

Q q 4

tur,

Sæc. XVII. tur, quod insuperhabito Mathiæ Im-
A.C. 1620. peratoris edicto de non juvandis Bo-
 hemiæ rebellibus, ipsi tamen passim
 contra Cæsarem & legitimum Bohe-
 miæ Regem seditiosos milite, & pecu-
 niis adjuvare præsumant, propter quod
 pœnas ab Imperii legibus statutas in-
 currissent, ne vero deinceps rebellibus,
 eorum fautoribus vel Friderico opem
 ferrent, interminata rursus proscription-
 nis pœna hortaretur, pari etiam tenore
 Ferdinandus Cæsar ad omnes Præ-
 fectos, Tribunos & milites Bohemici
 exercitus, necnon ad Imperiales civi-
 tates perscripsit.

*Londorp.
 act. publ.
 p. 795. l. 5.
 Lotich. rev.
 Germ. l. 5.
 cap. 7.*

Verum Fridericus adversus hæc
 Cæsaris mandata, quæ *atrocia*, & *o-
 dioſa* appellitabat, nulla debitæ reve-
 rentiæ habita ratione die prima Julii
 Pragæ respondit, ac præprimis nec Au-
 striæ Archiducibus nec Ferdinando jus
 ullum in Bohemiæ regnum esse, hu-
 jusque electionem propterea nullam,
 abdicationem vero fuisse legitimam,
 Bohemosque jure merito contra Ferdi-
 nandi ad Collegium Electorale admis-
 sionem Francofordiæ reclamasse ajebat:
Esto autem, proſequabatur Fridericus,
quod Imperator electionem nostram damna-
ret, quis non videt eundem & accusatoris,
& judicis, partes simul semelque, & qui-
dem in propria caussa, sibi arrogare? Hæc
enim

enim controversia, quæ illi nobiscum inter- Sæc. XVII.
cedit, non Imperatorem, sed eum tan- A. C. 1620.
quam Archiducem, spectat. Ergone po-
tior illi erit sive potestas, sive licentia, ac
fuerat Superioribus illis Imperatoribus Fri-
derico, Carolo, Rudolpho, aliisque Cæsa-
ribus, qui quidem in controversiis particu-
laribus accusatoris, ac iudicis personam non
exercuere. Accedit, regni Bohemice, ce-
terarumque Provinciarum, Ordines Imperii
legibus minime teneri, ut neque Cameræ
Imperialis, neque aulæ Cæsareæ, dicaste-
rio sint subiecti, ut potius certis, ac patriis,
iisque provincialibus legibus, privilegiis,
ac consuetudinibus, utantur, fruantur. Quo
magis absonum est, Consiliarios Cæsareos,
utique minime hoc ad negotium ordinatos,
atque idoneos, imo etiam domesticos, ac
suspectos, causæ inspectionem, ac defini-
tionem, sibi vendicare, cum istis in Princi-
pes Imperii sententiam ferre haud liceat,
Imperator vero, tanquam Archidux, fo-
rum competens sequi debeat, sique super Au-
striacis præconceptis prætensionibus, de jure
experiri velit, juxta regni hujus privilegia,
non coram domesticis illis, sed Bohemice
regni iudicibus, comparere, litemque for-
mare teneatur.

Ex his autem conclusit Fridericus,
quod Cæsaris edicta nullo loco, nume-
roque habenda sint, cum ex animo in-
quieto, exulceratoque, absque ulla causæ

Qq 5

legi-

Sæc. XVII. *legitima cognitione, iudicium ac sententia,*
A. C. 1620. *in propria caussa tam manifeste feratur, ut*
etiam nullo juris colore, stabiliri possit.
Cum adversus ipsas fundamentales Imperii
constitutiones, torqueatur, tum eo ipso
tempore Cæsar viam facti, atque armorum,
præelegerit, nihilque ad omnis generis in-
jurias inferendas reliqui fecerit. Imo vero
Cæsarem, adversus Capitulationem, a se
factam, manifeste delinquere pateat, cum
juraverit, quod nullum Imperii Principem
illata vi gravare vel proscribere velit: has
autem ob rationes Fridericus se Cæsa-
reis edictis nequaquam obtemperatu-
rum declarabat.

§. LXIV.

*Bavariæ Ducis copiae transitu
prohibitæ.*

Merc. Gal-
lob. tom. 9.
l. c.

Cum autem Maximilianus Bavariæ
 Dux spreta hæc Cæsaris monita,
 Bohemorum pertinaciam, bellicum
 Protestantium apparatus, necnon pe-
 ricula Imperio, & Bavariæ impenden-
 tia sibi satis perspecta haberet, suis
 tutandis finibus, & Ferdinando juvan-
 do validum comparare exercitum con-
 stituit: Collectæ hætenus erant in Co-
 loniensi, & vicinis regionibus octo mil-
 lium, pars equestres, pars major autem
 pedestres copiae, quas haud parum
 Archi-

Archidux Leopoldus & Catholici fœ-Sæc. XVII.
 deris alii Principes augebant. Age- A. C. 1620.
 batur igitur primo statim præsentis anni
 Mense, ut ex Coloniensi Archiepisco-
 patu, Bavariam versus conscriptus mi-
 les sub Lippenfis Comitis, & Landsper-
 geri Præfecti ductu quamprimum a-
 scendere posset; medio etiam Januario
 equitis lectissimi vexillationes quinque
 Moguntini Electoris stipendiis condu-
 ctæ, ductore Cratzio, sequebantur.
 Horum omnium profectionem remorari
 conabantur unitarum Belgii Provin-
 ciarum Ordines, qui datis ad Colo-
 niensem, & Trevirenses Electores li-
 teris, ut nihil contra Protestantes, &
 Fridericum tentari permitterent, ni in
 suis ditionibus idem fieri vellent, sæ-
 pius hortabantur. Horum impulsu
 Georgius Fridericus Durlacensis Mar-
 chio factionis Bohemicæ Legatus ca-
 strensis, negato per Hassiam, & Nassio-
 viensem Comitatum transitu, Franco-
 niam versus, qua Boicos per Wetera-
 viam itinere factò transituros noverat,
 unitorum Principum copias promovit,
 secundum Mænum viam exercitui Ca-
 tholico præpediturus: unde factum, ut
 Fœderis Catholici copix in Herbipo-
 lensi tractu aliquamdiu summo in fri-
 gore subsistere cogerentur, ac Isenbur-
 gensibus, & Hanoviensibus transitum
 præ-

Sæc. XVII. præcludentibus recedere, Rhenoque
 A. C. 1620. trajecto in Alfatiam deflectere decerne-
 rent, ipso Durlacensi positis inter Bri-
 facum & Friburgum castris transitum
 præpediente, qui etiam Leopoldo Au-
 striæ Archiduci sigillatim pro copiis suis
 transitum petenti respondit, *id sibi inte-
 grum non esse, sed veniam Onoltzbachi esse
 petendam*: quo comperto Bavarix Dux
 cum unitis Principibus transegit, pa-
 ctisque conditionibus transitus liberta-
 tem, quam Protestantium copiis vi-
 cissim per Bavariam spondere debuit,
 pro suis quoque non vero Moguntinis
 & Herbipolensibus obtinuit. Initis hisce
 pactis Leopoldi copix die sexta Junii
 septem Equitum peditumque millia per
 pontem ad Brisacum sigillatim transiere,
 & per Sylvam Hercyniam in Bavariam
 contenderunt. Elector quoque Mogun-
 tinus, qui super insolentia A catholici
 militis, & abactis plusquam centum
 equis, & vexata deprædationibus Diæ-
 cesi querebatur, tandem etiam impe-
 travit, ut Boiorum Ducis copix, via,
 qua cæpissent, & Mæno Tuberave te-
 nus, Palatinatum superiorem, sine cu-
 jusquam injuria pertransirent, indeque
 trajecto Danubio Bavariam intrarent,
 aliis autem, etsi Boicis quoque signis
 sese jungere vellent, eadem nequaquam
 facultas esset.

§. LXV.

§. LXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.*Novi in Galliis tumultus.*

Non minus periculosos tumultus tam *Serran. hist. Franc.*
immodica Luynæi auctoritas, quam *pag. 949.*
effrænis Calvinistarum petulantia in *Gram. l. 5.*
Galliis concitabat; præterquam enim, *Hist. Gall.*
quod Ludovicus XIII. cum Parisino Se- *Merc. Gal-*
nata suo, qui edictum nova tributa im- *lob. tom. 13.*
perans ad acta referre recusabat, gra- *lib. 2.*
vem haberet contentionem, insuper
longe magis molestisangebatur curis
ob iteratam Principum secessionem ab
Aula; cum enim Regina Mater, quæ
post fugam suam vix non privatam, &
ab aula exulem vitam ducere cogeba-
tur, sparsis in publicum literis sæpius
de fide sibi non servata, de Luynæi
tyrannide necnon de libertate Condæo
Principi reddita graviter quereretur,
unam sibi cum Regina Matre causam
esse credebant Principum nonnulli; un-
de eodem in Luynæum odio flagrantem,
Andegavum mox ad eam convolant,
ejusque sub auspiciis arma capiunt.
Espernonio Duce pariter in omnem e-
ventum sese ad bellum accingente. Præ-
primis vero Mayenius Dux Lutetia Bur-
degalam festinatis itineribus contendit,
quæsito fugæ suæ obtentu, quod tran-
quillitati, ac libertati mentis suæ con-
fulere

Sæc. XVII. fulere coactus esset. Hunc paulopost
A. C. 1620. sequebantur Sueffio, Longavillæus, Vin-
 docinensis, Nemorsius, Radefianus,
 Buscodelphinus, Tremolius, & Valeta
 Espernonii Filius: Hi contracto exer-
 citu Provincias inter se dividebant: Ro-
 hanæus autem Reginam adhuc fluctuan-
 tem in apertam seditionem accendit,
 suavitque, ut Andegavo Burdegalam
 pergeret: Ampliorem tamen sibi spem
 Regina pollicebatur ab Andegavensi, &
 Normana Nobilitate suis partibus ad-
 dicta; jam enim Santones, Engolismen-
 ses & Lemovices Espernonius Dux, Nor-
 maniam Dux Longavillæus, & Maye-
 nius Aquitanos, ut cuique auctoritas
 erat & studium, in Reginæ partes tra-
 xerant; firmiora etiam subsidia Roha-
 næus & Tremollius Calvinistæ a secta-
 riis expectabant; hi enim fidem Prin-
 cipibus fecerant, si primi belli conatus
 succederent, fore, ut omnes Hugonot-
 tæ in Reginæ partes transierent, no-
 luit tamen illa pacto cum Sectariis ini-
 to subscribere, ne communem cum hæ-
 reticis causam fovisse crederetur. Hæc
 dum resciverat Rex, suas quoque co-
 pias contrahere, & si necessitas ur-
 geat, in aciem educere statuit, prius
 tamen Blanvillium & Mombasonium ad
 Reginam Matrem unacum literis able-
 gat, qui eidem, si luberet, reditum ad
 aulam

aulam promitterent, iratamque ob Luynæi favorem placarent: interim vero, dum Mombafonius amplis suis promissis Reginæ aut illudit, aut illuditur, Rex præfidiario milite præter morem frequentiore stipatus, Aureliam contendit, præmisso ad Reginam Bellegardio, supremo Franciæ stabulario, qui eandem, ut pariter Aureliam veniret, Regis nomine sollicitabat. Ast illa morbum caussata, reconciliationis spem fefellit. Nec magis prosper successus adspirabat conatibus Bellegardi Senonum Archiepiscopi, Berulli Congregationis Oratorii Generalis, & Joannini Præsidis, quos Ludovicus Rex ad flectendam Matrem suam decreverat: Bentivolius quoque Papæ Nuntius datis literis eandem, irritum tamen conatu ad pacem inclinare nitebatur.

§. LXVI.

Regina Mater & Principes Regi rursus reconciliati.

Priusquam vero Regina sese in bellum accingeret, missis ad Regem Filium suum literis de Luynæi arrogantia, & usurpata in eam Principesque auctoritate vehementius querebatur, has tamen literas Rex instigante Luynæo per Sardinium Comitem, qui eas detulit,

Calmet Hist. Univ. l. 151. Theatr. orbis Hist. c. 5. pag. 782. Brachel. Hist. l. 1. p. 32. Daniel hist. de France in-tom. 16.

Sæc. XVII. intacto sigillo remisit, nec ultra diffi-
A. C. 1620. mulandum ratus die septima Julii cum
 exercitu suo in Normaniam contendit,
 ibidemque præter plurimas urbes Ca-
 domensem arcem deditione cepit, tan-
 to primi successus emolumento, ut om-
 nes ferme hujus Provinciæ urbes per
 suos Deputatos immotam Regi fidem
 sponderent, Rex igitur die vigesima
 prima Julii motis castris Cadamo An-
 degavum festinat, quo comperto Regi-
 na Mater Flexiam auffugit, interea
 vero Reginæ factio crebris Regii mili-
 tis victoriis plurimum accisa erat, ac
 ipsemet Mayenius, qui cum viginti ar-
 matorum millibus in Luynæi excidium
 Parisios contendere, jussus erat, in-
 tempestiva Moissacæ urbis obsidione de-
 tentus, Reginæ Principumque rebus
 pessime consuluit: inde vero Rex ani-
 mosior factus, novisque Bassompetri
 copiis auctus, die trigesima Julii Ce-
 nomanum, & quarta Augusti die Fle-
 xiam pervenit, edito prius diplomate,
 quo Principes, eorumque fautores in
 Regis obsequium intra unius Mensis
 spatium redire jussi sunt, si in sua per-
 stiterint perfidia, pro perduellibus ha-
 bendi, ipsorumque bona protinus pro-
 scribenda. Verum Principes hoc edi-
 ctum nihil morati, eo ardentius bel-
 lum prosequi decreverant, Regina au-
 tem,

tem, P. Berullo & Bellegardo stimulantibus, ut paci subscriberet, se paratam exhibebat, si foederati Principes una subscripserint, ad hæc autem Rex respondit, se a Regina, cum Mater esset, leges acceptare paratum esse, cum Principibus vero, utpote subditis, nisi prius in obsequium, petita venia redierint, pacisci legibus esse vetitum, dato hoc responso Rex Flexia urbe capta, & S. Susannæ oppido frustra tentato hostium castra aggreditur, fusisque Principum copiis Andegavum, quo Regina Mater se receperat, progressus, Pontem-Cæsaris tota armorum vi infestat, initoque cum hostibus prælio urbem occupat, arcemque, in quam profligati confugerant, obsidet; cum autem obsessis nulla in subsidium spes esset, hi die sexta Augusti deditiois pacta iniri postulabant, quibus etiam Rex postridie subscripserat, ea tamen lege, ut Reginæ miles, salvis vita, armis, sarcinisque, arce egrederetur, belli autem tormenta, & vexilla Regi cederent. Cecidere in hoc prælio ex Reginæ exercitu plusquam octingenti, captis etiam quamplurimis: Nec incruenta fuit Regi hæc victoria, qua percepta Regina Mater, Deputatos suos ad Regem ablegabat, significans, quod cum Filio suo in gratiam redire parata

Jæger. Hist. Eccl. l. I. cap. 13.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Rr esset,

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

Sæc. XVII. esset, simul tamen rogaret, ut omni-
A. C. 1620. bus, qui suas secuti essent partes, ve-
 niam concederet. Rex, cui ipsa victo-
 ria belloque potior erat Matris reveren-
 tia, oblatos concordiae articulos die de-
 cima Augusti lubens Regio chirographo
 firmabat, Principes vero ea duntaxat
 lege pristinis restituit honoribus, si in-
 tra octavum diem a promulgato recon-
 ciliationis diplomate, positis armis, in
 Regis obsequium reversi fuerint. Pa-
 cificatione hac utrinque facta, Regina
 Mater die decima tertia Augusti Re-
 gem Filium suum Brisacci salutatum
 venerat, ac cum eo, ejusque Coniuge
 Anna die quarta Septembris Turonio,
 Pictavium profecta est, Parisios ingres-
 sura. Ceterum hanc pacem Gallis ad-
 eo auspiciatam pro Rege conciliabant
 Bellegardius Dux, ejusque Frater Se-
 nonum Archiepiscopus, necnon Pater
 Berullus, pro Regina autem Amandus
 Richelius Lucionensis Episcopus, qui
 tam fideliter Reginae causam procura-
 bat, ut simul Regi suo fidem integer-
 rime fervaret.

§. LXVII.

*Hugonottarum bellum adversus Lu-
 dovicum XIII. Franciæ Regem.*

Vix

Vix quintum hoc bellum civile, cuius flammæ Calvinistæ potissimum accenderant, finem accepit, cum mox sextum multoque atrocius iidem Hugonotæ adversus legitimum suum Regem in Galliis concitarent. Florebat hoc regnum per plurima sæcula Sedi Apostolicæ addictissimum, Regique suo fidelissimum, eoquod nulla ibidem invaluisset hæresis, Regio solio inimica: postquam vero regnante Henrico II. Calvini secta exitiali prorsus fato Franciam inficere cæperat, mox Gallorum non pauci Deum simul, & Reges suos abdicaverant, perinde ac si idem esset, a Catholicis deficere, & Regi ac patriæ bellum denuntiare; quippe vix adulto Calvinismo ejus Sectarii lectis clam in tota Gallia copiis Ambasiæ Franciscum II. ejus Fratres, Matrem, totamque Regiam familiam e medio tollere nitebantur, Carolum vero IX. evocato Germano milite seditiosis armis preslere, & Franciscum Guisium, immisso Sicario interfecerunt, ipsumque Regem ad Meldas intercipere attentarunt, eumque antea victorem, & postea a rebellibus victum, ut supplex pacem a subditis exoraret, coegerunt, ad tantam jamjam prolapsi audaciam, ut pacem respuerent, nisi hæc adjecta esset conditio, *si libertas conscientiæ, si Ministro-*

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

Gramond.

hist. Gall.

lib. 6.

Calmet Hist.

Univ. l. 151.

Rr 2

rum

Sæc. XVII. *rum annuæ pensiones ex Regio ærario, ac*
Sæc. 1620. denique quicquid eis libuerit, permitteren-
tur. Nec mitius Hugonotæ, aucto eo-
rum numero, audacia & potentia, cum
Henrico III. Rege agebant, quem cre-
bris tumultibus, rebellionibus, & bel-
lis usque ad exitium, mortemque di-
vexarunt: Ejus vero Successorem, Hen-
ricum IV. quamdiu ejusdem sectæ af-
finitate eis conjunctus erat, Regii sce-
ptri dignissimum proclamarent, quam-
primum vero ad Catholicæ Ecclesiæ
finem redierat, in eum atrocibus illico
convitiis velut in hostem publicum de-
fævierunt, unde natum erat hoc pro-
loquium: *Sectarios Henrico ut Calvinistæ,*
non ut Regi opitulatos fuisse: qua tamen
nefanda agendi ratione fat luculento
prodidere testimonio, quo spiritu Cal-
viniana, imo quævis secta Regiæ do-
minationis impatiens agatur. Nunquam
vero Majori insolentia ac furore in Re-
gem suum tumultuabantur Calvinistæ,
quam ubi Ludovicus XIII. pessime licet
consultus, eis Loduni in Pictonibus
sectæ suæ comitia agere indulserat, ad-
jecta quamvis ea lege, ut Regis edi-
ctum ante triennium die vigesima ter-
tia Junii promulgatum executioni man-
darent.

§. LXVIII.

§. LXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

Lodunensis Bearnensium Hugonotarum conventus contra Regis edictum.

Attamen tantum aberat, ut Hugonotæ Bearnenses Regis edictum, quo hanc Provinciam Gallicæ coronæ congiungi, & fidem Catholicam revocari cautum erat, exequi cogitarent, quin etiam frivolis ex rationibus Bearnenses Senatores Regiæ intentioni adversarentur, morasque ex moris trahentes, Regia mandata eludere niterentur: Cum autem Rex per suos Legatos executionem edicti urgeret, Forcæus, cui summa in Bearnenses auctoritas, edictum in proximo Lodunensi conventu acceptatum iri respondit, interim vero non fuit ullum injuriarum & convitiarum genus, quo Regii Legati a petulantibus Calvinistis ibidem non fuerint affecti: conclamant alii ad arma, ex factiosissimis civibus leguntur rebellionis Duces, concitatur ad seditionem populus, atque in criminis societatem vocantur quoque Aquitani, Pictones, & Narbonenses Calvinistæ. Postea Loduni celebrantur sectæ comitia, accurrunt ex singulis Provinciis tres Legati, primus ex Nobilibus, alter ex Prædicantibus,

*Serran. Hist.**Franc. p. 958.**Gramond.**l. c.**Brachel. Hist.**nost. temp.**lib. 1.**Jæger Hist.**Eccl. l. 1.**cap. 13.*

Rr 3

ter-

Sæc. XVII. tertius ex plebe delectus, quorum numerus ad octoginta novem ascenderat.
A. C. 1620.

Datur conventui initium, atque a singulis exigitur juramentum de Concilii arcanis nulla ex causa revelandis, ac de Ecclesiarum reformatarum commodo & augmento pro viribus procurando. Postmodum Lescunus Bearnensis Senator, ac præcipuus rebellionis fautor, vir seditiosus & audax congregatis exposuit, quod Catholicæ Religionis Ecclesiastici in possessionem bonorum, quæ ablata fuissent, restitui nullatenus possent, *si vero*, addebat temerarius hic Calvinista, *contra Rex insliterit, in armis remedium erit, & quilibet conatus, qui nostræ libertati obluſtabitur, pro tyrannide habendus est.* Hoc seditionis classico animati Calvinistæ, præprimis in suo Conciliabulo sequentes septem articulos Regi proponendos concepere:

- I. *Abrogandum edictum, quod est de restituendis Clero, quæ Reformati in Bearnia possident: quodsi in præsens abrogari nequeat, ejus executio in suspenso habenda, donec plenius liqueat.*
- II. *Securitatis urbes, maxime quas in Delphinatu possidemus, novo nobis diplomate in futurum confirmandæ sunt.*
- III. *Substituendum Fontaralio in præsens Catholico Romano, quem Comititia dixerint procurandæ Lectoræ.*

IV. *Ex*

IV. *Ex formula Lodunæi edicti, duo e Re-Sæc. XVII.
formati Parlamento Lutetiano adscri- A. C. 1620.
bendi sint.*

V. *Duo item in Parlamentis Lutetiano, &
Divionensi procuratorum fisci substi-
tuantur.*

VI. *Tartasii illata Reformatis injuria ex
bono & æquo resarcienda.*

VII. *Exustum a Catholicis Burgi ad Se-
busianos templum, propriis illorum, aut
Regis sumptibus reficiendum erit.*

In eodem conventu de armorum so-
cietate cum exteris Principibus ineun-
da agitatum erat, simulque inter eos
tacita lege conventum, quod quidem
specietenus se pronos in Regis obse-
quium ostendere vellent, priusquam ta-
men Rex his articulis subscripsisset, con-
ventum solvere nollent: Re ita inter se
transacta, Curelium. Buteroum, &
Maynium ad Regem ablegabant, qui
unacum libello supplici hæc petitionum
capita eidem offerrent. His vero per-
lectis Rex reposuit, facturum se satis,
si ex fide data statim conventus dissol-
veretur, ac in suam quisque domum se-
se reciperet, si vero diutius perstiterint,
pro quietis publicæ perturbatoribus ha-
bendos, ac proscriptione bonorum ple-
ctendos esse. Tum enim primum Rex
ex petulantibus eorum postulatis didi-
cerat, quam sibi, suoque Regno exitia-

*Calmet Hist.
Univ. l. 151.*

Sæc. XVII. A. C. 1620. lis exstiterit intempestiva sua conven-
tum cogendi concessio, utpote quem
in id unice intenti petiissent, ut om-
nes Provincias sub communis causæ
obtentu in Regis excidium ad rebellio-
nem concitare valerent. Cum autem
Regi nuntiatum esset, quod congregati
Calvinistæ Loduni in conventu suo, do-
nec Rex eorum petitis annuisset, se sub-
stitutos declarassent, ac insuper omni-
bus Provinciarum Syndicis præcepis-
sent, quod nulla Regis, Regique Se-
natus edicta, quibus Bearnensis Pro-
vincia Gallico Imperio unienda decer-
neretur, executioni darent, hinc Lu-
dovicus Rex Marefcottum, & Maye-
nium ad eos ablegabat, qui obstinatos
hosce hæreticos, vel oblata spe veniæ,
vel poenæ metu ad officium redigerent.
Ast contumaces perstant Sectarii, ne
tamen primi bellum denuntiassent vide-
rentur, dissimulandæ contumaciæ nova
suorum delegatione Regi illudunt, ac
jam sæpius proposita ad nauseam re-
petunt. Rex tandem, ne per intem-
pestivam patientiam simul conscientiam,
auctoritatemque Regiam læderet, eis
respondit, *Majestatis læsæ reos fore, si
una diutius persisterint*: dein Calvinistis
in suis comitiis pertinacius subsistenti-
bus, edito diplomate hunc eorum con-
ventum omnino illegitimum, cunctos-
que,

que, qui eidem adhæserint, perduelles Sæc. XVII.
fore pronuntiabat: Sub idem tempus A.C. 1620.
Lediguerius, & Castillonius, præcipua
sectæ capita, Parisiis agebant, qui pla-
cando Regi communibus suffragiis in-
cumbentes, Calvinistarum postulata ad
hæc tria capita, de Senatoribus assu-
mendis, Lectora restituenda, & de se-
curitatis urbibus redigebant, eaque so-
luto conventu a Rege subscribi petebant:
Ad hæc Rex, post semestre facturum
se satis reposuit.

§. LXIX.

*Ludovici XIII. Regis expeditio in
rebelles Calvinistas Bearnenses.*

Verumtamen nequidem expectato hu- Gramond.
jus semestris decursu Vivarienses l. c.
Calvinistæ primi arma corripuere, ex Daniel hist.
quorum perfidia ingens postmodum de France
belli incendium adversus Regem exar- tom. 10. 1
sit; quippe, inquit Gramondus, pars est
novæ sectæ, odisse Principes, quibus natu-
ra debetur obsequium, adeo in statum popu-
larem inclinant hæreticorum ætatis nostræ
studia. Semper Calvinistis rudimenta fue-
re, destructio & ruina Principum. Te-
stes Ordines Batavi, qui exacto Sæculo Re-
gum pertæsi, excussere Hispanum jugum,
gens hodie facta suo libera: testis Geneva
olim Ducis Sabaudi feudum illustre, cui

R r 5

deces-

Sæc. XVII. *decessere jura Domini vi doctrinæ, quæ
A. C. 1620. Principes pati nequit. Et ne memorem in*

*Germania tot & tantas urbes in libertatem
item assertas per hæresim: testes Sæctarii
Gallicæ, qui ab Henrico secundo ad Ludo-
vicum decimum tertium in id contendere
vim omnem, ut per calcatos Reges viam
sibi in libertatem facerent. Hinc prima
mali labe, hinc bellum atrox, cui accingi-
mur: hæc belli causa publica, ab odio in
Reges. Hoc in Reges suos odium in
Vivariensi populo magis adhuc accen-
debant Prædicantes, gens desidiofa, qui
pessimo apud Gallos exemplo ingerunt se
publicis juxta & privatis rebus, jus in om-
nibus pro libidine usurpantes; cum enim
Chambaudi Præfecti Catholicis infen-
sissimi Vidua Chaylano Vice - Comiti
Viro apprimè Catholico nupsisset, mox,
incentoribus Ministellis, populus ac
Nobilitas urbi circumjecta ad seditio-
nem provocatur: Brisonus quoque vir
audax, & Calvinistarum ea in Provin-
cia Caput, unacum Tavernolo sectæ
suæ socios in agmina distribuit, ac Pri-
vatium urbem, arcemque, in quam
Chaylanus cum conjuge sua confugere
cogebatur, tota armorum vi obsidet.
Accurrerat tamen tempestive Mommo-
rancius, qui captis Villanova, Valou-
sio aliisque locis munitis, urbem ar-
cem*

cemque Privatianam expugnavit, facta **Sæc. XVII.**
has in leges conventionem. **A. C. 1620.**

- I. *Præfidiarii armis suis exuti ex arce discedant, postquam petitam humillime a Rege veniam, a Mommorantio impetraverint.*
- II. *Diruantur munimenta qualiacunque urbem inter, & castrum constructa, ex quo obsessa est civitas.*
- III. *Brisonus & Tavernolus quandocunque in Mommorantii manus inciderint, arbitrio ipsius subjaceant.*
- IV. *Regis exercitus, quem peditum millia sex, mille alarii componunt, oppidanorum impensis per sex dies alatur.*

Firmatis utrinque his legibus, Mommorancins fidei Catholicæ usum restituit, & procurandæ arci Præfectum imposuit Sanpalesium, qui a Sectariis clandestina in urbe consilia agitari edoctus, munimenta inter arcem & urbem ab eis constructa solo æquari præcepit. Verum mox oppidani convocato consilio novam seditionem conflant, eademque munimenta, quæ diruere jubebantur, firmanda, imo & augenda decernunt. Non tulit audaciam Sanpalesius, qui absdubio displois in urbem tormentis bellicis seditiosos ad obsequium revocasset, nisi Brisonus cum suis in opem accurrisset, quem tamen postea Mommorancius, non tamen
fine

Sæc. XVII. sine mutua cæde, domaverat: Rex
 A. C. 1620. vero, cum edicta sua passim sperni, ac
Calvinistarum omnium animos in arma,
 & rebellionem inclinari cerneret, die
 decima Octobris Burdegala, Bearniam
 contendit, prono in pacem animo, si
 ad obsequium redirent Bearnenses, e-
 dictoque nuper promulgato subscribere-
 rent; non enim primo impetu auctori-
 tatem suam armis vindicandam esse
 censebat, ne Sectariorum contumacia,
 calamitate publica plecteretur. Igitur
 Rex continuato itinere die decima ter-
 tia ejusdem Mensis Granatam pervenit,
 ubi Palensis Curiae Advocatus obviam
 occurrens, jamjam in Senatu Regis
 edictum fuisse approbatum testabatur,
 ac hucusque dilatæ executionis veniam
 postulans, per omnia sacra supplicabat,
 ne Rex ulterius progredi vellet: For-
 ceus quoque Præses, qui Calvinistis
 clam favebat, nullum non movebat la-
 pidem, ut Regem a profectione diver-
 teret, asserens, fore se imparem miti-
 gandæ Bearnensium feritati, si Rex ar-
 mata manu hanc Provinciam adire vel-
 let, cui tamen Rex subridens respondit:
si tu ad mandata mea exequenda nimium in-
firmus es, ut copiis meis te adjuvem, ne-
cesse est. His dictis die decima quinta
 Octobris Rex Palum urbem ingressus
 est, sibi tamen a Magistratu publicos
 hono-

honores exhiberi noluit, eoquod ibi-
dem nec Catholico ritu sacratum Tem-
plum, nec Sacerdotes essent. Non-
dum Rex bidui spatio in urbe mora-
batur, & jamjam hæc ipsa Regis mo-
ra Calvinistis suspensionem ingerebat,
quocirca ut illum famis metu urbe ex-
cedere compellerent, studiose horrea
celarunt, vina humo suffoderunt, an-
nonæ pretium immodice auxere, om-
nemque rem frumentariam distraxe-
runt. Adeo exosa erat hisce Calvini-
stis Regis sui clementissimi præsentia.
Porro Rex die decima octava ejusdem
Mensis ad Navarræam arcem longe mu-
nitissimam contendit, quam Salesius
illius Præfectus, Vir octogenario ma-
jor, etli Calvini sectam profiteretur,
Regis tamen sui præsentia territus præ-
ter omnem expectationem ultro eidem
tradidit, huic vero Senilargiter remu-
nerato Rex Royanum Religione Catho-
licum suffecit, Catholicamque Religio-
nem eadem die, qua ante quinquagin-
ta annos abolita erat, restituit, sacrum-
que solemne, cui interfuit, celebrari
jussit. Inde altera die Palum rever-
sus, edictum promulgari præcepit, cu-
jus articuli erant sequentes. I. Epi-
scopi & Abbates Benarnenses ex Veteri
ritu in Parlamento sedant, & cen-
seant.

II. Re-

Sæc. XVII.
A.C. 1620.

Sæc. XVII. A.C. 1620. II. Restituantur Clero bona mobilia, & immobilia, qualia ab antiquo possedit, Episcopisque posthac in provincia autoritas sit, qualem decessores ipsorum habuisse constat.

III. Navarra inferior, & Bearnæ principatus Galliæ uniantur sub uno Parlamento.

IV. Proscribatur Persanorum (*) usus, Gentis seditioni assuetæ, cujus munus est ciere indigenas in rebellionem & nefas.

Exequendis porro hisce articulis Rex Auberium, & Fabrum Tarabellum libellorum in Regia Magistros delegabat, ipse vero Episcopis suas restituit Ecclesias, & Catholicis Paviense Templum, quod Calvinistæ antea sibi usurpaverant: postea peracta re Divina solemniter habebatur supplicatio, tanta omnium Ordinum veneratione & frequentia, eoque populi concursu, ut in hanc urbem unacum Religione ipsa Roma translata videretur. Umbellam, sub qua Sanctissima Eucharistia gestabatur, quatuor deferebant Principes oculis in terram demissis, composito ad reverentiam vultu, ad humilitatem gressu,

(*) Persani vocabantur Cantones seu Pagi, in quos Bearnia distribuebatur, eorum Tribuni subditos armandi potestatem habebant.

gressu, & ore ad pietatem: Sequebatur detecto capite, cereo ad manum accenso Catholicæ fidei vindex Ludovicus Rex Christianissimus, ad cuius aspectum fremebant Hugonotæ, triumphabant Catholici, festive acclamantes: *Vivat Rex!* Expleta sacra hac adeo gloriosa & incruenta expeditione, Rex Burdegalam reversus, die septima Novembris Parisios ingressus est, spe fretus, Calvinistas, qui sola Regis sui præsentia intra quinque dierum spatium ad officium redacti sunt, deinceps jussis suis ad amissim obtemperaturos.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. LXX.

Plures Hugonottarum conventus in variis Franciæ urbibus.

Attamen Rege vix a Paviensi urbe digresso, Hugonotæ, quos nequam veritatis amor, sed Catholicæ Religionis odium in sectæ suæ fanaticismo pertinacius detinuerat, rursus seditiosa adversus Regem suum consilia agitare cæperant: Ut autem orbi succum facerent, ac rebellionis ignominiam a se averterent, Germaniæ Principum & rebellium Bohemorum exemplo, se non regi suo, sed invidis & calumniatoribus suis resistere, ac nonnisi pro

Serres Hist.
Franc.
pag. 961.
Gramond.
& Calmet
l. c.
Theatr. Hist.
cap. 5. p. 782.
Merc. Gal-
lob. tom. 9.
l. 2. p. 279.

Sæc. XVII. pro jurium, privilegiorum, ac liberta-
A. C. 1620. tis defensione bellum gerere jactitabant,
 perinde ac si ipsimet Regi non obluſta-
 retur ille, qui ejus edictis per Regios
 Miniſtros promulgatis non obtemperat,
 in illius Regno conjurationes, ſeditio-
 nes, iterata & contra Regis manda-
 tum conventicula, bellaque concitat,
 exterosque in Regem ſuum armat. Præ-
 ceteris vero primi, quibus Clericorum
 reſtitutio in Bearnenſi Provincia ad ſe-
 ditiones facem accendit, erant Na-
 varreni, qui etiam Provinciæ ſuæ Præ-
 feſturam, a qua ob grave ſenium Sa-
 leſius exonerari ultro petebat, Viro
 Catholico conceſſam querebantur: Haud
 ſegniores Provinciæ Proceres a Præ-
 dicantibus, qui ubique belli clafficum
 canebant, inſtigati, ad violenta conſi-
 lia prorupere, omnesque, qui ad ra-
 dices Pyrenæorum montium, & Gal-
 liam Narbonenſem incolebant, in re-
 bellionis ſocietatem evocarunt, miſſis-
 que per omnes Franciæ Provincias Cal-
 vinismo infectas literis, Bearnenſibus
 vim illatam, jura adempta, læſamque
 conſcientiæ libertatem queſti ſunt, cum
 tamen Ludovicus Rex, dum avitam
 Religionem introduxerat, nullum om-
 nino ad illam amplectendam coegerit,
 omnibusque Calviniftis ſectæ ſuæ li-
 bertatem permiferit, imo & Prædican-
 tibus

tibus ex ærario publico salarium nullo titulo debitum constituerit: ex quo vel crassa ignorantia, vel infrunita malitia Calviniani Scriptoris proditur, qui Bearnenses ad fidem Catholicam variis violentiis coactos fuisse mentitus est, ademptamque conscientiae libertatem deploravit, perinde ac si Calvinistæ sectam suam peregrinam, novitiam, & ægre sexaginta annos adultam, ac non ita pridem per vim apertam, dolosque intrusam propagandi firmitus jus haberent, quam Rex Christianissimus Religionem suam mille trecentorum & ultra annorum possessione firmatam in proprio Regno suo tuendi, abjectamque revocandi: Nimia igitur arrogantia Hugonotæ a Galliarum Rege, illato seditionum terrore postulabant, ut eandem conscientiae libertatem, quam in sua Provincia sibi perimitti petebant, Catholicis denegaret. Nihilominus infano hoc sectæ suæ fanatismo abrepti Calvinistæ, & præcipue Bearnenses ad vomitum rediere, ac vetera seditionum consilia innovantes, Lescunum, & Vigniasium per universam fere Franciam delegarunt, ut vulgus ad Catholicorum, regique militis jugum excutiendum concitarent. Ut autem communi studio rebus suis consularent, præter generalem, ut vocabant, Rupellensem Synodum varios

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

Hist de l'Edit de Nantes tom. 2.

p. 294.

Weisman.

Hist. Eccl.

Sæc. XVII.

pag. 1007.

Hist. Eccles. Tom. LVI.

ss habe-

Sæc. XVII. habebant conventus, ac primo quidem
 A. C. 1620. Montalbani convenere, quo pacto eorum
 sectam ab oppressione violenta vindicare possent, consulturi: prævie autem Lescunus, qui sese semper Regiis Ministris opposuit, cives Navarrenos hortabatur, ne Regis edictum ratum haberent, sed potius si salvam vellent Religionem suam, opem ferre festinarent. Quoniam vero ad bellum, quod Hugonotarum præcipui meditabantur, nimium infirma esset Montalbani conventus auctoritas, hinc unanimi suffragio decrevere, ut e tota Provincia præcipui sectæ fautores in oppido Amilhanno, Milhaud seu Amiliano undecima Novembris die solemniorem conventum celebrarent. Placuit omnibus Calvinistis hoc consilium, vehementer autem reclamabat Rex, qui in ejusmodi conventiculis suam auctoritatem labefactari, publicam quietem turbare, & seditiones populi consilari noverat: Nihilominus Amiliana Synodus indicitur, missio ad omnes Provincias hoc programate: *Cum suam quisque fortunam in consilio habere debeat, dum de aliena deliberat, procellosa tempestas, quæ Bearnii fratres nostros in saxa & scopulos egit, versis post ipsorum naufragium in Cymbam, qua vehimur ventis, monuit, aut portum quærere, aut jacere in alto ancho-*

anchoram, donec descēvierit ventorum ra- Sæc. XVII.
 bies. Hæc nos movit occasio, abbreviato A. C. 1620.
 circulo Montalbanum cogendo, cujus auto-
 ritate prospiceretur causæ in ruinam præ-
 cipiti. Malum certe ingens est. Edicto-
 rum fides violata, dejecti possessionibus suis
 pastores Bearnenses, coacti in idoli cultum,
 qui ad supplicationes Pavii solemniter habi-
 tas genuflectere recusarunt: Libertas op-
 pressa, mutata in urbibus reformatis præ-
 sidia: Navarræo castro Papista substitutus.
 Hæc vidimus, hæc tulimus in hanc diem.
 His movemur, ut Amiliani urbe in Ruthe-
 nensi solo percommoda provincialem Syno-
 dum indicaremus. Quare Charissimi fra-
 tres, hisce vos literis certos facimus de pro-
 xima indictione conventus, ad quem delega-
 bitis ex vobis, quorum erit ferventior zelus.
 Hortamur insuper, ne patiamini maligni-
 tate temporis, & prava Papistarum sua-
 sione tepestere fidem, mutuanque invicem
 Charitatem, per quæ in hanc diem perse-
 veramus. Absit ætate nostra desertores fi-
 dei esse, quorum parentes vitam posuere
 inter arma conservandæ, propagandæ. Ce-
 terum mature factio opus est; tempore ur-
 gemur: intercedunt parvis momentis magni
 eventus. Nostra quod attinet Sacramento
 solemnī astringimur communi causæ: inju-
 riosa est, quam patimur servitus, ita ad
 aratrum boves: si deest justam in libertatem
 animus, quæramus locum, in quo procul cru-

Sæc. XVII. *delitate tyrannica, hæc protrita membra*
A. C. 1620. obruamus, ubi cicatrices celet exilium: vo-
bis interim Deus propitius sit.

§. LXXI.

Hugonotarum conventiculum Amiliani habitum.

Gramond.
l. c.

Meteran.
l. 40.

Acceptis hisce literis mox præter alios quamplurimos convenere Calvinianæ factionis Oratores numero octo, quibus accessere duo famosi Prædicantes, bellicque incentores Chamierus, & Jolius. Præerat huic conciliabulo Causæus Nobilis. Præprimis luculenta oratione expositum, quod novissime Calviniani Pastores bonis, & avita possessione sua in Bearnensi ditione dejecti fuissent, arcesque munitissimæ dolo interceptæ, exauctoratisque Gubernatoribus, & præfidiariis subrogati Catholici, novisque legibus, ritibusque abrogata fuissent Provinciæ privilegia, & concessa olim conscientiae libertas. His Lescunus, summæ temeritatis Vir hæc adjecit: „Dolent Bearnenses Reformati eo propectam calamitatem suam, ut qui Gallix fratribus, si quando opprimerentur, se in subsidium fore speraverant, cogantur provolvi ipsorum genibus protectioni impetrandæ. Eæ nunc sunt rerum
 „vices,

„vices, quæ cælo subjacent. Invidiæ Sæc. XVII.
 „sæpe commiseratio succedit; inaudita A. C. 1620.
 „est tyrannis, quam exercent in pro-
 „vincia reformata Papistæ: solo æquati
 „sunt urbium muri, spoliati possessione
 „sua pastores, oppressa Religio: ad
 „fratrum ergo pedes, supplices proster-
 „nuntur Bearnenses, neque plane de-
 „sperata salus.,

His dictis Lescunus ea perversa con-
 filia, quæ Bearnensium factio jam an-
 tea clam excoxerat, in conventu pro-
 posuit, singulos adhortatus, ut sese in
 pristinam libertatem æfferere satagant,
 Regios milites arcibus, oppidisque im-
 positos, ac vino, somnoque sepultos
 jugulent, & postea Bizinii Nobiles, Viri
 generosi, & ad quævis audenda ac-
 cincti, Navarrenam arcem intercipient,
 & promiscua cæde præsidiarios omnes
 unacum arcis Præfecto deleant. San-
 guinolenta hæc consilia ad Calvinianum
 genium accommoda proposuit Lescu-
 nus, tandem vero omnium suffragio in-
 sequentes conventum est articulos:

- I. *Provincia Aquitania Bearnensium pro-
 tectionem promissam & debitam jure-
 jurando confirmet.*
- II. *Ad Marefcallos Esdiguerium & Bul-
 lionium, ad Duces Tremollium Roha-
 næum, Sullium, Castillonium, ad Sy-
 nodum nationalem, quæ in præsens Ale-*

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

sii habetur, ad provincias Narbonensem, Cadurcorum, Vivariensium, Cebennarum & Delphinatus, ad Castrum Albigensum, & Rupellam delegabuntur nomine conventus Amilianensis, qui prædictos Marefcallos, Duces, Provincias, urbes, in suscepta Bearnii defensione confirmant.

III. Quo monitiones primorum Gallie, aut Principum externorum (si quas ad nos mittere opus) valere possint, & nobis innotescere, placet hujus Synodi abbreviatum Conventum una subsistere, regentibus interim colloquia, Ruthenorum Comite Orvallo, Cadurcorum simul; & Albigensum Malausio, Lauraguesiorum Sanromæo, quorum in iis provinciis summa autoritas esto, præterquam militis legendi, bellicque quoquo modo inferendi, quam facultatem ad Comitia Rupellam sub finem anni convocanda transmitti æquum est.

IV. Muniant se urbes quibuscunque præfidiis prohibendæ obsidioni, & si opus, bello inferendo.

V. Referetur ad Castri Albigensum, & Amiliani Oratores, pessimi rem exempli, & periculosam causæ communi fore, si ad comitia Generalia Rupellæ habenda militiæ ordo omnis transmittitur, ita ut provinciarum colloquiis autoritas omnis adimatur.

VI. Cre-

VI. *Creandus mox erit Bellidux, qui in Sæc. XVII. Bearnium auxiliares copias inferat.* A.C. 1620.

His adhuc duo alii subiciebantur articuli inter arcanos habiti, quorum primo decretum, Lediguerinm & Castilionium commovendos esse in ultionem injuriæ acceptæ ex violata per Regem ipsis data fide de subscribendis articulis, si comitia Loduni habita dissolverentur: Altero autem decretum erat, prima quaque die bellum contra Regem esse inchoandum. Huic quidem articulo obstabant Castri Albigen- sium Oratores, Bellujonus, Boisserus, & Jolius, prævalere tamen numero seditiosi.

§. LXXII.

Calvinistarum Navarrensum proditio contra Regios Ministros.

Quam faciles aures Calvinistæ præbuerint sanguinariis Lescuni con- *Serves hist. Franc. p. 961.* filiis, paulopost prodidit Navarrensum perfidia. Hi enim Catholicos, & præfidiarios arcis suæ milites opprimere intenti, factionis suæ Duces, Authoresque constituebant Bizinios Nobiles, quos Regi maxime infensos noverant, eo quod hic Præfecturam, quam velut hæreditario jure ad se devolutam existimabant, Poyano Viro apprime Ca-

Sæc. XVII
A. C. 1620. tholico contulisset. Præterea Navar-
reni cives ex Regiis Præfectis Laze-
næum, Miramontium, & Lavergnium
per crebra verborum lenocinia, lauta-
que convivia sibi devincire nitebantur:
cum autem ex horum Centurionum fa-
miliaritate præsidarii milites, nescio
quid finistri suspicarentur, de insidia-
rum periculo eos commonefecere: Hi
ergo, ne officio suo deessent, aucto ex-
cubitorum numero civium domus, ar-
maque eo majori sedulitate perquisie-
runt, quo latius rumor increbuerat,
quemdam nomine *Neuhaus*, hominem
Regiis aliunde suspectum cum pluribus
aliis die octava Decembris urbem fuisse
ingressum, ibidemque Bizinium lati-
tare, ac denique cives constituisse, se-
quenti nocte Regios omnes interficere.
Perlustrantur igitur ædes, comprehen-
duntur cives de seditione suspecti, qui
tamen præfracte factum negantes di-
missi sunt. Executiuntur etiam domus,
in quibus latitare dicebatur Bizinius,
qui tamen cum suis armatis per posti-
cum domus evasit, ingressi nihilomi-
nus præsidarii milites, subter sænum
occultatos quosdam reppererunt juvenes,
qui itidem ex metu, non autem male-
facti conscientia sese abscondisse jura-
bant: Forte tamen Regii in civitatis
platea interceptere quemdam, qui in-
tentata

tentata morte territus, ac promissæ im- Sæc. XVII.
punitatis spe pellectus, ultro factus est, A. C. 1620.
constituisset seditiosos duobus agminibus
per eam noctem rem gerere, primum
agmen iussu esse, centuriones repen-
te jugulare, postea excubitores in foro
stationem habentes invadere. Alterum
Duce Binzinio excubias ad portam con-
stitutis aggredi, interfectisque omni-
bus pontem pensilem, qui tunc de mo-
re levatus erat, demittere, ad recipien-
dos quingentos viros, qui extra urbem
in insidiis collocati, occasionem rei ge-
rendæ expectarent.

Centuriones tam periculosa seditione intellecta, summa diligentia tum ipsos proditoris Authores, tum reliquos criminis conscios perquirebant, eorumque quamplurimos deprehenderunt, qui in cloacis subterraneis, horum vepretis, granariorum maceris, fossis, cisternis & tectis, armati sclopetis, ficis, & pugionibus latitabant: non pauci tamen, atque inter eos ambo Bizinii, evasere, funibus aut scissis lodicum telis de murorum altitudine in fossas sese demittentes. Capti fuere conjuratorum sexdecim, e quibus duodecim laqueo vitam finire, ceteri partim de pinnis murorum partim in patibulis suspensi, quorum tamen mortem, ut vindicarent Hugonotæ, in

Sæc. XVII Catholicos in Aquitania, Narbona &
A. C. 1620 Rupellis inhumana crudelitate sævie-
 runt.

§. LXXIII.

*Aliud Hugonotarum conventiculum
 jam antea Alesiae habitum.*

Calmet Hist. Univ. l. 151. Gramond. l. c. Synod. Nat. Ref. p. 138. Interea vero Calvinistæ Synodum, ut vocabant, Nationalem Alesiae in Occidania die prima Octobris celebrabant; in ea Dordracensis Conciliabuli acta rata habebant, simulque a Bearnensibus rogati, ut Synodum Rupellis habere possent, a Rege facultatem petere decreverant, mutata tamen postmodum sententia eo potissimum curam intenderunt, ut Privatiensibus Calvinistis necessaria ad bellum subsidia subministrarent: communibus igitur suffragiis collata est in publicum pecunia in bellum sumptus, & quidem Montalbanum triginta octo librarum millia, Castrum Albigensum viginti octo, Amilianum sex millia obtulit, singulæ vero Provinciæ, ubi Conventus agebatur, stipendium militare in novem Menses erogavit, præter privata subsidia viritim collecta, adeo ut Regi ingens belli moles incumberet; his enim suppetiis freti Privatienses Lestrangium Regium Belliciducem, qui in Vivariensem Provinciam,

ciam, & Privatiensem urbem Catho-
 licæ Religionis usum revocare jubeba-
 tur, aperto Marte aggressi sunt, aucto-
 que suorum numero regios milites ex
 urbe in arcem confugere & decimo quin-
 to obsidionis die deditionem facere com-
 pulerunt, quamvis postea a Mommo-
 rantio Duce, ut meminimus, ad obse-
 quium revocati fuerint. Ceterum Ale-
 fiani Hugonotæ conciliabulo suo die
 secunda Decembris finem imposuere,
 Oratoribus autem ad suas quisque ur-
 bes reversis negotium dederunt, ut in
 transitu omnes urbium Magistratus, &
 Nobiles, ceterosque sectæ socios admo-
 nerent, destinatum esse bellum com-
 muni suffragio, conventumque in Ale-
 fiana Synodo, ut collapsi reficerentur
 muri, validisque propugnaculis muni-
 rentur urbes, ac denique pro communi
 causa junctis viribus, ac uno omnium
 impetu bellum gereretur. Sanguinaria
 hæc Calvinistarum consilia omnino con-
 demnabat sana ratio, approbat tamen
 firmandæ sectæ furor, qui, fune-
 stas hæc ideas Prædicantibus sævi-
 tiam, Religionis obtentu, tegere assue-
 tis, atque alienæ dominationis impa-
 tientibus implantabat, necnon ab his
 postea velut a primæva origine vene-
 num suum in populos tam potenter dif-
 fundebat, ut non sine humanæ naturæ
 hor-

Sæc. XVII.
 A. C. 1620.

Vid. Supra
§. XXII.
Liebr.

Sæc. XVII. horrore comprehendi haud potuerit,
 A.C. 1620. paucissimos ex hisce Sectariis fuisse, qui
 sese humano sanguine inebriare non
 certassent, haud alio ex fine, nisi ut
 sectam tuerentur, quam tamen ipsimet
 duntaxat veram credidere, quia priva-
 tis eorum commodis, innatoque Catho-
 licos opprimendi studio tum deserviret,
 de cetero autem sat persuasi essent,
 quod ejusmodi regerentur regulis, quas
 sicut nonnisi ignorantia & ambitio ad-
 invenit, & effrænis vitæ licentia huc-
 usque fovit, ita denique nonnisi seditio,
 ferrum & arma eas tueri valerent.

§. LXXIV.

*Principum Protestantium Conventus
 Ulmæ habitus.*

Lotich. rer. Germ. l. 5.
cap. 9.
Brachel. Hist. lib. 1.
Adlzreit. p. 3. l. 5.
 Cum interea Hugonotæ in Galliis de
 proximo in Regem suum bello con-
 filia cuderent, nil propius in Germania
 erat, quam ut Cæsaris, foederatorum-
 que Principum copiæ in aciem educe-
 rentur, & præprimis quidem Maximilia-
 nus Bavarix Dux cum exercitus sui plus-
 quam triginta millibus armatorum, &
 quingentis, Ductore Joanne Tschercasio
 Tillio Lauingam inter & Ginzburgum ad
 Danubii ripam castra posuit. Strepitu Boi-
 corum armorum excitati Unitorum Pro-
 testantium Duces, Onolspacensis & Durla-
 censis

cenlis a Mæni Nicrique finibus sursum ten- Sæc. XVII.
 dentes Ulmæ vicina petunt, ibidemque A. C. 1620.
 ineunte Mense Junio stativa figunt; cum
 autem eodem tempore Ambrosius Spi-
 nola pro Cæsare bellaturus, cum vi-
 ginti quatuor Belgarum, & Burgun-
 dionum millibus Rheni Superioris oras
 irrumperet, hinc Maximilianus vali-
 dum suorum agmen ad omnes casus
 intentum Dilingæ subsistere iussit, atque
 Albigium Sultzensem Comitem Lega-
 tum suum ad Correspondentium Prin-
 cipum castra percontatum misit, quor-
 um eorum spectarent consilia; Bohe-
 mis enim sese jam extra fines Regni
 effundentibus, periculum esse, ne &
 ipsi Imperium infestarent. Hæc Ducis
 legatio Correspondentes, qui Ulmæ
 vicinia cum exercitu suo infederant,
 adeo attentos reddebat, ut ibidem con-
 ventum indicerent de componendis
 Germaniæ rebus serio acturi. Cæsa-
 ris nomine præerant Hohenzolleranus
 Comes, tresque Bavarix Ducis Legati:
 Protestantium vero vices Joachimus
 Ernestus Onoldinus Princeps, & Caro-
 lus Comes a Witgenstein obibant. Ad-
 erant quoque præter plures alios, tri-
 ginta sex Principum Protestantium, ur-
 biumque Oratores, inter quos non pauci
 Prædicantes numerabantur. Eodem
 die, quo conventui datum est initium,
ex

Sæc. XVII. ex Francici Regis mandato Vienna Ul-
 A. C. 1620. mam venere Carolus Valesius Engolis-

*Hist. de Bav.
 le Blanc.
 tom. 4.*

menfis Dux, & Philippus Bethunius præter alios, qui pacis interpretes agere iussi sunt. Congregatis igitur una omnibus Bavari Oratores rursus Protestantes Principes interrogabant, pacem an arma decrevissent? ad hæc responderunt Protestantes, quod pacem quidem præoptarent, in tanta tamen armorum potentia Catholicis diffiderent, nisi hi idoneos pacis firmæ sponsores interponant, ac de honestis pactis conveniant. Postea præter plures alias potissimum has proposuere concordiae leges. I. *Albertus Archidux, ac Belgii Gubernator pacis futuræ pacta unacum Catholicis amplecteretur*: hunc articulum Protestantes sibi concedi urgebant, ut a Belgii copiis tuti, promptiores ad juvandos Bohemos redderentur. II. *Protestantium querelis confestim satisfaceret, & si quis e Protestantibus a Cæsare proscriberetur, nullus Catholicorum Principum ejusmodi pœnam executioni daret*. III. *Dux ea, quæ Correspondentes Norimbergæ congregati petiissent, præstaret*. Hos articulos, utpote a ratione alienos Bavari Ducis Oratores rejecerunt, exponentes, liberas esse Catholicæ unionis Fœderatorum voluntates, proscriptionis autem pœnam nulli innocenti formidandam.

dandam, facinorosis vero merito irrogandam. Hæ rationes Gallicis Oratoribus tantopere probabantur, ut Correspondentes viribus suis diffisi, & Spinolæ adventum veriti, etiam de prima sua pertinacia nonnihil remitterent; unde post crebras ultro citroque habitas concertationes tandem ineunte Mense Julio, Gallorum præcipue industria & dexteritate, in has utrinque leges conventum est. I. *Pax inter Bavaricæ Ducem & Anspacensem Marchionem, necnon inter Boicum, & præsentem Correspondentium exercitum sit.* II. Neutra pars alteram, aut ditiones ejus infestet, nec transitus, expeditionesque militares pacatas prohibeat. III. Miles circum Ulmam, & qui Lavingæ viciniam infidet, ocyus abducatur. IV. Intra limites interim Pacis istius, nec Boemia, nec foederibus ejus illigatæ provinciæ ceteræ, nec Austriacæ Domus hæreditariæ regiones censeantur, sed suæmet rerum aleæ fortunæque relinquuntur. V. De damnis utrinque præcipue ad Suntheimium illatis, eorumque compensatione, necnon de Protestantium & Catholicorum gravaminibus deinceps alio tempore & loco agatur. Hisce pactis die quinta Julii ad Bavaricæ Ducem relatis, & utrinque firmatis, Onoldinus Princeps copias suas
Ulma

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

Londorp.
act. publ.
l. 5. p. 794.
Merc. Gal-
lob. t. 9. l. 1.

Sæc. XVII. Ulma versus Palatinatum inferiorem
A. C. 1620. reduxit, ut Spinolæ progressibus obsta-
 ret, Bavarus vero cum suo exercitu,
 in Provinciam Austriacam supra Ana-
 sim, secundo Danubii flumine ex Cæ-
 saris mandato movit.

§. LXXV.

*Maximiliani Ducis expeditio in supe-
 riorem Austriam.*

Lotich. l. 5. cap. II.
Ober und Nieder : De streich Jour- nal Merc. Gallob. tom. 9. lib. I. Carafa Germ. rest.
 Enimvero hac pace inter Catholicos, & Germaniæ Principes Protestan-
 tes firmata, Ludovicus Franciæ Rex
 rebus suis haud parum consuluerat;
 verebatur enim, ne Fridericus Palati-
 nus novi Regni accessione potentior fa-
 ctus, denuo, ut olim, Hugonotarum
 res in Galliis fulciret, quos tamen ad
 bellum paratos in ordinem redigere pro-
 pediem meditabatur: nihilominus ejus-
 dem Regis conatus magna sui commen-
 datione haud fraudandus erat, eoquod
 pacata nonnihil superiore Germania,
 tota belli moles Bohemis utpote præ-
 cipuis omnium calamitatum Authori-
 bus incumbere inciperet, & Protestan-
 tibus Germanis Bohemorum defensio-
 nem abdicantibus, Friderici partes
 haud parum debilitarentur, Cæsar e-
 contra rebelles Austriacos compescere
 posset, iisque debellatis via in Bohe-
 miam

miam expeditior esset. Nil igitur cun- Sæc. XVII.
 standum ratus Ferdinandus Imperator, A. C. 1620.
 Maximiliano Bavarix Ducis negotium
 dedit, ut Austriam citeriorem versus
 illico signa converteret, ne Anassini,
 gens alioqui ferox, & inquieta, armis
 suis Mansfeldio junctis, Bavariam,
 Austriam, & Imperium inundarent.
 Maximilianus igitur Cæsareis jussis ob-
 temperaturus, mox cum quinquies
 mille quingentis Equitibus, & peditum
 viginti quatuor millibus, & quingentis
 die decima tertia Julii Dilinga Höch-
 stadium contendit, ibidemque salutata
 Palatina Principe Vidua, Neoburgum
 profectus, a Wolfgango Guilielmo Du-
 ce Neoburgico perhonorifice exceptus
 est, navis beneficio Passavium delatus:
 itinere dein terrestri Scherdingam Ba-
 varix oppidum pervenit, ubi die deci-
 ma septima duo Principes Lotharingici
 Carolus & Elbovius, necnon Teschæ
 Princeps Silesita, & Virginus Ursinus
 Nobilis Romanus ad Bavarix Ducem
 venerant, sub ejus imperio belli rudi-
 menta posituri. Eodem die per Sigma-
 rium Centurionem Maximiliano nun-
 tiatum, quod Anassinæ Provinciæ ru-
 fici, de Boici exercitus adventu cer-
 tiores facti, ad arma profiliissent, ut-
 que fines suos, donec a Bohemia sup-
 petias acciperent, tuerentur, arcem

Hist. Eccles. Tom. LVI. T t Sta-

Sæc. XVII. Starenbergicam, & Hagenum oppidum
A. C. 1620. ejectis omnibus Catholicis occupassent,
 & Hungari quoque, qui in opem Bohemis missi erant, die duodecima Julii excursione Suolchinum versus facta, oppidum, præliario Cæsaris milite trucidato, deprædati fuissent, indeque Budivitiū excurrentes, pecora abegissent, fusis ad Crumaviam quinquaginta Cæsareis Equitibus.

§. LXXVI.

*Austriæ Inferioris Ordinum Legatus
 ad Maximilianum Bavaricæ
 Ducem decretus.*

Barre Hist. d' Allemagn. tom. 9. Hisce violentiis commotus Bavaricæ Dux, jamjam admoto milite ultionem parabat, cum Superioris Austriæ Ordines die decima nona Julii eundem Sigmarium Centurionem ad Maximilianum ablegarent, sciscitatum, quo hæc Ducis expeditio spectaret, cum ipsi
Theatr. Hist. pag. 767. „Ducis expeditio spectaret, cum ipsi
Caraf. p. 83. „nil hostile unquam contra Bavariam
Brachel. pag. 22. „meditati essent, proin exercitum suum
Jæger. Hist. Eccl. p. 318. „ab Austriæ finibus amoveret, ne novi
le Blanc. Hist. de Bav. p. 95. „orirentur tumultus, sicut nuper rustici
 „ad Boici exercitus rumorem in arma
 „coivissent, mox tamen ab Ordinibus
 „a proposito revocati. „ Ad hæc respondit Dux Centurioni, se proxime Legatos suos ad Austriæ Proceres Lincii con-

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

congregatos decreturum. Die igitur vigesima ejusdem Mensis Maximilianus Laurentium Bensinum, & Reinachium ablegabat, qui Ordinibus significarent, rem in eo esse, ex Cæsaris voluntate, ut nisi sponte resipiscerent, lata de iis proscriptionis pœna sumeretur: postea Bensinus injurias Mathiæ, & Ferdinando Imperatoribus illatas eis exprobrans, Et vos, prosequebatur, vos, qui jam inde propemodum ab initio motuum istorum, rebellionis Consilia Bohemicis turbis immiscuistis; qui Turrianum Viennæ portis, ac mœnibus hostiliter non semel imminuentem, omni subsidio juvistis; qui Cæsaribus e diverso, copiisque Cæsarianis aditum, transitum, commeatum, & annonam, intercidistis: qui vias, calles & sylvas, obicibus arboreis occlusistis; Danubium, catena junctum, navigationibus impervium reddidistis; Cæsarum duorum delectus militares impedistis; e vestro contra corpore decimum quemque legistis adversus Cæsares; & hujus ipsius, in qua loquor, urbis arcem præfidiis insedistis, qui milite vestro Melicense vexastis asceterium, & inferioris Austriæ loca pacata, Regique suo morigera, turbastis, impugnastis, & diripuistis, Cæsaribus tributa legitima negastis; vestros autem in usus, & delectus, indixistis, ac collegistis: imperatoria mandata dehortationes & edicta, flocci fecistis, &

Tt 2

idcir-

Sæc. XVII. idcirco proscriptionis in fulmen incidistis:
A. C. 1620. Vos denique, quos ob ista taliæque complu-
 ra, læsæ Majestatis delicta, Cæsarea Ma-
 jestas eadem novissime pridie calendas Ju-
 lianas, Imperii perduelles proclamavit. Et
 ut hostes Reipublicæ Christianæ publicos
 plectendos, edicto pronuntiavit. His ita
 exprobratis ita prosecutus est: Ad
 horum autem scelerum vindictam, Impe-
 rator suas commisit vices Maximiliano
 Duci nostro, cum summa potestate de fa-
 cinorosis vobis justa supplicia sumendi,
 nisi hac denuntiatione permoti, pacis ve-
 niæque a Cæsare impetrandæ consilia am-
 plexi fueritis, fœdera igitur cum Bohe-
 mis juncta, rescindite. Fœderis exemplar
 penes Ducem nostrum deponite. Jura-
 mentum eis nuncupatum ejurate. Redite
 vos ad obsequium, Et in eadem, a redi-
 tu deinceps, fide, qua qui sanctissima, per-
 stituros, fidem Sacramento sulcite. Sa-
 cramentum autem Maximiliano Duci, tan-
 quam ipsi Cæsari præsentî, præsentis di-
 cite. Linzium Urbem, Urbis arcem,
 præsidium arcis Et provinciam, una vo-
 biscum, ei dedite. Danubium, Et vias
 ceteras, transituris hucusque clausas, qua-
 les antehac fuerunt, apertas perviasque
 reddite. Pacta quæcunque, cum quibus-
 vis (etiam extra Bohemos) Cæsaris ini-
 micis inita protinus abolete. Deliberandi,
 quid in hæc acturi sitis, spatium, moram-
 que

que vel nullam vobis vel non plus dierum Sæc. XVII.
A. C. 1620.
quinque, capitote. Diem sextum scitote,
cunctis ex æquo fore decretorium: mori-
geris, ad præteritorum veniam: in contu-
macia manentibus ad supplicia.

His perceptis Ordines responderunt,
quinque dierum spatium eis præstitu-
tum nimis angustum fore, proin petere
se, ut Dux illud laxare haud gravaretur,
eoquod ad diem vigesimam septi-
mam Julii conventum indixissent, de
rei summa acturi.

§. LXXVII.

*Homagium ab Austriæ Ordinibus
Cæsari præstitum.*

Attamen Bavarix Dux, cum ad ac- Lotich. rer.
Germ. l. 7.
cap. 4.
Annal. Boic.
p. 3. l. 5.
Brach. Hist.
pag. 42.
cessenda Bohemorum, & Mans-
feldii auxilia temporis prorogationem
ab Ordinibus peti odoraretur, in tem-
poris denuntiati decreto permansit: nec
vana erat ejus suspicio; quippe Ana-
fini Ordines non modo evoluta quinque
dierum mora non comparuere, sed in-
super Hungarorum & Bethleni auxilia
implorarunt, & rustici Ernestum Ludo-
vicum Saxo - Lavenburgicum Ducem
die vigesima sexta Julii in pago *Aischau*
dicto, unacum quodam Nobili ejusque
famulo misere trucidarunt, eoquod in-
ter prandendum ad plebeios furiosos

Sæc. XVII. dixisset: *mox in foribus adventuros hospi-*
A. C. 1620. *tes, quorum adventu seditiosis minus foret*
exultandum. Eapropter Bavarix Dux
 Alexandro Haslango in mandatis da-
 bat, ut junctis cum Tillio viribus sal-
 tum, cujus vias Anassini rustici truncis
 arborum in decussim aggestis obstruxe-
 rant, perrumpere niteretur, neminem
 tamen, nisi temere renitentem laceffe-
 ret. Vix autem laboris datum est ini-
 tium, cum armata rusticorum agmina
 resisterent, & ex Cæsareis militibus,
 quos in eorum manus infauſta fors de-
 derat, crudelitate nusquam audita non
 paucos interimerent: unde factum, ut
 Cæsarei aperta tandem via campos &
 late patentia loca nacti, in rebelles ru-
 sticos irruerent, plurimisque eorum
 trucidatis quosdam pagos incenderent.
 Horum tamen sortem misertus Dux
 constituta gladii aut laquei poena ejus-
 modi sævitias inhibuit, illatque dam-
 ni reos plecti præcepit, dein Croyum
 cum valido agmine in Bohemos Hun-
 garis junctos movere, eosque a Passa-
 viensium finibus, quibus populabundi
 imminebant, arcere jussit. Interim
 Haslangus Baro Hagam oppidum, quod
 rebelles ejectis Catholicis infederant,
 occupavit, & Sternberga ac Welsio de-
 ditione captis, expugnatoque Wolfs-
 eggio apud Aisterheimium substitit, vi-
 ctoriæ

ctoriae cursum remorantibus arcis Præ- Sæc. XVII.
 fecto & rusticis, quorum tamen perti- A.C. 1620.
 naciam Marcoffæi Comitis fortitudo fre-
 git, arcisque deditionem extorsit, Ca-
 stellano capite, & rusticorum Ductore
 laqueo mulctatis. Interea Mansfeldius
 Walleram obsedit, & Sollenavio totis
 copiis imminebat, percepto autem pro-
 spero Boici exercitus progressu pedem
 in Bohemiam retulit. Dux vero die
 ejusdem Mensis postrema Grieskir-
 chium movit, ubi obtentis prius se-
 curitatis literis Anessinorum Ordinum
 legati ducem convenerant, nuntiantes,
 Ordines ad exequenda Cæsaris jussa
 paratos esse, si vicissim Cæsar & Dux
 omnia, quæ peterent, ipsis præstitif-
 sent. His respondit Dux, quod ad Cæ-
 saris postulata mentem suam distincte
 aperirent, quæ vero ipsi ab Imperatore
 peterent, scripto traderent. Accepto
 hoc responso mox scriptum obtulere, in
 quo crimina ipsis exprobata excusare,
 vel omnino negare non erubere, con-
 quetti, quod non sine violatæ fidei con-
 tumelia foedus cum Bohemis initum abo-
 lere cogerentur: postea petebant, ut
 Religionis libertas facta testaque per-
 maneret, & tam Ecclesiastici, quam
 profani Ordinis privilegia a Maximilia-
 no II. Cæsare concessa rata haberentur,
 nec Lincensi vel aliis urbibus præsidia

Sæc. XVII. imponerentur, nulloque discrimine fa-
A.C. 1620.cto omnibus præteritorum venia con-
 cederetur. Ad hæc Maximiliano Duce-
 rem Lincii pertractatum iri reponente,
 legati transitum per omnes vias, libe-
 rumque aditum in Lincensem civitatem,
 arcemque, Duci pollicebantur. Nec
 promissis operis constantia defuit; Dux
 enim die quarta Augusti urbem, ar-
 cemque ingressus, vix ullum reperit,
 qui ei obfisteret: relictis igitur extra
 urbem copiis suis, Ordinibus proponi
 curabat, ut totius Nobilitatis tam præ-
 sentis quam absentis nomina exhibe-
 rent, absentes vero, quorum ingens
 tum erat numerus, adesse juberent,
 necnon album copiarum, quæ sub ipsis
 stipendia fecissent, facerent, atque ex-
 hiberent, nec ulli, se inscio, missionem
 darent, nec etiam optimatum ullus
 clam urbe excederet, denique de ar-
 ticularis in medium proponendis celeri-
 ter deliberarent, cunctaque ipsis im-
 perata bona fide exequerentur. Jam-
 jam decima septima Augusti dies efflu-
 xerat, & nondum Anassini Proceres
 demandatum sibi negotium exequaban-
 tur, caussati, quod Cæsaris quidem,
 non tamen tanquam Austriæ hæredis
 in verba jurare parati essent, cum Al-
 bertus Archidux vitæ superstes adhuc
 foret. Ast cum hic jam olim succes-
 sionis

stonis jure se abdicasset, vanus erat eo- Sæc. XVII.
 rum obtentus, vera autem elusi ob- A. C. 1620.
 sequii ratio latebat in promissa Fride-
 rici, Bohemorum, & Hungarorum
 ope, qua tamen frustrati, tandem ne-
 fandi foederis Bohemici tabulas tradi-
 derunt, quibus abolitis milites a se con-
 scriptos dimiserunt, quos soluto prius
 mensium emeritorum stipendio Maxi-
 milianus Boicis suis cohortibus immi-
 scuit, ne paulo ante rebellium signa
 secuti, rupta novi sacramenti fide pro-
 ditores fierent. Præterea Anassinis
 omnia bellica arma in Lincense arma-
 mentarium comportare jussis, tandem
 die vigesima Augusti Cæsari tanquam
 Austriæ hæredi tam Ecclesiastici, quam
 Nobiles urbiumque Præfecti civesque
 sacramentum dixerunt, inque Maximi-
 liani Ducis verba jurarunt, quoties is,
 & quicquid Cæsaris nomine mandaret,
 aut prohiberet. Ita demum sedata e-
 rat Anassinorum rebellio, ne tamen
 illa recrudesceret, urbes arcesque Cæ-
 sareis præfidiis firmabantur, atque Au-
 striaci exercitus imperium Valentino
 Schmidio, Anassinæ autem Provinciæ
 Præfectura Adamo Herbersdorffio de-
 mandata est. Hæc dum Lincii gere-
 bantur, interceptæ sunt hostium literæ,
 Anassinis nuntiantes, Bohemos validas
 propediem eisdem missuros suppetias,

Tt 5

proin

Sæc. XVII. proin Bavaro totis viribus interim re-
A. C. 1620. fisterent. Exin Maximilianus probe
 intellexerat, haud ultra cunctandum,
 sed totam belli molem in Bohemos esse
 vertendam. Anholtium igitur supre-
 mum vigiliarum Præfectum cum Sul-
 ziana legione & decem Equitum tur-
 mis in Bohemiam, ut interim Bohe-
 morum motus exploraret, præmisit,
 cui paulopost tria Herbipolensium mil-
 lia accessere.

§. LXXVIII.

*Hungarorum rebellium comitia Neo-
solii celebrata.*

Han Pan- Interim Neosolii Hungariæ superioris
nonia p. 328. oppido Hungarici Regni comitia,
Merc. tom. prout nuper conventum erat, ineunte
13. l. 2. Mense Junio celebrari cæperant. Ad-
Ortel. con- venerat ceteris prior Gabriel Betlemius
tin. p. 72. multis armatorum millibus, frequenti-
Lotich. l. 5. que Nobilitate stipatus, qui se Hunga-
cap. 10. riæ Principem dictitans, in folio sede-
Jäger. Hist. bat, ac circum se Bohemiæ, Austriæ,
Eocl. l. 9. c. 9. Silesiæ, & Moraviæ Oratores rebellio-
 nis suæ socios habebat: Nec aberat
 Mechmetes Aga, Turcarum Imperato-
 ris Legatus, cujus potentia freti rebel-
 les aut Cæsari belli necessitatem, aut
 Regiæ dignitatis abdicationem se im-
 posituros sperabant. Submiserant quo-
 que

que Franciæ & Poloniæ Reges necnon Sæc. XVII.
 Venetorum Respublica suum quisque A. C. 1620.
 Legatum, Polonum vero Cosaccis in-
 terea in Hungariam irrumpentibus (*)
 Bethlemius violato gentium jure cu-
 stodiæ dari iussit. Die decima Julii ad-
 venerant David Paul Tineasis Episco-
 pus, Georgius Baro Teuffelus & Wolf-
 gangus Lamiagerus, Cæsaris Oratores,
 Viri splendidæ dignitatis ac stirpis. Hi
 ergo ad Hungariæ Procerum alloquium
 admissi, vim juri titulisque Ferdinandi
 illatam, ejusque Majestatem graviter
 ab eis læsam fuisse contestati illos hor-
 tabantur, ut in Cæsaris, ejusdemque
 Hungarorum Regis obsequio persiste-
 rent, nec se ad rebellionem a refracta-
 riis induci paterentur, postea Regis fi-
 de pollicebantur, eum non modo pri-
 stina Regni privilegia confirmaturum,
 sed etiam alia & potiora, data occa-
 sione, elargiturum: postremo alios
 Oratores ampliore facultate instructos
 mox

(*) Ferdinandus Imp. in suo diplomate
 diē 10. Decembr. de hac irruptione ita loqui-
 tur: *Vigore induciarum ultro citroque liber
 erat commeatus, eo freti Poloni iter per Hun-
 gariam instituerunt: ast ubi hostiliter se peti
 ac passim trucidari cernerent, naturæ legibus
 concessa defensione, ferro sibi viam aperire co-
 acti sunt.*

Sæc. XVII. mox superventuros, spondebant. Ve-
A. C. 1620. rum ad hæc monita aures non habuit
 Bethlemius, aucupandæ coronæ Hun-
 garicæ cupidissimus, quocum ex No-
 bilibus ferme omnes conspirabant, aut
 promissis pellekti, aut verius metu ter-
 riti; in eos enim, qui dissentirent, se
 e Curiae Neosolanæ fenestris præcipitii
 Pragensis exempla innovaturum mini-
 tabatur. Præterea Gaboris arrogan-
 tiam immodice acuebat alius Ottoma-
 nici Imperatoris Legatus Buda Neoso-
 lium submissus, qui Cæsarem suum de
 Bethlemi progressibus mirifice lætari
 testatus, eundem hortabatur, ut bene
 cæpta impigre urgeret, nullasque pa-
 cis condiciones cum Ferdinando, &
 Hispano Rege iniret, Regnique coro-
 nam, sicubi offerri contigerit, ample-
 cteretur, de valido adversus hostes
 suos, & Polonos auxilio certus.

§. LXXIX.

*Ordinum Hungariæ novum fœdus in
 his comitiis stabilitum.*

*Barre hist.
 d' Allem.
 tom. 9.*

*Theatr. Hist.
 cap. 3. §. 2.
 Bellus laur.
 Austr. Mete-
 ran. l. 40.*

Rebus ita dispositis Regni Proceres
 articulos, de quibus jam dudum
 inter eos clam convenerat, comitiorum
 auctoritate firmare adlaborabant. Ob-
 stiterant vehementer Cæsaris Legati,
 & Sigismundus Forgatsius Hungariæ
 Pala-

Palatinus, Vir apprime Catholicus, Sæc. XVII.
A. C. 1620.
 Cæsarique addictissimus primo sese eorum conatibus opponebat: eo autem in ceterorum partes tandem descendente, transigi cæptum est, erectaque inter Catholicæ, Lutheranæ & Calvinianæ Religionis Professores societate decretum, ut decem Hungarorum millia in Bohemiam mitterentur, finitisque induciis bello contra Cæsarem initium fieret, ac deinceps Clerici nec Ordinum dignitate, nec suffragii jure in Hungaria frui possent, illi quoque, qui ab hisce comitiis absentes essent, proscripti, bonisque suis privati censerentur, ac denique (quod hujus conventus summa erat) novus Hungariæ Rex eligeretur. Hæc, pluraque alia capita numero centum sexaginta quinque, Hungari Proceres, præeunte ipso Forgathio Palatino, jurejurando, suoque chirographo confirmarunt, incassum reclamantibus Cæsareis Oratoribus, & Engolismensi Duce Galliarum Regis Legato. Interim Cæsareis Legatis, qui pleniore agendi facultate instructi essent, nondum adventantibus, Gabor moræ impatiens, præsentibus Legatis injunxit, ut datis Viennam literis horum adventum urgerent, secus evolutis quindecim diebus, comitia, iis licet non auditis, essent solvenda. Tandem
 Colal-

Sæc. XVII. Colaltus Comes Cæsaris Legatus, una-
A. C. 1620. cum quodam Nobili Hungaro aliisque
 Neosolium venerat, qui Hungaris cri-
 mina in Cæsarem perpetrata expro-
 brans declarabat, quod si a rebellium
 foedere non abstinerent, Clericisque
 tam bona propria, quam suffragii jus,
 locumque in Regni comitiis non resti-
 tuerent, Cæsari nec animum nec vires
 ad coercendam eorum perfidiam defu-
 turas scirent. Attamen hi leges dare,
 non vero accipere assueti, caussaban-
 tur, quod hi Cæsaris Oratores plena
 agendi potestate itidem non essent in-
 structi, eoquod in eorum literis de fœ-
 deratis Provinciis nulla mentio fuisset
 facta, proin aut ampliores literas Vien-
 na secum afferrent, aut, quod melius
 foret, haud ultra ad hæc comitia re-
 dirent, cum ab Ordinibus, id, quod
 moris est, iis etiam absentibus decer-
 nendum esset: Dato rudi hoc responso
 Hungari Cæsareos, Gallos, & Polo-
 nos Oratores, rebus infectis dimise-
 runt.

§. LXXX.

*Bethlemius Gabor in Hungariæ Re-
 gem proclamatus.*

Ortet. pag. Cum igitur nonnisi Foederatorum Pro-
 73. vinciarum Oratores remansissent,
 Calviniani Hungariæ Ordines, quod
 dudum

dudum animo volvebant, exequi festi-
 nabant, unice intenti, ut novi Regis
 electione Austriacam domum ab avita
 Regni possessione excluderent. Jamjam
 plurimorum suffragia in Gabrielem Beth-
 lemiem conspirabant; non deerant ta-
 men, qui ejusmodi propositum vehe-
 menter improbarent; unde gravis inter
 eos altercatio oriebatur, parumque ab-
 erat, quin Pragensium more obsisten-
 tes e fenestris projicerentur, quinimo
 ex Optimatibus unum, qui acrius re-
 pugnat, jamjam magis furiosi corri-
 piebant, atque ad fenestras raptum ex
 alto præcipitem dedissent, nisi violen-
 tiæ obstitissent moderatiores. Tandem
 vero animis, suffragiisque potissimam
 partem unitis, urgente Turcarum Le-
 gato die vigesima quinta Augusti Beth-
 lemius in Hungariæ Regem eligitur,
 a Regni Palatino proclamatus, qui solem-
 nem sui inaugurationem Posonii, ubi
 Regni corona asservabatur, ad Octo-
 bris initium distulit. Biduo post Tran-
 sylvani quoque Proceres mutuo Hun-
 garorum, ceterorumque sociorum fœ-
 deri accedere, quorum suppetiis fretus
 Gabor, soluto Neosolano conventu, in-
 gentem quinquaginta ferme equitum,
 peditumque millium exercitum collegit,
 ut uno agmine Styriam invaderet, alio
 Bohemis opem ferret: quo cognito
 Pro-

Sæc. XVII.
 A. C. 1620.

*Pannon. nova
 Et vetus Ha-
 ni p. 331.*

*Massen.
 Annal. Trev.
 pag. 467.*

*Merc. Gal-
 leb. tom. 13.
 l. 2. p. 166.*

Sæc. XVII. Protestantes, qui Viennæ morabantur,
A. C. 1620. datis literis eum hortati sunt, ut civi-
 tati, & Regioni, propter innocentes
 eorum liberos, uxoresque parcere vel-
 let. Imperator autem urbem necessa-
 ria annona ad semestre instrui iussit,
 suiue exercitus partem ex Bohemia
 revocans, suppetias etiam a Bavarie
 Duce sibi submitti petiit, veritus, ne
 Gabor inopina vi Posonium, & Vien-
 nam infestaret.

§. LXXXI.

*Bethlenius Gabor Cæsarem apud Tur-
 carum Imperatorem traducere
 conatus.*

*Aub. Mi-
 ræus comm.
 de bello Tur-
 cico p. 8.*

Jam dudum Bethlenius Gabor totus
 in eo erat, ut partim precibus &
 literis, partim promissis, amplissimis-
 que muneribus Turcas, Tartarosque
 in Ferdinandi Cæsaris perniciem evo-
 caret; cum autem hucusque spe sua
 frustratus esset, subactis Bohemis, fu-
 soque Palatino rem potentius urgen-
 dam censuit, ad solitas igitur fraudes
 conversus literas Hungarico idiomate,
 perinde acsi a Ferdinando Cæsare pro
 Turcis inopino invadendis scriptæ es-
 sent, confinxit, easque Regii sigilli, &
 chyrographi Ferdinandæi exacta imi-
 tatione muniri iussit, illasque velut op-
 portune

portune interceptas ad Turcarum Imperatorem transmissit. Earum autem tenor erat sequens: „Ferdinandus II. „&c. omnibus Principibus, Nobilibus „& Tribunis salutem & gratiam nostram. Antea mihi fideles optimi, quaratione factum sit, ut anno superiore „contra nos, & regnum nostrum assumptis, exploratum habemus, & „ex fideli nostro Palatino Hungariæ „recte intelleximus, nimirum turcici „illius Principis Bethlenii in Hungariam „improvisa irruptio vos eo adegit, ceterum nos gratiam & benevolentiam „nostram clementer vobis offerimus, „si gratia & clementia nostra uti velitis, si ab ipsius fidelitate desciveritis, „si tam regnum, quam confinia ad fidelitatem nostram reduxeritis, ac in „ea conservaveritis, constat siquidem „vobis, quod nos infidelibus turcis vos, „& regnum non vendidimus, prout „latro Bethlenius, quin potius in eo „sumus, ut omni vos clementia prosequamur, si ab ipso recesseritis, „mensura vobis stipendia exacte numerabimus, ac regnum ipsum in veterem libertatem asseremus, atque idcirco tam numeroso cum exercitu fidelem nostrum campiductorem expedivimus, ut Vacua confestim recuperata, Strigonium obsideatur, Expedi-

Sæc. XVII.
A.C. 1620.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Uu rian-

Sæc. XVII. „riantur potentiam nostram tam Tur-
A. C. 1620. „cæ, quam eorum pullus Bethlenius,
 „vos valere cupimus. Viennæ Austriæ
 „vigesima Maij anno millesimo sexcen-
 „telimo vigesimo primo.,,

FERDINANDUS.

Laurentius Farenzff.

His vero literis Turcarum Impera-
 tor fidem non adhibuisse videtur, forte
 apud quem tum major adhuc erat vi-
 cennalium induciarum Religio, quam
 apud hunc Calvinistam humanitas Re-
 giæque Majestatis reverentia.

§. LXXXII.

Ambrosii Spinolæ expeditio in Pa-
 latinatum.

Carafa
 Germ. rest.
 pag. 82.

Theatr. Hist.
 cap. 2.

Brachel. Hist.
 pag. 22.

Bald. chro-
 nic. p. 1225.

le Blan. tom.
 4. p. 18.

Nondum solutus erat Ulmenfis Con-
 ventus, cum jamjam validum exer-
 citum ab Archiduce Alberto in Belgio
 contrahi, ejusque imperium Ambrosio
 Spinolæ celeberrimo plurium palma-
 rum Duci demandatum esse nuntiare-
 tur. Hujus rei fama tanto terrore uni-
 tos Principes Protestantes perculerat,
 ut die vigesima Junii datis literis Saxo-
 niæ Electorem impense rogarent, qua-
 tenus ad Spinolæ exercitum a Palati-
 natus,

natus, & Germaniæ finibus, arcen- Sæc. XVII.
 dum nullis viribus parcere velit: His A. C. 1620.
 vero Elector paucis respondit, nil sibi
 certum de Spinolana expeditione con-
 stare, si tamen quid rei subesset, abs-
 dubio Albertum Archiducem ad hæc
 consilia fuisse inductum, eo quod utram-
 que Austriam hæreditarias suas ditio-
 nes per seditiosos a debito obsequio a-
 velli, ac sæde devastari vidisset, de ce-
 tero autem Archiducem ad hæc extre-
 ma nunquam fore prolapsum, si Prote-
 stantes ejus consiliis aures benevolas
 præbuisent. Die autem sexta Augusti
 Albertus literis suis Mauritio Hassiæ
 Landgravio significabat, quod pro vin-
 dicanda Cæsaris auctoritate, & recu-
 perando Bohemiæ Regno opem ferre
 cogeretur, proin ipse aut vires suas ei-
 dem jungeret, aut saltem neutri parti
 adhæreret, pollicitatione facta, nul-
 lam sibi molestiam a Spinolæ exercitu
 illatum iri. Biduo post ipsemet Spi-
 nola a Durlacensi Marchione idem pe-
 tebat; cum autem apud hosce Princi-
 pes animus ad rebellionem obduratus
 omni rationi prævaleret, Spinola haud
 ultra cunctandum ratus, cum exercitu
 viginti trium millium armatorum die
 nona Augusti Bruxellis Aquisgranum
 movit, ac die decima octava Confluen-
 tiæ delectu habito Rhenum, nemine re-
 sisten-

*Lond. ætæ
 publ. l. 5.
 p. 800.*

Sæc. XVII. sistente, transmisit, atque a Mauritio
A.C. 1620. Hassiæ Landgravio, cum id temporis
 ad resistendum impar esset, liberum
 per Cattos transitum impetravit: post-
 ea motis ad Palatinum castris, irruptio-
 num quodam velut turbine Oppenhei-
 mium, Crudenacum & Alzheimium Pa-
 latinatus ad Rhenum ditiones rapuit,
 continuatoque victoriæ cursu in Ringo-
 ria Simmeram Gundersblumium, Bac-
 characum & Caubam, ceterasque se-
 ditiosas urbes qua vi qua deditio-
 ne cepit, superioremque Germaniam a Pro-
 testantium Principum metu liberavit.
 Adversus hosce Spinolæ successus Mau-
 ritius Arausionensis Princeps cum va-
 lido exercitu die vigesima quarta Au-
 gusti Emericum contendit, ac cum octo
 peditum millibus, & mille quingentis
 Equitibus ad Vesaliam castra metatus,
 Fridericum Nassoviæ Principem cum
 quatuor ferme Anglorum millibus in
 Palatinum præmisit, eo fine, ut jun-
 ctis cum Onoldino Duce copiis Spino-
 lam ad prælii necessitatem impelleret.
 At licet Rhenum, Ludovico Velasco
 non obsistente, inoffensus trajecisset,
 ac WORMATIÆ cum Onoldino, Durla-
 censi, Wirtembergico, & Badensi Prin-
 cipibus suum exercitum conjunxisset,
 Spinolæ tamen fama territus, cum
 Velasci copiis certamen inire minime
 ausus

*Newill. Hist.
 d' Holland.
 tom. I.
 pag. 198.*

ausus est, sed deprehenso Correspon- Sæc. XVII.
 dentium Principum languore, ac di- A. C. 1620.
 scordia, in Hollandiam, unde venerat,
 exercitum suum reduxit, haud alia
 tantopere jactatæ expeditionis gloria,
 nisi quod in Juliacensi ditioe inhumana
 crudelitatis vestigia reliquerit, &
 Bonnam inter & Coloniam propugna-
 culum erexerit, quod ad Catholicorum
 ludibrium *mitram Monachalem* (*) nomi-
 nari voluerit. Nec tamen propterea
 ad invidiam Cæsari, Hispaniæ Regi,
 & Catholicis conflandam spargere ces-
 abat, quod Spinolæ expeditio æque
 Palatini Electoris, ac urbium Imperia-
 lium, Religionisque excidium specta-
 ret, quo commento tam Bohemi, quam
 Protestantes suam rebellionem tegere
 nitebantur; ast mendax eorum vafri-
 ties detecta, redarguta, & contrario
 successu confutata fuit, dum Impera-
 tor, Albertus Archidux, & Spinola
 omnibus Principibus, Urbibus, & Or-
 dinibus, & præcipue Francofordiensibus,
 & Weteraviæ, Rhenique Super-
 ioris Equitibus sectæ suæ libertatem,
 omniumque bonorum securitatem spo-
 ponderunt, fidemque datam Cæsareo
 securitatis edicto, militarique custodia
 sub Aquilæ consueto signo submissa fir-

Uu 3 ma-

(*) Pfaffen, Mûße.

Sæc. XVII. marunt, eo quod hi vicissim Cæsaris
A. C. 1620. auctoritatem reveriti, non quidem ei-
 dem opem tulissent, neutri tamen parti
 adhæsisent.

§. LXXXIII.

*Saxoniae Elector a Ferdinandi II.
 Cæsaris partibus.*

*Notich. rer.
 Germ. l. 6.
 cap. 3.
 Lond. acta
 publ. l. 5.
 Piafeci.
 chron. gest.
 p. 325.
 Diarium
 Anass. p. 22.*

Jam die sexta Mensis Julii Ferdinan-
 dus II. Imperator datis Vienna lite-
 ris missoque Hohenzollerano Comite
 Joannem Georgium Saxoniae Electo-
 rem sollicitabat, ut exercitu in aciem
 educto Bohemos, ceterosque Cæsareæ
 Majestati rebelles ad officium compel-
 leret: ne vero Elector in Religionis Lu-
 theranæ odium, vel Austriacæ Domus
 incrementum hanc expeditionem su-
 sceptam fuisse, suspicari posset, Cæsar
 interposita fide rursus contestabatur,
 quod obediens, fidelesque subditi
 omnes, nequidem exclusis Hussitis, li-
 bere Majestatis literis, Augustanæ Con-
 fessionis usu, & pristinis privilegiis
 juxta Religionis transactionem, pro-
 missa, pacta & decreta frui & uti pos-
 sent: Insuper Electoratum Saxonicæ
 Domui a Carolo V. collatum adversus
 Vinarienses Duces Electori confirma-
 bat, ejusque juri in Juliensem ditio-
 nem se suffragaturum pollicebatur. Igi-
 tur

tur Elector de causſæ, qua Imperator Sæc. XVII.
niteretur, æquitate convictus, Bohe- A. C. 1620.
miæ Regnum, annexasque Provincias
armis ſuis Cæſari reddere decrevit;
ne autem vel alienæ dominationis cu-
piditate, vel in Proteſtantes invidia
ductus videretur, Cæſaris literas, qui-
bus hanc expeditionem non ultro, ſed
Imperatoris juffu ſuſcepiffe diceretur,
ſibi tradi poſtulabat; his vero conceſſis
Elector per Comitem Hohenzollera-
num Bavariz Duci die octava Auguſti
nuntiari juffit, quod cum duodecim
peditum, & tribus Equitum millibus
die decima ſexta Auguſti in Luſatiam,
eaque ſubjugata in Bohemiam movere
decreverit: die autem vigefima nona
ejuſdem Menſis ex eodem Bavaro Du-
ce ſciſcitabatur, quem Bohemiz cir-
culum ipſe Dux primo aggredi vellet,
cui reſponſum, primo urgendos eſſe Bo-
hemos, qui in inferiore Auſtria Hornæ,
Egenburgi, & Ratzi, caſtra poſuiſſent.
Perſpecta Electoris voluntate Cæſar da-
tis ad Albertum Belgii Principem, &
Bavariz Ducem literis die prima Julii
utrumque ſtimulabat, ut expeditionem
maturarent, eoquod timendum eſſet,
ne Saxoniæ Elector copias ſuas in aciem
educere cunctaretur, niſi prius per Spi-
nolam & Bavaros gradus quaſi, & adi-
tus ad ulteriora jactus eſſet: eapropter

Sæc. XVII. cognita Bavari victoria, & Spinolæ in
A. C. 1620. Palatinatum irruptione Cæsar die vige-
sima nona Augusti Saxonem stimulabat,
ut & ipse expeditioni suæ, nisi jam
suscepta esset, initium facere velit. Ve-
rum eo tempore Elector jamjam in ar-
mīs erat, ne autem Protestantes suum
animi propositum infectarentur, se Cæ-
saremque tuendi necessitatem eisdem
exposuit, & primo quidem die nona
Augusti Joanni Palatino Comiti datis
litteris significavit, quod Spinolæ exer-
citus nonnisi ad Cæsareæ Majestatis
defensionem, nequaquam autem ad
eorum, qui debitum præstant obse-
quium, excidium spectaret, dein die
decima septima ejusdem Mensis Elector
Ordinum Protestantium Legatis, qui
eum a Cæsaris defensione avertere ni-
tebantur, respondit, quod contemptis
omnibus, quæ ad sedandos Bohemiæ
tumultus tam ipse quam Cæsar toties
proposuissent, pacis & concordiae reme-
diis, nunc arma capeffere coactus fue-
rit, ut Provincias suas imminenti peri-
culo subtraheret, & Imperatori debi-
tus, vel etiam ab ipsis Electoribus honor
constaret, necnon ab Turcarum, & re-
bellium incurfibus Imperium securum
esset: si ergo ipsi pariter pacem, post-
posita belli alea, cordi haberent, Cæ-
sari obtemperarent. Postea die vigesi-
ma

ma quinta Augusti ad Mauritium Hassiæ Sæc. XVII.
Landgravium, quinta die Septembris A. C. 1620.
ad Christianum Udalricum Brunsvicen-
sium Ducem, & paulopost ad Fridericum
itidem Brunsvici Ducem, & Cobur-
gensem, Eysenacensem, aliosque lite-
ras dedit, quibus bellico suo, ac Spi-
nolæ apparatu nequaquam Religionem,
vel pacis profanæ pacta peti, nec ulli
molestiam illatum iri affirmabat, dum-
modo Cæsaris copiæ hostiliter non in-
vadantur, nec rebellibus auxilium
feratur.

§. LXXXIV.

*Saxoniae Electoris expeditio in
Lusatiam.*

Igitur Joannes Georgius Saxoniae Ele- *Bellus laur.*
ctor Cæsari obtemperaturus, ex arce *Austr. l. 4.*
sua montana, cui *Stolpæ* nomen, mo- *Lotich. l. c.*
tis signis, exercitum suum, pro ne- *Everhard*
cessitudine rerum, instructum ad fines *Wassenberg.*
Lusatiae Superioris eduxit. Quoniam *comm. de*
vero Lusatiae Proceres ob homagium *bello Ferd. II.*
Palatino præstitum eadem cum ceteris
rebellibus Provinciis Cæsareæ proscri-
ptionis lege tenerentur, huiusque pœ-
næ executio Electori demandata esset,
hinc die vigesima sexta Augusti oblata
prius Cæsaris clementia Lusatios ad ob-
sequium precibus & minis reducere ni-

Sæc. XVII. tebatur. His vero flecti nesciis Elector
A. C. 1620. datis ad Adolphum Gersdorffium Lu-
fatiae Præfectum literis eidem præce-
 pit, ut ad septimam Septembris diem
 Budissæ Lufatiæ Superioris Metropoli
 comitia indiceret, eoquod congregatis
 Ordinibus Cæsaris mandata proponere
 vellet, cum vicinam hanc Provinciam
 legibus pacis potius, quam sanguine
 subjugare desideraret. Re autem co-
 gnita mox Fridericus Palatinus comi-
 tia indici, Ordines convocari, & cum
 Saxone pacisci inhibuit: postquam ve-
 ro insuperhabito hoc interdicto Jacobus
 Grunthal Saxonicae militiæ Præfectus
 cum Cæsareo diplomate urbem ingres-
 sus, cum aliquibus Ordinibus de pace
 agere cæperat, mox Joannes Georgius
 Jægerndorffius Marchio cum sex arma-
 torum millibus, superatis illico mæni-
 bus cives in armis positos dissipavit, &
 Grunthaliū Saxonis Oratorem, nec-
 non Schmidium, Cæsaris legatum una-
 cum Adolpho, & congregatis Ordini-
 bus captivos, Sittam usque ad sex mil-
 liaria & demum Pragā abduci iussit:
 Urbem quoque nongentorum militum
 præsidio firmans, novum a subditis fi-
 delitatis sacramentum exegit.

Merc. t. 13.
l. 3. p. 5.

§. LXXXV.

Sæc. XVII.
A. C. 1620.

§. LXXXV.

Budissa ab Electore Saxonico obsessa, captaque.

Cum ergo ad Cæsaris obsequium jam tertio, incassum tamen, admoniti essent Budissiani, proinde de pace tractanda desperatum esset, die octava ejusdem Mensis obsidioni datum est initium; mœnia bellicis quatiuntur tormentis, necnon cruenti & aliquoties iterati fiunt assultus, quos tamen occursum validiore retulerunt Lusatii, novo mille ducentorum militum subsidio aucti, inde vero Saxo-Cæsarei ad novos instaurandæ oppugnationis conatus animati, urbem assidue, præcipueque turrim, ut vocabant, aquariam verberare, globisque ignitis seorsim, ac per intervalla injectis tecta, turresque nudare, incendere, pessumdare, late sparsis incendiis: nihilo remissius Budissiani cominus, eminusque ferire, interdum & tota vi erumpere, non sine multiplici Saxonum cæde, & jactura; obsessi enim die duodecima Septembris ex urbe inopinato erumpentes non modo pecora, & obvia quæque, sed & tria belli tormenta Saxonibus abripuerunt: vicissim vero Saxo-Cæsarei a Friderico Altenburgico Duce, qui obsidioni præerat

Sæc. XVII. erat, excitati oppugnationem urbis a-
A.C. 1620. criore, quam antea contentione resu-
 munt, ac grandinante assidua globo-
 rum procella, iteratoque murorum as-
 sultu, ac munimentorum quassatione,
 & præsidarii militis, civiumque strage
 Budissianos eo redigunt, ut desertis
 stationibus plerique ex munitionibus in
 urbem pavidè refugerent, qua re anim-
 adversa Saxo-Cæsarei capiendæ urbis
 spe pellecti, scalas applicant, muros-
 que pluribus in locis certatim conscen-
 dunt, infausto tamen prorsus successu;
 quippe Budissiani præsidii Præfectus
 maximarum arborum truncos ad hunc
 usum jam antea comportatos in Saxo-
 nes murum jam subeuntes, & mox
 ascensuros provolvi, eosque inevitabili
 strage conquassari jussit, victoriæ trium-
 phum jamjam canentibus Cæsaris ho-
 stibus, & præcipue Bohemis Saxoni
 sectæ oppugnationem acriter exprobran-
 tibus Ministellis, quorum impulsu Fri-
 dericus Palatinus edicto publico Pragæ
 vulgato die decima octava Septembris
 Electorem Saxonicum propter oppugna-
 tionem Budissianam Voygtlandiæ Prin-
 cipatu, ceterisque clientelis annexis
 omnibus dejecit. Hæc tamen vindicta
 minime fregit magnanimum Electoris
 animum, qui profligatis Budissianis
 prædatum excurrentibus, per Schæn-
 talium

talium Legatum suum ad deditionem Sæc. XVII.
A.C. 1620.
obfessos hortabatur, his autem eundem Oratorem captum retinentibus, Elector toto armorum impetu, nec respirandi spatio indulto refractarios continuis incurfibus, & jaculationibus infestabat, ac præclusa annonæ importandæ facultate, imo ipsa etiam aqua præcisa, interceptisque, qui bellico apparatu, vitæque subsidiis onusti erant, curribus, undique uno tempore omnibus e balistis urbem quatere, & nunquam interruptis in mænia globorum, inque tecta & domicilia flammaram jaculationibus oppidanos tanto impetu urgere cæpit, ut urbis permagna pars continenti incendio in prunas & cineres subideret, mænia in ruinam conciderent, & propugnaculum Gorlitianum & suburbium, unacum hostili aggere sub idem ferme momentum occuparetur.

§. LXXXVI.

Deditionis pacta.

Tum vero contumeliosa subsanantium tripudia in tragicos mulierum & imbellis ætatis ploratus conversa fuere: Audiebantur lamenta civium alta voce clamantium, ut Electori portæ panderentur etiam invitis præsidiariis; Civitatis

Sæc. XVII. tatis quoque Primores ex edito mæ-
 A. C. 1620. nium deditiois pacta conscribi efflagi-
 tabant, duosque ex suis, qui de con-
 ditionibus agerent, ad portam mitte-
 bant: Elector igitur ad veniam facilis,
 mox Wolfgango Mansfeldio Comiti suo
 castrorum Legato præcepit, ut urbi
 parceret, atque ab ulteriori infestatione
 abstineret: tandem vero has in leges
 conventum est. I. Captivus Gruntha-
 lius ejusque socii liberentur, interim
 vero duo Centuriones tanquam obsides
 Electori tradantur. II. Præsidarii
 cum sarcinis & armis die vigesima quinta
 Septembris educantur, Centuriones
 vero vexilla Electori tradant. III. Æ-
 groti & saucii avocentur, captivi vero
 soluto menstruo salario utrinque dimit-
 tantur. IV. Cum civibus juxta Cæ-
 saris mandatum agatur, statimque mi-
 litibus dimissis Consules Electori ob-
 viam procedant, & urbis, arcisque
 claves cum omni apparatu tradant. V.
 Denique habeant sibi salvas antiquas
 urbis immunitates. VI. Confessionis
 Augustanæ sacris inhærere pergant,
 & urbis institutis ceteris: tantisper dum
 & Cæsar ea firmaret. VII. Obsidionis
 (operosæ juxta sumptuosæque) Electro-
 ri damna suis impendiis, vel ex urbis
 ærario præstent. VIII. Saxonis de-
 mum Electoris (ceu Cæsaris tunc vices
 obeun-

obeuntis) in verba civitas, & in Im- Sæc. XVII.
 peratoris (ut sui Regis) obsequia juret. A. C. 1620.

His utrinque firmatis Elector Saxo-
 nicus die quinta Octobris Victor urbem
 ingressus est; hi vero, qui nuper petu-
 lanti clamore Saxonis insultabant,
 ut scurrilitatis suæ in contumeliam Vi-
 ctoris exercitæ poenas luerent, in vin-
 cula coniecti, intraque mœnia retenti,
 pars tandem suspendio, pars gladio
 perire. Die autem decima tertia e-
 jusdem Mensis Budissianus Senatus,
 civesque ab Electore convocati juramen-
 tum fidei exsolverunt, pariter Gerstdorf-
 fiani & Rechbergiani cum pluribus aliis,
 Lusatiae superioris oppidis & arcibus
 partim armorum violentia, partim sui
 deditione ad Cæsaris obsequium reducti
 fuere, reluctantibus adhuc Gorbitzien-
 sibus. Dein etiam Graditsenses, Lu-
 bani, Barutenses, Sonnenwaldenses
 Lappates, Kubates ac denique tota
 Lusatia inferior sese Victoris arbitrio
 permisit, horum exempla tandem e-
 tiam Forstieneses sequebantur, sed non
 nisi post universum fere deletum urbis
 suæ præsidium. Hac igitur expeditio-
 ne Imperator utramque Lusatiam suo
 obsequio, Elector autem suo imperio
 addictam recuperavit, utpote tertio post
 anno in laborum præmium, dono Cæ-
 saris, eandem sibi familiæque habere
 jussus.

Sæc. XVII. jussus. Denique Marchionem Jægern-
A. C. 1620. dorfium Lusatix Præfectum eo adegit,
 ut in Silesiam profugere cogeretur.

§. LXXXVII.

*De Friderici Palatini proscriptione,
 ejusque executione deliberatum.*

*Bellus laur.
 Aust. l. 4.
 Lotich. rer.
 Germ. l. 6.
 cap. 3.
 Londorp.
 acta public.
 lib. 5.*

Postquam Fridericus Palatinus Ele-
 ctor, insuperhabitis tot ad illum
 Imperatoris, & Electorum emissis mo-
 nitis, minisque Bohemix Regnum, an-
 nexasque Provincias non modo usurpa-
 verat, sed insuper etiam Henricum Fi-
 lium suum, ut Bohemiam suis posteris
 hæreditariam redderet, in Pragensi
 conventiculo tanquam Regni Succes-
 sorem declarari jusserat, Imperator
 Usurpatoris contumaciam proscriptionis
 poena frangere statuit, primamque
 Julii diem velut dilatæ executionis ter-
 minum præfixit: Ut autem præcipitis
 feveritatis calumniam declinaret, prius
 die prima Junii Moguntini Electoris
 sententiam rogabat, utrum e re esset,
 in proscriptionis negotio comitia Im-
 perii Ordinibus indicere, cum Saxo-
 niæ Elector absque Electorum consen-
 su hanc poenam decernere, minus con-
 sultum censuisset: Eodem tempore
 idem Imperator misso ad Saxonem, &
 Bavarum, necnon ad Albertum Archi-
 ducem

ducem Hohenzollerano Comite petebat, ut hi tres Principes Moguntino Electori mentem suam circa hoc dubium aperirent, an proscriptionis promulgationem urgeri, aut potius differri censerent. Enimvero Saxoniae Elector eam omnino suspendendam primo autumabat, eoquod illius promulgatio tamdiu effectum suum consequi haud posset, quamdiu ejus executio ob varias difficultates adhuc impedita foret: postea tamen mutata animi sententia, absque Ordinum comitiis, quæ sine longiori mora haud convocari possent, promulgandum esse censuit proscriptionis decretum, eoquod nunc tandem post susceptam Saxonis, Bavari, & Alberti expeditionem bellicam hujus decreti executio omnino expedita foret. Eo igitur consilio Saxonicus Elector, postquam copias suas in aciem eduxerat, Bohemis, Lusatiis, Silesiis, ceterisque unitis Principibus Protestantibus demandatam sibi a Cæsare proscriptionis executionem intimabat.

§. LXXXVIII.

Maximiliani Bavariae Ducis expeditio in Bohemiam.

Austriacis in Cæsaris obsequium reductis, Maximilianus Bavariae Dux

Theatr. Hist.
cap. 3.

Hist. Eccles. Tom. LVI. Xx Lin-

Sæc. XVII. Lincio movens, cum exercitu suo Frei-
A. C. 1620. stadium Austriæ Superioris oppidum
 ad Bohemiæ fines situm appulit, &
Annal. Boic. quamvis Bohemos citra vim revocandi
part. 3. l. 5. spem vix ullam haberet, prius tamen
Caraf. Germ. imminentis periculi denuntiatione,
rest. p. 83. quam armorum violentia eos ad sa-
Brachet. niora reducere nitebatur. Eo ex fine
Hist. p. 22. tum ad Bohemiæ Ordines, annexas-
Jæger. Hist. que Provincias demandatæ sibi a Cæ-
Eccl. p. 318. sare executionis diploma præmisit,
Londorp. eos hortatus, ut se tandem, resque
814. Bal- suas, vel sero, respicerent, pœnamque
dun. chron. toties promeritam prompta submissione,
moral. quam Cæsari ex juramento debent,
pag. 1193. prævenirent, Regnumque suum a va-
 stationibus, imminente Turcarum jugo,
 & certa ruina vindicarent: sinerent
 igitur, hanc denuntiationem passim
 vulgari, ne, si quid secus eveniat, ipsi
 malorum, quæ inde sequerentur, cul-
 pam sibi imputare cogantur. Ad hæc
 responderunt Bohemi, quod crimina
 sibi a Cæsare & Bavaro objecta in Bo-
 hemiæ Ordinum, ipsiusque Regis sui
 diffamationem cederent, ea vero jam
 sæpius confutata fuerint; quicquid au-
 tem hucusque egissent, juxta Regni
 leges ex communi consensu fecissent,
 nec unquam Bavaro molesti fuissent,
 proin nec quid hostile ab eo expecta-
 rent, sin vero: pro patriæ libertate, &
 Rege

Rege suo sanguinem & bona profunde-
re parati essent, denique Cæsaris edi-
ctum, cum illud admittere non possent,
Duci remitterent.

Sæc. XVII.

A. C. 1620.

Præterea Maximilianus Dux præ-
fatum Cæsaris edictum Palatino Ele-
ctori submisit, eidem in mentem revo-
cans, quoties admonitus fuisset, ut a-
lienum diadema non usurparet, nec a
Turcis & Turcarum vasallis opem con-
tra Imperium, & Germaniam exoraret,
nec vastationibus Regnorum causam
præberet: crescente autem ejus contu-
macia Cæsar expeditionem in Bohe-
miam decrevisset, cujus calamitates,
restituto Regno, & exorata Cæsaris
clementia ipse præveniret. Verum
Fridericus ad hæc arrogantius respon-
dit, quod rationes, ob quas Bohemi
eum inaugurassent, & ipse coronam
acceptasset, Bavaro haud incognitæ
forent, id vero ipse concoquere nequi-
ret, quo jure (*) contra omnia Imperii

X x 2

jura

(*) Prorsus insulse Protestantes uniti sæ-
pius ingerebant, quod Cæsar in propria causa
judex esse voluerit; non enim Cæsar sibi soli
jus in hoc Regnum adjudicabat, sed quinque
S. R. J. Electores, omnes Catholici Principes,
& ex Protestantibus non pauci Ordines Ferdi-
nandi causam omnino æquam, Friderici ini-

quam

Sæc. XVII. jura ac Decreta Cæsar ex aula Cæsa-
A. C. 1620. rea in caussa propria, ac privata, ju-
 dicis officium adversus Palatinum exer-
 cere aut velit, aut possit, cum Palati-
 nus, itemque Regnum Bohemiæ, ce-
 teris cum Provinciis, cum Cæsare mi-
 nime litem foveret, sed cum Archidu-
 cibus sibi res esset, utique Regnum
 Bohemiæ, tanquam hæreditarium,
 subjugare conantibus.

De cetero conspiracyonem cum Tur-
 cis meram esse fabulam (*), ac potius
 timendum esse ajebat, ne Cæsar & Ba-
 varus sua expeditione Christianam Rem-
 publicam Turcis in prædam objicerent.
 Dato hoc responso Fridericus Turriani
 Comitis consilium secutus, quinque Hun-

quam esse pronuntiarunt, atque in Ulmenfi
 Conventu Bohemorum utpote rebellium de-
 fensionem abdicarunt, & Friderici conatus in
 Mulhusiano conventu improbarunt, proin-
 semper potior suffragiorum pars, si universi
 Imperii judicio res fuisset decisa, pro Fer-
 dinando militasset.

(*) Forte Palatino haud amplius in men-
 tem venerat, quod Turcarum Legatum Pra-
 gæ honorifice exceptum ad Hungarorum co-
 mitia præmiserit, ut ibi cum illis perpetuam
 pacem foedusque iniret. Vid. Merc. Gallob.
 Tom. 13. l. 2. p. 98. & 114.

Hungarorum millia in Misniam, ut Sa- Sæc. XVII.
xonix Electorem a Bohemix finibus A. C. 1620.
averterent, immittere tentabat: Ve-
rum hæ copiæ a Saxonico milite ad
tuendam hanc Provinciam relicto re-
pellebantur.

§. LXXXIX.

*Plura loca a Cæsareo - Boico milite
hostibus erepta.*

Sub idem tempus Maximiliano Duci Diav. Anaf-
fin. p. 39.
afferebantur Gabrielis Bethlemii li- Annal. Boic.
teræ, quibus Bavariam, si Dux Cæsa- p. 3. l. 5.
ris partes ultra sequeretur, ferro & Merc. Gal-
lob. t. 9. l. 2.
flamma se vastaturum minitabatur: has
tamen thronicas minas Dux nequi-
dem responso dignas censebat: major
vero Maximiliano metus erat a Mans-
feldii copiis, quæ irruptionem in Ba-
variam tentabant, mox vero a copiis,
quas Maximilianus Ductoribus Herle-
bergo & Haimhusio tuendæ Bavarix
reliquerat, unacum Mansfeldio Præ-
datorum suorum Principe Neohusium,
& inde Pilsnam repulsæ sunt, suaque
fuga Balthasari Maradæ Teiniam &
Bucquio Hornam expugnandi oppor-
tunitatem reliquere: Interim Maximi-
lianus die vigesima nona Augusti cum
exercitu suo, cui sese Anassinus miles
junxerat, Straboniziam pervenit, se-

Sæc. XVII. ptima autem Septembris die promotis
 A. C. 1620. castris Neobelæ, qui locus utriusque
 exercitus lustrationi & conjunctioni de-
 Blanc. Hist. signatus erat, substitit, ut lassatus mi-
 de Bav. t. 4. les tantisper respirare posset; quippe
 præter hostium infidias, viarumque
 anfractus tanta erat annonæ penuria,
 ut miles per plures dies impransus, &
 incænatus permaneret; quocirca ho-
 stes, nunquam prælii facta copia, sem-
 per recesserunt, spe freti, Bavaros aut
 fame, aut hyemis asperitate coactos
 ultra e Bohemia migraturos: insuper
 Bucquoius Comes non tentata dubii
 certaminis alea exercitum in hyberna
 esse ducendum censebat, solus tamen
 Maximilianus expeditionis celeritate
 inedium & hyemis injurias esse præ-
 veniendas ratus, absque mora Pragam
 petere decrevit, via tamen obliqua, ut
 consilium hostes lateret. Indicta igitur
 expeditione Pragenfi in itinere cre-
 bræ cum hostibus velitationes habitæ,
 pluraque oppida & loca munita fuere
 intercepta, & quidem præprimis a Ba-
 varo Cæsari ad avertendos ab Austria
 Gaboristas submissæ auxiliares copię:
 Adacta ad deditionem Budna, Gil-
 lensteinia, Wodianum, & Pisseca di-
 repta, Grunberga ab Haslango supre-
 mo excubiarum Præfecto intercepta
 Buchemium, Wildberga, Taussium &
 Gla-

Glatovia subacta, Eggenburgum & Sæc. XVII.
 Rapsium, necnon Bragaditsium, a A. C. 1620.
 Bucquoio occupatum. Denique Piseca
 post quatrduanam obsidionem rursus
 expugnata, suspendio multæ perju-
 ris Nobilibus, civibusque. Eodem
 tempore Salisburgenses & Herbipolen-
 ses, quorum octo millia sese Bavaris
 junxerant, sub Baurii imperio Schut-
 tenhofium, interceptere: Bohemi quo-
 que, quibus Altenburgensis Monasterii
 custodia erat demandata, relictis Bo-
 hemorum stipendiis, signisque ultro ad
 Maximiliani castra transierunt, ii vero,
 qui ductore Anhaltino aliquot inferio-
 ris Austriæ arces, & oppida occupa-
 verant, nequidem expectato Cæsarei
 militis adventu in Bohemiam refugere.
 Die autem decima nona Septembris
 trecenti e Cæsareis, qui prædatum ex-
 currerant, ab hoste omnes intercepti
 sunt, pars cæsi, pars capti. Potiun-
 dæ etiam urbis Pilsnæ Bucquoio fece-
 rat spem Mansfeldius, de pretio dedi-
 tionis & reconcilianda Austriacorum
 gratia paciscens, qui tamen re ipsa per
 hujus nundinationis moram ulteriores
 in Bohemiam progressus retardare in-
 tenderat: unde Maximilianus Dux do-
 lum subodoratus, omissa Pilsna, Stra-
 conizium versus contendit, ubi sese con-
 junxerant e Bavarix finibus sexies

Xx 4

mille

Sæc. XVII. mille sexcenti pedites, ac mille septingenti Equites, quos Balthasar Marades adduxerat, postquam in itinere Risenbergam arcem bellico stratagemate occupaverat.

§. XC.

Haslangus Bellidux a rebellibus captus, & pessime habitus.

Substitit per aliquot dies Straconizii Boicus exercitus, ut annona opportunius advehi, & ægroti milites cum aliis impedimentis in Bavariam transferri possent. Erat inter eos Haslangus Baro, Vir genere, virtutibus, rebusque pro patria & religione gestis longe clarissimus, qui cum lectica extra castra deportaretur, die decima septima Octobris ab Hungaris, qui in insidiis latebant, intercipitur, e lectica violenter extrahitur, & veste nudatur, dein ægre spirans, spe pinguioris lytri, strigoso jumento vinctus imponitur, in hosticum revehendus: spoliatur sexaginta millibus florenorum, qui apud ipsum, ejusque comitatum reperti fuerunt: dein fit impetus in Præfectorum uxores a Viris suis in Bavariam missas, quas hi prædones non modo bonis suis, sed & vestibus spoliarunt, nudasque a se abegerunt, atque e Stipatoribus

toribus decem obtruncatis, triginta captos abstraxerunt, ceteris fuga elapsis. Sæc. XVII.
A. C. 1620.
Re percepta Maximilianus de scurrili hac petulantia questus, illico Caduceatorem misit, qui Haslangum a Friderico Palatino repeteret, mox ubi convaluisset, cum fide remittendum, respondit tamen Fridericus, eum non in sua, sed Bornemissæ Hungarorum Ductoris manu esse: Ita paulopost Haslangus die quarta Novembris, Rachenizii in castris Hungarorum detentus, ac febris maligna consumptus obiit.

§. XCI.

Posonium a Gabriele Bethlemio occupatum.

Illuxerat dies decima quarta Septembris, qua Ferdinandus Cæsar datis ad Bavarix Ducem literis nuntiabat, quod Gabriel Bethlemius prope Posonium cum duobus Hungarorum millibus Danubium trajecerit, eamque mox validiores adhuc copix subsecuturæ essent, proin ad tuendos fideles Hungarix Proceres, & coercendam rebellium violentiam, ut tam Cæsarei quam Bavarici exercitus pars unacum Tampierio Comite ex Bohemia in Hungariam submitteretur, necesse foret: Eapropter Maximilianus Dux præter Cæsaream

*Orthel. contin. p. 75.
Diarium
Anass. p. 49.
Merc. Gallob. t. 9. l. 2.
Theatr. Hist. cap. 3.*

Sæc. XVII. ream legionem insuper tria peditum
 A.C. 1620. millia & trecentos Equites, qui ducto-
 re Anholdo Bavaro in superiori Austria
 castra metabantur, die vigesima prima
 Septembris transmisit. Interim Gabor
 cognito, quod Tampierius ex Austria
 movens Posonium versus immineret,
 ipse cum universis equitum peditumque
 copiis castra movit, Cisdanubianam
 præprimis Austriam vastaturus. Die
 autem decima quarta ejusdem Mensis
 concubia nocte Fischæ ex Cæsareis du-
 centos inopina vi opprimit, cæditque,
 solis novemdecim necem evadentibus.
 Prosperi successus auspicio animatus
 Mannersdorfium, & Schwetam urbes
 intercipit, suisque diripiendas relin-
 quit: inde die secunda Octobris Eyssen-
 stadium & Haimburgum urbes Cæsari-
 fidas, quinquies incassum tentato assul-
 tu, infestat, unde mille suorum clade
 territus posterioris urbis obsidionem
 solvit: Haud magis prospero successu
 ad Lakenbacum hæserat; opportune
 enim Tampierius cum septingentis Equi-
 tibus in Esterhasii opem accurrens, non
 modo urbem obsidione liberabat, sed
 etiam Hungarorum rebellium mille du-
 centos trucidabat, desideratis suorum
 vix triginta: motis igitur castris Gabor
 Gunsium urbem intercipere parat, quo
 cognito Tampierius Posonium, quod
 præsi-

præsidio bellicoque apparatu minus in- Sæc. XVII.
 structum noverat, inito cum Proceri- A. C. 1620.
 bus aliquot civibusque clandestino con-
 silio, intercipere statuit, hancque in
 rem quasdam naves pulvere pyrio fa-
 xisque prægrandibus onustas eo fine
 emisit, ut Cæsarei ponte rupto Hun-
 garis reditum præcluderent: ast detecto
 Tampierii consilio Hungari nautas, mi-
 litesque adorti, partim eos aquis, par-
 tim gladio interemerunt: vicissim Tam-
 pierius Hindsheimi in trecentos rebel-
 les irruens potissimam partem trucidavit:
 postea Tekenburgum petens, lo-
 cumque aggressus, Hungaros ingenti
 clade prostravit, captis quatuordecim
 signis equestribus, tandem vero Poso-
 nium Danubio descendens, munitio-
 nes suburbanas celeriter occupat, ca-
 ptisque belli tormentis, ruptoque ponte
 navali Hungaricum Gaboris præsidium
 dejecit, & continuata vincendi avidi-
 tate urbis illius arcem expugnare festi-
 nat, tantaque vi cum novem suis equi-
 tum centuriis hostium castra invadit,
 ut per mille ducenta interfectorum ca-
 davera ad arcem penetraret, triginta
 suorum duntaxat desideratis: dum ve-
 ro ex adversa arcis parte bellicum arie-
 tem perfringendæ portæ applicaturus,
 montem ascenderet, atque ad fallen-
 dam præsidiarii militis solertiam col-
 loquium

Sæc. XVII. loquium cum hoste peteret, interim
A. C. 1620. vero cum evaginato gladio signum suis
 daret, a Moravis cognitus, denso glo-
 borum e fistulis jaculatoriis grandine,
 loquens adhuc percussus obiit, cuius
 tamen fato Cæsarei nequaquam ani-
 mo fracti oppugnationem invicta forti-
 tudine urgebant, cognito autem, quod
 Ragotius cum tribus ferme rebellium
 millibus in Gaboristarum opem accur-
 reret, obsidionem solvere coacti sunt,
 relictis suorum plusquam octoginta.
 Postea Tampierii præstantissimi hujus
 Belliducis corpus, caput & pectus Hei-
 ducci inhumana crudelitate sclopis suis
 tundentes, abscisso capite cadaver in
 arcem transtulerunt. Re cognita Beth-
 lemius Posonium statim reversus, ex
 Nobilibus quosdam custodiæ mancipari,
 cadaver vero Tampierensis Comit-
 is, adsuto rursus capite, honorifice in Fran-
 ciscanorum monasterio, præsentem En-
 golismensem Duce Galliarum Legato, se-
 peliri iussit, Cæsareos vero, qui Poso-
 nio in Austriam recesserant, per Hun-
 garos suos tantum non ad Viennæ
 propemodum limites infecutus est, cæ-
 sis etiam non paucis, præcipue Nobi-
 libus ac Tribunis: Moravi quoque, qui
 Bethemii stipendia merebantur, Laam,
 octo a Vienna milliaribus distans op-
 pidum occuparunt, incensaque Hæf-
 lina

lina urbe, & Cosaccis in ea trucidatis Sæc. XVII.
ferme omnibus Regionem istam crebris A. C. 1620.
suis excursionibus sæde vastarunt.

§. XCII.

*Dolosa Friderici Palatini sollicitatio
ad transactionem cum Bavaricæ
Duce ineundam.*

Tandem Cæsareorum cum Boicis con- Blanc. Hist.
de Bav. t. 4.
Annal. Bois.
p. 3. l. 45.
junctione facta, Maximilianus die un-
decima Octobris Plowizio, Bucquois
vero Poscowizio, abductis suis uter-
que copiis Stenowizii & in pagis
circum vicinis castra metabantur,
propediem Pragam versus progressuri:
Erat Stenowizii palatium parvum, quod
cum Pater Dominicus a Jesu Maria
Carmelita Discalceatus, qui Bavaricæ
Ducem comitabatur, ingressus esset,
inter varias Sanctorum statuas ab hæ-
reticis confractas reperit imaginem B.
Virginis in præsepio Jesum adorantis,
cui scelerata manus pugione oculos ef-
foderat, quo conspecto pientissimus hic
Vir voto se obstrinxit, pro vindicando
B. Virginis honore, quicquid valeret,
se acturum. Ostendit illico hanc ima-
ginem Bavaricæ Duci, & militiæ Prin-
cipibus, quibus Beatam Virginem læsi
sui honoris ultricem fore prædixerat.
Interim Princeps Anhaltinus Senior co-
gnito Bavarorum consilio motis repente
castris

Sæc. XVII. castris Pragæ & ipse versus festinare
A. C. 1620. cæpit, magnisque itineribus Cæsareos
 præveniens, ad Rochizanam denique
 confedit, interim vero Satezenſes ru-
 stici, cum novi sui Regis gloriam bono-
 rum suorum impendio quæri dolerent,
 raptis ultro, quæ casus obtulerat, ar-
 mis & tribulis in Nobiles malorum au-
 ctiores insurgebant, & quotquot necem
 fuga evadere nequirent, misere macla-
 bant; vociferantes: *pereatis cum novo*
Rege, quem accersistis vobis, ut nova no-
bis bella, & Regni & nostrorum excidium
inveheretis. Pariter ubique adversus
 Fridericum publicæ Nobilium ac civium
 audiebantur criminationes & quæri-
 moniæ: Hi ab hoste, simul & ab ipsis
 quoque Friderici copiis exhauriri que-
 rebantur; isti vero Angliæ Regem in
 Generi sui opem omne aurum, omnes-
 que Regni sui thesauros in Bohemiam
 translaturum sperabant, spe autem
 sua delusi Friderico Regi nonnisi æ-
 gerrime obtemperabant: Horum op-
 positio, Saxonici Regis victoria, pro-
 scripta Bohemorum, & ei adhæren-
 tium conjuratio, Spinolæ progressus,
 necnon Turrianæi & Anhaltini exerci-
 tus fuga ex Austria, erant Friderico
 prægrandes mæroris causæ, quas a
 primo statim Boiorum in Bohemiam
 ingressu, quotidianæ clades, urbium-
 que

que deditioes, ac totius pene Bohe- Sæc. XVII.
A. C. 1620.
miæ, usque ad Pragensem civitatem, subjugatio haud parum augebant. Cum

igitur inquietissimus harum cogitationum turbo circumsonaret Friderici animum anxiiis curis demersum, præprimis filium suum natu maximum Henricum Fridericum Praga abduxit, transtulitque primo Brandisium, inde vero Berolinum ad Joannem Sigismundum Electorem Calvinianæ sectæ partes nuper amplexum: postea Maximiliani Ducis progressus interposita temporis, ac pacificationis simulatæ mora sistere intentus, postquam ab eodem liberi per castra accessus copiam impetraverat, Balthasarem Slamersdorffium Nobilem *Diar. Anass.*
pag. 61. Palatinum die vigesima Octobris ad Ducem ablegabat, qui Friderici nomine „quereretur, quod hic eo devenisset „infelicitatis, ut cum proprio sanguine, „ejusdem Boicæ stirpis Agnato, cui in „nuperis Imperii comitiis Cæsaream dignitatem conciliare adlaborarit, bello „collidi cogeretur; nihilominus pro sua „mentis inclinatione propinquitatis visceribus insita Palatinus interrogaret, „ecquid in bellum totus incubiturus „esset Maximilianus, an vero suspensis „saltem in paucas horas armis dissidia „familiari colloquio & amica transactione componere intenderet? locum, „mo-

Sæc. XVII. „modumque rei tam salubri Dux designa-
A.C. 1620. „ret, præcipue cum ipsemet, quoque
 „Haslangus declarasset, Maximiliano
 „haud ingratam fore mutuam de con-
 „cilianda pace deliberationem, de ce-
 „tero Fridericus sibi veniam a Cæsare
 „fuisse oblatam crederet, eoquod in suæ
 „proscriptionis edicto, dum obtempe-
 „raturis clementia, refractariis autem
 „bellicus rigor denuntiatur, hæc verba
 „insinuata fuissent: *Palatini tamen Ele-*
 „*ctoris aliam habitum iri rationem, juncun-*
 „dum igitur foret Palatino, si Dux in-
 „dicaret, qua ratione id sibi liceat in-
 „terpretari?

§. XCIII.

Maximiliani Ducis responsum ad Pa-
latini Legati propositionem.

Nicol. Bellus **P**ræsenferat Maximilianus, officiosis
laur. Austr. hisce literis nequaquam æquas pa-
lib. 4. cis leges quæri, sed duntaxat inducias,
 quarum beneficio Bohemi vires suas
 augere possent, & Cæsarei annonæ pe-
 nuria, necnon frigore, morbisque de-
 crescerent, nihilominus astum hosti-
 lem dissimulans, hæc Legato reposuit:
 „hucusque integra fide cum Friderico
 „egi, ac diu tempestatem, qua se pre-
 „mi sentiet, prædixi: ego autem non
 „ex sinistra voluntate, sed Cæsaris
 „jussu,

„jussu, ob causas Mulhusii vulgatas Sæc. XVII.
 „molestam non minus ac periculosam Sæc. 1620.
 „expeditionem adversus Bohemos, &
 „Fridericum suscepi: non equidem a-
 „versor pacis colloquium, illud tamen
 „prorsus inutile fore prævideo; firmum
 „enim, fixumque stat Cæsari, nullam
 „pacis mentionem admittere, donec ei
 „utpote legitimo, inaugurato, recepto-
 „que Bohemiæ Regi Fridericus abla-
 „tum diadema obsequiumque restitue-
 „rit: hæc igitur est, & erit deinceps
 „unica omnis conventionis lex: si quid
 „vero in Cæsaris edicto reconditum re-
 „pererit Fridericus, ab eodem Cæsare
 „legis suæ interpretationem quærat.

§. XCIV.

*Maximilianus grave periculum
eluctatus.*

Impulit hæc responsio Palatinum, ut Le Blanc l. c.
 Bavarum nocte concubia inopinato Adlzreiter
 obruere cogitaret; igitur Hollachium Annal. Boic.
 Comitem die vigesima secunda Octobris p. 3. l. 5.
 cum mille trecentis peditibus & selectis Czechorod.
 omnium legionum Equitibus Rochiza- Phosph. rad.
 na Tuscowicium, ubi Maximilianus a
 Bucquoio sejunctus castra tunc locave-
 rat, movere jussit. Hos Hungari, Au-
 striaci, Stubenvolianæ catervæ, ac
 plurimi alii mixto densoque agmine

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Yy fe-

Sæc. XVII. sequebantur: instabat quoque Christianus Princeps Anhaltinus Senior, & A.C. 1620. proxime ipsemet Fridericus Elector cum Equitibus ducentis, quorum turmam unam Dux Saxo - Weinmarius, alteram Spaldorffius moderabantur, ac denique Styrumbus agmen universum, quod decem millibus e toto exercitu selectis constitit, claudebat. Absdubio a tanta multitudine Bavari nil hostile suspicantes, & qui nondum ad numerum decem millium ascenderant, oppressi fuissent, præcipue cum Bucquoii copiae longius distarent, & per opaca, cæca, perplexaque collium, si vel maxime festinassent, nequaquam succurrere valuissent. Attamen propitii Numinis nutu atque consilio factum, ut rustici, qui viarum ignaros ducebant, a recto tramite deflecterent, ac per tenebras sylvasque intricati hæerent, proin & Hungari cum toto, quod eos sequebatur, agmine per devia, & itinera perquam ardua tamdiu errarent, donec destinati successus desperatione victi, pavidique, ac viribus exhausti re infecta pedem referre cogerentur, Hungaris culpam in Ductores, & Hollachianis in Hungaros conjicientibus, adeo ut minimo minus abfuerit, quin Hungari cum Hungaris altercantes, prælio congredierentur. Nec tamen eadem

eadem dies Maximiliano tranquilla flu- Sæc. XVII.
 xerat; quippe Belgæ & Angli, qui A.C. 1620.
 Mansfeldii sub signis erant, e Pilsnensi
 præsidio digressi, Tuscawizianam ar-
 cem, agrumque devastare cæperant,
 quos tamen Croatæ aggressi, eorum
 centum & quinquaginta trucidarunt,
 ceteris omnibus in captivitatem abdu-
 ctis. Altera etiam die Bavari quin-
 quaginta pedites & sex Equites inter-
 ceperant, quos tamen Maximilianus,
 postquam eos Mansfeldii satellites esse
 comperit, liberos ad eum remisit.
 Demum cum toto suo exercitu We-
 lam processit, mox tamen cursum si-
 stere a Bucquoio rogatus, eoquod Fri-
 derici copiæ in Cæsareos impetum fa-
 cere viderentur: nulla igitur mora
 Dux assumptis mille quingentis Equi-
 tibus ad Bucquoium contendit, vices
 suas interim Tillio demandans. Bo-
 hemis vero mutato consilio retrogressis
 Dux ad Tillium Wellam reversus est, ubi
 nuntiatum, Bohemos, Hungarosque
 Pilsnam contendere, ut currus, com-
 meatum & pecunias, quæ ex Bava-
 riæ finibus advehebantur, intercipe-
 rent: mox igitur Maximiliano ad Lin-
 deloum, qui cum valido præsidio hosce
 currus comitabatur, geminos cursores
 emisit, quorum alter Lindeloum in
 campis Plasensibus nactus, eidem ex

Y y 2.

Maxi-

Sæc. XVII. Maximiliani mandato significabat, uti
A. C. 1620. tantisper, donec hostium consilia pate-
 rent, progressum in Bohemiam retar-
 daret, interim vero Hungarorum ex-
 cursiones reprimeret, & Bohemos Boi-
 cis finibus imminentes totis viribus de-
 pelleret: accepto hoc negotio Linde-
 lous Taußium recessit, & mandata
 exequi curavit: Ex eo tempore pu-
 gnis velitaribus præliisque equestribus
 solito longe acrioribus Pragenfi pugnae
 præludi cæpit; quippe Maximilia-
 no die vigesima septima Octobris Seno-
 matum progressu universæ Palatini &
 Bohemorum copiae e sylva Rochizanæ
 vicina in editum quemdam collem ad
 alterum Rochizanæ latus toto studio
 contendebant, eo fine, ut Cæsareo-
 Boicis Pragam versus iter ac transitum
 interciperent. Verum Dux horum con-
 silium celeritate elusit; quippe prior
 ipse præfatum collem cum suis occu-
 pans, locatis ibidem duobus belli tor-
 mentis Tillium cum universo peditatu
 eo properare iussit: spe sua frustrati
 Anhaltini milites fremere cæperant,
 ac Boios loco pellere, fixum in animo
 deliberatumque habuere: toto igitur
 impetu Bavaros adoriuntur, cædunt,
 & cæduntur, ac dudum alternante for-
 tuna pugnantes tandem in fugam acti
 Raconizium, unde venerant, inglorii
 rece-

recedere coguntur, tanto terrore in Sæc. XVII.
A. C. 1620.
hostem effuso, ut inspectante Duce &
Bucquoio, qui nuperrime cum suis ad-
venerat, octodecim Bavari ducentos
quingenta Bohemos Equites fude-
rint, fugarintque.

§. XCV.

*Crebræ velitationes inter Cæsareo-
Boicos & Fridericianos.*

Die trigesima Octobris, cum Maxi-
milianus Dux unacum Bucquoio
hostium castra eminus contemplaretur,
mox explosio belli tormento, velut
pugnæ thessera Fridericianæ legiones
castris suis progressæ ante munimenta
sua in aciei formam sese componebant.
Haud segniores Boici pariter & Buc-
quoiani per declivia collis descenden-
tes, sinistrum hostilis castris latus pete-
bant. Aberat haud procul ab hostium
castris sylva, quam Bohemi firmo
præsidio infederant; mox igitur Maxi-
milianus quosdam eo exploratum mi-
serat, qui intra hanc sylvam Bohemos
in aciem dispositos referebant, quo
comperto Bavari & Neapolitani, quo-
rum legio Boicis erat aggregata, syl-
vam occupare jussi, tam invicta fortitu-
dine eos aggressi sunt, ut statim pulsus
inde hostibus collis cujusdam Bohemis

Y y 3

oppor-

Sæc. XVII. opportunissimi præsidium conferta ma-
 A. C. 1620. nu deicerent: Nec tamen incruenta
 hæc Cæsareo - Boicis velitatio fuit, tru-
 cidato Ascanio Aquaviva & Scipione
 Serfano, vulneratis quoque quibusdam,
 paucis tamen, Ordinum Ductoribus,
 ac gregariis militibus. Ast hostium
 centuriis aliquot, non modo graviter
 faucis, sed & interfectis grandior cla-
 des erat, cæsis præcipue Theodoro Do-
 navio Comite supremo Hollachianorum
 Tribuno, & Anhaltini Principis Vexil-
 lifero, quem Crazius Equitum Tribu-
 nus glande plumbea trajecit, ejusque
 Vexillum auro contextum abstulit: ca-
 ptus quoque cum aliis quibusdam Ba-
 ro Teifelius. Tandem Bucquoiani post
 duas a cæptis jam concursibus horas
 advenerant, qui e sinistro sylvæ latere
 Bohemorum castra assiduis balistarum
 ictibus tota nocte infestarunt, infaul-
 to Marci Philippi Fuggeri Comitis fato,
 cujus utrumque pedem excussa tor-
 mento bellico pila a poplitibus avulsit.

§. XCVI.

Bucquoius leviter vulneratus.

Tum ibidem commorati sunt Cæsareo-
 Boici, qui commeatum ex Ba-
 varia advehendum expectantes, cre-
 bris velitationibus cum hoste con-
 gressi

gressi frustra eum ad summæ rei discrimen prælio tentandum elicere nitebantur, non sine ipsius Bucquoi periculo; postquam enim Boici hostem non sine clade a munito quodam Templo ejecerant, & Anhaltinos in suis munimentis, ipsamque Rackonitiam urbem continuata tormentorum procella oppugnaverant, Bucquoius quoque die tertia Novembris noctu Hungarorum castra obruere parabat, irritum tamen successu; hi enim explorato hostis consilio stagni cujusdam aggerem interscindentes aquam omnem in subjectos campos tam præcipiti impetu emiserunt, ut Bucquoiani nonnisi pectore tenus & pœne collo per incerta vada natantes ad castra sua reverti cogerentur. Altera die velitatione inter Cæsareos & Bohemos facta Bucquoius, dum suis auxiliatum properat, leviter in summo femore vulneratur: demum vero Maximilianus, postquam Launa Urbs ultro sese Cæsaris obsequio dederat, castrorum motionem recta Pragam versus ad quintam Novembris diem indixit; Ergo a Boicis pariter & Bucquoianis Lithsahanam versus præstituta dié totis castris discessum: quo comperto Anhaltini relictis castris suis Cæsareos non tam assequendi, quam præveniendi studio in-

Sæc. XVII. sequuntur, ac densæ nebulæ beneficio
A. C. 1620. totum Catholicorum exercitum, qui
 ab eis nonnisi mille nongentorum passuum
 intercapedine distabat, intacti atque inobservati
 pertranseunt, dolorem tamen Cæsareorum ex elapsa
 prælii occasione conceptum temperabant triginta
 currus omni commeatus castrensis opulentia referti,
 quos nostri Bohemis interempto Hungarico præsidio
 eripuerunt, demum Strassio oppido deditione capto,
 Maximilianus die septima Novembris triplicem
 hostilis Equitatus turmam e colle, quem tenebant,
 immissa in eos Equitum peditumque expedita manu
 dejecit, simulque ab eis, qui fugitivos insequabantur,
 comperit, quod Anhaltini & Turriani exercitus
 pars instructa jam acie in late patente planitie
 eo fine subsisteret, ut nostros Praga positus
 remoris intercluderet vel avocaret; mox igitur
 Maximilianus hostem, ne rursus elabere-
 tur, circumcludi jubet, simulque de opportuna
 prælii occasione Bucquoium monet, qui tamen
 plus serius, & regressis jamjam in stationes
 suas hostibus, Pragamque versus tendentibus
 advenit.

§. XCVII.

§. XCVII.

*De prælio committendo deli-
beratum.*

Maximilianus haud ultra cunctandum ratus, octava ejusdem Mensis die cum toto Catholici fœderis exercitu progressus est, quem etiam ea, qua valuit celeritate, sequebatur Bucquoius a Tillio non multum remotus. Præprimis vero dilapfos Bohemos una ex parte Bucquoiani, altera Bavarici infestantur, ac novissimos hostium affecti ad Ruzinam pagum profligant, ad finitima Montis-Albi loca progressi; hac occasione parique insequendi ardore non modo Bavarus Baro Anholtius cum suis Equitibus, sed etiam Florenvilæus cum suo agmine, ac tandem totus exercitus pontem ab hoste relictum trajecit, inde planitiem explicandæ aciei oppido commodam vicinumque collem nactus. Eo tempore hostilis Bohemorum acies in monte Albo stabat, in cujus vertice erat Regium Palatium, cui adjacet saltus a figura sua stellatus dictus. Postquam vero Fredericiani Belliduces Bavarorum motus compererant, mox intra Prætorium consultabant, utrum, & an illico in Catholicos irruendum esset? Id suadebat

Yy 5

Anhal-

Sæc. XVII. Anhaltinus, dissuadebat Hollachius,
 A. C. 1620. prospero Boiorum successu; si enim Bo-
 hemi statim in aciem Bavaricam du-
 xissent, Bucquoio nondum Bavaris con-
 juncto facile victoriam reportassent,
 dum vero isti deliberationibus suis tem-
 pus terunt, Cæsareis indultum est spa-
 tium, instructa acie se Bavaris jungen-
 di: quo facto, ubi dies octava illuxit,
 vocati in consilium Catholici foederis
 Belliduces, ex quibus Bucquoius Pra-
 gam recta petendum existimabat, 'Ma-
 ximilianus vero hostem e vestigio intra
 sua castra necdum omnino firmata in-
 vadendum. Prævaluit Ducis senten-
 tia, præcipue ubi Legatus castrensis
 Lamottæus, qui hostium castra coram
 „inspexerat, retulisset, ea non esse
 „adeo munita, quin superari nequirent:
 „tormenta quidem primo aggressuris
 „infesta fore, sed Cæsareorum subtus
 transcursum peracto, posthæc innoxie
 „tonatura: plus autem ab iis nocu-
 „menti fore, si prælio prætermisso,
 „exercitus Catholicus secundum mon-
 „tem, Pragam versus iter suscepturus
 „esset. „

§. XCVIII.

§. XCVIII.

Decreta a Maximiliano pugna adversus Bohemos.

Placuit omnibus La - Mottæi relatio; *Brachel. Hist.*
 quapropter suas in partes denique *l. 1. p. 26.*
 Bucquoio quoque, ceterisque pertra- *Bisfel. Leo*
 ctis Maximilianus pronuntiabat: *Ergo Galeat.*
p. 177.
in montem properemus, & prælium:
Deus, cujus causam tuendam suscipimus,
nobis aderit: Ad eandem divinæ opis
fiduciam Catholicorum copias, ac
Belliduces continuo hortabatur Pater
Dominicus a Jesu Maria Carmelita Di-
scalceatus Vir opinione, famaue sancti-
tatis mirandæ meritissima conspicuus,
quem ex Italia evocatum, annuente sum-
mo Pontifice, Bavarie Dux secum ad
castra adduxerat: Hic pietatem, quantum
in urbes ac Templâ domi, tantum in ten-
toria, stativaque foris, introducere sata-
gens, certam a Deo victoriam utrique
exercitui Catholico præfagiebat (), cu-*
jus sponsionis fidem tunc hæretici exsibi-
larunt,

(*) Cluverius epit. Hist. Calvinista licet,
 hæc scribit: Tillius iter admaturat: *Dominico*
Carmelita Hispano certam, ut ajunt, victoriam
promittente. Arnoldus in sua Hist. Hæref.

Sæc. XVII. *larunt, illorum tamen clades sibillorum ir-*
A. C. 1620. risor subsignavit. Hæc verba sunt Bi-
 felii. Postmodum Maximilianus, sicut
 olim Joannes Austriacus contra Turcas,
 dedit belli tesseram, *Sancta Maria*, cu-
 jus imago in vexillo ejus prætoriano
 visebatur. Mox instructa acies, quæ
 quadratam formam referebat. In dex-
 tero cornu stabant legiones Cæsareæ,
 quibus, Bucquoio adhuc ex vulnere
 ægro,

p. 2. l. 17. c. 1. §. 16. ait: die Papisten haben
 erzählt, daß ein Marienbild von einem Mönch
 bey der Schlacht seye herumgetragen worden,
 welcher man den Sieg zugeschrieben. Meteranus
 l. 40. p. 309. hæc habet: darzu hat auch sehr
 gerathen ein barfüßer Mönch Dominicus a Jesu
 Maria, welcher dem Herzog von Bayern ein Schwerdt,
 daß der Pabst geweicht, gebracht hatte. Dieser
 sagte, daß man auf den Tag, welcher der nächste
 Sontag wäre, nach dem Fest aller Heiligen, eine
 Schlacht liefern sollte: idem fatetur Everhar-
 dus Wassenbergius pag. 37. & Mercurii Gal-
 lobelgici Author tom. 9. l. 2. cum Brachelio
 testatur, quod *dubitantibus Cæsareis animos*
addiderit P. Dominicus a Jesu Maria natione
Aragonius ex Ordine Carmel. Disc. vitæ mo-
rumque integritate clarus, quem Bavarus se-
eum ad castra adduxerat: is certam a Deo vi-
toriam

ægro, præerat Rudolphus Tieffenbachius, Gaucherus, La-Mottæus, Montecuculus, Verdugo, Breinerus, Torquatus, Cracius, & Avendanus, media acies Neapolitanos Equites, & quasdam peditum turmas complectebatur, quas Carolus Spinellus ducebat: in postrema acie Poloni Equites, & Cosacci quosvis in casus sepositi stabant, præter Saxoniam, Nassovianam, Fuggerianam Legiones, & quasdam Tamperii Equites, & Florentinos pedites. Lævum cornu Bavari constituebant, ductoribus Tillio, Bauro, Florevillæo, Enneterio, Crazio, Schmidio, Rovillæo, & Herlebergero, Hauserus vero, Harfella & Pappenheimius in

Historiam pollicitus, Christi crucifixi effigiem in hostes intulit. Brietius quoque in suis Annalibus ad ann. 1620. hæc habet, Dominicus a Jesu Maria Hispanus Carmelita Discalceatus, cum invenisset imaginem B. Virginis, cui oculos suffoderant hæretici, Catholicis animos addidit, & ardentissima oratione eos ad vindictam Deiparæ fortiter incitavit, & Hertenbergerus in sua Hist. Pragm. ait: reperta tunc erat alia Deiparæ Virginis effigies effosis oculis mutilata, qua militibus ostensa, Dominicus Carmel. Hisp. eos mirifice ad pugnam accendit, ratus, non defuturam violati sui honoris ulticem.

Sæc. XVII. in quarta acie tria Equitum agmina
A.C. 1620. ducebant: demum Bavariae Dux &
 Bucquoius, quos stipabant Benichusii
 Equites sexcenti, universum exerci-
 tum, Wartenbergius vero Comes cum
 Croatis pontem observabat.

Bohemica acies tensum arcum cum
 duplici nervo parallelo referebat, at-
 que in prima acie Hungaros ductori-
 bus Streiffio & Stubnavio collocabant.
 Peditatui, qui triginta septem cohor-
 tibus constabat, imperabat Turrianus
 Junior, Hollachius, Schlickius, Ho-
 henlous, & Caplitus. In horto stella-
 to erat legio Anhaltini, Ernesti Vina-
 riensis, & prætoriana. Equitatus
 quinquaginta quatuor turmas habebat
 sub Anhaltino Juniore, Stirumio aliis-
 que; Hungarorum octo millia fuisse
 traduntur a Bethlemio & Protestantibus
 submissa. Ipse Fridericus Palati-
 nus prælio haud intererat, ejus tamen
 nomine Christianus Anhaltinus
 Princeps totius exercitus
 curam habebat.

